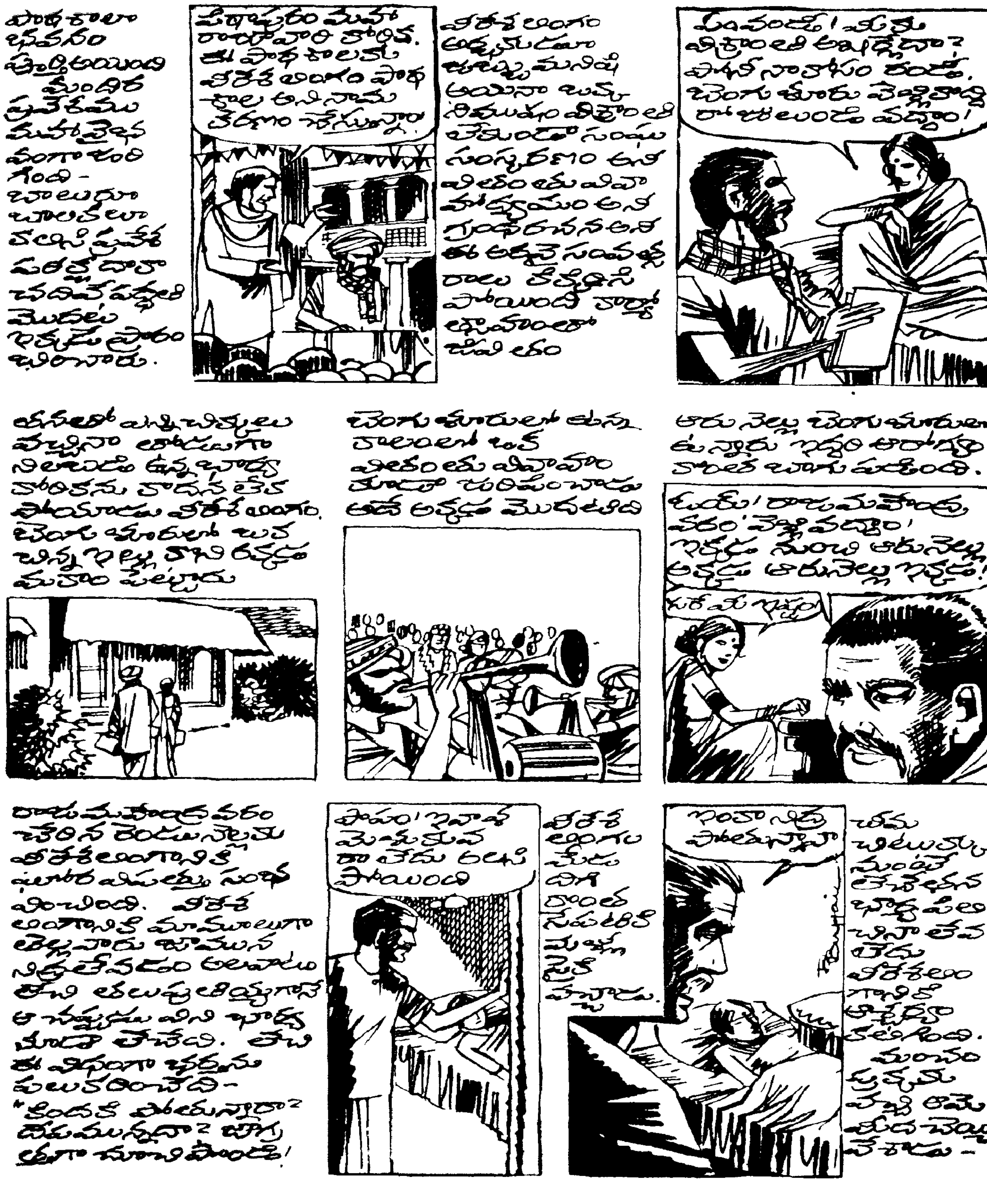
ఆంధ్రప్రదేశ్

ఆగస్టు 1977 స్వాతంత్ర్య దినోత్సవ ప్రత్యేక సంచిక వెల: 50 పైసలు

కందుకూరి వీరేశలింగం

దేశభక్తి

దేశమును ప్రేమించుమన్నా
మంచి అన్నది పెంచుమన్నా
వొట్టి మాటలు కట్టిపెట్టోయి
గట్టిమేల్ తలపెట్టవోయి

వెనకచూసిన కార్యమేమోయి ?
మంచిగతమున కొంచెమేనోయి
మందగించక ముందు అడుగేయి
వెనక పడితే వెనకేనోయి !

దేశాభిమానం నాకు కద్దని
వొట్టి గొప్పలు చెప్పుకోకోయి
పూని యేదైనాను ఒక మేల్
కూర్చి జనులకు చూపవోయి

స్వంతలాభం కొంత మానుకు
పొరుగువారికి తోడు పడవోయి
దేశమంటే మట్టికాదోయి
దేశమంటే మనుషులోయి !

చెట్ట పట్టాల్ పట్టుకొని
దేశస్థులంతా నడువవలెనోయి
అన్నదమ్ముల వలెను జాతులు
మతములన్నీ మెలగవలెనోయి

ఆకులందున అణగి మణగీ
కవిత కోవిల పలకవలెనోయి
పలుకులను విని దేశమం దభి
మానములు మొలకెత్తవలెనోయి !!

మన గ్రామాలే మన దేశం

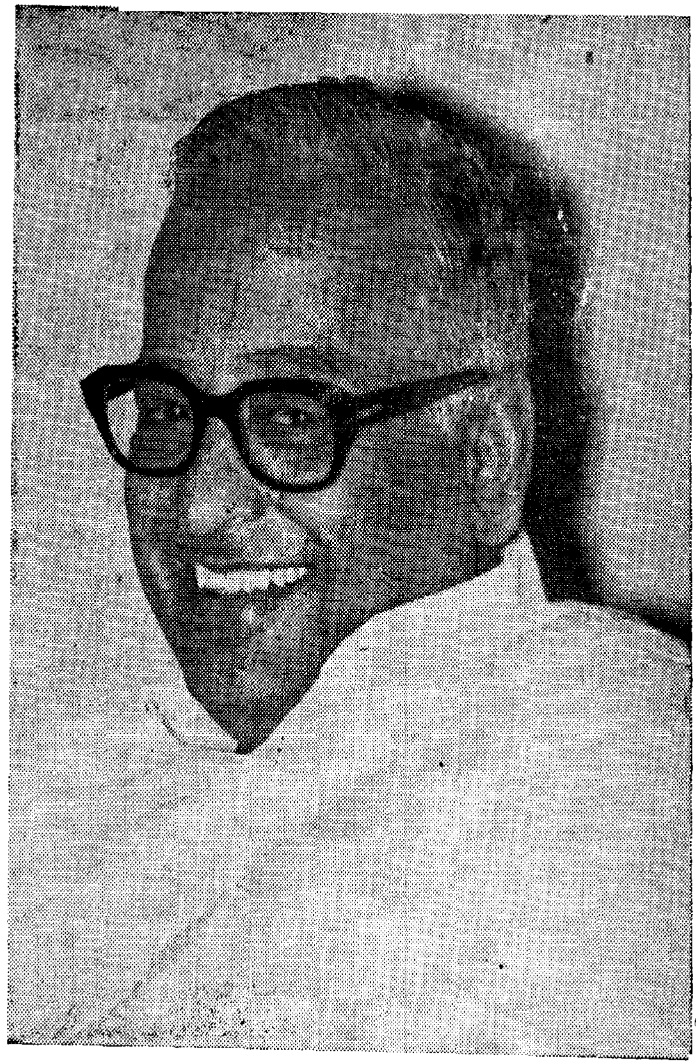
గవర్నరు సందేశం

మన దేశం పరపాలన నుండి విముక్తమయిన తరువాత ఎన్నో సంఘటనలతో కూడిన 30 సంవత్సరాల కాలం గడచిపోయింది. స్వాతంత్ర్య దినోత్సవ సందర్భంగా మనం సాధించిన ఘన కార్యాలను, పొందిన అపజయాలను నిష్పక్షపాతంగా అంచనా వేసుకోవడం అవసరం. ఒక దేశ చరిత్రలో 30 సంవత్సరాలు దీర్ఘకాలం అని చెప్పటానికి వీలు లేకపోయినప్పటికీ యీ కాలంలో అభివృద్ధి కార్యక్రమాల రంగంలో మనం గొప్ప విజయాలను సాధించామని సగర్వంగా చెప్పుకోవచ్చు. పారిశ్రామిక ప్రగతికి దృఢమైన పునాదులు వేసుకోగలిగాము. ఇంత కాలంగా వృథాగా సముద్రంలో కలిసిపోతున్న నదీ జలాలను ఆపడానికి ఆనకట్టలు నిర్మించుకొని కోట్లాది ప్రజలను పోషించడానికై అధిక పంటలు పండించే కృషిలో నదీజలాలను సద్వినియోగ పరచుకోగలిగాము. ఆధునిక దేవాలయాలుగా పండిట్ నెహ్రూ అభివర్ణించిన బ్రహ్మాండమైన సకలార్థ సాధక సేద్యపు నీటి పారుదల పథకాలు ఈనాడు దేశం అంతటా నెలకొని వున్నవి. ఇతర రంగాలలోకూడా మనం సాధించిన ప్రగతి చెప్పుకోతగినంతగా వున్నది.

అయితే గతంలో మనం సాధించిన విజయాలతో సంతృప్తిపడి ఊరుకోకూడదు. గాంధీజీ పదేపదే చెప్పినట్లు నిజమైన భారతదేశం మన గ్రామసీమలలో కన్పిస్తుంది. గ్రామీణ ప్రజల జీవితం మెరుగుపడందే జాతీయ నిర్మాణ కార్యక్రమాలలో మనం నిజమైన అభ్యుదయాన్ని సాధించినట్లు చెప్పుకోలేము. వివిధ రంగాలలో జరిగిన ప్రగతిని గురించిన సంఖ్యా వివరాలు చూడడానికి ఇంపుగా ఉండవచ్చు. కాని వాటి వెనకాల కోట్లాది ప్రజల జీవిత బాధలు దాగుకొని వుంటాయనే సత్యాన్ని మనం విస్మరించకూడదు. అందువల్ల ముమ్ముందు మనం చేపట్టే ప్రణాళికా విధానాలలో గ్రామీణ పునర్నిర్మాణ కార్యక్రమానికి ప్రథమ ప్రాధాన్యం ఇవ్వవలసి వుంటుంది. కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు గ్రామీణ జీవితాన్ని మెరుగుపరచడానికి చేస్తున్న కృషికి మన హృదయపూర్వకమైన, సంపూర్ణ సహకారాన్ని అందిద్దాం. ఏమైనా తమ విద్యుక్త ధర్మాలకు అంకితమై ప్రజలు చేసే గట్టి కృషి మీదనే భారతదేశ భవిష్యత్తు ఆధారపడి వుంటుంది.

—శ్రీమతి శారదా ముఖర్జీ

నిరుపేదల బ్రతుకుల్లో వెలుగులు కురిపిద్దాం

ముఖ్యమంత్రి సందేశం

"ఆంధ్రప్రదేశ్" పత్రిక యీ యేటి ఆగస్టు సంచిక స్వాతంత్ర్య దినోత్సవ ప్రత్యేక సంచికగా వెలువడుతున్నందుకు సంతోషం. ఇది ఏటా జరిగే పనే అయినా యీ యేటి పరిస్థితుల దృష్ట్యా దీనికి ఒక ప్రత్యేకత వుంది. ప్రపంచంలో అతి పెద్ద ప్రజాస్వామిక దేశమైన మన దేశంలో యిటీవలనే ఎన్నికలు జరిగి, రాజకీయ పరిస్థితులలో మార్పులు సంభవించిన విషయం మనకు తెలిసిందే. గాంధీ గారి దేశమని పేరు పొందిన యీ దేశంలో రాజకీయ అధికారం మార్పిడి ఏ విధమైన దౌర్జన్యం అవసరం లేకుండా ప్రశాంతంగా జరిగి పోయింది. మనది పరిణతి చెందిన ప్రజాస్వామిక దేశమని రుజువు అయింది.

స్వాతంత్ర్యం లభించిన తర్వాత గత ముప్పై సంవత్సరాల కాలంలో దేశంలో ముఖ్యంగా మన ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రంలో ప్రణాళికా బద్ధమైన కృషి సాగుతూ ఉన్నది. ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రధానంగా వ్యవసాయిక రాష్ట్రం కావడంవల్ల సహజంగానే వ్యవసాయ రంగానికీ, నీటి పారుదల రంగానికీ ఎక్కువ ప్రాధాన్యతను యిస్తూ భారీ ప్రాజెక్టులు, మధ్యతరహా, చిన్న తరహా నీటిపారుదల ప్రాజెక్టుల నిర్మాణానికి ప్రత్యేక శ్రద్ధ వహిస్తున్నాము.

మన రాష్ట్రం పారిశ్రామికంగా కూడా రూపు రేఖలు దిద్దుకోడానికి నిరంతరం కృషి చేస్తున్నాము. రాష్ట్రంలోని ప్రాంతాలలో ముఖ్యంగా వెనుకబడిన ప్రాంతాలలో పరిశ్రమల సత్వరాభివృద్ధికి ఎన్నో ప్రోత్సాహక చర్యలు తీసుకున్నాం. ముఖ్యంగా నిరుద్యోగులైన ఔత్సాహిక పారిశ్రామిక వేత్తలు గ్రామీణ ప్రాంతాలలో పరిశ్రమలు ఏర్పాటు చేయడానికి రాష్ట్ర ప్రభుత్వం అన్ని విధాలా సహాయం అందజేస్తున్నది.

నిరుపేదల బ్రతుకులలో వెలుగులు కురిపించే కృషికి ప్రభుత్వం కట్టుబడి ఉంది. హరిజనులకూ, గిరిజనులకూ యిండ్ల స్థలాలు కేటాయించడంలో సత్ఫలితాలను సాధించాము. వారితోపాటు వెనుకబడిన వర్గాల వారికి కూడా యిండ్ల స్థలాలు యిచ్చే కృషి యిప్పుడు ముమ్మరంగా కొనసాగుతున్నది.

సమాజ స్థాపనకు అంకితమైన రాష్ట్ర ప్రభుత్వం భూసంస్కరణలను త్వరత్వరగా అమలు జరుపుతున్నది. మిగులు భూముల పంపిణీ కార్యక్రమం కూడా అనుకున్న ప్రకారం జరుగుతూ ఉన్నది.

విద్యుచ్ఛక్తి రంగంలో కూడా మన రాష్ట్రం దాదాపు స్వయం సమృద్ధిని సాధించే మార్గంలో ఉంది.

అన్ని రంగాలలోను మనం ముందుకు సాగుతున్నాం. ప్రజలు తమ సంపూర్ణ సహాయ సహకారాలను అందజేసినప్పుడే ప్రభుత్వం సంక్షేమ కార్యక్రమాలను యితోధికంగా అమలు జరుపగలుగుతుంది. మనం విశ్వసిస్తున్న యీ సమసమాజ సంక్షేమ రాజ్య లక్ష్య సిద్ధికి ప్రజలు అన్ని విధాలా తోడ్పడాలని విజ్ఞప్తి చేస్తున్నాను.

"ఆంధ్రప్రదేశ్" పత్రిక యిప్పుడు రాష్ట్రంలోని అన్ని గ్రామాలకూ చేరుతున్నది కాబట్టి గ్రామీణ ప్రాంతాల సమస్యలకు అధిక ప్రాధాన్యం యిస్తూ, ప్రభుత్వ కార్యక్రమాలకు ప్రజలలో తగు ప్రచారం కల్గించడంలో యిప్పటికంటే ఎక్కువ కృషి చేయాలని కోరుతున్నాను.

—జలగం వెంగళరావు

ఆంధ్ర ప్రదేశ్

సంపుటి : 21 ఆగస్టు, 1977

ప్రధాన సంపాదకులు :
శ్రీ రాజ్యంసిన్హా

సంపాదకులు :
కుంధుర్తి ఆంజనేయులు

ముఖచిత్రం : పల్లె సీమలలో పసిడి పంటలు

రెండు మూడు కవరు పేజీలు , వీరేశలింగం జీవిత చరిత్ర
(బుజ్జాయి బొమ్మల చిత్రాలు)

చివరి కవరు పేజీ మా వూరు మారింది

వెల: 50 పైసలు

సాలుచందా : ఆరు రూపాయలు

రిజిస్టరు నెం : హెచ్. హెచ్. డి 81

ఈ సంచికలో రచయితలు వెలిబుచ్చిన అభిప్రాయాలు తప్పనిసరిగా ప్రభుత్వానికి చెందినవిగా భావించనక్కరలేదు

ఈ సంచికలో..

పేజీ

6. 1977–'78 ఆం. ప్ర. బడ్జెట్ చర్చకు ఆర్థిక మంత్రి సమాధానం

9. యదాయదాహి —శ్రీ ఉత్పల

10. స్వాతంత్ర్యోద్యమ కాలంలో కవుతరం గ్రామస్థులు సాగించిన పోరాటం —శ్రీ ఎ. పండరినాథ్

15. రాయప్రోలు కవితలో దేశాభిమానం, రాష్ట్రాభిమానం —శ్రీ సూగూరి కిషన్‌రావు

17. స్వాతంత్ర్యోద్యమం – సాహిత్యం —శ్రీ పోలూరి హనుమజ్జానకి రామశర్మ

20. మర్రిచెట్టు (కథానిక) —శ్రీ దాశరథి రంగాచార్య

22. దేశంకై తపస్సు -కావ్య రచన కావ్య కంఠ గణపతి ముని —శ్రీ జి. కృష్ణ

25. మన్యం వీరుడు పండు పదాలు శ్రీ వి. యల్. సుందరరావు

28. హరిజన వాడ (సీరియల్) —శ్రీ ఉన్నవ మదనమోహనరావు

31. ముల్కనూరు కో–ఆపరేటివ్ రూరల్ బ్యాంకు —శ్రీ బి కోటేశ్వరరావు

స్వాతంత్ర్యదినోత్సవ ప్రత్యేక సంచిక

శ్రావణ—భాద్రపద, 1899 శా. శ.		సంచిక : 10

33. కట్టమంచి రామలింగారెడ్డి సాహిత్య సేవ —'తిరుమల'

36. చేనేత పరిశ్రమలో స్త్రీల పాత్ర —శ్రీ ఎదిరె చెన్నకేశవులు

38. ధన్యజీవి గాడిచర్ల హరిసర్వోత్తమరావు
—శ్రీ భద్రిరాజు శేషగిరిరావు, శ్రీమతి భద్రిరాజు విశాలాక్షి

41. అనంతపురం జిల్లాలో వ్యవసాయపు బావులు
—శ్రీ ఎన్. బి. అబ్దుల్ ఖాదర్

44. నారీ లోకం —శ్రీమతి కె. రామలక్ష్మి

48. మహాభారతం —శ్రీ కప్పగంతుల లక్ష్మణశాస్త్రి

52. ఆఫ్రికా జానపద కవిత్వం
—డాక్టర్ తంగిరాల వెంకట సుబ్బారావు

57. బోరుభద్రలో ఆదర్శపాఠశాల —శ్రీ మంత్రి శంకరరావు

59. తెలుగు కవితా సీమలో జాతీయ పతాకం —శ్రీమతి కె. సీత

61. స్వర్ణయోగి (సీరియల్) —శ్రీ పులిచెర్ల సాంబశివరావు

65. తెలుగు సాహిత్యంపై శరత్ ప్రభావం
—డాక్టర్ అక్కిరాజు రమాపతి రావు ('మంజుశ్రీ')

68. వీరేశలింగం —'ఆరుద్ర'

69. హిందూకోడ్ బిల్లు – డాక్టర్ అంబేద్కర్
—శ్రీ జె. వీరాస్వామి

73. ఆదిలాబాద్ జిల్లాలో జలపాతాలు —శ్రీమతి జి. లక్ష్మి

74. భారతమాత కంఠానికి హైదరాబాద్ సమర్పించిన అపూర్వ మణిహారం ఆలీయావర్ జంగ్ —శ్రీ జి. వెంకట రామరావు

76. దివి సీమలో "తర తరాల తెలుగుజాతి"
—శ్రీ పిడుగు రామలింగయ్య

77. జానపద సాహిత్యము : పల్లె పదాలు
—శ్రీ కందాళం కుప్పుస్వామి

81. తెలుగువారు స్థాపించిన కొన్ని ఇంగ్లీషు పత్రికలు
—శ్రీ కంచి వాసుదేవరావు

85. యువత (కథానిక) —శ్రీ వుప్పల లక్ష్మణరావు

89. శ్రీ పురిపండా —డాక్టర్ వి. సత్యనారాయణ

91. నిరాశలో నిండుగుండె (సీరియల్)
—శ్రీమతి సి. ఆనందారామం

94. ఈనాటి పొదుపు రేపటి మదుపు —శ్రీ రావిపాటి మహానంద

97. తూర్పుగోదావరి జిల్లాలో ఉప్పు సత్యాగ్రహం నాటి పాటలు
—సేకరణ : శ్రీ మారెళ్లపూడి మహేశ్వరశర్మ

100. స్త్రీలు–వివాహాలలో ఆడంబరాలు —శ్రీమతి గార్లసరస్వతి

105. వారూ సమాజంలోని వారే —శ్రీ సిద్ధాని నాగభూషణం

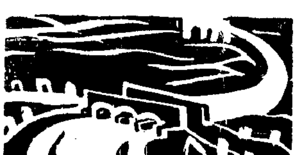
110. గ్రంథ సమీక్ష

112. స్వాతంత్ర్యదీప్తి —శ్రీ రావుల సూర్యనారాయణమూర్తి

113. రాజధాని విశేషాలు —'ఎల్లోరా'

115. మణికేశ్వరం గ్రామంలో నూరుశాతం పన్నుల వసూలు
—శ్రీ పోరూరి నాగేశ్వరరావు

116. మన జిల్లాల్లో యేం జరుగుతోంది ?

1977-78

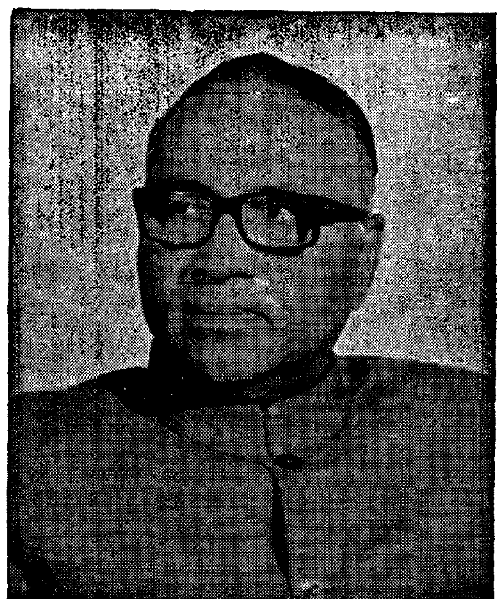
ఆంధ్ర ప్రదేశ్ బడ్జెట్ చర్చకు ఆర్థిక మంత్రి సమాధానం

ఈ యేటి బడ్జెట్ మీద జరిగిన చర్చకు ఆర్థికమంత్రి శ్రీ పిడతల రంగారెడ్డి జూన్ 27వ తేదీన వివరంగా సమాధానం యిచ్చారు. అందులోని ముఖ్యాంశాలు:

"బడ్జెట్‌పై చర్చ ఆనవాయితీ ప్రకారం ఆరు రోజులు జరిగింది. గౌరవనీయ సభ్యులు 38మంది చర్చలో పాల్గొన్నారు. సభ్యులు అనేక విలువైన సూచనలు చేశారు. వీటిని గుర్తించడం జరిగింది. ....ఇంతకు ముందు సందర్భాలలో వలెనే సభ్యులు ప్రస్తావించిన విషయాలన్నీ గుర్తించ బడ్డాయనీ, వాటి విషయంలో తగిన ఆలోచన చేయబడుతుందనీ సభ్యులకు వాగ్దానం చేస్తున్నాను.

"బడ్జెట్ ప్రతిపాదనలను కొందరు సభ్యులు సమర్థించడం, మరికొందరు విమర్శించడం సహజమైన విషయమే....ఈసారి రాష్ట్ర బడ్జెటును పార్లమెంటులో కేంద్ర బడ్జెటు సమర్పించిన రోజుననే సమర్పించడం జరిగింది. రెండు బడ్జెటుల పట్ల వ్యక్తం చేయబడిన అభిప్రాయాలు ఒకే రకంగా ఉండటం ఆసక్తికరమైన విషయం. ఉదాహరణకు రెండు బడ్జెటుల విషయంలోనూ, బడ్జెటు ఆలోచనా రహితంగాఉందనో, లేక ఏ గమ్యంవైపు పోతున్నదో తెలియకుండా ఉన్నదనో, లేక ప్రాధాన్యతల విషయంలో లోపాలున్నాయనో, లేక ఇది ఒక ఎకౌంటెంట్ బడ్జెటులాగా ఉందనో అభిప్రాయాలు వెల్లడయినాయి. ఏ బడ్జెటు విషయంలోనైనా కొన్ని ఊత పదాలు ఉంటాయనిపిస్తుంది. సభ్యుడు విధాన సభలో ఏ పక్షానికి చెంది ఉంటాడో దాని ప్రకారం ఈ పదాలను వాడటం జరుగుతుంది.

"జాతీయ బడ్జెటుకు, రాష్ట్ర బడ్జెటుకు ప్రాథమికమైన తేడా ఉన్నదనే విషయం గమనించక పోవడం జరుగుతున్నది. జాతీయ బడ్జెటునుండి ఆశించే విషయాలు, దానిపై విమర్శలు అన్ని సందర్భాలలో రాష్ట్ర బడ్జెటుకు వర్తించవు. కేంద్ర ఆర్థికమంత్రి తమ ప్రసంగంలో చెప్పినట్లు కేంద్ర ప్రభుత్వ బడ్జెట్ దేశం యొక్క సాంఘిక, ఆర్థిక విధానాలను రూపొందించడానికి ఒక ప్రముఖ సాధనము. రాష్ట్ర ప్రభుత్వ బడ్జెటు విషయంలో ఈ సూత్రాన్ని పాటించడం సాధ్యపడదు.

శ్రీ రంగదాసు విమర్శ

"బడ్జెటు పత్రాలలో పొరపాట్లున్నాయని శ్రీ రంగదాసు లేవనెత్తిన రెండు విషయాల గురించి మొదట ప్రస్తావిస్తాను. ఆయన లేవనెత్తిన రెండు విషయాలు వార్షిక ఆర్థిక వివరణ పత్రమునకు సంబంధించినవి కావు.....ఈ పత్రంలోని నాలుగవ పేజీలో రెవిన్యూ ఖర్చు రు. 708.40 బదులుగా రు. 70.40గా చూపించ బడిందని అన్నారు.....ప్రూఫులు సరిగానే ఉన్నవి. అచ్చువేసే సమయంలో పొరపాటు జరిగి ఉండాలి.

"ఆయన లేవనెత్తిన మరొక విషయం నేను నా బడ్జెటు ప్రసంగంలో రు. 61.86 కోట్లను లోటుగా తెలియజేశాననీ, సంక్షిప్త బడ్జెటులో ఈ సంఖ్య రెండవ పేజీలో (-) 62 86 కోట్లుగా చూపబడిందని .. శ్రీ రంగదాసు రెండవ పేజీలో ఉదాహరించిన సంఖ్య ఈ సంవత్సరం మొత్తం లోటుకు సంబంధించినది. అది (—) 62.86 కోట్లు. ఈసంవత్సరం (+) 1 కోటి ప్రారంభపు బ్యాలెన్స్‌తో ఆరంభం కావటం వల్ల ముగింపు బ్యాలెన్స్ (—) రు. 61.86 కోట్లు అవుతుంది.

అదనపు పన్నులు ఉండవు

"అనేక మంది సభ్యులు రు. 61.86 కోట్ల ఈ లోటు ముగింపు నిల్వను ఉదహరించి తర్వాత పన్నుల ద్వారా దీనిని భర్తీ చేస్తారనే నిర్ణయానికి వచ్చారు. ఈ లోటును పన్నుల వసూళ్ళలో మెరుగుదల ద్వారానూ, కేంద్ర సహాయంలో పెంపు ద్వారాను, రిజర్వు నిధుల నుండి సొమ్ము వాడుకోవటం ద్వారాను భర్తీ చేయగలమని నా బడ్జెటు ప్రసంగంలో తెలిపి ఉన్నాను. ఈ లోటును పూర్తి చేయడానికి అదనపు పన్నులను విధించే ప్రసక్తే లేదనీ, ఈ విషయమై ఎటువంటి భయాందోళనలకు తావు లేదనీ వాగ్దానం చేస్తున్నాను.

శ్రీ శ్రీరాములు విమర్శ

"చర్చ శ్రీ శ్రీరాములు గారి విజ్ఞాన దాయకమైన వాగ్ధోరణితో కూడిన ఉపన్యాసంతో ప్రారంభమైంది. ఆయన మన ఆర్థిక పరిస్థితి విషయం ప్రస్తావించి 1974-75తో పోల్చినప్పుడు 1975-76 సంవత్సరంలో రాష్ట్రంలో తలసరి ఆదాయం 32 పైసలే పెరిగిందనీ, అదే సమయంలో జాతీయ తలసరి ఆదాయం చెప్పుకోతగినంతగా పెరిగిందనే అభిప్రాయం వ్యక్త పరిచారు. ఈ ఒక్క సంవత్సరాన్నే పరిగణనలోకి తీసుకుంటే ఈ అభిప్రాయం సరియైనదే. ఆర్థిక తీరుతెన్నుల సమీక్షలో ఈ విషయాన్ని తెలియ జేశాము. కాని ఒకే సంవత్సరాన్ని పరిగణనలోకి తీసుకోవటం భావ్యం కాదు. ఉదాహరణకు ఈ సంవత్సరానికి ముందు సంవత్సరంలో రాష్ట్రంలో తలసరి ఆదాయం 1.6 శాతం పెరిగింది. అదే సంవత్సరంలో జాతీయ తలసరి ఆదాయం 1.7 శాతం పడిపోయింది. అంతకన్నా ముందు సంవత్సరంలో రాష్ట్రంలో 13.2 శాతం పెరుగుదల ఉండగా జాతీయ పెరుగుదల 3.6 శాతం మాత్రమే. ఆర్థిక తీరుతెన్నుల సమీక్షలో తెలియ చేసినట్లు 1973-76 మూడు సంవత్సరాలలో నిలకడ ధరల దృష్ట్యా రాష్ట్ర ఆదాయం 23.3 శాతం పెరిగింది. అనగా సంవత్సరానికి 7.3 శాతం పెరిగింది. అదే సమయంలో జాతీయ ఆదాయం 4.8 శాతం మాత్రమే పెరిగింది. ఈ కాలంలో రాష్ట్ర ప్రభుత్వం సాధించిన ఆర్థిక ప్రగతి రాష్ట్ర చరిత్ర మొత్తంలోనే అద్వితీయమైనదనే విషయం గుర్తించాలి. ఉదాహరణకు అంతకు ముందు నాలుగు సంవత్సరాలలో పెరుగుదల 2.6 శాతం మాత్రమే. కనుక పైన పేర్కొన్న మూడు సంవత్సరాలలో రాష్ట్ర ఆర్థిక వ్యవస్థ గణనీయమైన అభివృద్ధిని సాధించిన సత్యాన్ని కాదనలేము.

తలసరి ఆదాయంలో తేడా తగ్గింది

"గౌరవనీయ సభ్యుడు రాష్ట్రం యొక్క తలసరి ఆదాయం జాతీయ తలసరి ఆదాయం కన్నా ఇప్పటికీ తక్కువగా ఉన్నదని కూడా గుర్తు చేశారు. ఇది నిజమే. జాతీయ తలసరి ఆదాయం కన్నా తక్కువ తలసరి ఆదాయం కల రాష్ట్రాలలో మన రాష్ట్రం కూడా చేరి ఉన్నది. కాని ఇటీవలి సంవత్సరాలలో సాధించిన ప్రగతి వల్ల ఈ తేడాను తగ్గించ గలిగాము. 1972-73 సంవత్సరాలలో రాష్ట్ర తలసరి ఆదాయం జాతీయ తలసరి ఆదాయం కన్నా 15 శాతం తక్కువగా ఉండగా ప్రస్తుతం 10 శాతం మాత్రమే తక్కువగా ఉన్నది.

నిరుద్యోగ సమస్య

"సభ్యుడు ప్రస్తావించిన మరొక ముఖ్య విషయం నిరుద్యోగ సమస్య. దానిపట్ల అత్యధిక ప్రాధాన్యత యివ్వకపోవటం, నిరుద్యోగ సమస్య చాలా తీవ్రంగా ఉందనీ, దాని పరిష్కారానికి అత్యధిక ప్రాధాన్యత యివ్వాలనే విషయాన్ని ఎవ్వరూ కాదనలేరు. కాని ఈషయంలో రాష్ట్ర ప్రభుత్వం చేయగలిగిన కృషికి పరిమితులున్నాయి. ఈ సమస్యను పరిష్కరించడానికి అతిముఖ్యమైన పద్ధతి అభివృద్ధి రంగాలలో పెట్టుబడులను అధికం చేయడం, తద్వారా ఆర్థిక వ్యవస్థలో పెట్టుబడులను పెంచడం. గత నాలుగు సంవత్సరాలుగా మనం ఈ పనిని విజయవంతంగా అమలు చేస్తూ ఉన్నాము.

"మన ప్రధానమంత్రి చెప్పినట్లుగా ఈ సమస్య పరిష్కారానికి కొంతకాలం పడుతుంది. ఈ విషయంలో అత్యధిక ప్రాధాన్యతను ఇస్తూ ఉండగలమనీ, మన కృషి అంతా ఈ సమస్య పరిష్కారానికే కేంద్రీకృతం చేయబడుతుందనీ చెప్పగలను.

ధరల తగ్గింపు చర్యలు

"మనందరి మనస్సులను కలవరపరుస్తున్న మరొక సమస్య ధరల పెరుగుదల.........మన కృషికన్నా జాతీయంగా అమలుచేసే విధానాల ద్వారా ధరల పెరుగుదలను అదుపులోనికి తేవడానికి వీలు కలుగుతుంది. అయితే ఈ విషయంలో మనకేమీ బాధ్యత లేదని చెప్పజాలము. మనకు కూడా ప్రముఖమైన బాధ్యత ఉన్నది. నా సహచరుడు మున్సిపల్ వ్యవహారాల మంత్రి ఈ సమస్య పరిష్కారానికి తీసుకొన్న చర్యలను గూర్చి యింతకుముందే వివరమైన ప్రకటనను ఈ సభలో చేసి ఉన్నారు. అత్యంత అధికంగా ఉపయోగింపబడే వస్తువులలో వంట నూనె అతిముఖ్యమైనది కావటం చేత వంట నూనె నిల్వలను ఏర్పాటు చేయవలసిందిగా రాష్ట్ర పౌరసరఫరాల కార్పొరేషన్‌ను కోరటం జరిగింది. ఈ కార్పొరేషన్ ఇప్పటికే 371 టన్నుల వేరుశనగ నూనెను, 320 టన్నుల రిఫైన్డ్ వేరుశనగ నూనెను ఖరీదు చేసింది. భారతప్రభుత్వం ఆంధ్రప్రదేశ్‌కు 1500 టన్నుల ఆవ నూనెను, 300 టన్నుల సోయా

గింజల నూనెను మంజూరు చేసింది. హైదరాబాదు, విశాఖపట్టణం నగరాలలో రిఫైన్డ్ ఆవనూనెను కిలో రు 8.50 ధర చొప్పున పంచిపెడుతూ ఉన్నారు పప్పు ధాన్యాల కొరత సమస్యను నివారించ డానికి పౌరసరఫరాల కార్పొరేషన్ వాటిని కూడా ఖరీదు చేసింది. వీటిని సూపర్ బజార్ల ద్వారా వినియోగదారులకు చౌకధరలకు అమ్ముతున్నారు రాష్ట్ర పౌరసరఫరాల కార్పొరేషన్‌కు నూనె గింజలను ఖరీదు చేసే అధికారాన్ని కలుగజేయాలని భారత ప్రభుత్వాన్ని కోరడం జరిగింది కాని వారు అందుకు అంగీకరింపలేదు ఈ సూచనను తిరిగి పరిశీలించవలసిందిగా కేంద్ర ప్రభుత్వం తన అధికార పరిధికి లోబడి ధరల పెరుగుదలవల్ల సృష్టించబడిన పరిసితిని పరిష్కరించడానికి శాయశక్తులా కృషి చేస్తున్నదని స్పష్టమవుతున్నది

గ్రామాలనే ప్రాధాన్యం

"ప్రణాళికను గ్రామాలకు అనువైన విధంగా రూపొందించడం గూర్చి చాలా వినవస్తున్నది జాతీయ స్థాయిలో ఈ చర్చ బాగోగులు ఎట్లున్నప్పటికీ రాష్ట్రస్థాయిలో ప్రణాళిక ఎల్లప్పుడు గ్రామీణ అవసరాలకు అనుగుణంగానే రూపొందించడంవల్ల ఈ సమస్య మన రాష్ట్రానికి ఎలా వర్తిస్తుందో నాకు తెలియడం లేదు నిజానికి నిన్నమొన్నటి వరకూ రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు గ్రామీణ విషయాల పట్లనే ఎక్కువ ఆసక్తి చూపిస్తూ ఉన్నందుకు వాటిని విమర్శిస్తూ ఉండటం, ఈ రోజున మన ప్రణాళికలలో గ్రామీణ అవసరాలకు తగినన్ని ఏర్పాట్లు లేవని విమర్శించడం చాలా ఆశ్చర్యకరమైన విషయం గ్రామీణ ప్రాంతాలకు చెందిన వ్యవసాయం, దానికి సంబంధించిన సర్వీసులు, భారీ, మధ్యతరహా, చిన్నతరహా నీటిపారుదల ప్రాజెక్టులు, సహకార రంగం, విద్యుచ్ఛక్తి రంగాలలో పెట్టబడిన పెట్టుబడి, మొత్తం ప్రణాళికా పెట్టుబడిలో 30 4 శాతం ఉంటుందని కేంద్ర ఆర్థిక మంత్రి తెలియజేశారు మన విషయంలో ఈ రంగాలలో పెట్టుబడి మొత్తం పెట్టుబడిలో 13 శాతం ఉన్నది.. ప్రణాళికలోని రు 216 కోట్లు లేక 85 శాతం గ్రామీణ ప్రాంతాలకు ప్రత్యక్షంగా ఉపయోగపడే పథకాలకే కేటాయించడం జరిగింది. మొత్తం పెట్టుబడిలో రు 39 కోట్లు లేక 15 శాతం మాత్రమే పట్టణ నీటిసరఫరా, లేక ఉన్నత విద్యాబోధన, లేక చికిత్సాలయాలు వంటి పట్టణ పథకాలకు కేటాయించాము అందువల్ల మన ప్రణాళికలకు యింతకంటే ఎక్కువ గ్రామీణ రూపకల్పన ఎలా ఇవ్వగలమో నాకు అర్థం కావడం లేదు

నీటి సరఫరా

"గ్రామీణ నీటి సరఫరా విషయంలో ఇటీవల ప్రపంచ బ్యాంక్ బృందం రాష్ట్రాన్ని పర్యటించినప్పుడు ఒక ప్రాజెక్టు నివేదిక తయారు చేశారు ఈ నివేదికలో 1962కు ముందు మంచినీటి సరఫరా పొందిన గ్రామాల సంఖ్య 13,316 ఉన్నదనీ, నాల్గవ పంచవర్ష ప్రణాళిక అంతానికి రాష్ట్రంలోని మొత్తం 63,801 గ్రామాలలో 42,059 గ్రామాలకు మంచినీటి సరఫరా ఏర్పాటు చేయబడిందనీ పేర్కొన్నారు మిగిలిన 21,742 గ్రామాలలో 7,691 గ్రామాలకు 1974 ఏప్రెల్ నుండి 1977 మార్చి మాసాంతం వరకు నీటి సరఫరా ఏర్పాటు చేయబడింది. 1977–78 సంవత్సరంలో 2,700 గ్రామాలకు నీటి సరఫరా ఏర్పాటు చేయబడుతుంది మంచినీటి సరఫరా చేయవలసిన గ్రామాలు ఇంకా 11,351 ఉంటాయి

"ఇటీవల తరచుగా వినవస్తున్న గ్రామీణ రోడ్ల నిర్మాణం, మంచినీటి సరఫరా, యితర గ్రామీణ కార్యక్రమాలు కొత్తవేమీ కావు 5వ పంచవర్ష ప్రణాళిక రూపొందించే సమయంలోనే ప్రాథమిక విద్య, గ్రామీణ వైద్య సదుపాయాలు, గ్రామీణ విద్యుదీకరణ మొదలైన విషయాలతో పాటు ఈ విషయాలు కూడా కనీస అవసరాల కార్యక్రమం అనే పథకంలో చేర్చబడ్డాయి

అదనపు నీటి పారుదల సౌకర్యం

"భారీ, ఇతర రకాల నీటిపారుదల పథకాల విషయంలో ప్రాధాన్యతలను గూర్చి విమర్శలు వచ్చాయి. ఇంతవరకు వ్యవసాయరంగంలో భారీ ఎత్తున పెట్టుబడులు పెట్టి సాధించిన ఫలితాలు ఏమిటో తెలుసుకోవాలని కొంతమంది గౌరవనీయ సభ్యులు కోరుతున్నారు 1951 నుండి మొత్తం 634 కోట్ల పెట్టుబడి పెట్టారు తత్ఫలితంగా దాదాపు 16 లక్షల హెక్టారులకు సేద్యపు నీటి వసరులు కల్పించారు 1975–76లో 4 5 మిలియన్ల హెక్టార్లకు నీటి పారుదల సౌకర్యం కల్పించారు ఇది రాష్ట్రంలోగల 10.98 మిలియన్ల హెక్టార్ల గరిష్ఠ నీటి పారుదల కల్పనలో 40 శాతం వుంటుంది. ఇదేమి సామాన్యమైన విజయం కాదని నేను మనవి చేయదలచాను

"శ్రీశైలం నీటిపారుదల ప్రాజెక్టును గూర్చి కొందరు దృష్టికి తెచ్చారు. ఈ ప్రాజెక్టు ఇంకా ప్రాథమిక పరిశీలన దశలోనే వున్నదని గౌరవనీయులైన సభ్యులకు తెలుసు. యీ లోపుగా పరిశీలన పూర్తి అయిన వెంటనే యీ నీటివనరుల పథకాన్ని చేపట్టడానికి వీలుగా శ్రీశైలంలో రెగ్యులేటర్, ప్రాజెక్టు కాల్వ నిర్మాణాలను చేపట్టాలని ప్రభుత్వం అప్పుడే నిర్ణయించింది

"ఇటీవల వచ్చిన తుఫానువల్ల పడిన గండ్ల మరమ్మత్తుకు సంబంధించి యీ పనులకు ప్రణాళికేతర నిధుల నుండి రు. 1 కోటి రూపాయలను విడుదల చేసినట్లు నా బడ్జెట్ ప్రసంగంలో నేను అప్పుడే పేర్కొన్నాను సకాలంలో యీ పనులను పూర్తి చేయడానికి అవసరమైన కృషి జరిగే విధంగా మేము చూస్తాము

నిధుల వినియోగం

"శాఖలు ముఖ్యంగా గిరిజన సంక్షేమం, మహిళా సంక్షేమం వైద్య, ఆరోగ్య శాఖలు నిధులను వదులుకోవడం ప్రస్తావించారు శాఖలు నిధులను వినియోగించే విషయాన్ని గూర్చి నిధులను వదులుకోవడాన్ని నివారించడాన్ని గూర్చి తగిన తనిఖీ చేయాలని గౌరవనీయులైన సభ్యులు చేసిన సూచనను స్వీకరించి ఆ విధంగా చేయడానికి మేము తప్పకుండా ప్రయత్నం చేస్తాం

(తరువాయి 10? వ పేజీలో)

యదా యదా హి...

—శ్రీ ఉత్పల

కరుడు కట్టిన స్వార్థమై నరుడు తనదు
మానసాలోచనమ్ములు మమతలెల్ల
దేహగేహమ్ములందు కేంద్రీకరించి
దుఃఖియై తాను పరులను దుఃఖపెట్టి
బద్ధుడై తాను పరుల నిర్బంధపఱచి
మత్తుడై తాను పరుల నున్మత్తపఱచి
తుదకొక భయంకరాకృతి తోడలేచి
నేలపై పశుపక్షులు నీల్గిచావ
దేశమెల్ల కల్లోలమొందించునపుడు

అప్పుడు బుద్ధదేవు డుద
యమ్మయి నిర్మల ధర్మచక్రమున్
త్రిప్పుచు వాడ వాడ కరు
డెంచును, గుండెలలోని కల్మషం
బప్పటికప్పుడే కరగి
యమ్మహనీయుని గొల్వగా జనుల్
చొప్పలదోగు బాష్పముల
తో చనుదెంత్రు నివాళులెత్తగన్

దయయు దాక్షిణ్యమెరుగని దమననీతి
శాసన పిశాచములు కొనసాగునపుడు
దుర్బల జనమ్ము దౌర్బల్య దోషమునకు
పాలకులచేత శిక్షింపబడెడునపుడు
ఒకట మనుజు డాత్మశ్లాఘ కుబ్బిపోయి
తాను పరదూషణాసక్తుడైన యపుడు
రేవు సరకులవోలె విక్రీతుడగుచు
మానవుడు పేద బానిసయైన యపుడు
దీనుడును హీనుడై మఱి రానురాను
మానవుడు తా పశుప్రాయుడైన యపుడు

అప్పుడు క్రీస్తు దేవు డుద
యంబయి మానవజాతి దుర్దశన్
దప్పక చూచి ఆర్ద్రనయ
నమ్ములతో కరిన స్వభావపుం
దప్పులు సైచి, చక్కటికి
దారిచి, బంగరుత్రాటి యుయ్యెలన్
ఉప్పర వీధి నుండియును
ఉర్వికి దింపగలండు క్రమ్మఱన్

మానవుండేచి తనతోడి మానవులను
కులముచే రంగు చేతనె గుర్తుపట్టి
తెగలు తెగలుగ తా విడదీయునపుడు
కానరాకుండ కౌక్షేయకమున పొడిచి
సద్దుసేయకయు విషపుచ్ఛమున కుట్టి
మానవుండు బాధాకరుండైనయపుడు
జాతిమతకుల వర్గవైషమ్య వీధు
లందు తా ప్రధానస్థాన మాక్రమించి
ఎదను మాత్సర్య మధికార మదముతోడ
మానవుండు నిరంకుశుండైనయపుడు

అప్పుడు గాంధిదేవు డుద
యమ్మయి సత్యము శాంత్యహింసలన్
తప్పక పాదుకొల్పి, సమ
తా మహిమమ్మున దాస్యబంధముల్
ద్రుప్పున ద్రుల్చి, వైరివెగ
డుంబడునట్లుగ రామరాజ్యపుం
జొప్పులలోన తా నడుచు
చున్ నడిపించెడువాడు ఘాత్రుడన్

స్వాతంత్ర్యోద్యమ కాలంలో కవుతరం గ్రామస్థుడు సాగించిన పోరాటం

— శ్రీ ఎ. పండరినాధ్

ఇరవయ్యో శతాబ్దం తొలి రోజులవి. అప్పుడే "వందేమాతరం" ఉద్యమం దేశమంతటా విజృంభించింది. 1904లో కర్జన్ ప్రభువు బెంగాల్ రాష్ట్రాన్ని విభజించినప్పుడు అసలే విప్లవ భావాలు కలిగిన బెంగాల్ ప్రజల్లో విప్లవ భావాలు మరీ విజృంభించాయి. **అంతేకాదు!** బెంగాల్ విభజన సమస్య జాతీయ సమస్య అయింది. అప్పుడే స్వాతంత్ర్యోద్యమాన్ని దేశమంతటా తీవ్రతరం చెయ్య పూనుకున్నారు, బెంగాల్‌పాల్, మహారాష్ట్ర బాల్, పంజాబ్‌లాల్.

మహారాష్ట్ర బాల్

అప్పుడు ఈ ఉద్యమం ఆంధ్రప్రాంతంలో కూడా విజృంభించింది. ఆనాడు ఆంధ్ర ప్రాంతంలోని ప్రతి గ్రామంలో "వందే మాతరం" నినాదం మారుమ్రోగింది. అలాగే కవుతరం గ్రామంలో కూడా ఉద్యమం తీవ్రంగా కొనసాగింది. ఈ గ్రామంలో భారత స్వాతంత్ర్యోద్యమం నాటి వివిధ ఆందోళనలూ, ఉద్యమాలూ తీవ్రంగా కొనసాగాయి. బిపిన్ చంద్రపాల్ ఆంధ్ర ప్రాంతంలో పర్యటించి ఆంధ్రులలో వేడి రక్తాన్ని పొంగి ప్రవహింపజేశాడు. 1907 లో బందరులో బ్రహ్మాండమైన సభ జరిగింది. బిపిన్ చంద్రపాల్ వందేమాతరంపై ఉపన్యాసం యిచ్చాడు. ఈ ఉపన్యాసం అప్పుడు మచిలీపట్నంలోని యువకుల్లో, విద్యార్థుల్లో తీవ్ర సంచలనాన్ని రేకెత్తించింది. ఆ నాటి ఉపన్యాసానికి ప్రభావితులైన బొబ్బా పద్మనాభయ్యను మొట్టమొదట చెప్పుకోవలసివుంటుంది. ఆయన ఉపన్యాసానికి ప్రభావితుడై వెంటనే తన గ్రామం కవుతరం చేరుకొని గ్రామమంతటా "వందే మాతరం—మందేరాజ్యం" అనే పోస్టర్లను అతికించాడు.

కవుతరం గ్రామం మధ్యలోని ఒక పాకను (దీనిని అమ్మవారిపురంపాక అనేవారు) అలంకరించి ఆ పాకనిండా వందేమాతరం నినాదాల కాగితాలను అతికించాడు. గ్రామంలో ఉద్యమాన్ని తీవ్రతరం చెయ్యడానికి రైళ్లలో తిరిగి చందాలు వసూలు చేశాడు యువకులందరినీ చేరదీసి వాళ్లలో స్వాతంత్ర్యభావాలను రేకెత్తించాడు. ఈ

గాంధీజీ ఉప్పు సత్యాగ్రహం

విషయం ప్రభుత్వం దృష్టికి రాగానే ఈ గ్రామంలో (రివల్యూషనరీ పార్టీ) విప్లవ పార్టీ ఒకటి ఏర్పడిందని ఇక్కడికి రిజర్వు పోలీసులను పంపించింది. అప్పుడు ఈ గ్రామంలోని యువకులంతా పట్టుబడకుండా తప్పించుకున్నారు.

ఇలా కృష్ణా జిల్లాలో వందేమాతరం ఉద్యమంలో పాల్గొన్న గ్రామాలలో ఈ గ్రామమే మొట్టమొదటి గ్రామమని చెప్పుకోవలసివుంటుంది.

1910–20 మధ్య కాలంలో ఈ గ్రామంలో జాతీయోద్యమాన్ని ప్రచారం చెయ్యడానికి, ఈ గ్రామస్థులలో తీవ్ర సంచలనాన్ని కలిగించడానికి బందరుకు చెందిన నాయకులు కోపల్లె హనుమంతరావు, చెన్నాప్రగడ భానుమూర్తి, కౌతా సీతారామశాస్త్రి, భోగరాజు పట్టాభి సీతారామయ్య, వల్లూరి సూర్యనారాయణ రావు మొదలైనవారు వస్తూవుండేవారు. ఈ గ్రామానికి చెందిన యువకులు చాలామంది అభ్యుదయ భావాలు కలవారు. అందువల్లనే ఆనాడు ఆంధ్ర నాయకులు ఈ గ్రామానికి తరచు వస్తూండేవారు.

1916 డిసెంబర్ కాంగ్రెస్‌లో, జాతీయ కాంగ్రెస్ ముస్లింలీగ్‌తో సమాధానపడి ఒక స్కీమును తయారుచేసి మాంటెగ్యుకు సమర్పించింది. ఈ కాంగ్రెస్ స్కీము మీద ఈ గ్రామంలోని యువకులు ఎంతో చురుకుదనంతో సంతకాలను సేకరించారు. ఈ స్కీం మీద సంతకం చేసిన వారిలో ఆనాడు బందరులో కోపల్లె హనుమంతరావు, పట్టాభి సీతారామయ్య, ముట్నూరు కృష్ణారావు గార్లను అరెస్టు చేశారు.

సహాయ నిరాకరణోద్యమం

1920 ఆగస్టు 1వ తేదీన తిలక్ పరమపదించాడు. అదే రోజున తిలక్ స్మారకార్థంగా గాంధీజీ బ్రిటిష్ ప్రభుత్వానికి వ్యతిరేకంగా సహాయ నిరాకరణోద్యమాన్ని లేవదీశాడు. ఈ ఉద్యమాన్ని తీవ్రతరం చెయ్యడానికి సౌకర్యంకోసం ఈ జిల్లాను తూర్పు, పశ్చిమ, కృష్ణా జిల్లాలుగా విభజించారు.

1921 లో విజయవాడలో ఏ.సి.సి. సమావేశం జరిగింది. దాని నిర్ణయం ప్రకారం జిల్లాలో "తిలక్‌ఫండ్" కింద 23,000 రూపాయలు వసూలు చేశారు. అప్పుడు ఈ గ్రామస్థులు 5000 రూపాయలు వసూలు చేసి యిచ్చారు. అప్పటికే ఆంధ్ర దేశంలోని ఎన్నో గ్రామాల్లో ఖాదీ ఉద్యమం వ్యాపించింది. గాంధీజీ విజయవాడకు వచ్చినప్పుడు ఈ గ్రామస్థులు గాంధీజీకి తాము తయారుచేసిన ఖద్దరు గుడ్డలను సమర్పించారు. అంతేకాదు. 1930 లోనే ఈ గ్రామంలో ఖద్దరు సహకార సంఘం ఏర్పడింది. అందులో 40 మగ్గాలు, 400 రాట్నాలు పని చేయసాగాయి. ఈ గ్రామంలోని 40 కుటుంబాల వాళ్లు ఖద్దరు ఉత్పత్తిని జీవనాధారంగా పెట్టుకున్నారు. ఈ గ్రామానికి చెందిన తాళ్లూరు శ్రీరాములు తాను స్వయంగా తన స్థలంలో ఈ వృత్తిని కొనసాగించేవారికి పాకలను వేయించాడు.

గాంధీజీ ఖద్దరు యాత్ర

ఖద్దరు ఉద్యమానికి ధనాన్ని సేకరించడానికి గాంధీజీ భారతదేశమంతటా యాత్ర సలిపాడు. అప్పుడు గాంధీజీ ఈ జిల్లాలోని 52 గ్రామాలలో కూడా సంచరించాడు. గాంధీజీ ఈ గ్రామానికి వచ్చినప్పుడు ఈ గ్రామానికి చెందిన కానూరి చినవెంకట

దాసయ్య గాంధీజీకి 1116 రూపాయలను విరాళంగా యిచ్చారు.

1930 ఫిబ్రవరి 9వ తేదీన అప్పటి మద్రాసు గవర్నర్ బందరు వచ్చే సందర్భంలో ఆయన రాకను బహిష్కరించవలసిందనీ, ఆయనను వెనక్కి తిరిగి పోవలసిందనీ నినాదాలు చెయ్యాలనీ, నల్ల జండాలను చూపాలనీ కృష్ణాజిల్లా కాంగ్రెస్ సంఘం ఘంటసాలలో సమావేశమై తీర్మానించింది. ఈ పిలుపు నిచ్చిన సమర సంఘానికి అధ్యక్షులు గొట్టిపాటి బ్రహ్మయ్య గారు. కార్యదర్శి ఈ గ్రామ వాస్తవ్యుడు బొబ్బా వెంకట శేషయ్యగారు.

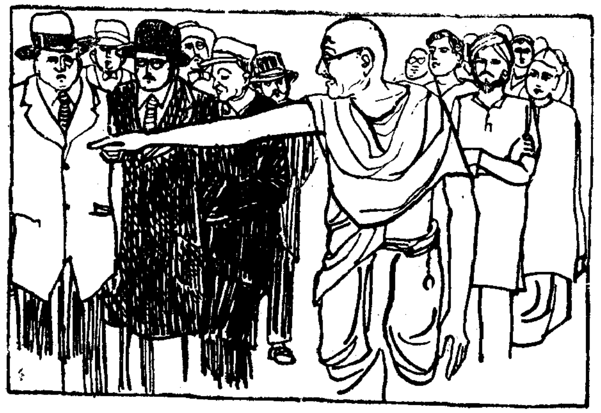
ఈ సమర సంఘం పిలుపు విని ఈ జిల్లాకు చెందిన ఎందరో కాంగ్రెస్ వలంటీర్లు బందరు వెళ్లారు. అప్పుడు ప్రభుత్వం 28 మంది యువకులను అరెస్టు చేసింది. వారిలో వడ్లమూడి సత్యనారాయణ (దేశాభిమాని,) చెప్పుకోదగినవారు. వీరంతా రాజమండ్రి, రాయవెల్లూరు, తిరుచునాపల్లి జైళ్లలో నాలుగు మాసాల నుండి ఒక సంవత్సరం వరకు కఠిన కారాగార శిక్షను అనుభవించినవారే. ఈ బందరు నల్ల జండాల ఉద్యమంతో కృష్ణా జిల్లాలోని సత్యాగ్రహోద్యమానికి అంకురార్పణ జరిగిందని చెప్పవచ్చును.

ఉప్పు సత్యాగ్రహం

బందరు, చిన్నాపురం, కవుతరం, అంగలూరు, ఘంటసాల మొదలైన 15 గ్రామాలలో వలంటీర్ల కొరకు శిబిరాలను ఏర్పాటు చేశారు. బందరులోని పట్టాభిగారి యిల్లు జిల్లా కేంద్ర శిబిరమైంది.

చెరకువాడ వెంకట నర్సింహం, కానూరి చిన వెంకట దాసయ్య మొదలైనవారు వంద గ్రామాలలో ప్రచారం చేసి ఉప్పు సత్యాగ్రహం ప్రాముఖ్యతను వివరించ సాగారు. అప్పటి కృష్ణాజిల్లా కాంగ్రెస్ సంఘం అధ్యక్షులు కానూరి చిన వెంకట దాసయ్య ఈ గ్రామానికి చెందినవాడే.

జిల్లాలోని ముఖ్యమైన 15 గ్రామాలలో 15 శిబిరాలు ఏర్పడ్డాయి. అక్కడి నుండి వలంటీర్లు చుట్టు ప్రక్కల గ్రామాలకు వెళ్లి కల్లు దుకాణాల పికెటింగ్, జండాలను ఎగురవెయ్యడం, ఉప్పు తయారు చేసి అమ్మడం, ఊరేగింపులు చెయ్యడం మొదలయిన సమర కార్యకలాపాల్ని చెయ్యసాగారు. అప్పటి శిబిరం ఈ గ్రామంలో బొబ్బా వీరభద్రుడు చావిడీలో ఏర్పాటు చేయబడింది. ఈ శిబిరంలో ఈ గ్రామానికి చెందిన ఎందరో యువకులు, గ్రామ ప్రజలు పాల్గొని కార్యక్రమాల్ని దిగ్విజయం చేశారు.

"క్విట్ ఇండియా"

ఈ శిబిరంలో పాల్గొన్న యువకులంతా ఎంతో ఉత్సాహంతో పనిచేశారు. ప్రతిరోజూ నడివీధిలోని రామాలయం వద్ద ప్రజలను సమీకరించి వారికి ఉప్పు సత్యాగ్రహం విశిష్టతను తెలియజేయసాగారు. ఉప్పును తయారు చేసి ఉప్పు పొట్లాలను అమ్మసాగారు. ఊరు నంతా జండాలతో నింపి వేశారు. ఇది చూసి పోలీసులు జండాలను చింపి వేయసాగారు. పోలీసులు వెళ్లగానే వలంటీర్లు మళ్ల జండాలను కట్టేవారు. బందరు గుడివాడ రోడ్డులో పోలీసు దళానికి దగ్గరలో వున్న మర్రి చెట్టుమీద జండా రెపరెపలాడడం పోలీసులకు అవమానన కలిగించింది. అప్పటి ఆ దృశ్యాన్ని మరువలేమని ఈ నాటికీ కొందరు ఈ గ్రామస్థులు చెబుతుంటారు. దీన్ని తీరని అవమానంగా భావించి పోలీసులు జండాను వెంటనే చింపి పారవేశారు. కాని వలంటీర్లు అంతటితో ఆగకుండా 'జండా ఊంఛా రహే హమారా' అంటూ ఎంతో పైకి కట్టేశారు. పోలీసులు అంతపైకి పోలేనప్పుడు జండాను తుపాకీతో కాల్చేశారు.

ఈ సందర్భంలోనే జరిగిందొక సాహసోపేతమైన సంఘటన. సమర వీరుల సమరోత్సాహం రోజురోజుకూ అధికం కాసాగింది. ఒక రోజున గ్రామం మధ్యలోని దేవాలయం శిఖరానికి కట్టిన జండాను పోలీసుల బారి నుంచి ఎలాగైనా రక్షించాలను కున్నారు అక్కడి యువకులు తాతూరి దుర్గాప్రసాద్, బొబ్బా ఆదినారాయణమూర్తి కొమ్మారెడ్డి వెంకటసుబ్బయ్య. వీరంతా ఈ గ్రామానికి చెందినవారే. పోలీసులు జండాలను దింపివేయబోతునప్పుడు ఈ యువకులు పోలీసులతో పెనుగులాడారు. పోలీసులు వీరిని లాఠీలతో తీవ్రంగా కొట్టి జండాను దింపివేశారు.

ఈ ఉప్పు సత్యాగ్రహ సమరం సందర్భంగా ఎంతో మంది యువకులు జైలు శిక్ష ననుభవించారు.

గుడివాడ కాల్పులు

ఈ గ్రామ వాస్తవ్యుడు కానూరి చిన వెంకట దాసయ్య అప్పటి జిల్లా కాంగ్రెస్ ప్రెసిడెంట్. ఈయన అధ్యక్షతన గుడివాడలో 1930 జూన్ లో పెద్ద బహిరంగ సభ జరిగింది. దీనిని శెట్టిపల్లి వెంకటరత్నం ఏర్పాటు చేశాడు. ఆ నాటి సభను ప్రభుత్వం నిషేధించింది. కాని ప్రజలు తండోపతండాలుగా ముందుకు వచ్చి సభను జరిపి తీరాలన్నారు. ఆ నాటి సభను ఎలాగైనా జరుగకుండా చెయ్యాలనే దురుద్దేశంతో అప్పటి పోలీస్ సర్కిల్ ఇన్‌స్పెక్టర్ దావూద్ ఖాన్ ప్రజల మీద కాల్పులు జరిపించాడు. ఆ కాల్పుల్లో ఎందరో గాయపడ్డారు. "నీవేనా కాంగ్రెస్ ప్రెసిడెంటు" వంటూ కుర్చీని ఆయన నెత్తిమీద పెట్టించి ఒత్తించాడు. ఇంకా ఆ సర్కిల్ ఇన్‌స్పెక్టర్ అమాయకులయిన ప్రజలపై ఎన్నో దుష్కృత్యాలను జరిపించాడు. ఆ నాడు ఈ

గ్రామస్థులు ఎన్ని ఇబ్బందులయినా పడ్డారు కాని దేశభక్తిని వీడలేదు.

1926లో ప్రభుత్వం భూములకు రీసెటిల్ మెంట్ చేసింది. అసెస్‌మెంట్ ప్రకారం 1930 లో పన్నులను అధికం చేశారు. దీనికి అసమ్మతిగా తూర్పుకృష్ణా జిల్లాలో గొట్టిపాటి బ్రహ్మయ్య మొదలయిన వారు 30 మంది నాయకులు ఈ ఆందోళనలో పని చేశారు. ఈ నాయకులు గుడివాడ తాలూకా గ్రామాలలో ప్రవేశించరాదని, ఈ తాలూకాకు చెందిన నాయకులు వారివారి గ్రామాల నుండి కదలరాదనీ అప్పటి గుడివాడ మేజిస్ట్రేట్ 144 సెక్షన్ విధించాడు. కాని అప్పటి అఖిల భారత కాంగ్రెస్ ప్రెసిడెంట్ వల్లభాయి పటేల్ ఆజ్ఞానుసారం 144 సెక్షన్‌ను వారు ఉల్లంఘించలేదు.

పన్నుల నివాకరణోద్యమం లేవనెత్తాడనే నేరంమోపి కానూరి చిన వెంకటదాసయ్యను 7-1-1932 తేదీన అరెస్టు చేసి ఒక సంవత్సరం కఠిన కారాగార శిక్షను విధించారు.

'దేశాభిమాని' మరణం

ప్రముఖ స్వాతంత్ర్య సమరయోధుడు, జిల్లా ప్రముఖుడయిన దేశాభిమాని 2-10-1931 తేదీన మరణించాడు. ఆయనది నిరుపేద కుటుంబం కావడం చేత ఆయన కుటుంబ సహాయార్థం బందరు డ్రమెటిక్ కంపెనీవారు "పాండవవిజయం" నాటకాన్ని గుడివాడలో వేయాలని నిశ్చయించుకున్నారు. కాని నటులంతా స్టేజీమీదకు రాగానే గుడివాడ మెజిస్ట్రేట్ వారి మీద 144 సెక్షన్ విధించి ఆ కంపెనీవారు 3 మాసాల వరకు నాటకాలు ఆడరాదనే నిబంధన విధించాడు. ఇలా మరణించిన ఒక మహాయోధుని కుటుంబానికి చేసే సహాయాన్ని కూడా విప్లవాత్మక చర్య గానే భావించింది అప్పటి సామ్రాజ్యవాద ప్రభుత్వం.

దేశాభిమాని అసలు పేరు బొబ్బా వెంకటశేషయ్య. ఆయన ప్రముఖ దేశభక్తుడు. కవుతరం జాతీయ విద్యాలయంలో అధ్యాపకుడుగా పని చేసినప్పుడు ఆయనకు " దేశాభిమాని " అనే బిరుదు ఇవ్వబడింది. బ్రతికున్నంత వరకూ ఆయన అదే పేరుతో పిలువబడాడు.

1932 లో జనవరి 24 వ తేదీన ఈ గ్రామంలో వీరపనేని గోపాల కృష్ణయ్య, దుక్కిపాటి నాగేశ్వరరావు, చలసాని నాగభూషణం మొదలైన వారు బులిటెన్లు పంచిపెడుతూ వుంటే పోలీసులు వీరిని అరెస్టు చేసి గుడివాడకు తీసికెళ్లి లాకప్‌లో వుంచి రాత్రి 12 గంటల వరకూ దారుణంగా బాదారు. ఈ సందర్భంలోనే వీరపనేని గోపాలకృష్ణయ్య చౌదరి చెవి భాగం తెగిపోయింది.

1932 ఏప్రిల్ 28 న పికెటింగ్‌కై బందరు వెళ్లిన ఈ గ్రామస్థులు అట్లూరి జయరాం, కొసరాజు బ్రహ్మయ్యలను చావ బాదారు.

19-3-1933 తేదీన నిషేధ కర పత్రాల సోదాకై బందర్‌లోని కొంత మంది ప్రముఖుల యిండ్లు సోదా చేసినప్పుడు నార్ల వెంకటేశ్వరరావు గారి యింటిని కూడా సోదా చేశారు.

1932-34 మధ్యకాలంలో ఉద్యమం మళ్లీ విజృంభించింది. ఈ కాలంలో దేశం మొత్తం మీద 1,20,000 మంది జైళ్ల పాలయ్యారు. జైళ్లు ఖాళీ లేని కారణంగా ఉద్యమాన్ని అదుపులో పెట్టడానికి ప్యునిటివ్ పన్నులను (గ్రామ సమిష్టి అపరాధపుపన్ను) విరివిగా విధించారు.

1932లో కాంగ్రెస్ రహస్యోద్యమాన్ని నడిపింది. అప్పుడు కృష్ణా జిల్లా కాంగ్రెసు సంఘం ఒక పత్రికన్ను రహస్యంగా నడిపింది. దానిలో ప్రముఖ పాత్ర వహించిన వారు వీరపనేని గోపాల కృష్ణయ్య చౌదరి, కానూరి బలరామయ్య, కానూరి వెంకటరత్నం గారలు.

1932లోనే ఢిల్లీలో అఖిల భారత కాంగ్రెస్ మహాసభ జరిగింది. కాంగ్రెస్ సంస్థను నిషేధించడంవల్ల ప్రభుత్వం ఈ మహాసభను కూడా నిషేధించింది. అయినా భారతదేశం అంతటి నుంచీ ప్రతినిధులు బాగా వచ్చారు. ఈ సందర్భంలో ఈ గ్రామం నుండి కానూరి వెంకటరత్నం, వల్లమూడి సత్యనారాయణ మొదలైనవారు రహస్యంగా ఢిల్లీ చేరుకున్నారు. కాని అక్కడ పోలీసులు వీరిని వెంటనే అరెస్టు చేశారు. 24 గంటలు తమ కస్టడీలోనే వుంచుకున్నారు.

కాంగ్రెస్ కమిటీలను ప్రభుత్వం రద్దు చేసినప్పుడు కమిటీల సానే డిక్టేటర్లను ఏర్పాటు చేశారు. 1933 జనవరి 12వ తేదీన ఆంధ్ర రాష్ట్ర డిక్టేటర్ల సమావేశం గుంటూరులో రహస్యంగా జరిగింది. దానికి వెళ్లిన డిక్టేటర్లను పోలీసులు అరెస్టు చేసి శిక్షలు విధించారు. ఈ సందర్భంలో కానూరి బలరామయ్య, కానూరి వెంకటరత్నం గారలు అరెస్టు చేయబడ్డారు. వీరికి 6 నెలల కఠిన శిక్ష, 200 రూపాయలు జరిమానా విధించింది ప్రభుత్వం. వీరు రాజమండ్రి జైలులో ఒక సంవత్సరం కఠిన కారాగార శిక్ష ననుభవించారు. అప్పుడే వీరికి టెర్రరిసులతోను, బెంగాల్ డిటెన్యూలతోను దగ్గరి సంబంధం ఏర్పడింది.

1933 డిసెంబర్‌లో గాంధీజీ హరిజనోద్ధరణకై నిధిని ప్రోగుచేయడానికి పర్యటిస్తూ ఈ జిల్లాలోని వివిధ గ్రామాలు తిరిగి ఈ గ్రామం చేరుకున్నాడు. అప్పుడు గాంధీజీకి ఈ గ్రామస్థులు 1116 రూపాయలు విరాళంగా యిచ్చారు. ఎంతో మంది మహిళలు తమ ఆభరణాలను దానంగా యిచ్చారు. అలాంటి మహిళలలో నార్ల వెంకటేశ్వరరావు గారి తల్లి నార్ల మాచమ్మ ముఖ్యంగా పేర్కొనదగినవారు.

వ్యక్తి సత్యాగ్రహం

1939 సెప్టెంబర్‌లో రెండవ ప్రపంచ యుద్ధం వచ్చింది. భారతదేశం వెలుపల జరిగే యుద్ధం కొరకు అయ్యే ఖర్చును రాష్ట్రాలలో వున్న కాంగ్రెసు ప్రభుత్వాలతో సంప్రదించకుండానే కేంద్రంలో వున్న పరాయి ప్రభుత్వం ఇష్టమొచ్చినట్లు ఖర్చు చేయసాగింది. అందుచేతనే రాష్ట్రాలలోని కాంగ్రెసు ప్రభుత్వాలు రాజీనామాలిచ్చాయి. ప్రభుత్వానికి అసమ్మతిగా గాంధీజీ వ్యక్తి సత్యాగ్రహాన్ని భావే చేత చేయించాడు. అలాగే ప్రజాందోళన లేకుండా వ్యక్తులచేత స్వాతంత్ర్య ప్రకటనలు చేయించసాగాడు. ఈ సందర్భంలో ఎందరో జైళ్ల పాలయ్యారు. 1940 లో ఈ గ్రామానికి చెందిన బొబ్బా ఆదినారాయణమూర్తి, వీరపనేని గోపాలకృష్ణయ్య చౌదరి గారలు హైకమాండ్ అనుమతి పొంది స్వాతంత్ర్య

ప్రకటనలు చేశారు. వీరిద్దరినీ అరెస్టుచేసి బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం వీరికి ఆరు మాసాల కఠిన కారాగార శిక్ష, 100 రూపాయల జరిమానా విధించింది.

టెర్రరిస్టు ఉద్యమం

గాంధీజీ నాయకత్వంలో నడిచిన సత్యాగ్రహోద్యమం వల్ల ఫలితం కనిపించకపోగా కొంతమంది యువకులు అసంతృప్తులయ్యారు. ప్రభుత్వ ఆయుధాగారాలను దోపిడీ చేసి ఆయుధాలను సంపాదించి ఆంగ్లేయులతో పోరాడసాగారు.

బ్రిటిష్ అధికారులమీద బాంబులను వేసి హత మార్చసాగారు. లాలా లజపతిరాయ్‌ని తీవ్రంగా గాయపరిచారనే ఉద్దేశ్యముతో బ్రిటిష్ పోలీసు అధికారి సాండర్స్‌ను జయదేవ్‌కపూర్, శివవర్మ, సిన్హాలు కలిసి చంపారు. అప్పుడే భగత్‌సింగ్, సుఖదేవ్, రాజగురులను ఉరి తీశారు.

బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం కపూర్, వర్మ, సిన్హాలకు యావజ్జీవ కారాగార శిక్ష విధించినప్పుడు వీరు ఎక్కువ కాలం తిరుచునాపల్లి, రాజమండ్రి జైళ్ళలో వున్నారు. వీరు తిరుచునాపల్లి జైల్లో వున్నప్పుడు ఈ గ్రామానికి చెందిన కానూరి రామానంద చౌదరి గారికి వీరితో పరిచయం ఏర్పడింది. రాజమండ్రి జైలులో టెర్రరిస్టులున్నప్పుడు అదే జైలులోవున్న కానూరి బలరామయ్య, చలసాని జగన్నాధరావు గారలకు బెంగాల్ విప్లవ వీరులతో పరిచయం ఏర్పడింది.

జైళ్ల నుండి బయటికి వచ్చిన తరువాత వీరంతా యువక మండలులను ఏర్పాటు చేసి బ్రిటిష్ ప్రభుత్వాన్ని కూలదోయాలని ప్రబోధించ సాగారు. రహస్య ఉద్యమాలనుకూడా కొనసాగించారు.

ఒకనాటి తెల్లవారుఝామున రిజర్వు పోలీసు దళం కానూరి రామానంద చౌదరి గారి యిల్లు సోదా చేసింది. వీధిలో పోయే వాళ్లందరినీ చితక కొట్టించింది.

ఇదే సమయంలో నార్ల వెంకటేశ్వర రావుగారు "జన్మభూమి" పత్రికకు వ్యాసాన్ని వ్రాస్తున్నారు. పోలీసులు ఆ వ్యాసాన్ని చూసి ఆయనమీద కక్షబూని ఆయనను ఊరు బయటికి తీసికెళ్లి స్పృహ తప్పి పోయేంత వరకు కొట్టారు.

ఇదే సందర్భంలో రామానంద చౌదరి గారి మీద "మద్రాసు కుట్ర" నేరారోపణ గావించి నాలుగు సంవత్సరాల శిక్షను విధించారు. జైలులో ఈయన పట్ల జైలువార్డన్ అసభ్యంగా ప్రవర్తించినందుకు ఈయన 65 రోజులు నిరాహార దీక్ష బూనాడు. గాంధీజీ కల్పించుకున్నా ఆయన వినలేదు. జైలు అధికారులు తప్పును ఒప్పుకున్న తరువాతనే ఆయన దీక్షను విరమించాడు.

1942 ఆగస్టు ఉద్యమం

ప్రపంచ యుద్ధం జరుగుతున్న సమయం అది. జపాన్ ఫాసిస్టులు బర్మాను ఆక్రమించుకొని ఇండియా సరిహద్దులోకి రావడానికి పొంచి వున్నారు. నేతాజీ అదృశ్యమై జపాన్ పక్షం చేరాడు. ఆంగ్ల సామ్రాజ్య వాదుల పీచమణచడానికి కంకణం కట్టాడు. అప్పుడే బొంబాయిలో సమావేశమైన జాతీయ నాయకులను ప్రభుత్వం అరెస్టు చేసి జైళ్లలో పెట్టింది. దీంతో భారత ప్రజానీకంలో సామ్రాజ్యవాదుల పట్ల ద్వేషం మరీ హెచ్చింది. దేశమంతటా విధ్వంస కాండ చెలరేగింది. ఆందోళనకారులు రైలు పట్టాలను పీకి వేశారు. వంతెనల్ని పడగొట్టారు. టెలిఫోన్ తీగెల్ని త్రెంచి వేశారు. రైల్వే స్టేషన్లను, పోలీస్ స్టేషన్లను తగుల బెట్టారు.

ఈ సందర్భంలోనే బంటుమిల్లి సౌత్ సైడ్ ఛానల్ మీదనున్న టెలిఫోన్ తీగెలను త్రెంచారనే నేరంమీద ఈ గ్రామానికి చెందిన వీరపనేని గోపాలకృష్ణయ్య, వడ్లమూడి నరసింహారావు, నిమ్మగడ్డ షణ్ముఖాచారి, బొబ్బా వీరభద్రరావు, బొబ్బా మధుసూదనరావు మొదలైన 15గురు యువకులను అరెస్టుచేసి గుడివాడకు తీసికెళ్ళారు. వీరిలో కొందరిని అకారణంగా అరెస్టు చేశారు. కొందరిని వెంటనే విడుదల చేశారు. బొబ్బా సుధాకరరావు, బొబ్బా ఆదినారాయణమూర్తి, వీరపనేని గోపాలకృష్ణయ్యగారలకు 12 కొరడా దెబ్బలు, రెండు సంవత్సరాల కఠిన కారాగార శిక్షను విధించారు. వీరంతా అప్పటి కసాయి బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం విధించిన శిక్షను అనుభవించారు.

ఏ కాస్త అనుమానం వచ్చినా అప్పటి బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం భారతీయులను ఎంతో శిక్షించింది. ఒకనాటి అర్ధరాత్రి స్వాతంత్ర్య సమరయోధులకు భోజనం పెట్టారనే కారణం చేత కానూరి చినవెంకట దాసయ్యను అరెస్టు చేసి రెండు సంవత్సరాల కఠిన కారాగార శిక్షను విధించింది. ఈయన జైలులో ప్రభుత్వ దమననీతికి వ్యతిరేకంగా నిరాహార దీక్ష బూనాడు. ఆ సందర్భంలో ఈయన ధర్మపత్ని రాఘవమ్మ మేజిస్ట్రేట్ ఎదుట నిలబడి ధైర్యంతో, "మా దేశంలో పరాయి పాలనను మేం ఒప్పుకోం. ప్రభుత్వం మాది. మీరంతా ఉద్యోగాలను వదిలి వెళ్ళిపొండి" అని హెచ్చరించింది.

ఈ కారణం చేతనే ఈవిడ కూడా భర్తతోపాటు ఒక సంవత్సరం కఠిన కారాగార శిక్ష అనుభవించ వలసి వచ్చింది.

ఇలా స్వాతంత్ర్యం సిద్ధించే వరకూ ఈ గ్రామస్థులు దేశ స్వాతంత్ర్య సముపార్జనకై జరిగిన ప్రతి ఉద్యమంలోనూ పాల్గొన్నారు. దేశానికి స్వాతంత్ర్యం సిద్ధించే వరకూ అకుంఠిత దీక్షతో ముందుకు సాగారు. ఎందరో లాఠీ దెబ్బలు తిన్నారు. ఎందరో తుపాకీ కాల్పులకు గురయ్యారు. ఎందరో కఠిన కారాగార శిక్ష ననుభవించారు. ఇలా దేశ స్వాతంత్ర్య సమరంలో పాల్గొన్న ఈ గ్రామస్థులు ఎందరో స్వాతంత్ర్య సమర యోధులుగా కీర్తించబడ్డారు. కొందరు దేశానికి స్వాతంత్ర్యం సిద్ధించక ముందే కన్ను మూశారు. కొందరు దేశ స్వాతంత్ర్యాన్ని కళ్ళారా చూసి మరణించారు. కొందరు ఈనాటికీ స్వాతంత్ర్యోద్యమ కాలం నాటి మధుర ఘట్టాలను నెమరేసుకుంటూ పొంగిపోతున్నారు.

రాయప్రోలు కవితలో దేశాభిమానం రాష్ట్రాభిమానం

— శ్రీ సాగూరి కిషన్‌రావు

తెలుగు సాహితీవనంలో అర్ధశతాబ్దము పాటు, విశృంఖల విహారమొనర్చి, వివిధ ప్రక్రియలలో కవితా రచన సాగించి అనేక కావ్యకుసుమాలను విరబూయించిన కవి వసంతుడు రాయప్రోలు సుబ్బారావుగారు. తెలుగు భాషాయోషకు నూత్నమణిహారముల నలంకరించి, ఆధునికాంధ్ర సాహిత్య జగత్తులో యుగకర్తయై వెలిగినారు. గీర్వాణాంధ్ర భాషలను కూలంకషముగా చదువుటయే కాక, ఆంగ్ల భాషలో అపార పాండిత్యమును సంపాదించినవారగుట వలన ఆంగ్లకావ్యములను తెలుగులోకి అనువదించగలిగారు.

ఒకవైపు గురజాడ అప్పారావుగారు "దేశమును ప్రేమించుమన్నా-మంచియన్నది పెంచుమన్నా." "దేశమంటే మట్టికాదోయ్-దేశమంటే మనుషులోయ్"-ఇత్యాది దేశభక్తి ప్రబోధమయిన కవిత ద్వారా ఆంధ్ర భారతికి ముత్యాలసరాలకైసేసి తెలుగు సాహిత్యంలోనే కాక విశ్వసాహిత్య జగత్తులో ధ్రువతారయై కాంతులు విరజిమ్మినారు. అప్పారావుగారి ఈ దేశభక్తి గేయం ఒక దేశానికి గాని, ఒక ప్రాంతానికి గాని పరిమితం కాదు. ప్రపంచంలో ఏ దేశం వారైనా ఆలాపించడానికి పనికి వచ్చే విశ్వమానవ గీతం. వాస్తవానికి చూస్తే ఈ గేయం వల్లనే అప్పారావుగారు చిరస్మరణీయులు.

మరోవైపు రాయప్రోలువారు—

"ఏ దేశమేగినా ఎందుకాలిడినా
పొగడరా నీతల్లి భూమిభారతిని
నిలుపరా నీజాతి నిండు గౌరవము"

అంటూ మాతృదేశాభిమానము చాటి జాతీయకవి యైనారు. సుబ్బారావుగారు ఈ గీతాలను రచించడానికి కారణం ఆనాటి ఆంగ్లేయుల దుష్పరిపాలన. ప్రజలలో దేశాభిమానము, స్వాతంత్ర్యకాంక్ష మొలకెత్తించడం అతని ఆశయం.

'తమ్ముడా' అనే ఒక శీర్షికగల ఒక గేయంలో

"శ్రీలు పొంగిన జీవగడ్డయి పాలు పారిన భాగ్యసీమయి
వ్రాలినది ఈ భరతఖండము భక్తి పాడర తమ్ముడా!
వేదశాఖలు పెరిగెనిచ్చట ఆదికావ్యము అందెనిచ్చట
బాదరాయణ పరమఋషులకు పాదు సుమ్మిది చెల్లెలా!"

భరతభూమి భారత, భాగవతాలు వెలసిన పవిత్ర దేశం, వేదాలకు పుట్టినిల్లు, ఋషులను గన్న పుణ్యభూమి. సంపదలకు నిలయము, కవులకు ఆలయము—అంటూ భారతదేశ ఔన్నత్యాన్ని గూర్చి ఎలుగెత్తి చాటినాడు. నిద్రాణ జాతిని జాగృతం చేసే వైతాళిక గీతం ఇది.

సమకాలీన పరిస్థితులను దృష్టి యందిడుకొని ఆనాటి ఆంగ్లేయ కిరాతక కృత్యాలను తన రచనలలో ప్రతిఫలింప జేసినాడు. "స్నేహలతా దేవి" అనే కావ్యమును 1914 సంవత్సరంలో అభినవకవితామండలి వారు ప్రచురించినారు. సాంఘిక దురాచారమైన వరశుల్క నిరసనగా రచింపబడిన కావ్యమయినను సమకాలీన పరిస్థితులు అంగవిషయముగా గల విషాదాంత కావ్యము.

ఈ కావ్యంలో ఒకచోట—

"పంకనిర్మగ్నకంఠమౌ పాడియావు
పగిదినున్నది ఋషులున్న భరత
భూమి"

అంటూ అప్పటి భరతదేశ దుస్థితిని చమత్కారంగా బురదలో దిగబడ్డ పాడియావువలె నున్నదని కడు రమణీయంగా చిత్రించినారు. ఇక్కడ ఆంగ్లేయుల పాలనను ధ్వనిగర్భితంగా మనకు స్ఫురింపచేసినారు. రాయప్రోలు సుబ్బారావుగారికి పూర్వం పై పద్యాని కనుగుణమైన భావాన్ని చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహం పంతులు గారు,

"భరత ఖండంబు చక్కని పాడియావు
హిందువులు లేగదూడలై యేడ్చుచుండ
తెల్లవారను గడుసరి గొల్లవారు
పితుకుచున్నారు మూతులు బిగియగట్టి"

అని భారతదేశంలోని సమస్త సిరిసంపదలను కొల్లగొట్టి తీసుకపోతున్నారని ఆంగ్లేయుల దమన నీతిని రమ్యంగా వెలిబుచ్చినారు. ఈ కావ్యంలోనే ఇంకొకచోట రాయప్రోలువారు

"మాతృదేశాభిమాన ప్రమాణ బుద్ధి
చేకొని విదేశవస్తువుల్ తాకమనుచు"

అంటూ విదేశ వస్తు బహిష్కరణను గూర్చి వెల్లడించినారు. "తెలుగుతోట" అనే మరో కావ్యంలో "నిదుర

నెలతలు వచ్చిరి నిదురలేప " అను పద్యంలో జాతిజాగృతం కావాలని, కళ్లు తెరచి కర్తవ్యము స్మరించాలని అన్యాపదేశముగా ప్రబోధించిరి. ఇలాంటి అనేక పద్యాలను రచించి ప్రజలను దేశాభిమానపూరితులుగా చేసినారు. దేశ స్వాతంత్ర్య సముపార్జనకై నాయకులేకాక కవివతంసులెందరో ముందుకొచ్చి కలాలను కరవాలాలుగా ఉపయోగించి స్వాతంత్ర్య కదనరంగాన దూకి కవితా దుందుభి మ్రోగించి ప్రజలకు దేశభక్తి, త్యాగనిరతి, స్వాతంత్ర్య కాంక్ష కలుగజేసినారు

చైనా దుండగులు భరత భూమిపై దండయాత్ర సల్పిన తరుణంలో రాయప్రోలు హృదయంలో దేశభక్త్యావేశం పొంగి పొరలింది. జాతీయాభిమానపూరిత కవితలు అతని కలంనుంచి అనేకం వెలువడ్డాయి. 'భద్రయాత్ర' అనే ఖండికలో

"ఎత్తవోయి పయికెత్తవోయి నీ స్వేచ్ఛాభారత సీమల జెండా
చీనా సేనల కాల్చాలోయ్ "

అంటూ జాతి ను త్తేజపరచినారు

" మానిసివిగా మసలవలెనో జానిసవుగా బ్రతకవలెనో
తేల్చుకో .. "
మనిషిగా బ్రతుకుతావో? జానిసవుగా మసలుతావో ?

అంటూ చైతన్యాన్ని, వీరావేశాన్ని రగుల్కొల్పే విధంగా కవితలు రచించారు

ఇంతవరకు రాయప్రోలు దేశభక్తిని, మాతృదేశాభిమానాన్ని తెలుసుకున్నాము ఆ విధంగానే వారి రచనలలో రాష్ట్రాభిమానము నిరుపమానము. తెలుగు సాహిత్యంలో రాష్ట్రాభిమానపూరిత కవిత్వాన్ని ప్రవేశపెట్టి రచించిన వారిలో రాయప్రోలువారు అగ్రేసరులు. తెలుగు దేశంపై, తెలుగుభాషపై వీరికి గల ఆదరము, అభిమానము అప్రతిమానము 'రమ్యాలోకము' అనే కావ్యంలో

" ఏ ప్రఫుల్లపుష్పంబుల నీశ్వరునకు
పూజ సల్పితినో యిందు పుట్టినాడ
కలద యేని పునర్జన్మ కలుగుగాక
మధురమధురంబయిన తెనుగుభాష: "

ఏ వికసించిన పుష్పాలతో భగవంతుని పూజించినానో, ఆ పుణ్యమహిమ వల్ల తెలుగుగడపై పుట్టినాను మళ్ళీ నాకు పునర్జన్మ అంటూ వుంటే తెలుగే మాతృభాష కావాలని కోరుకుంటానని అంటారు దీనిని బట్టి వీరికి తెలుగుభాషపైగల భక్తి ప్రపత్తులు ద్యోతకమవుతాయి తెలుగుభాష తీయందనాన్ని గూర్చి

" పాలక్రొమ్మెగడల్ పచ్చివెన్నయి విచ్చి
తీయని నునుపూస లాయె నేమొ".

అంటూ కొనియాడారు

దారిచూపు జ్యోతి

నన్నయ్య, తిక్కన్న, పోతన్న, త్యాగయ్య మొదలగు కవుల కవితాశక్తిని అనేకచోట్ల అభివర్ణించారు. వీరు రచించిన ఖండికలలో ప్రముఖమైంది, బహుళ ప్రచారం పొందినది, "ప్రబోధము" అనే శీర్షిక గల ఖండిక. నిజంగా ఇది విద్వేషాంధకారంలో కన్ను మిన్ను గానని ఆనాటి యావదాంధ్రులకు దారిచూపు జ్యోతి లాంటిది.

" అమరావతీ పట్టణమున బౌద్ధులు
విశ్వవిద్యాలయములు స్థాపించునాడు
విద్యానగర రాజవీధుల కవితకు
పెళ్ళి పందిళ్ళు కప్పించునాడు"

ఈ పద్యాన్ని ఒకసారి 'ఆంధ్రరత్న' దుగ్గిరాల గోపాలకృష్ణయ్యగారు నెల్లూరులో జరిగిన ఒక మహాసభలో గంభీర మధుర కంఠంతో చదవగా ఆంధ్రరాష్ట్ర విషయంలో పరస్పర అభిప్రాయ భేదభావాలుగల నాయకులందరు ఆనందోద్రేకముతో పొంగిపోయి ఏకమైనారట. దీనిని బట్టి ఈ పద్య విశిష్టత మనకు స్ఫుటంగా గోచరిస్తుంది. ఈ ఖండికలోనే తర్వాతి పద్యం

" తనగీతి అరవ జాతిని పాటకులనుగా
దిద్ది వర్ధిల్లిన తెనుగు వాణి
. . చావలేదు
చావలేదు ఆంధ్రుల మహోజ్జ్వల చరిత్ర
హృదయముల్ జీల్చి చదువుడో సదయులార !"

ఐక్యతా పరిమళాలు

తెనుగుజాతి యొక్క మహోజ్జ్వల చరిత్ర చావలేదు. మళ్ళీ ఒకసారి హృదయాలను చీల్చుకొని చూడండి అంటూ రమ్యాతి రమ్యమైన పద్యాలను అలతి, అలతి పదాలతో అందరికీ అర్థమయ్యేట్టు రచించి తెనుగుజాతికి కనువిప్పు కలిగించి ఐక్యతా పరిమళాలను తెలుగుప్రజల ఎదలలో గుబాళింపచేసినారు. ఈ పద్యాలు నేటికీ ఆంధ్రుల రసనాగ్రాలపై నర్తిస్తున్నాయి అని అనడం అతిశయోక్తి కానేరదు

"తెలుగుతల్లి" శీర్షికలో

"ఖండఖండాంతరముల ప్రకాశమయ్యె
తెలుగుతల్లి లలాటికా తిలకదీప్తి " అన్నారు.

తెలుగుజాతి గత వైభవాన్ని ఉజ్జ్వల చరిత్రను సమీక్షించి ముక్కలవుతున్న ఆంధ్రరాష్ట్రాన్ని కవితా సూత్రంతో ఏకం చేసిన సమైక్యశీలి రాయప్రోలు తర్వాత ఈ బాటలో నడచి విశ్వనాథ, జాషువా, కొండాలి మొదలగు కవులెందరో తెనుగుజాతి ను త్తేజపరిచే గత వైభవాన్ని కీర్తిస్తూ అనేక రచనలు వెలయించారు మనం ఇప్పుడు కోరుతున్న సమైక్యత ఎన్నో ఏండ్లకు పూర్వం రావుగారు తమ కవితలో వెలిబుచ్చినారు కనుకనే "కవయః క్రాంతదర్శనః" అన్న నానుడి కవులకు సార్థకమైనది రాయప్రోలు వారు ఉగాదిపై రచించిన పద్యాలు మకరంద ప్రవాహాలు ప్రతి నూతన ఉగాదిపై అతని హృదయోద్యానంలో పల్లవించిన పద్య కుసుమాలు నూత్నభావ సౌరభాలు విరజిమ్ముతూ పాఠకుల మనస్సులను గిలిగింతలు పెడతాయి.

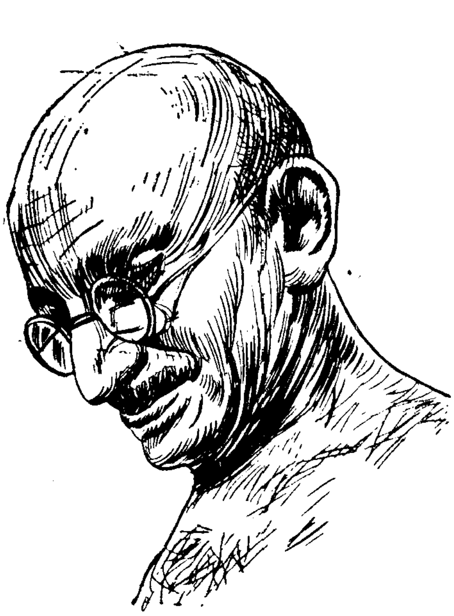
స్వాతంత్ర్యోద్యమం — సాహిత్యం

— శ్రీ పోటూరి హనుమజ్జానకిరామశర్మ

మనదేశంలో పరదేశీయుల ప్రభుత్వాలు నెలకొల్పటం ఆరంభమైనప్పటి నుండీ అనేక శతాబ్దాలుగా స్వాతంత్ర్యం కొరకు ఉద్యమం జరుగుతూనే ఉంది. మొదట్లో గ్రీకులను ప్రతిఘటించే టప్పుడు పురుషోత్తముడు చంద్రగుప్తుడు మొదలైనవారు పోరాటానికి నాయకులై ప్రసిద్ధులయినారు. ముస్లిం ప్రభుత్వాలను ప్రతిఘటించే కాలంలో స్థానేశ్వరం దగ్గర పృథ్వీరాజు, వరంగల్లులో కాకతీయులు, విద్యానగరంలో హరిహరుడు, బుక్కరాయలు, రాజపుత్ర స్థానంలో రాణా ప్రతాపసింహుడు, మహారాష్ట్ర ప్రాంతంలో శివాజీ, పంజాబులో సిక్కు గురువులు మొదలయినవారు నాయకులయి ప్రతిఘటనను కొనసాగించారు. ఫ్రెంచ్, బ్రిటిష్, పోర్చుగీస్ ప్రభుత్వాలను ఎదుర్కొనవలసి వచ్చినప్పుడు బొబ్బిలి వీరులు, నానాసాహెబ్, తాంత్యాతోపే, ఝాన్సీ లక్ష్మీబాయి మొదలయిన వారు మహాశూరులయి సమరాన్ని సాగించారు.

1885 లో జాతీయ మహాసభ ప్రారంభించబడ్డ తరువాత, సాయుధ పోరాటం అక్కడక్కడా జరుగుతూ భగత్‌సింగ్, నేతాజీ సుభాష్‌చంద్రబోస్ వంటివారు వీరులుగా నాయకులుగా ప్రసిద్ధులై ఉండినప్పటికీ, లోకమాన్య బాలగంగాధరతిలక్, మహాత్మా గాంధీ, జవహర్‌లాల్ నెహ్రూ మొదలయిన వారే భారత ప్రజానీకానికి మహానాయకులుగా స్వాతంత్ర్యోద్యమాన్ని నడిపించారు.

గాంధీగారి నాయకత్వంలో ఆసేతు హిమాచలం దేశమంతటా ఒకే పద్ధతిలో అహింసను పాటిస్తూ సత్యాగ్రహ విధానంతో లక్షలకొలదీ సామాన్య ప్రజలు ప్రభుత్వోద్యోగాలకు రాజీనామాలిచ్చి, బిరుదులు విసర్జించి, సహాయ నిరాకరణంచేస్తూ, శాసనాలను ధిక్కరిస్తూ సంతోషంతో సంకెళ్ళను స్వీకరించటం చాలా అపూర్వమైన విషయం. ఇది ఆంగ్ల ప్రభుత్వానికే కాక సకల ప్రపంచానికీ దిగ్భ్రాంతిని కలిగించింది. రాజకీయ స్వాతంత్ర్యంతో పాటు ప్రజలయొక్క సర్వతోముఖమైన అభివృద్ధికి ఆర్థిక స్వాతంత్ర్యం, భావ స్వాతంత్ర్యం కూడా చాలా ఆవశ్యకమని గుర్తింపబడటం ఈ ఉద్యమంలో మరొక విశేషం. ప్రజలు విదేశీ వస్త్రాలను, వస్తువులను, ఆంగ్ల పాఠశాలలను, కళాశాలలను బహిష్కరిస్తూ దేశీయములయిన పరిశ్రమలను దేశీయమైన విద్యావిధానాన్ని అవలంబించి రాట్నం మీద నూలు తీయడం, ఖద్దరు ధరించడం, జాతీయ విద్యాలయాలు నెలకొల్పడం ఉద్ధృతంగా జరిగింది. అనేక సంగ్రామాలకు, సంఘర్షణలకు, మహోద్యమాలకు ఫలితంగానే 1947 లో రాజకీయంగా మనకు స్వాతంత్ర్యం లభించింది.

దేశభక్తి పురికొల్పే సాహిత్యం

ఈ ఉద్యమంలో రెండు భాగాలున్నాయి. మొదటిది పోరాటం. సంఘర్షణం జరుగుతున్నప్పుడు పరుల ఒత్తిడికి గాని, వాళ్ళు చూపించే సంపదలు, పదవులు మొదలయినవాటి ప్రలోభానికి గాని లొంగిపోయి కొందరు స్వధర్మాన్ని దేశభక్తిని వదిలిపెట్టి పరులపక్షాన్నే కాకుండా వారి మత ధర్మాలను స్వీకరించడం కూడా సంభవిస్తుంది. ఈ ప్రమాదాన్ని నివారించడానికీ, మనధర్మం మీద మన దేశంమీద ప్రజానీకానికి భక్త్యావేశాన్ని కలిగించడానికీ సాహిత్యాన్ని సృష్టించడం రెండవభాగం. ఇందులో కూడా సమరమో సంఘర్షణమో జరుగుతూ ఉన్న సమయంలో యోధులలో వీరత్వాన్ని శౌర్యాన్ని ప్రజ్వలింప జేసే గీతాలే సాధారణంగా రచింపబడుతై. ఆ సంఘటనలు ముగిసిన తరువాతనే వాటికి సంబంధించిన సాహిత్యం సృష్టింప బడుతుంది. సాధారణంగా ప్రజాజీవితాన్ని ప్రభావితంచేసే ఏ గొప్ప రచనకైనా పునాదిగా ఒక మహా సంగ్రామమో మహోద్యమమో తప్పక ఉంటుంది. కేవలం కల్పితమైన సాహిత్యం ప్రజాజీవితంపై ప్రభావాన్ని

వహించలేదు. రాక్షసులంతా ఒక వర్గంగా నిర్మూలింప బడ్డప్పుడు వాల్మీకి మహర్షి రావణవధ నిమిత్తంగా రాముని జీవితాన్ని, రాక్షసుల అక్రమప్రవృత్తిని, అందువల్ల కలిగిన సంఘర్షణమును పరిశీలించి ధర్మాధర్మాలను నిరూపిస్తూ రామాయణ మహాకావ్యాన్ని నిర్మించాడు. అలాగే కురుక్షేత్ర సంగ్రామం జరిగిన తరువాత వ్యాస భగవానుడు మరల సకల ధర్మాధర్మాలను నిరూపిస్తూ మహాభారతాన్ని రచించాడు. ఈ రెండు మహాకావ్యాల ప్రభావం సుప్రసిద్ధమే.

వీరగాథలు

అలెగ్జాండరును పురుషోత్తముడు ప్రతిఘటించి నప్పటినుండి కాంగ్రెస్ మహోద్యమంమేఱకు మనదేశంలో జరిగిన సంగ్రామాలను సంఘర్షణలను పరిశీలిస్తే, వాటికన్నిటికీ తగినంత సాహిత్యం సృష్టింపబడ్డదా అనే సందేహం కలుగుతుంది. పృధ్వీరాజును గూర్చి "పృధ్వీరాజ్ రాసో" అనేకావ్యం ప్రసిద్ధంగా ఉంది. ఇతర ప్రాంతీయభాషల్లో ఆయాప్రాంతాలకు సంబంధించిన మహావీరుల గాథలు మహాకావ్యాలుగా రూపొంది ఉండవచ్చు. మన ప్రాంతంలో మహమ్మదీయుల దాడులకు కాకతీయ సామ్రాజ్యం పతనమై హిందూధర్మ రక్షణకోసం విజయనగర సామ్రాజ్యం ఆవిర్భవించినప్పటికీ, ఆ సంగ్రామాలు, సంఘర్షణలు ఇతివృత్తంగా ఏ మహాకావ్యమూ తెలుగులో ఆవిర్భవించలేదు. రాజుల వంశ వర్ణనల్లో, వారి ప్రశంసల్లో మాత్రమే ఆ యుద్ధాలు కొన్ని ప్రస్తావింపబడినై. మనుచరిత్రలు, వసుచరిత్రలు పుట్టినట్లుగా పై సంఘటనలలోని మహావీరుల చరిత్రలు మహాకావ్యాలుగా రూపొందలేదు. సంస్కృతంలో గంగాదేవి రచించిన "మధురావిజయం" తెలుగులో "కృష్ణరాయ విజయం" వంటివి అపవాదంగా కన్పిస్తున్నై.

దీనికి కారణాన్ని మనం కొంతవఱకు ఊహించవచ్చు. జరిగిన సంఘటన సమగ్రంగా తెలిస్తే తప్ప మహాకావ్యం నిర్మించటం సాధ్యంకాదు. సకాలంలోనో కొంచెం పూర్వంలోనో ఉన్న వ్యక్తులను గాని జరిగిన సంఘటనలను గాని వర్ణిస్తే అవి ప్రజాదరణాన్ని పొందుతవో లేదో అనే సందేహం కూడా కవులకు ఉండవచ్చు. అసలు ఒక మహా సంఘటనని మహాకావ్యంగా రూపొందించగలిగిన మహా కవులు కూడా అరుదుగానే జన్మిస్తారు. అన్నింటికన్నా ముఖ్యమైన కారణం ఇదే. వాల్మీకి వంటివారు, వ్యాసునివంటివారు మాటిమాటికీ పుట్టరు. కాకతీయులు, విజయనగర ప్రభువులు ముస్లిం దండయాత్రలను వారి ప్రభుత్వాలను ప్రతిఘటిస్తూ గావించిన సంగ్రామాలను సంఘర్షణలను మహా కావ్యాలుగా రూపొందించటం పెద్దన్న, భట్టుమూర్తి మొదలైన శృంగార ప్రబంధకర్తలకు సాధ్యం కాదు. 1857 లో జరిగిన విప్లవం, వందేమాతరం, సహాయనిరాకరణం మొదలైన మహోద్యమాలల్లో నాయకులుగా ప్రసిద్ధులైనవారి చరిత్రలు కూడా తగినంతగా మహాకావ్యాలుగా రూపొందలేదనటం అపచారం కాదు. జాతీయోద్యమం ముమ్మరంగా సాగుతూఉన్న కాలంలో, అంతకన్నా ముమ్మరంగా మన సాహిత్యంలో ప్రణయ కవిత్వం సాగుతూ ఉండడం గమనించదగ్గ విశేషం. అప్పుడు సాహిత్యోద్యమంలో నాయకులుగా ప్రసిద్ధులైన రాయప్రోలు సుబ్బారావుగారు, దేవులపల్లి కృష్ణశాస్త్రిగారు మొదలైనవారు జాతీయనాయకుల చరిత్రలను వీరరసప్రధానంగా చిత్రించగలరని ఊహించలేము. కాని వీళ్లమీద జాతీయోద్యమ ప్రభావం లేదనీ చెప్పలేము. కవి సమ్రాట్టుగా ప్రసిద్ధులైన విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారి "ఝాన్సీరాణి" కావ్యాన్ని చూస్తే ఈ భావ కవులకు వీరగాథలకు ఎంత దూరమో తెలుస్తుంది.

బిపిన్ చంద్రపాల్‌గారి ఉపన్యాసతో ఉద్రిక్తులై చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహం పంతులుగారు చెప్పిన పద్యం ఈ ఉద్యమ సాహిత్యానికి శ్రీకారం చుట్టిందని చెప్పవచ్చు.

"భరత ఖండంబు చక్కని పాడియావు
హిందువులు లేగదూడలై యేడ్చుచుండ
తెల్లవారను గడుసరి గొల్లవారు
పితుకుచున్నారు మూతులు బిగియగట్టి"

మఱల వారే 1907 లో లాలా లజపతిరాయ్‌ని బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం బంధించినపుడు, పద్యాల్లో యుద్ధ భేరీ మ్రోగించారు.

"చెరసాలల్ పృథు చంద్రశాలలె యగున్;
జేదోయి గీలించు న
య్యరదండల్ విరిదండ లయ్యెడును;
హేయంబైన చోడంబలే
పరమాన్నంబగు; మోటుకంబళులె దాల్పన్
బట్టుసెల్లా లగున్
స్థిరుడై యే నరుడాత్మదేశమును భక్తిం
గొల్చు నవ్వానికిన్"

"ఆధునికాంధ్ర కవిత్వ" మనే గ్రంథంలో డాక్టర్ సి. నారాయణరెడ్డిగారు పేర్కొన్నట్లుగా, "రాయప్రోలువారు భారత జాతీయతకు సంబంధించి వ్రాసిన ఒకటి రెండు శీర్షికలే ఈ శాఖలో మకుటాయమానంగా నిల్చిపోయినవి". రాయప్రోలువారి "జన్మభూమి" అనే గేయం చాలా ప్రచారాన్ని పొందింది.

"ఏ దేశమేగినా ఎందు కాలిడినా
ఏ పీఠమెక్కినా ఎవ్వరేమనిన
పొగడరా నీ తల్లి భూమి భారతిని
నిలుపరా నీ జాతి నిండు గౌరవము"

గురజాడ అప్పారావుగారి దేశభక్తి గేయంలో నీతి బోధ ఉన్నది గాని దేశభక్తి లేదు. దువ్వూరి రామిరెడ్డిగారి "స్వాతంత్ర్య రథము," బలిజేపల్లి లక్ష్మీకాంత కవిగారి "స్వరాజ్య రథము", "స్వరాజ్య సమస్య" కూడా బాగా ప్రచారాన్ని పొందినై. అలాగే యెన్నో ప్రచార గీతాలు, ప్రబోధ గేయాలు రచింపబడినై. వీటిల్లో మకుటాయమానమైనది గరిమెళ్ల సత్యనారాయణగారి "మా కొద్దీ తెల్లదొరతనం" అనే గేయం. గాంధీగారినిగూర్చి కూడా, "కొల్లాయి కట్టితేనేమి, మా గాంధీ కోమటై పుట్టితేనేమి" మొదలైన పాటలు చాలా ప్రచారంలో ఉండేవి.

జాతీయోద్యమ ప్రభావంతో పూర్వ చరిత్రలోని కథలనేకం ఖండకావ్యాలుగా రచింపబడినై. తుమ్మల సీతారామమూర్తి గారు తేజ్ బహదూర్ వృత్తాంతాన్ని "ఆదర్శ వీరుడు" అనే ఖండకావ్యంగా వ్రాశారు. దుర్భాక రాజశేఖర శతావధానిగారి "రాణా ప్రతాపసింహ చరిత్ర", గడియారం వేంకట శేషశాస్త్రిగారి "శివభారతము" మహా కావ్యాలుగా నిలిచిపోయినై. వీటిలో పూర్వపు పోరాటాలలోని లక్ష్యం చక్కగా చిత్రించబడ్డది.

"కాన విజయంబె ముఖ్యంబు గాదు మనకు
ధర్మనిర్వహణంబె కర్తవ్యమిపుడు"

అని రాణా ప్రతాపసింహుడన్నట్లు అప్పటివారికి స్వధర్మ నిర్వహణంకోసమే స్వరాజ్య సంపాదనం పరమలక్ష్యంగా ఉంది.

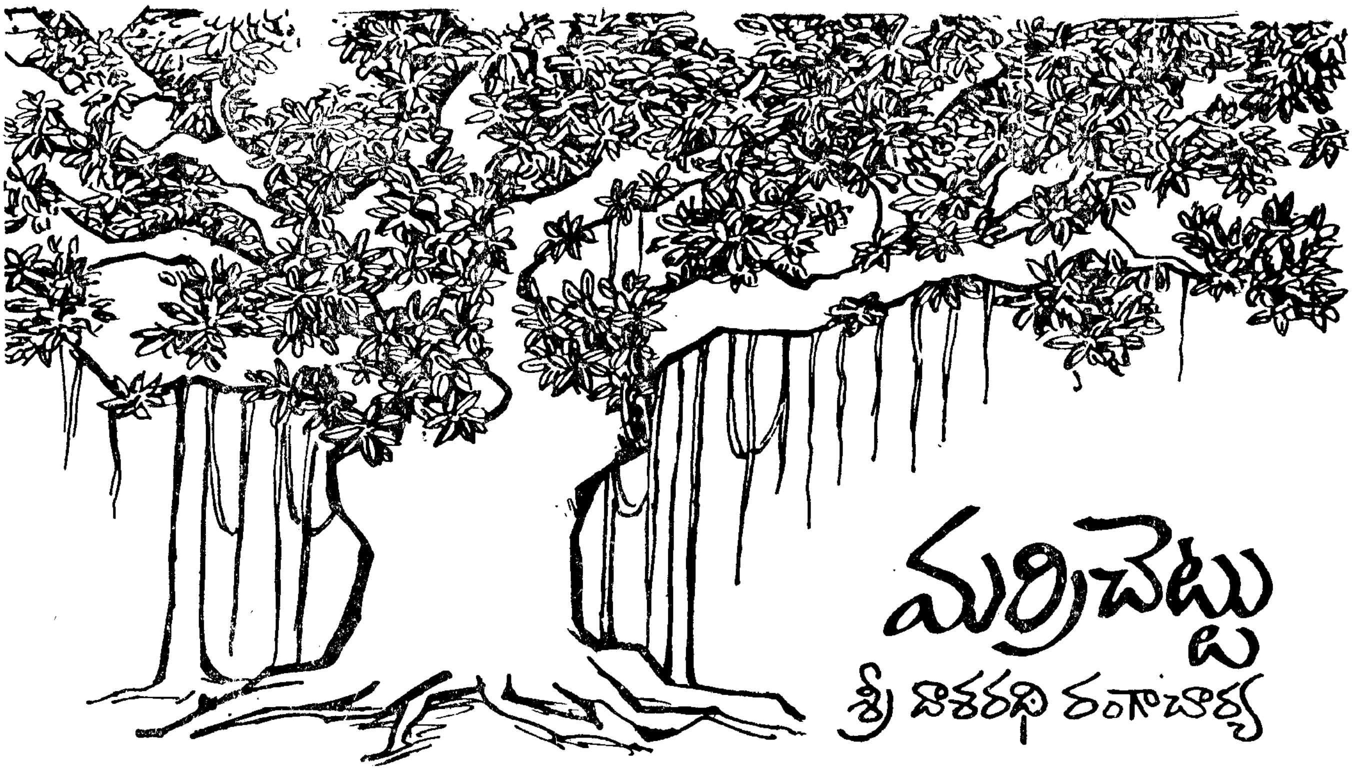
అప్పటి ఉద్యమ స్వరూపాన్ని శేషశాస్త్రిగారు శివాజీ నాయకత్వాన్ని వర్ణిస్తూ స్పష్టం చేశారు.

"పరభూపాలక పాలనంబు విసిగింపన్ దండయాత్రల్ పోరిం
బోర్రి జీకాకొనరింప, జాతి మతముల్ భగ్నంబులై పోవ ద
త్పరిహారంబున కొక్క నాయకునికై పాడు దేశియు లె
ల్లరు దోడై రి శివాజి కుద్యమము సల్పన్ ధర్మరక్షార్థమై"

జాతియోద్యమం కవిత్వంలో కన్నా నవలల్లో నాటకాల్లో ఎక్కువగా ప్రతిబింబించినదనితోస్తుంది. ఉన్నవ లక్ష్మీనారాయణ గారు హరిజనోద్ధరణం ప్రధానంగా జాతీయోద్యమాన్ని "మాలపల్లి" లో చిత్రించారు. తరవాత వచ్చిన అడివి బాపిరాజు గారి "నారాయణ రావు" లో, విశ్వనాథ సత్యనారాయణ గారి "వేయి పడగలు" లో రాజకీయమైన పోరాటం కన్నా భారతీయ సంస్కృతికి పాశ్చాత్య సంస్కృతికి జరుగుతున్న సంఘర్షణం ఎక్కువగా చిత్రించ బడ్డది. పరోక్షంగా జాతియోద్యమాన్ని ప్రోత్సహించిన చరిత్ర, నవలలు అనేకం రచింపబడ్డాయి. ఉద్యమం తీవ్రంగా జరుగుతున్నప్పుడు గుంటూరులో దామరాజు పుండరీకాక్షుడు గారు "గాంధీ మహోదయము," "గాంధీ విజయము", "పాంచాల పరాభవము" అనే నాటకాలు వ్రాసి అనేకపర్యాయాలు ప్రదర్శింపజేశారు. శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రి గారు "తిలకు మహా రాజ నాటకము", "గాంధీ విజయ ధ్వజము" అనే నాటకాలు రచించారు.

పూర్వ చరిత్రలోని కథలు ఆధారంగా జాతీయోద్యమానికి దోహదం చేసిన నాటకాలు చాలా రచింపబడ్డాయి. వేదము వేంకటరాయ శాస్త్రి గారి "ప్రతాపరుద్రీయము", శ్రీ పాద కృష్ణ మూర్తి శాస్త్రి గారి "బొబ్బిలి", కొప్పరపు సుబ్బారావుగారి "రోషనార" ఆనాడు దేశాన్ని ఉబూత లూగించినై. మద్దూరి అన్నపూర్ణయ్య గారు 1857 విప్లవంలో తొలి సాహసం చేసిన మంగళ పాండ్యా వృత్తాంతాన్ని "చిచ్చుల పిడుగు" అనే నాటకంగా వ్రాశారు. ఎలమర్తి శ్రీనివాస రావుగారి "పీష్వా నారాయణ రావు వధ," శనగవరపు రాఘవశాస్త్రి గారి "రామరాజు" లేక "Fall of Vijayanagar", పనప్పాకం శ్రీనివాసాచార్యులవారి "శివాజి", కాళ్లకూరి నారాయణ రావు గారి "రంగరాయ కదన సమవాకారము", ఉమర్ అలీషా గారి "చంద్రగుప్త" ప్రజలలో వీరత్వాన్ని ప్రబోధించినై. బందరులో పింగళి నాగేంద్ర రావు గారు ద్విజేంద్రలాల్ రాయ్ గారి నాటకాన్ని "మేవాడు రాజ్య పతనము" గా అనువదించి ఎన్నో సార్లు ప్రదర్శింపజేశారు. వారే చాంద్ భట్టు రచించిన "పృథ్వీరాజ్ రాసో" అనే కావ్యాన్ని అనుసరించి "క్షాత్ర హిందూ" అనే నాటకాన్ని వ్రాశారు. ఇటీవల అల్లూరి సీతారామ రాజును గూర్చి కొన్ని నాటకాలు రచింపబడ్డాయి.

ఇప్పుడు సాహిత్యంలో సాంఘికములైన సమస్యలు, వాటిని చిత్రించే ఇతి వృత్తాలు ప్రధానంగా ఉన్నప్పటికీ చరిత్రాత్మకములైన కావ్యాలు, నాటకాలు, నవలలు ఇంకా రచింపబడుతూనే ఉన్నాయి. ఇటీవలనే తుమ్మల సీతారామమూర్తి గారు "మహాత్ముని కథ "ను, కొండవీటి వేంకట కవి గారు "నెహూ్రు చరిత్ర" ను కావ్యాలుగా రచించారు. ఇవి ఎంతవఱకు పూర్వ కావ్యాల వలె జాతీయ జీవితాన్ని ప్రభావితం చేయగలవనే విషయాన్ని కాలమే నిర్ణయింపవలసి ఉంది. ★

మర్రిచెట్టు

శ్రీ దాశరథి రంగాచార్య

★ ★ ★

చెట్లు మనకు మిత్రులు. బంధువులు, ఆప్తులు. పచ్చగా, గుంపుగా ఉన్న చెట్లు కంటికి హాయినిస్తాయి. మనసును ఉల్లాస పరుస్తాయి. చెట్లు మనకు తిండి పెడ్తాయి. ప్రాణవాయువు ఇస్తాయి. చెట్లుమనకు నీడనిస్తాయి. మండే ఎండలో సైతం చల్లని చెట్ల నీడ ఎంతో హాయినిస్తుంది. కాలినడక వాళ్లు కాదు కారు నడక వాళ్లు కూడా కారు నిలుపుకోవలసివస్తే చెట్టునీడ కోసం వెదు క్కుంటారు. చెట్టు నీడకు మాత్రమే కాదు. అనేక వాటికి పనికి వస్తుంవి. మనిషి కళ్లుమూస్తే పనికి రాడు. చెట్టు చచ్చికూడా మనిషికి పనికి వస్తుంది. మనిషికి చివరకు చెట్లే కావాలి. బతికి వున్నా చెట్లే కావాలి.

★ ★ ★

చెట్లను గురించి తలచుకున్నప్పుడల్లా నాకో మర్రిచెట్టు గుర్తుకు వస్తుంది. అది చెట్టుకాదు వృక్షం. వృక్షం అన్నా చెట్టన్నా ఒకటేగా అంటారు మీరు. అది నిజమే. సంస్కృతంలో చెపితే దాని గౌరవం పెరుగుతుంది. చెట్టు అంటే చిన్న చెట్టు అనే ఐడియా వస్తుంది. వృక్షం అంటే పెద్దచెట్టు అనేది స్ఫురిస్తుంది. వాస్తవానికి నేను చెపుతున్న మర్రిచెట్టు మహావృక్షం. రాజు మామూలు వాడు, మహారాజు గొప్పరాజు. రాజాధిరాజు అంటే రాజులకు రాజు, న్యాయానికి ఆ మర్రిచెట్టును వృక్షాధివృక్షం అనవచ్చు! ఎంచేతంటే ఆ మర్రిచెట్టు అంతపెద్దది. ఎంత పెద్దది? ఎలా చెప్పాలబ్బా!

మర్రిచెట్టుకు ఊడలు దిగుతాయి. అలా దిగిన ఊడలు వేళ్లతన్నుతయి. అలా చుట్టూ ఏర్పడ్డ ఊడలే కొంత కాలానికి చెట్టుకు మొదలు అవుతుంది. అలాంటి మొదలున్న మర్రి అది, అంటే ఊడలతో ఏర్పడడాన దాని మొదలు చాలా లావు. భీముడు దిగివచ్చినా ఆ మొదటిని తన చేతుల్లో పట్టి కొలవలేడు.

మొదలే ఊడలతో ఏర్పడ్డ మర్రికి ఊడలు లేవనుకునేరు. మర్రి ఉన్నంతకాలం ఊడలు దిగుతూనే ఉంటాయి. ఆ మర్రి ఊడలు కొన్ని పూర్తిగా దిగి నేలను ఆనాయి. కొన్ని యింకా దిగుతూ కొమ్మను అంటుకునే ఉన్నాయి, కొన్ని సగందాకా వచ్చి వేలాడు తున్నాయి. సగందాకా వచ్చిన కొమ్మలు గాలికి ఊయలలూగు తుంటాయి. అలా ఊగడం చూచి పిల్లలు ఊరుకోలేరు. వాటిని పట్టుకొని ఊయలలు ఊగుతారు. కేరింతలాడుతారు, ఊడల మీదికి ఎగబాకడం పిల్లలకు సరదా. ఆ చెట్టుమీద కోతికొమ్మంచి ఆడ్డ మంటే పిల్లలకు ప్రాణం. ఆ చెట్టుకిందికి వచ్చారంటే యిహ బడికి ఎగనామమే! పిల్లల కేరింతలతో, ఆటలతో ఆ మర్రి కళకళ లాడుతుంది.

ఆ మర్రి వైశాల్యం ఎంత అంటే చెప్పలేం.కొన్ని ఎకరాలు ఉండొచ్చు. దాని కొమ్మలు యింటి దూలాల కంటే లావుంటాయి.

పొడవు ఎంత అంటె యెలా చెప్పడం? అది పెరిగె కొమ్మ. కొమ్మలు చాచిన ఆచెట్టును చూస్తుంటే చేతులు చాచిన తల్లిలా అనిపిస్తుంది. తల్లి తన బిడ్డకే ఆశ్రియం యివ్వలేదు. ఆమె వడి ఎంత? ఈ మర్రితల్లి బిడ్డల్ను కనలేదు. కాని, యెవరో కన్న బిడ్డలకు ఆశ్రియం యిస్తుంది పచ్చగా దళసరిగా ఉన్న మర్రి ఆకుల నీడ మహా సౌధాలకన్నా చల్లగా ఉంటుంది.

సౌధాలున్నవారు సరే, కొంపాగోడూ లేని జనానికి చల్లని నీడనిస్తుందా మర్రి. మర్రిచెట్టు ఊరును ఆనుకునే ఉంది. ఆ మర్రికి ఒకపక్కన సత్రం ఉంది. సత్రంలో కాస్త ఉన్న బాటసారులు విడుస్తారు. బొత్తిగా లేని కబోది పక్షులకు యిల్లు మర్రి. మర్రికి మరోపక్క శివాలయం ఉంది. అది శిథిలం అయింది. బోసి గోడల్తో ఏడుస్తున్నట్లుంటుంది.

ఎవరో ఒక దాత ఏనాడు కట్టించాడో తెలియదు కాని మర్రినీడ పాకినంత మేర ఒక గద్దె కట్టించాడు. దాన్ని అరుగు అందాం. అరుగుది రాతికట్టడం. ఆయన ఆ అరుగు ఎందుకు కట్టించాడయ్యా అంటే ఆమర్రి కింద బిచ్చగాళ్లు విడిసేవారు. వంటలు చేసుకునేవారు. కాపురాలు చేసేవాళ్లు. పిల్లలు కనేవాళ్లు. వాళ్ల సౌకర్యార్థం బహుశా ఆ అరుగు కట్టించి వుంటాడు. ఆ చెట్టు నీడన ఆ అరుగు మీద అనేక సంసారాలు కాపరం చేసేవి. ఇన్ని కాపరాల సందడి, పిల్లల ఆటల హడావుడి, చెట్టుమీద నివసించే కాకుల,పిట్టల కలకలంతో మర్రిచెట్టు మహాసందడిగా ఉండేది.

అది మర్రి కాబట్టి సరిపోయింది. మనిషి అవుతే కొమ్మలు వాల్చేసేవాడు. కదిలి సాగిపోయేవాడు.

ఆ మర్రి కింద శివయ్య కాపరం ఉంటున్నాడు. ఎప్పణ్ణుంచి ఉంటున్నావంటే శివయ్య చెప్పలేడు. శివయ్య పుట్టిన దగ్గర్నుంచీ అక్కడే ఉంటున్నాడు. అతనికో పెళ్లాం ఉంది. పెళ్లయిందా అంటే చెప్పలేం ఇద్దరు బిడ్డలున్నారు. బుడతలు పుట్టటం చాలా మంది పుట్టారు గంగమ్మకు అంతా. పోయినవారిని తలచుకుని ఏడ్చేది గంగమ్మ. "పుట్టింది చచ్చేందుకే పిచ్చిదానా! నిన్న వాళ్లు రేపు మనం" అనేవాడు శివయ్య.

శివయ్య బైరాగి, అతని సంసారం అంతా రెండు కుండలు, మూడుమూకుళ్లు, ఒక చింకిచాప. మరిచాను, శివయ్య ఆస్తిలో తాంబుర్ర కూడా ఉంది. అది అతనికి అన్నం పెడుతుంది. శివయ్య తెల్లవారుఝామున లేచి స్నానం చేస్తాడు మర్రిదగ్గర ఉన్న బావిలో. ఒక మాట చెప్పడం మరిచాను మర్రికింద అరుగు కట్టించిన దాత మర్రి పక్కన బావి కూడా తవ్వించాడు. స్నానం ముగించిన శివయ్య ముఖాన నామాలు దిద్దుతాడు. తాంబుర్రి తీసుకుని 'రాంబాణాయా సీతారాం' అని పాడుకుంటూ బిచ్చానికి బయల్దేర్తాడు. అతనికి బ్రహ్మంగారి పదాలు వచ్చు. చక్కగా పాడ్తాడు. అంతేకాదు. వాటిలో మైమరిచి ఆలపిస్తాడు. జోలెపట్టుకుని ఊళ్లో తిరుగుతాడు. సొక్కి మర్రికింద వాల్తాడు. ఇద్దరు బుడతలు అతని రొమ్ముమీద ఎక్కి నానాగొడవా చేస్తారు. అయినా అతడు గమనించడు. నిద్ర పోతాడు. సాయంత్రం సంధ్యా కబళానికి వెళ్లడతను. పగలు కాచిందే దొక్కలో పోసుకుని రాత్రికి బ్రహ్మంగారి పదాలు చదువు కుంటాడు. ఆమర్రికింద నివసించే దీనులు, దరిద్రులు, వికలాంగులు శివయ్య చుట్టూ కూర్చుంటారు.వారికి దీపాల్లేవు, చుక్కలే దీపాలు.

శివయ్య చెట్టుకిందివారికి 'సామి'. చెట్టుకింద ఒక లోకం ఉంది. ఆలోకానికి గురువు శివయ్య. శివయ్య చెప్పిందే అక్కడ వేదం. శివయ్య తప్పు చెప్పడు. అది అక్కడివారి నమ్మకం. మర్రి చెట్టు కింది జీవితం ప్రశాంతంగా జరిగిపోతూంది.

ఒకనాటి మిట్టమధ్యాహ్నం ఆ మర్రికిందికి ఒక వ్యక్తి వచ్చాడు. అతను పొడవరి. బలిష్ఠుడు. ధోవతి కట్టాడు. లాల్చీవేశాడు. అతని పేరు నారాయణ.

నారాయణను చూచారు. మర్రిక్రింది జనం అంతా దిగ్గున లేచారు. శివయ్య నిద్రపోతున్నాడు. అతన్ని లేపారు. శివయ్య కళ్లు నల్చుకుని చూచాడు. ఎదురుగా నారాయణ కనిపించాడు.యమదూతలా కనిపించాడు.

'ఈస్థలం నాది, యిక్కడ మీరుండడానికి వీల్లేదు'..నారాయణ గర్జించలేదు. అన్నాడు. అయినా అది ఉరుములా అక్కడివారి గుండెల్లో ఉరిమింది. వారు గజగజ వణికారు. మర్రి వణికింది. ఆకు రాల్చింది.

'బాబూ! యిక్కడ మేం తరతరాలుగా ఉంటున్నాం. వెళ్లిపొమ్మంటే ఎక్కడికి పోతాం బాబూ! దయదల్చాలి, పేదవాళ్లం' శివయ్య బ్రతిమిలాడాడు.

చెట్టుమీది పిల్లలంతా దిగారు. అక్కడ ఒక గుంపు ఏర్పడింది.

'అందర్నీ పొమ్మనటం లేదు. నా హక్కు ఒప్పుకోండి. తలా పావలా అద్దె కట్టండి'.

'అలాగే బాబూ!' అన్నాడు శివయ్య. అంతా నిట్టూర్చారు. నారాయణ వెళ్లిపోయాడు. మర్రికింది వారు అద్దెకడుతున్నారు. కాని శివయ్య మనసులో బుగులు చేరుకుంది. మర్రికింద భయం కాపురం పెట్టింది.

మరొకనాడు నారాయణ వచ్చాడు. వెంట గొడళ్ళ వాళ్ళను తెచ్చాడు. మర్రికింది జనం గడగడలాడారు. ఒక కొమ్మమాత్రం కొట్టించుకు పోతానన్నాడు నారాయణ. కొమ్మ కొడుతూంటే తన రెక్క నరుకుతున్నట్లనిపించింది శివయ్యకు. విలవిలలాడాడు. మర్రి కింది జనం కన్నీరు రాల్చారు. మర్రిమీది కాకులు కావుకావుమంటూ మర్రిచుట్టూ తిరిగాయి. నారాయణ మర్రికొమ్మ కొట్టించుకుపోయాడు.

శివయ్యవంట్లో నీరసం ప్రవేశించింది. అతనిలోని ఉత్సాహం అడుగంటుతూంది 'మర్రి మరొకరిదని తేలింది. యివ్వాళకాకుంటే రేపు వాడు మర్రిని నరుకుతాడు' అన్నాడు శివయ్య ఆరాత్రి కూడిన వారితో.

(తరువాయి 24 వ పేజీలో)

దేశానికై తపస్సు — కావ్యరచన కావ్యకంఠ గణపతిముని

— శ్రీ జి. కృష్ణ

"జగతాం మాతరేకో మహసా పుణ్యశాలీ!
ఏధుతారి స్వదేశం కురు తేపీత పాశం"

మహాత్మాగా ధీని గురించి కావ్య కంఠ శ్రీ వాసిష్ఠగణపతి ముని, స్వాతంత్ర్యం రావడానికి దాదాపు 25ఏళ్లకు పూర్వం వ్రాసినది ఇది.

ఓ జగన్మాతా—ఒక మహాపుణ్యశాలి, ఈ దేశాన్ని విముక్తం చేస్తున్నాడు అనిదీని అర్థం.

సరిగా అట్లాగే జరిగింది.

శ్రీ గణపతి ముని, ఒక సమవయస్కుడైన యువతపస్విని (వెంకటరామన్) గురువుగా ఎన్నుకుని, ఆయనకు భగవాన్ శ్రీరమణ మహర్షి అని పేరుంచి ఆయన వద్ద నుంచి తపస్సు చేసే పద్ధతిని నేర్చుకున్నారు. అంతకు ముందే నవద్వీప పరిషత్తులో కావ్యకంఠ బిరుదాన్ని సంపాదించుకున్నారు. అధ్యయనానికి అధ్యాపనానికి వలసిన ప్రజ్ఞ సమకూర్చుకున్నారు. జాతీయ ఉద్యమంలో పనిచేశారు. తమిళ నాడు కాంగ్రెసు సంఘంలో చేరి, వారి వార్షిక మహాసభలకు ఆహ్వాన సంఘ అధ్యక్షుడుగా పనిచేశారు. బెల్గాం కాంగ్రెసు మహాసభకు తమిళనాడు కాంగ్రెసు ప్రతినిధిగా వెళ్లి, జాతీయభాషగా సంస్కృతం ఉండాలని గాంధీజీతో వివాదం పెట్టుకున్నారు. ఈ దేశంలో వేదమతానుసారం ఇన్ని కులాలు ఉండే వీలులేదనీ, హరిజన అభ్యున్నతికి కృషిచేయడం ఉత్తమ కార్యక్రమమనీ ఏనాడో చెప్పిన సహృదయుడు. తమిళనాడు హరిజన సేవక సంఘానికి ప్రథమ అధ్యక్షుడు. కన్యలకు పదిహేడు ఏళ్లువచ్చే వరకూ వివాహం చేయరాదని వైదిక సంప్రదాయ ప్రకారం, శారదా శాసనామో దానికి పూర్వమే నచ్చ జెప్పినవ్యక్తి. బుద్ధిని అనుసరించి కర్మ ప్రవర్తిల్లుతుందని చెప్పిన ప్రబోధకుడు.

వేదహృదయజ్ఞుడు

రామాయణ భారత కాలాలను గురించి, సమగ్రవేదపరిశోధనానంతరం అనేక వివరాలను సేకరించి పెట్టిన వేదహృదయజ్ఞుడైన మహాపండితుడు. ఇప్పుడు దీనిపై తర్జన భర్జనలు సాగుతున్నవికదా.

ఈ దేశం గతి ఏమి అని ప్రతిక్షణం వేదన పడిన తపస్వి (దశాం దేశస్యైతాం ప్రతి పదమయం ధ్యాయతి జనః) శ్రీవాసిష్ఠ గణపతిముని.

ఆఖరు క్షణం వరకూ గురుదర్శనం కోసం, భగవతీ భారత మాత సందర్శనం కోసం తపించారు. ఎదటకనపడుతున్నవేకదా అంటే, కనపడిన వాటిని చూస్తామేగానీ, దర్శనం వేరుకదా!

శ్రీ గణపతి ముని తెలుగులో వ్రాసినది తక్కువ. రాజ్యం ఎట్లా నడవాలి అనే అంశాన్ని సుబోధకం చేయడానికి "పూర్ణ" అనే నవలను తెలుగులో చెప్పారు. కొన్ని ద్విపదలు కూడా వ్రాశారు.

మిగతావన్నీ సంస్కృతంలోనే. స్వదేశదుస్థితిని జగన్మాతకు విన్నవించుకుని, ఈ దుస్థితిని పోగొట్టుకొనడానికి శక్తి కావాలని ప్రార్థించేవారు.

శ్రీ గణపతి ముని లౌకికమైన పదవు లేవీ అనుభవించలేదు, ఆశించనూలేదు. కవిత్వాన్ని దైవసంకీర్తనానికీ, స్వదేశ సంకీర్తనానికీ మాత్రమే వినియోగించారు. కష్టసుఖాలను భగవతికే విన్నవించుకుంటే మంచిదనుకున్నారు.

దైవానుగ్రహానికై శ్రీ గణపతిముని అవలంబించిన పద్ధతి కేవలం వేదాలలో చెప్పిన పద్ధతి. శుద్ధోపాసన పద్ధతి, తపస్సుకూ. స్వదేశాభ్యున్నతికీ కూడా ఇదే మార్గం అనుసరించారు.

శ్రీ గణపతిముని అనేక స్తోత్ర కావ్యాలు రచించారు. వాటిల్లో ప్రత్యేకత ఏమంటే, స్వదేశీయులకు ఓజస్సు,తేజం, లభింప జేయవలసినదిగా భగవతికి విన్నపం. భారతదేశం విషాద వివర్జిత జయం పొందాలని ఆకాంక్షించడం (జయతు భరత క్షోణీ ఖండం విషాద వివర్జితం).

'ఉమా సహస్రం' అనే స్తోత్రకావ్యం శబ్దసౌందర్యంలో భావవైభవంలో అసమానమైనది. పూర్వీకులకంటే ఈనాటివారు గొప్పగా వ్రాయరాదు -- వ్రాయలేరు గాబట్టి -- అనే పిడివాదం చేస్తే, ప్రత్యుత్తరం చెప్పలేం కానీ—ఉమా సహస్రం చదివినవారికి దాని ఘనత తెలుస్తుంది.

ఉమా సహస్రంలో బ్రిటిషు ప్రభుత్వాన్ని నిరసించే శ్లోకాలు ఉన్నవని ఆందోళన చెందారు నాటి పోలీసు శాఖవారు. నిత్యం భగవతికి శ్లోక సుమార్చన చేసుకుండే శ్రీ గణపతి మునికి, కొన్నాళ్ళకు ఈ శ్లోకాలనన్నింటినీ పునర్విభజన చేయాలనిపించింది. దేశ స్థితిపై ఆవేదనను ప్రకటించే శ్లోకాలను, చాలావరకు "ఇంద్రాణీ సప్తశతి"లో చేర్చారు.

రమణ మహర్షి

ఉమా సహస్రం మహాస్తోత్రకావ్యం. అప్పుడు ఎరవాడ చెరసాలలో ఉన్న కీ॥ శే॥ బి. జి. కేర్ (బొంబాయి మాజీ ముఖ్యమంత్రి) ఈ కావ్యాన్ని చదివి కవిత్వం వ్రాయనారంభించారు. సకల రసవాహిని వలే వేద సారాన్ని అందజేసిన ఈ కావ్యం భగవాన్ శ్రీ రమణ మహర్షిని తనద్వారా పలికించినదని శ్రీ గణపతి ముని చెప్పుకున్నారు. అదీ గురుశిష్య అనుబంధం !

ఇంతకూ—ఇంద్రాణి సప్తశతిలోగూడా ఉమా సహస్రంవలెనే వివిధ ఛందస్సు లుపయోగించారు. ప్రతి ఇరవై ఐదు శ్లోకాలు ఒక స్తబకం. ఒక్కొక్క స్తబకానికి ఒక్కొక్క ఛందస్సు. మన దేశాన్ని అప్పుడు పాలిస్తున్న విదేశీయులనుంచి మనకు విముక్తి నిచ్చి, వేద మతదృష్టినీ, ఓజస్సును స్వదేశీయులకు ప్రసాదించమని కోరారు.

ప్రతి స్తబకంలో—మొదటి శ్లోకం జగన్మాత చిరునవ్వును గురించిన వర్ణన. ఈ దివ్యహాసం ప్రతి కావ్యంలోనూ వర్ణించారు. రెండవ శ్లోకం దేశ దుస్థితిని గురించిన విన్నపం. తర్వాత సంకీర్తనం. ప్రతి ఇరవై నాలుగవ శ్లోకం స్వదేశీయులకు శక్తి నిమ్మని ప్రార్థన. ఇట్లు మనోజ్ఞంగా నడిచిందీ ఇంద్రాణీ సప్తశతికావ్యం. శ్రీ గణపతిముని శిష్యులు శ్రీ గుంటూరు లక్ష్మీకాంతం ఈ కావ్యాన్ని తెలుగు లిపిలో ప్రకటించారు. తర్వాత అట్లాగే శ్రీ ఆర్య సోమయాజుల మధుకేశ్వరరావు దేవనాగరిలో మూలం ప్రకటించారు.

ఛిన్నాం సంఘ సహస్త్రైః ఖిన్నాం శత్రుభరేణ
పాతుం భారత భూమిం మాతర్దేహి బలం నః

(ఓ తల్లీ ! నా సంఘం వేయి చీలికలయినది. శత్రువుల భారం వలన దేశం ఖిన్నమైనది. ఈ భారత భూమిని రక్షించుకొనడానికి నాకు బలాన్ని ఇమ్ము.)

శ్రీ గణపతి ముని 1936 లో ఖరగ్‌పూర్‌లో అస్తమించాడు. 1978లో శతజయంతి. వారు 1922లోనూ అంతకుముందు భారత దేశ దుస్థితిని గురించి వ్రాసిన శ్లోకాలు నేటి పరిస్థితులకూ అన్వయిస్తాయి. అంటే దేశదుస్థితి ఒక్కటేకాదు; దేశీయులకు గల పారతంత్ర్యవ్యామోహ స్థితికూడాను. అయితే—

చిరాస్మృతి పథాదపి చ్యుతమజే
తపోబల భవం తమూర్ష్న విభవం—

(చిరకాలంనుంచీ సన్మార్గంనుంచి జారిపోయి, తపోబలం బుద్ధి వైభవం కోల్పోయింది.)

అని శ్రీగణపతిముని భావించారు, ఇటువంటి భారతదేశాన్ని సేవించుకొనడానికి తనకు శక్తికావాలని ప్రార్థించారు. వేరే ఏ కోర్కెగూడా లేదన్నారు. తపస్సు, కవిత్వం అన్నీ భారత భూమి రక్షణకొరకే.

ఈ విధమైన భావాలు, తపశ్శక్తిగలిగిన శ్రీ గణపతి మునిని ఆంధ్ర కాంగ్రెసు సంఘంవారు, హరిజన సమస్య, ఇతర అనేక సాంఘిక సమస్యలను గురించి ప్రజలలో తగు ప్రబోధం చేయడానికి 1923-24లలో ఆహ్వానించారు. విచిత్రమేమిటంటే, వేదాలను అనుసరించి మాట్లాడే శ్రీ గణపతిముని కేవలం ఆచార ధూమకేతువు అని సనాతనులు ఆడిపోసుకున్నారు.

దేశభక్తి ప్రబోధపూర్వకమైన కవిత్వాలను సేకరించి ప్రచురించే వారికి ఈ సిద్ధపురుషుని కవిత్వ కానరాలేదు, కారణం తెలియదు.

సాంఘికంగా, స్త్రీ పురుషుల మధ్య హెచ్చుతగ్గులు లేవనీ స్త్రీలకు వేదాధ్యయన అర్హత ఉన్నదనీ శ్రీ గణపతిముని చేసిన ప్రబోధం కొందరికి ఏవగింపు కలిగించింది.

శ్రీగణపతి ముని తెలుగువారు- శ్రీకాకుళంజిల్లాలోని కలువ రాయి వారి స్వగ్రామం. వారి పూర్తిపేరు అయ్యల సోమయాజుల సూర్యగణపతిశాస్త్రి, ఇంటిపేరు వదలి వేసి, వాసిష్ఠుడనని గోత్రనామం ధరించారు. శాస్త్రి అనేది వదులుకున్నారు. సూర్యుడన్నా గణపతిఅన్నా వేదభాషలో ఒకటేనని గణపతి అనేపేరే మిగుల్చుకున్నారు. 'ముని' అనేది శిష్యులు పెట్టినది. భాగ్యరెడ్డి (హైదరాబాదు) ఈ 'ముని' బిరుదం శిష్యులకై ఉండాలన్నారు. 'కావ్యకంఠ' బిరుదం, చిన్ననాడు నవద్వీప పరిషత్తు ప్రసాదించినది. పోతే భగవాన్ శ్రీ రమణ మహర్షి, శ్రీవీరిని "నాయన" అని పిల్చేవారు. శిష్యులు కూడ అట్లాగే ఆప్యాయంగా పిల్చేవారు.

శ్రీ గణపతిముని సాంఘికాచారాలు వైదిక మార్గంలో ఉండాలన్నారు., ఎవరికీ బాధ కలిగించరాదు అన్నారు. వారు చెప్పినవి కొత్తగా కనపడ్డాయి-కానీ నిజంగా సనాతనమైనవి, ఆచారాలు మారిపోతూ ఉంటాయి. ధర్మం నిత్యమైనది, ధర్మంఅనేది ఒక జీవన సరళి. ★

మర్రి చెట్టు

(21 వ పేజీనుండి)

'సామీ! మర్రిచెట్టు పోతే మా గతేమి?' అడిగారు జనం.

'మనగతి చూచేవాళ్లుండరు నాయనా! స్వార్థం పెరుగుతుంది. సామాన్యుడు బతకడు.'

మర్రికింది జీవితంలో భయం ప్రవేశించినది. ప్రాణాలు అరచేతుల్లో పెట్టుకుని జీవిస్తున్నారు జనం. పిల్లలు కోతి కొమ్మంచి ఆడానికి రావడం లేదు. కాకులు మాత్రం వాటి నివాసం వదలలేదు. శివయ్య జబ్బున పడ్డాడు. లేవడం లేదు. శివయ్య కొడుకులు స్టేషను దగ్గర మూటలు మోస్తున్నారు. గంగమ్మ కంటికీ మంటికీ ఏకధారగా ఏడుస్తూంది. గంగమ్మ రెక్కలు విరిగిన పక్షి అయింది. శివయ్యను అక్కడి జనం ఆదుకుంటూనే ఉన్నారు. అయినా అతడు కోలుకోవడం లేదు. అతనికి పట్టింది మనోజాడ్యం. యింతమంది నిరాశ్రయులైతే యెలా? యింతకాలం జనానికి ఆశ్రయం యిచ్చిన మర్రి కూలితే ఎలా? శివయ్య కుమిలిపోతున్నాడు. శివయ్య చిక్కిపోతున్నాడు. శల్యం ఐపోతున్నాడు.

మరోనాడు నారాయణ వచ్చాడు. అతడు మంది మార్బలంతో వచ్చాడు.అనేక గొడ్డళ్ల వాళ్లను వెంట తెచ్చాడు. ''కదలండి చెట్టుకింది నించి, యిది నాది' గర్జించాడు నారాయణ.

'బాబూ! అలా అనకు. ఈ వృక్షానికి బీజం ఎంత, అది ఎవరు వేశారో ఎవరికెరుక? మర్రి నీది కాదు బాబూ అందరిదీ. అద్దె కడుతున్నాం. పుచ్చుకో. అందరినీ ఉండనీ.'

'మర్రి నాది, నేనేమైనా చేసుకుంటా, జరపండిరా ముసలివాడిని' అరిచాడు నారాయణ. నారాయణ మనుషులు శివయ్యను అవతలికి చేర్చారు.

మర్రికింది జనం గగ్గోలు పెట్టారు. కల్లోలం చెలరేగింది. పెద్ద సుడిగాలి రేగింది. దుమ్ము సుళ్లుతిరుగుతూ ఆకాశానికి ఎగిరింది. గాలి దుమారం రేగింది.

నారాయణ మనుషులు మర్రి మొదలు నరకసాగారు. ఒక్కొక్క గొడ్డలి వేటు శివయ్య గుండెలో పడుతూంది. కోతి కొమ్మంచి ఆడే పిల్లలంతా చుట్టూ గుమి కూడారు. కాకులు 'కావు కావు'మని కాకిగోల చేస్తూ వలయాలు తిరుగుతున్నాయి. చెట్టు కొట్టేవాళ్ళను ముక్కుల్తో పొడవాలని చూస్తున్నాయి.

గంగమ్మ నిలువలేకపోయింది. గావు కేక పెట్టి పరిగెత్తింది. చెట్టును కావిలించుకొంది. గొడ్డలివేటు ఆమె తలకు తాకింది. కిమ్మనలేదు. కూలింది. మర్రిమొదలు రక్తంతో తడిసింది.

శివయ్య అసువులు వీడాడు.

మర్రికింది జనం గొల్లుమంది.

నారాయణ ఆ స్థలంలో పెద్ద హోటలు కట్టాడు. అది ఆ ఊరికి మకుటాయమానంగా ఉంది.

హోటలుకు కాస్త దూరంలో శివయ్య సమాధి ఉంది.

మన్యంపోరాట పండుపడాటి

— శ్రీ వి. ఎల్. సుందరరావు

" సీతారామరాజు మొఖం చూస్తే కడుపు నిండుతుంది. సామాన్యమైన ఎత్తు. ఒక మొద్దు పంచ, చొక్కా. ప్రొద్దునా సాయంత్రం పాలు త్రాగేవాడు. బూతులు ఆయన నోటరావు. తప్పు చేసిన వాళ్ళను దండించేవాడు. ప్రొద్దున ఆరు గంటలనుండి ఆరు గంటలు పూజ చేసేవాడు. "

" రెండు మూడు నెలల కొకసారి మొల లోతు గొయ్యి తీసి ప్రక్కన కూర్చొని—మేక మాంసం నెయ్యి వేసి పూజ చేసేవాడు. మేము దూరంగా ఉండి చూసేవాళ్ళం. "

" ఆయన కృష్ణాజీపేట ముందు వచ్చినప్పుడు—అడవిలో కర్ర కొట్టించేవాడు. ప్రభుత్వంవారు అరెస్టు జేసేవారు. తప్పించుకొని మరొకచోట కనిపించేవాడు. కుటుంబ విషయాలు అడగవద్దనేవాడు. "

" తిరుగుబాటులో వేస్తే 20 సంవత్సరములు శిక్ష, లేక ఉరి దొరుకుతుంది అంటాడు. మేము సిద్ధం అనేవారం. "

మన్యం తిరుగుబాటులో పాల్గొనిన యోధులలో ఎంతటి రాజకీయ చైతన్యం, దేశభక్తి, త్యాగశీలతలు గలవో యీ మాటలలో స్ఫురింమతుంది. అంతేగాదు, ఆనాడు వారు ఆత్మార్పణ చేయుటకు తిరుగుబాటులో చేరి బలయ్యారు. వారి నాయకుని తపోధనం, బుజుప్రవర్తన, ఆత్మికశక్తికి ఉత్తేజితులయి విప్లవ సమిధలయ్యారు.

ఆ విప్లవ మహావీరుడు తన అనుచరులను ఎంతటి సురక్షితులుగా చేసినదీ యీ దిగువ మాటలలో స్పష్టమౌతుంది.

"సీతారామరాజు దగ్గర దివ్యశక్తి ఉండేది. ఆయన అబద్ధం చెప్పవద్దు. ప్రజల్ని బలవంతం చేయవద్దు. డబ్బు, బట్ట దొంగతనం చేస్తే దగ్గరకు రావద్దు. అట్లు చేస్తే మీకు గుండు తగులుతుంది. లేకుంటే ఎవరికీ గుండు తగలదు. యింటికి పోయినవారు భార్య దగ్గర పండుకొంటే గుండు దెబ్బ తగులుతుంది. యుద్ధంలో యిద్దరు చనిపోయారు. అందుకే వారు చనిపోయారుఅనేవాడు. మేముయిద్దరు దొరలను చంపాము, తెయిన్‌పాడు ఘాటులో చంపాము. సీతారామరాజు మనుషులకోసం వీరు మనుషుల్ని చంపేవారు, వాళ్ళని చంపాము, తోష్ బందూక్‌తో. "

ప్రజలను హింసించితే విప్లవ సైన్యాలు ప్రతీకార చర్యలు తీసుకుంటాయని విరోధి మూకలలో భయం కలిగించుటకు హింసలు చేసేవారుగాని, ప్రతిపక్షంలో వారిని హత్యలుచేయటం సీతారామరాజు మతం కాదు. పోలీసువారినీ, ఉద్యోగసులనూ ప్రక్కకు తొలగమని తన పని పూర్తి చేసుకొని వెళ్ళేవారు.

" సీతారామరాజును దొర అని పిలిచేవాళ్ళం. దెబ్బరుటలో ఉండగా మల్లుదొర దొరికాడు. మకరం అనే గ్రామంలో భార్యను చూస్తానికి వెళ్ళి, కల్లు తాగాడు బాగా. అతని దగ్గర ఉన్న తల్వారు తీసింది, ప్రభుత్వంనుండి డబ్బు తీసుకొని. వెయ్యి రూపాయలు యిచ్చారు ఆవిడకు. సైన్యం చుట్టుముట్టింది. ఎన్ని గుళ్ళు తగిలినా పనిచేయవు. అరెస్టు చేసి 25 సంవత్సరములు శిక్ష యిచ్చారు. తరువాత 50 మందిని పట్టుకొన్నారు. గంటందొర, నేను 19,20

మందిమి ఒక చోట దాగి ఉన్నాం. రాజు చనిపోయాడు. మనం ఎందుకు బ్రతకటం, అని బయటపడ్డాం. మలబారు పటాలం వెంటాడింది. గంటందొర నాలుగైదు సార్లు గుండ్లు కాల్చాడు. ఒక గుండు గంటంకు తగిలింది. నేను ముందు వెళ్ళి ఒక మాను చాటుచేసి చూస్తూ ఉన్నా. గంటంను తాళ్ళతో పచ్చడి చేశారు. తరువాత రెండు మూడు రోజులు దాగాడు."

తిరుగుబాటుదారులు విజయం సాధించనప్పుడు, ప్రజలలో ప్రభుత్వం భీతాహం కలిగించినప్పుడు విప్లవవీరులు ఎంతటి హింసాకాండకు గురికావలసి ఉంటుందో పడాలుగారి యీ క్రింది అనుభవమే సాక్షి.

"మేము తిరుగుబాటు చేసినామని, పోలీసుల వత్తిడికి కారణమని—మమ్మ గ్రామస్థులు చంపేవారు. నన్ను పట్టుకొన్నందుకు ఎంత మందికో రెండు, మూడు, ఐదు వందల రూపాయలు యిచ్చేవారు. మా బావమరిదికి, పారిపోతుంటే పట్టుకొన్నామని చెప్పండి—అని పోలీసులు చెప్పారు."

"రాజుపోయాక నేను 15 రోజులకు యిల్లు చేరాను. అడవుల్లో తిరుగుతుంటే అడవి జంతువులు కూడా ఏమీ చేసేవి కావు. రాజు మహిమ. ఒకప్పుడు ఒక పులి ఆయన దగ్గరకు వచ్చింది; దానితో ఆడుకొన్నాడు. ఒక మనిషి చూసి చెప్పాడు"

"ఒకరోజు నన్ను ఎక్కడికో వెళ్ళమనేవాడు. సిపాయిల బలం ఎక్కువగా ఉన్నప్పుడు కొన్ని రోజులు దాగోమని చెప్పి ఉంచేవాడు."

అండమాను దీవులకు యావజ్జీవ ఖైదీలుగా వెళ్ళిన తదనంతరం:

"అగ్గిదొరకు 40 ఏండ్లప్పుడు యిక్కడికి వచ్చాడు. నాలుగు ఏండ్లు ఉండి చనిపొయ్యాడు. నేను మూడేండ్లు జైలులో ఉన్నాను. తరువాత నెలకు రు. 10 లు యిచ్చి పని చేయించేవారు. నేను నీళ్ళు మోసేవాడిని. నేను యిక్కడే పెళ్ళి చేసుకొన్నాను. పదముగ్గురు పిల్లలు నాకు."

ఈ మాటలు ఒక వ్యాసంలో చదినవికావు. ఏ గ్రంథంనుండీ సేకరించినవి కావు. ఒక మహావ్యక్తి, 84 ఏండ్ల వృద్ధునివి. మాటల మదింపు, భాష పొందిక తెలియని మన్యం తిరుగుబాటు నాయకుని గొంతుక నుండి స్వయంగా వెలుపడిన వాణి అది. మాటలో తొస్సి, కొండ ప్రాంతాల యాస కనిపించుతుంది. కాని స్పష్టమైన ఉచ్చారణ. కుండబ్రద్దలు కొట్టిన సత్యం, భాషా పరిచయం కనుపించుతుంది. అండమాను దీవులలో రేడియో స్టేషనువారు ఎంతో శ్రమచేసి యీ వాణిని రికార్డు చేశారు. రికార్డు చేసిన కొలది రోజులకే ఏప్రిల్ 12 వ తేదీన, 1974 లో పండుపడాలు కన్ను మూశాడు.

పులితో ఆడుకున్న పురుష సింహం
"అమర జ్యోతి" అల్లూరి సీతారామరాజు

ఆయన పూర్తి పేరు బొవనంగి పండుపడాలు. గొనుగొండ తాలూకా, గొందిపాకల గ్రామానికి చెందినవారు. యిది విశాఖ జిల్లాలోని కుగ్రామం. ఆ నాడు వీరంతా ఏ పరిస్థితిలో అల్లూరి సీతారామరాజుగారి ప్రభావానికి లోనై తిరుగుబాటులో చేరినారో—వారు ఏమేమి చేసినదీ—ఆ నాటి వారి దేశభక్తి—క్రమశిక్షణ—త్యాగశీలత—ఐకమత్యం—నాయకుని పట్ల విశ్వాసం—అనేక వివరాలు గురించి అడిగిన ప్రశ్నలకు సమాధాన రూపంలో యీ విషయ సేకరణ జరిగింది. అరగంట సుమారు యీ టేపు విన్నాం. ఈ వృద్ధ విప్లవ యోధుని నుండి యింతటి అమూల్య చరిత్ర వివరాన్ని రికార్డు చేసినందుకు పోర్టుబ్లెయరులోని ఆకాశవాణి మిత్రులను అభినందింపాం.

రాజుగారి పిలుపువిని తన భార్యను, 8 నెలల పిల్లని వదలి తిరుగుబాటుదారుల దళంలో చేరాను అన్నాడు. "తిరుగుబాటుదారుల్లో ఆనాడు నాయక శ్రేణికి చెందినవారు గంటందొర, మల్లుదొర, మంకుల మోదిగాడు, గోకెలు ఎర్రేసు. అందరికంటే ముందుగా అండమాను దీవులకు వచ్చినవారు అగ్గిదొర. ఆయన యిక్కడే ఖైదులోనే కన్ను మూశారు." అన్నాడు.

1925 మే మాసంలో తమ బ్యాచితో అండమానులో పోర్టుబ్లెయరు జైలుకు చేరిన వారు పన్నెండు మంది అన్నాడు. అచట శిక్ష పూర్తి చేసి తిరిగి భారతదేశం వెళినవారు కురిచేటి సన్యాసి గరివేరు సన్యాసి, పిన్నయ్య, లక్ష్మయ్య, పొట్టయ్య, కొత్తయ్యలు అన్నాడు.

తిరుగుబాటుకు సంబంధించిన అనేక ప్రధాన విషయాలు ముచ్చటించాడు. తిరుగుబాటులో సుమారు వెయ్యి మంది గట్టి యోధులు పాల్గొన్నారని ఉద్ఘాటించాడు.

"వారు నిక్కరు, చెడ్డీ, చొక్కా ధరించేవారు. అవి తెలుపు ఎరుపు రంగువి. ఈ బట్టలు తుని పేమరపూడి రాజులు యిచ్చే

మన్యపు పోరాట పండుటాకులు

— శ్రీ వి. ఎల్. సుందరరావు

" సీతారామరాజు మొఖం చూస్తే కడుపు నిండుతుంది. సామాన్యమైన ఎత్తు. ఒక మొద్దు పంచ, చొక్కా. ప్రొద్దునా సాయంత్రం పాలు త్రాగేవాడు. బూతులు ఆయన నోటరావు. తప్పు చేసిన వాళ్ళను దండించేవాడు. ప్రొద్దున ఆరు గంటలనుండి ఆరు గంటలు పూజ చేసేవాడు."

" రెండు మూడు నెలల కొకసారి మొల లోతు గొయ్యి తీసి ప్రక్కన కూర్చొని—మేక మాంసం నెయ్యి వేసి పూజ చేసేవాడు. మేము దూరంగా ఉండి చూసేవాళ్ళం."

" ఆయన క్రిష్ణాజీపేట ముందు వచ్చినప్పుడు—అడవిలో కర్ర కొట్టించేవాడు. ప్రభుత్వంవారు అరెస్టు జేసేవారు. తప్పించుకొని మరొకచోట కనిపించేవాడు. కుటుంబ విషయాలు అడగవద్దనేవాడు."

" తిరుగుబాటులో వేస్తే 20 సంవత్సరములు శిక్ష, లేక ఉరి దొరుకుతుంది అంటాడు. మేము సిద్ధం అనేవారం."

మన్యం తిరుగుబాటులో పాల్గొనిన యోధులలో ఎంతటి రాజకీయ చైతన్యం, దేశభక్తి, త్యాగశీలతలు గలవో యీ మాటలలో స్ఫురించుతుంది. అంతేగాదు, ఆనాడు వారు ఆత్మార్పణ చేయుటకు తిరుగుబాటులో చేరి బలయ్యారు. వారి నాయకుని తపోధనం, ఋజుప్రవర్తన, [illegible]తికశక్తికి ఉత్తేజితులయి విప్లవ సమిధలయ్యారు.

ఆ విప్లవ మహావీరుడు తన అనుచరులను ఎంతటి సురక్షితులుగా చేసినదీ యీ దిగువ మాటలలో స్పష్టమౌతుంది.

"సీతారామరాజు దగ్గర దివ్యశక్తి ఉండేది. ఆయన అబద్ధం చెప్పవద్దు. ప్రజల్ని బలవంతం చేయవద్దు. డబ్బు, బట్ట దొంగతనం చేస్తే దగ్గరకు రావద్దు. అట్లు చేస్తే మీకు గుండు తగులుతుంది. లేకుంటే ఎవరికీ గుండు తగలదు. యింటికి పోయినవారు భార్య దగ్గర పండుకొంటే గుండు దెబ్బ తగులుతుంది. యుద్ధంలో యిద్దరు చనిపోయారు. అందుకే వారు చనిపోయారుఅనేవాడు. మేముయిద్దరు దొరలను చంపాము, తెయిన్‌పాడు ఘాటులో చంపాము. సీతారామరాజు మనుషులకోసం వీరు మనుషుల్ని చంపేవారు, వాళ్ళని చంపాము, తోష్ బందూక్‌తో."

ప్రజలను హింసించితే విప్లవ సైన్యాలు ప్రతీకార చర్యలు తీసుకుంటాయని విరోధి మూకలలో భయం కలిగించుటకు హింసలు చేసేవారుగాని, ప్రతిపక్షంలో వారిని హత్యలుచేయటం సీతారామరాజు మతం కాదు. పోలీసువారినీ, ఉద్యోగసులనూ ప్రక్కకు తొలగమని తన పని పూర్తి చేసుకొని వెళ్ళేవారు.

" సీతారామరాజును దొర అని పిలిచేవాళ్ళం. దెబ్బరుటలో ఉండగా మల్లుదొర దొరికాడు. మకరం అనే గ్రామంలో భార్యను చూస్తానికి వెళ్ళి, కల్లు తాగాడు బాగా. అతని దగ్గర ఉన్న తల్వారు తీసింది. ప్రభుత్వంనుండి డబ్బు తీసుకొని. వెయ్యి రూపాయలు యిచ్చారు ఆవిడకు. సైన్యం చుట్టుముట్టింది. ఎన్ని గుళ్ళు తగిలినా పనిచేయవు. అరెస్టు చేసి 25 సంవత్సరములు శిక్ష యిచ్చారు. తరువాత 50 మందిని పట్టుకొన్నారు. గంటందొర, నేను 19,20

మందిమి ఒక చోట దాగి ఉన్నాం. రాజు చనిపోయాడు. మనం ఎందుకు బ్రతకటం, అని బయటపడ్డాం. మలబారు పటాలం వెంటాడింది. గంటందొర నాలుగైదు సార్లు గుండ్లు కాల్చాడు. ఒక గుండు గంటంకు తగిలింది. నేను ముందు వెళ్ళి ఒక మాను చాటుచేసి చూస్తూ ఉన్నా. గంటంను తాళ్ళతో పచ్చడి చేశారు. తరువాత రెండు మూడు రోజులు దాగాడు."

తిరుగుబాటుదారులు విజయం సాధించనప్పుడు, ప్రజలలో ప్రభుత్వం భీతాహం కలిగించినప్పుడు విప్లవవీరులు ఎంతటి హింసా కాండకు గురికావలసి ఉంటుందో పడాలుగారి యీ క్రింది అనుభవమే సాక్షి.

"మేము తిరుగుబాటు చేసినామని, పోలీసుల వత్తిడికి కారణమని–మమ్మ్మ గ్రామస్థులు చంపేవారు. నన్ను పట్టుకొన్నందుకు ఎంత మందికో రెండు, మూడు, ఐదు వందల రూపాయలు యిచ్చేవారు. మా బావమరిదికి, పారిపోతుంటే పట్టుకొన్నామని చెప్పండి–అని పోలీసులు చెప్పారు."

"రాజుపోయాక నేను 15 రోజులకు యిల్లు చేరాను. అడవుల్లో తిరుగుతుంటే అడవి జంతువులు కూడా ఏమీ చేసేవి కావు. రాజు మహిమ. ఒకప్పుడు ఒక పులి ఆయన దగ్గరకు వచ్చింది! దానితో ఆడుకొన్నాడు. ఒక మనిషి చూసి చెప్పాడు."

"ఒకరోజు నన్ను ఎక్కడికో వెళ్ళమనేవాడు. సిపాయిల బలం ఎక్కువగా ఉన్నప్పుడు కొన్ని రోజులు దాగోమని చెప్పి ఉంచేవాడు."

అండమాను దీవులకు యావజ్జీవ ఖైదీలుగా వెళ్ళిన తదనంతరం!

"అగ్గిదొరకు 40 ఏండ్లప్పుడు యిక్కడికి వచ్చాడు. నాలుగు ఏడ్లు ఉండి చనిపొయ్యాడు. నేను మూడేండ్లు జైలులో ఉన్నాను. తరువాత నెలకు రు. 10 లు యిచ్చి పని చేయించేవారు. నేను నీళ్ళు మోసేవాడిని. నేను యిక్కడే పెళ్ళి చేసుకొన్నాను. పదముగ్గురు పిల్లలు నాకు."

ఈ మాటలు ఒక వ్యాసంలో చదినవికావు. ఏ గ్రంథంనుండీ సేకరించినవి కావు. ఒక మహావ్యక్తి, 84 ఏండ్ల వృద్ధునివి. మాటల మదింపు, భాష పొందిక తెలియని మన్యం తిరుగుబాటు నాయకుని గొంతుక నుండి స్వయంగా వెలువడిన వాణి అది. మాటలో తొస్సి, కొండ ప్రాంతాల యాస కనిపించుతుంది. కాని స్పష్టమైన ఉచ్చారణ. కుండబ్రద్దలు కొట్టిన సత్యం, భాషా పరిచయం కనుపించుతుంది. అండమాను దీవులలో రేడియో స్టేషనువారు ఎంతో శ్రమచేసి యీ వాణిని రికారు చేశారు. రికారు చేసిన కొలది రోజులకే ఏప్రిల్ 12 వ తేదీన, 1974 లో పండుపడాలు కన్ను మూశాడు.

పులితో ఆడుకున్న పురుష సింహం
" అమర జ్యోతి " అల్లూరి సీతారామరాజు

ఆయన పూర్తి పేరు బొవనంగి పండుపడాలు. గొనుగొండ తాలూకా, గొందిపాకల గ్రామానికి చెందినవారు. యిది విశాఖ జిల్లాలోని కుగ్రామం. ఆ నాడు వీరంతా ఏ పరిస్థితిలో అల్లూరి సీతారామ రాజుగారి ప్రభావానికి లోనై తిరుగుబాటులో చేరినారో–వారు ఏమేమి చేసినదీ–ఆ నాటి వారి దేశభక్తి–క్రమశిక్షణ–త్యాగశీలత–ఐకమత్యం–నాయకుని పట్ల విశ్వాసం–అనేక వివరాలు గురించి అడిగిన ప్రశ్నలకు సమాధాన రూపంలో యీ విషయ సేకరణ జరిగింది. అరగంట సుమారు యీ టేపు విన్నాం. ఈ వృద్ధ విప్లవ యోధుని నుండి యింతటి అమూల్య చరిత్ర వివరాన్ని రికారు చేసినందుకు పోర్టు బ్లెయరులోని ఆకాశావాణి మిత్రులను అభినందిస్తాం.

రాజుగారి పిలుపువిని తన భార్యను, 8 నెలల పిల్లని వదలి తిరుగుబాటుదారుల దళంలో చేరాను అన్నాడు. "తిరుగు బాటుదారుల్లో ఆనాడు నాయక శ్రేణికి చెందినవారు గంటందొర, మల్లుదొర, మంకుల మోదిగాడు, గొంకెలు ఎర్రేసు. అందరికంటే ముందుగా అండమాను దీవులకు వచ్చినవారు అగ్గిదొర. ఆయన యిక్కడే ఖైదులోనే కన్ను మూశారు." అన్నాడు.

1925 మే మాసంలో తమ బ్యాచితో అండమానులో పోర్టు బ్లెయరు జైలుకు చేరిన వారు పన్నెండు మంది అన్నాడు. అచట శిక్ష పూర్తి చేసి తిరిగి భారతదేశం వెళినవారు కురిచేడి సన్యాసి గరివేరు సన్యాసి, పిన్నయ్య, లక్ష్మయ్య, పొట్టయ్య, కొత్తయ్యలు అన్నాడు.

తిరుగు బాటుకు సంబంధించిన అనేక ప్రధాన విషయాలు ముచ్చటించాడు. తిరుగు బాటులో సుమారు వెయ్యి మంది గట్టి యోధులు పాల్గొన్నారని ఉద్ఘాటించాడు.

"వారు నిక్కరు, చెడ్డీ చొక్కా ధరించేవారు. అవి తెలుపు ఎరుపు రంగువి. ఈ బట్టలు తుని వేమరపూడి రాజులు యిచ్చే

వారు. మందుగుండు సామానులు, తుపాకులు, పోలీసు స్టేషను పై దాడిచేసి సంపాదించేవారం.

మా దాడులు ఉదయం ఆరుగంటలకు. సాయంత్రం మూడు, నాలుగు, ఆరు గంటలకు ఉండేవి. దాడుల అనంతరం కొందరు వారి వారి ఇంటికి పోయేవారు"

పండు పకాలు గారి వాణిని స్వయంగా విన్నప్పుడు, అనేక వివరాలు అవగాహన చేసుకొన్నప్పుడు, 55 ఏళ్ల నాడు ఆంధ్ర భూమిపై జరిగిన స్వాతంత్ర్య పోరాట కథనాన్ని తెలుసుకొన్నప్పుడు, అంతులేని ఆనందం, ఉత్తేజంతో వొళ్లు పులకరించింది.

పోర్టు బ్లెయరుకు 15 మైళ్లు దూరంలో బ్రిజ్‌గంజి అనే గ్రామంలో స్వర్గీయ పండు పకాలు, యితర మన్యం వీరులు, అచటే కుటుంబీకులయి, వ్యవసాయం చేసుకొంటూ ఆనాడు నివాసాలు ఏర్పాటు చేసుకొన్నారు. వారి కుటుంబాలు చూడాలనే కుతూహలం గలిగి బ్రిజ్‌గంజి వెళ్ళాం. అది దక్షిణ అండమానుకు సంబంధించిన గ్రామం. అతిరమ్యమైన అరణ్యాలు,పర్వతలోయలతో నిండిన మనోరంజితమైన దృశ్యాలు. పకాలు గారి పిల్లలు పెద్దవారై కొందరు కాపురాలు చేసుకొంటున్నారు. చాలా మంది విద్యావంతులు. మంచి వన్నె, చురుకుదనంగల సుందరమైన ప్రతిభ. కొందరు బెంగాలీ, మరికొందరు హిందీ వారినీ మరికొందరు తమిళనాడు వారినీ వివాహాలు చేసుకొని సుఖంగా ఉన్నారు. పకాలు భార్య తనకంటె ముందుగానే గతించింది. ఎవరికీ తెలుగురాదు. అచట హిందీయే వాడుక భాష. ఇంగ్లీషు అధ్యయనం చేశారు.

మన ఆంధ్ర దేశం తరపున, స్వాతంత్ర్య సమరయోధుల తరపున మా భక్తి ప్రపత్తులను వారి కుటుంబ సభ్యులకు ప్రకటించుకొని వచ్చాం.

మా రాక, మా కార్యక్రమం తెలుసుకొని కొందరు రెండు రోజులు ముందుగా జనవరి 23వ తేదీ జరిగిన నేతాజీ సుభాష్ చంద్ర బోసు 81వ జయంతి, కంచు విగ్రహ ప్రతిష్ఠాపన కార్యక్రమానికి పోర్టుబ్లెయరు వచ్చి హాజరయ్యారు. రేడియో ద్వారా మా ప్రసంగాలు విన్నారు. బ్రిజ్‌గంజ్‌కి మేము వచ్చామనే ఉత్సాహం, సంతోషం వెలిబుచ్చారు. ఎందరో వచ్చి కలుసు కొన్నారు.

నేతాజీ కంచు విగ్రహ ప్రతిష్ఠాపన కార్యక్రమానికి భారత ప్రభుత్వం వారు, 60 మంది స్వాతంత్ర్య సమరయోధుల్ని, 20 మంది లోగడ అండమానులో ఖైదు అనుభవించిన విప్లవ వీరులను, 21 మంది నేతాజీ సైన్యంలో పనిచేసిన అజాద్‌హింద్ ఫౌజు నాయకులను, దేశం నలుమూలలనుండీ ఆహ్వానించారు, ప్రభుత్వ అతిథులుగా పాల్గొన్నాం. మన రాష్ట్రం నుండి శ్రీ తంగిరాల వీర రాఘవరావు గారు, శ్రీమతి సూర్యదేవర రాజ్యలక్ష్మీదేవి, నేను, మా ఆవిడ శ్రీమతి అన్నపూర్ణాదేవి పాల్గొన్నాం.

ఆ గడ్డను నేతాజీ మెట్టి ఆ అండమాను నికోబారు దీవుల్ని తన ప్రభుత్వ అధీనంలోకి తీసుకొని అచటి ప్రజలలో విప్లవ ఝుంఝూం మారుతాలు ప్రయోగించిన అనుభూతులు ఎన్నో నేటికీ కోకొల్లలుగా ఆ ప్రజలలో ఉన్నాయి. అందుకనే ఆనాటి కార్యక్రమం ఆ దీవుల్లో ప్రతియింటా పండుగలా చేసుకొన్నారు.

పోర్టుబ్లెయరులోని చరిత్రాత్మకమైన సెల్లులరు జైలు దర్శించాం. సామ్రాజ్య ప్రభుత్వం పైశాచిక హింసాకాండకు జలియన్‌వాలాబాగు మాదిరి యీ జైలు ఒక చిహ్నం. సామ్రాజ్య జ్వాలలను భారత వీరుల చిక్కటి రుధిర ధారలతో చల్లార్చిన జాతీయ పోరాట చరిత్ర మందిరం యిది. ప్రతి భారతీయుడు యీ మందిరాన్ని దర్శించి తమ అంజలులు ఘటించుట విధ్యుక్త ధర్మం.

1889 లో సెల్లులరు జైలు స్థాపించారు. 1857–58 నాటి ప్రథమ స్వాతంత్ర్యపోరాట విప్లవ సైనిక వీరులను యిచట ఉంచారు. ఆనాటి నుండి విప్లవ వీరులను వందల మందిని యావజ్జీవ ఖైదులు వేసి యిచటికి తరలించారు. ఎంత మందిని ఎన్నెన్ని హింసలు పెట్టినదీ–ఆహింసలకు గురై కాలగర్భములో లీనమైనదీ లెక్కలేదు. మన్యం తిరుగుబాటుకు చెందిన మన ఆంధ్ర వీరులు ఎందరో ఉన్నారు. విడిగా వెళ్లినవారు కాకినాడ బాంబు కేసుకు చెందిన స్వర్గీయ ప్రతివాది భయంకరాచారి గారు.

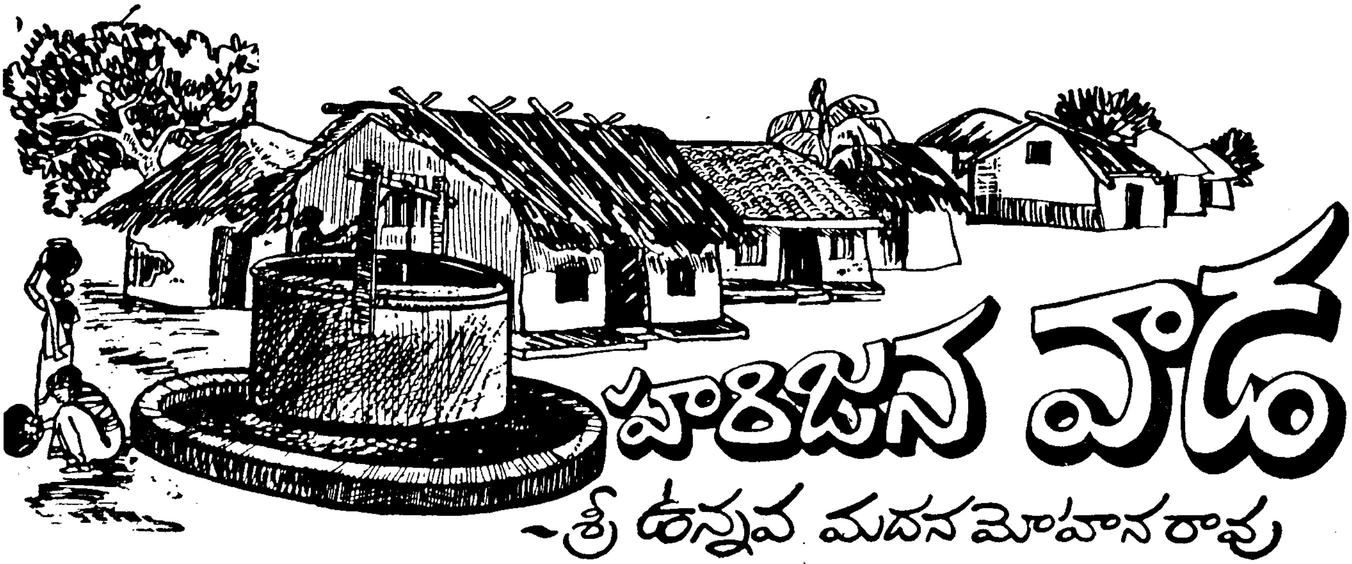
జనవరి 23వ తేదీ కార్యక్రమంలో యీ వీరులందరికీ జోహారు లర్పించుకొనే భాగ్యం నాకు కలిగింది. నా జీవితంలో అవి మరపురాని ఘడియలుగా మిగిలిపోయినవి.

'భారతీయ వీరులలో దేశభక్తి జ్వాలలు ఎంతకాలం ఆత్మవిశ్వాసాన్ని పుంజుకొని ఉండగలవో అంతవరకు భారత ప్రతీకారేచ్ఛకు అడులేదు. ఒకనాడు లండను నగరాన్ని కూడా దహించక మానదు.' అని ఒక ఉర్దూ కవి 1858 లో అన్నాడు.

1876 సంIIలో బ్రిటిషు వైస్రాయి లారుమేయో పోర్టుబ్లెయరు దర్శించుటకు వెళ్లినప్పుడు ఖైదీగా అక్కడ ఉన్న షేర్‌ఖాను తన వాడి చాకుతో పొడిచి లార్డు మేయో ప్రాణాన్ని బలిగొని తన ప్రతిజ్ఞను నెరవేర్చుకొన్నాడు.

భారతీయుల దేశభక్తి, స్వాతంత్ర్య పిపాస జాజ్వల్యమైనది పోర్టుబ్లెయరు చరిత్రలోని అనేక పుటలను స్ఫురణకు తెస్తుంది. స్వర్గీయ వినాయక దామోదర సావర్కారు, గదరువీరులు, సోషలిస్టు రిపబ్లికను ఆర్మీ, అనుషీలన్, జుగంధర్, చిట్టాగాంగు, మొదలగు సంఘాలకు చెందిన విప్లవ వీరుల రుధిరస్రవంతులతో తడిసి పునీతం చేయబడ్డ ఉరికంబాలు నేడు ప్రదర్శన వస్తువులుగా ఉన్నాయి యిక్కడ. ఆ విప్లవ వీరుల్లో నేడు మన మధ్యన ఉన్నవారు పండిట్ పరమానంద యూస్సీ (86), బాబా పృథ్వీసింగ్ అజాదు (85) గారలు. స్వాతంత్ర్య సమరయోధుల దళానికి నాయకునిగా నేను వీరందరికీ ఒకసారి జోహారులు అర్పించి ధన్యత జెందుతాను.

సీరియల్ :

హరిజన వాడ

— శ్రీ ఉన్నవ మదనమోహనరావు

18

రామదాసు చౌదరి దగ్గర పని మానివేశాడు. నిజానికి క్రిందటి సంవత్సరమే చాలించుకుంటానన్నాడు. శరీరంలో పస తగ్గిపోతున్నది. ప్రకాశానికి తోడుగా ఇంటి దగ్గరే వుందామనుకున్నాడు.

కాని చౌదరి బలవంతపెట్టాడు, ఈ ఒక్క ఏడాదీ పనిచేయమని. ఈలోగా మరొకరిని నమ్మకమైన మనిషిని కుదుర్చుకుంటానని చెప్పాడు.

కాని లక్ష్మి దాసు ఇంటికి రావటంతో ఇద్దరికీ ముఖం చెల్లలేదు.

దాసు రావటం మానివేశాడు. చౌదరి కూడా దాసుని రమ్మని కబురు చేయలేదు.

సుమారు పాతిక సంవత్సరాలుగా దాసు చౌదరి దగ్గర పని చేశాడు. కాని ఆ బంధం ఈ రీతిగా ముగుస్తుందని అనుకోలేదు.

నిజానికి దాసుకు ఒకళ్ళ దగ్గర పాలేరుగా పని చేయాలిసిన అవసరం లేదు. దాసు పెద్ద కొడుకు అగ్గిదాసు పెద్ద ఉద్యోగస్థుడు. నెలకు వేయి రూపాయలపైన జీతం. బంగాళా–నౌకర్లు. ఎంతో అట్టహాసంగా వుంటాడు.

చిన్నప్పటినుంచీ అగ్గిదాసు చురుకైన వాడు. హరిజన విద్యార్థి అవటం చేత దమ్మిడీ ఖర్చు లేకుండా స్కాలర్ షిప్పుల సహాయంతో చదువుకున్నాడు.

బి.ఏ. ప్యాసుకాగానే చౌదరి పలుకుబడితో వెంటనే గెజిటెడ్ ఉద్యోగ్యం లభించింది.

ఉద్యోగం రాగానే తల్లినీ–తండ్రినీ–తమ్ముణ్ణి తనతో పాటు పట్నంలో వుండమని బలవంత పెట్టాడు అగ్గిదాసు.

కాని రామదాసుది ఏరుదాటగానే తెప్పతగల బెట్టే తత్వం కాదు. చౌదరి సేవ వదులుకోవటానికి మనసొప్పలేదు. ఆ అయ్య చలువ వల్లనే తన కొడుకు ప్రయోజకుడయ్యాడని దాసు నమ్మకం! పైగా ఇంటి దగ్గర అయిదెకరాల వ్యవసాయం వున్నది. ప్రకాశం మరి చదవనని మొండి కెత్తాడు. వ్యవసాయం చేస్తానంటూ ఇంటి దగ్గరే వుండిపోయాడు.

మొదట్లో దాసుకు ప్రకాశాన్ని కూడా ఉద్యోగంలో పెట్టాలనే కోరిక వుండేది. కాని రానురాను పెద్దకొడుకును చూసి ఆ అభిప్రాయం మార్చుకున్నాడు.

*　　　*　　　*

ఒకసారి అగ్గిదాసు బలవంత పెడితే దాసు భార్యతో సహా కొడుకు దగ్గరకు వెళ్ళాడు. కొడుకు ఒక క్రిస్టియన్ అమ్మాయిని ప్రేమించి పెళ్లి చేసికొన్నాడు. ఆ అమ్మాయి కూడా ఉద్యోగం చేస్తున్నది. ఏడెనిమిది వందల జీతం.

నెల రోజులు పట్నంలో వుండేసరికి రామదాసు గ్రహించింది ఏమిటంటే తన కొడుకు మునుపటి వాడు కాదని. వాడు ఎంతో మారిపోయాడు! రామాపురం హరిజన వాడలో పెరిగిన అగ్గిదాసుకు ఆఫీసరు అగ్గి దాసుకు ఎంతో తేడా వున్నది.

అగ్గిదాసుకు చిన్న బంగళా ఇచ్చింది ప్రభుత్వం. ఇంటి చుట్టూ కావలసినంత ఖాళీ స్థలం! పూల మొక్కలు పెంచబడి అందంగా వున్నాయి.

వారు. మందుగుండు సామానులు, తుపాకులు, పోలీసు స్టేషను పై దాడిచేసి సంపాదించేవారం.

మా దాడులు ఉదయం ఆరుగంటలకు. సాయంత్రం మూడు, నాలుగు, ఆరు గంటలకు ఉండేవి. దాడుల అనంతరం కొందరు వారి వారి ఇంటికి పోయేవారు"

పండు పవాలు గారి వాణిని స్వయంగా విన్నప్పుడు, అనేక వివరాలు అవగాహన చేసుకొన్నప్పుడు, 55 ఏళ్ల నాడు ఆంధ్ర భూమిపై జరిగిన స్వాతంత్ర్య పోరాట కథనాన్ని తెలుసుకొన్నప్పుడు, అంతులేని ఆనందం, ఉత్తేజంతో వొళ్లు పులకరించింది.

పోర్టు బ్లెయరుకు 15 మైళ్ల దూరంలో బ్రిజ్‌గంజి అనే గ్రామంలో స్వర్గీయ పండు పవాలు, యితర మన్యం వీరులు, అచటే కుటుంబీకులయి, వ్యవసాయం చేసుకొంటూ ఆనాడు నివాసాలు ఏర్పాటు చేసుకొన్నారు. వారి కుటుంబాలు చూడాలనే కుతూహలం గలిగి బ్రిజ్‌గంజి వెళ్ళాం. అది దక్షిణ అండమానుకు సంబంధించిన గ్రామం. అతిరమ్యమైన అరణ్యాలు,పర్వతలోయలతో నిండిన మనో రంజితమైన దృశ్యాలు. పవాలు గారి పిల్లలు పెద్దవారై కొందరు కాపురాలు చేసుకొంటున్నారు. చాలా మంది విద్యావంతులు. మంచి వన్నె, చురుకుదనంగల సుందరమైన ప్రతిమలు. కొందరు బెంగాలీ, మరికొందరు హిందీ వారినీ మరికొందరు తమిళనాడు వారినీ వివాహాలు చేసుకొని సుఖంగా ఉన్నారు. పవాలు భార్య తనకంటె ముందుగానే గతించింది. ఎవరికీ తెలుగురాదు. అచట హిందీయే వాడుక భాష. ఇంగ్లీషు అధ్యయనం చేశారు.

మన ఆంధ్ర దేశం తరపున, స్వాతంత్ర్య సమరయోధుల తరపున మా భక్తి ప్రపత్తులను వారి కుటుంబ సభ్యులకు ప్రకటించుకొని వచ్చాం.

మా రాక, మా కార్య క్రమం తెలుసుకొని కొందరు రెండు రోజులు ముందుగా జనవరి 23వ తేదీ జరిగిన నేతాజీ సుభాష్ చంద్ర బోసు 81వ జయంతి, కంచు విగ్రహ ప్రతిష్ఠాపన కార్యక్రమానికి పోర్టు బ్లెయరు వచ్చి హాజరయ్యారు. రేడియో ద్వారా మా ప్రసంగాలు విన్నారు. బ్రిజ్‌గంజ్‌కి మేము వచ్చామనే ఉత్సాహం, సంతోషం వెలిబుచ్చారు. ఎందరో వచ్చి కలుసు కొన్నారు.

నేతాజీ కంచు విగ్రహ ప్రతిష్ఠాపన కార్య క్రమానికి భారత ప్రభుత్వం వారు, 60 మంది స్వాతంత్ర్య సమరయోధుల్ని, 20 మంది లోగడ అండమానులో ఖైదు అనుభవించిన విప్లవ వీరులను, 21 మంది నేతాజీ సైన్యం లో పనిచేసిన అజాద్‌హింద్ ఫౌజు నాయకులను, దేశం నలుమూలలనుండీ ఆహ్వానించారు. ప్రభుత్వ అతిథులుగా పాల్గొన్నాం. మన రాష్ట్రం నుండి శ్రీ తంగిరాల వీర రాఘవరావు గారు, శ్రీమతి సూర్యదేవర రాజ్యలక్ష్మీదేవి, నేను, మా ఆవిడ శ్రీమతి అన్నపూర్ణాదేవి పాల్గొన్నాం.

ఆ గడను నేతాజీ మెట్టి ఆ అండమాను నికోబారు దీవుల్ని తన ప్రభుత్వ అధీనంలోకి తీసుకొని అచటి ప్రజలలో విప్లవ ఝుంఝూం మారుతాలు ప్రయోగించిన అనుభూతులు ఎన్నో నేటికీ కోకొల్లలుగా ఆ ప్రజలలో ఉన్నాయి. అందుకనే ఆనాటి కార్యక్రమం ఆ దీవుల్లో ప్రతియింటా పండుగలా చేసుకొన్నారు.

పోర్టు బ్లెయరులోని చరిత్రాత్మకమైన సెల్లులరు జైలు దర్శించాం. సామ్రాజ్య ప్రభుత్వం పైశాచిక హింసాకాండకు జలియన్‌వాలాబాగు మాదిరి యీ జైలు ఒక చిహ్నం. సామ్రాజ్య జ్వాలలను భారత వీరుల చిక్కటి రుధిర ధారలతో చల్లార్చిన జాతీయ పోరాట చరిత్ర మందిరం యిది. ప్రతి భారతీయుడు యీ మందిరాన్ని దర్శించి తమ అంజలులు ఘటించుట విధ్యుక్త ధర్మం.

1889 లో సెల్లులరు జైలు స్థాపించారు. 1857–58 నాటి ప్రథమ స్వాతంత్ర్యపోరాట విప్లవ సైనిక వీరులను యిచట ఉంచారు. ఆనాటి నుండి విప్లవ వీరులను వందల మందిని యావజ్జీవ ఖైదులు వేసి యిచటికి తరలించారు. ఎంత మందిని ఎన్నెన్ని హింసలు పెట్టినదీ–అహింసలకు గురై కాల గర్భము లో లీనమైనదీ లెక్కలేదు. మన్యం తిరుగుబాటుకు చెందిన మన ఆంధ్ర వీరులు ఎందరో ఉన్నారు. విడిగా వెళ్లినవారు కాకినాడ బాంబు కేసుకు చెందిన స్వర్గీయ ప్రతివాది భయంకరాచారి గారు.

జనవరి 23వ తేదీ కార్యక్రమంలో యీ వీరులందరికీ జోహారు లర్పించుకొనే భాగ్యం నాకు కలిగింది. నా జీవితంలో అవి మరపురాని ఘడియలుగా మిగిలిపోయినవి.

'భారతీయ వీరులలో దేశభక్తి జ్వాలలు ఎంతకాలం ఆత్మ విశ్వాసాన్ని పుంజుకొని ఉండగలవో అంతవరకు భారత ప్రతీకారేచ్ఛకు అడ్డులేదు. ఒకనాడు లండను నగరాన్ని కూడా దహించక మానదు.' అని ఒక ఉర్దూ కవి 1858 లో అన్నాడు.

1876 సం॥లో బ్రిటిషు వైస్రాయి లారుమేయో పోర్టు బ్లెయరు దర్శించుటకు వెళ్లినప్పుడు ఖైదీగా అక్కడ ఉన్న షేర్ ఖాను తన వాడి చాకుతో పొట్లు పొడిచి లార్డు మేయో ప్రాణాన్ని బలిగొని తన ప్రతిజ్ఞను నెరవేర్చుకొన్నాడు.

భారతీయుల దేశభక్తి, స్వాతంత్ర్య పిపాస జాజ్వల్యమైనది పోర్టుబ్లెయరు చరిత్రలోని అనేక పుటలను స్ఫురణకు తెస్తుంది. స్వర్గీయ వినాయక దామోదర సావర్కారు, గదరువీరులు, సోషలిస్టు రిపబ్లికను ఆర్మీ, అనుశీలన్, జుగంధర్, చిట్టగాంగు, మొదలగు సంఘాలకు చెందిన విప్లవ వీరుల రుధిరస్రవంతులతో తడిసి పునీతం చేయబడ్డ ఉరికంబాలు నేడు ప్రదర్శన వస్తువులుగా ఉన్నాయి యిక్కడ. ఆ విప్లవ వీరుల్లో నేడు మన మధ్యన ఉన్నవారు పండిట్ పరమానంద ఝూన్సీ (86), బాబా పృథ్వీసింగ్ అజాదు (85) గారలు. స్వాతంత్ర్య సమర యోధుల దళానికి నాయకునిగా నేను వీరందరికీ ఒకసారి జోహారులు అర్పించి ధన్యత జెందుతాను.

సీరియల్ :

హరిజన వాడ

— శ్రీ ఉన్నవ మదన మోహనరావు

18

రామదాసు చౌదరి దగ్గర పని మానివేశాడు. నిజానికి క్రిందటి సంవత్సరమే చాలించుకుంటానన్నాడు. శరీరంలో పస తగ్గిపోతున్నది. ప్రకాశానికి తోడుగా ఇంటి దగ్గరే వుందామనుకున్నాడు.

కాని చౌదరి బలవంతపెట్టాడు, ఈ ఒక్క ఏడాదీ పనిచేయమని. ఈలోగా మరొకరిని నమ్మకమైన మనిషిని కుదుర్చుకుంటానని చెప్పాడు.

కాని లక్ష్మి దాసు ఇంటికి రావటంతో ఇద్దరికీ ముఖం చెల్లలేదు.

దాసు రావటం మానివేశాడు. చౌదరి కూడా దాసుని రమ్మని కబురు చేయలేదు.

సుమారు పాతిక సంవత్సరాలుగా దాసు చౌదరి దగ్గర పని చేశాడు. కాని ఆ బంధం ఈ రీతిగా ముగుస్తుందని అనుకోలేదు.

నిజానికి దాసుకు ఒకళ్ళ దగ్గర పాలేరుగా పని చేయాలిసిన అవసరం లేదు. దాసు పెద్ద కొడుకు అగ్గిదాసు పెద్ద ఉద్యోగస్థుడు. నెలకు వేయి రూపాయలపైన జీతం. బంగాళా—నౌకర్లు. ఎంతో అట్టహాసంగా వుంటాడు.

చిన్నప్పటినుంచీ అగ్గిదాసు చురుకైన వాడు. హరిజన విద్యార్థి అవటం చేత దమ్మిడీ ఖర్చు లేకుండా స్కాలర్ షిప్పుల సహాయంతో చదువుకున్నాడు.

బి.ఏ. ప్యాసుకాగానే చౌదరి పలుకుబడితో వెంటనే గెజిటెడ్ ఉద్యోగ్యం లభించింది.

ఉద్యోగం రాగానే తల్లినీ—తండ్రినీ—తమ్ముణ్ణీ తనతో పాటు పట్నంలో వుండమని బలవంత పెట్టాడు అగ్గిదాసు.

కాని రామదాసుది ఏరుదాటగానే తెప్పతగలబెట్టే తత్వం కాదు. చౌదరి సేవ వదులుకోవటానికి మనసొప్పలేదు. ఆ అయ్య చలువ వల్లనే తన కొడుకు ప్రయోజకుడయ్యాడని దాసు నమ్మకం! పైగా ఇంటి దగ్గర అయిదెకరాల వ్యవసాయం వున్నది. ప్రకాశం మరి చదవనని మొండి కెత్తాడు. వ్యవసాయం చేస్తానంటూ ఇంటి దగ్గరే వుండిపోయాడు.

మొదట్లో దాసుకు ప్రకాశాన్ని కూడా ఉద్యోగంలో పెట్టాలనే కోరిక వుండేది. కాని రానురాను పెద్దకొడుకును చూసి ఆ అభిప్రాయం మార్చుకున్నాడు.

*　　*　　*

ఒకసారి అగ్గిదాసు బలవంత పెడితే దాసు భార్యతో సహా కొడుకు దగ్గరకు వెళ్ళాడు. కొడుకు ఒక క్రిస్టియన్ అమ్మాయిని ప్రేమించి పెళ్లి చేసికొన్నాడు. ఆ అమ్మాయి కూడా ఉద్యోగం చేస్తున్నది. ఏడెనిమిది వందల జీతం.

నెల రోజులు పట్నంలో వుండేసరికి రామదాసు గ్రహించింది ఏమిటంటే తన కొడుకు మునుపటి వాడుకాడని. వాడు ఎంతో మారిపోయాడు! రామాపురం హరిజన వాడలో పెరిగిన అగ్గిదాసుకు ఆఫీసరు అగ్గి దాసుకు ఎంతో తేడావున్నది.

అగ్గిదాసుకు చిన్న బంగళా ఇచ్చింది ప్రభుత్వం. ఇంటి చుట్టూ కావలసినంత ఖాళీ స్థలం! పూల మొక్కలు పెంచబడి అందంగా వున్నాయి.

ఒక రోజున రోడ్డు మీద పేడ కనిపించింది రామదాసుకు. వెంటనే చేత్తో కడి తీసి, తెచ్చి మొక్కల మొదట్లో వేసి చేతులు కడుగు కున్నాడు.

అగ్గి దాసు అది చూసి మండి పడ్డాడు.

'నాన్నా! ఆ ఘంగాలపు పనేమిటి? నా పరువు తీసేస్తున్నావు.' అన్నాడు అగ్గి దాసు.

'ఇందులో తప్పేముందిరా! పేడ కనిపిస్తే మొక్కల మొదట్లో వేశాను. అంతలోనే పరువు పోతుందా?' అన్నాడు దాసు.

'నీకు అసలు పరువంటే ఏమిటో తెలిస్తే గా పోవటానికి? ఇంకా నయం! ఎవరూ చూడలేదు! చూస్తే నేనెంత సిగ్గుపడాలసి వచ్చేదో!'

ఇందులో సిగ్గుపడాలసిన విషయం ఏముందో అర్థం కాలేదు దాసుకి.

తను పల్లెలో పుట్టాడు. పెరిగాడు. వ్యవసాయం వృత్తి అయింది. రైతుకు పేడ బంగారంతో సమానం! తన కొడుకూ అక్కడ పుట్టినవాడేగా! అక్కడేగా పెరిగింది! మరి ఈ రోజు ఎందుకు సిగ్గుపడుతున్నాడో దాసుకు తెలియలేదు.

'ఇందులో నీవు సిగ్గు పడాల్సినంత తప్పుపని ఏముంది బాబూ!' అన్నాడు దాసు.

అగ్గిదాసుకు చిరాకు తగ్గలేదు.

'నీవిలాంటి పనులే చేస్తుంటే ఇక్కడ నలుగురిలో నేను తలెత్తుకొని తిరగలేను! ఎంతో మంది నాదగ్గరకు వస్తూవుంటారు! వాళ్ళు చూస్తే ఏమనుకుంటారు! అయినా ఇప్పుడు ఆపేడ తీసికొని రాకపోతే ఏం పోయింది?'

'తండ్రి మీద కోపగించుకుంటే పోదు కాబోలు పరువు!' మనసు లోనే అనుకున్నాడు దాసు.

ఒకసారి ఎవరో ఆఫీసరు ఇంటికి వచ్చాడు అగ్గిదాసుతో పనివుండి. బాగా ఎండమండిపోతున్నది. రామదాసు వరండాలో నిల బడి వున్నాడు.

ఆ వచ్చిన మనిషి రామదాసుని చూచి 'కాసిని మంచి నీళ్ళు ఇవ్వవోయ్!' అని లోపలికి వెళ్లాడు అగ్గిదాసుతో మాటాడటానికి!

రామదాసు లోపలికిపోయి చల్లని మంచి నీళ్లు గ్లాసునిండా పోసి ట్రేలో పెట్టుకొని వెళ్లి ఇచ్చాడు.

ఆ పెద్ద మనిషి 'గ్లాసు' అందుకొని గడగడ తాగాడు.

'కొత్త నౌకరా?' అని అడిగాడు ఆయన అగ్గిదాసుని ఉద్దేశించి.

'అవును! కొత్తగా చేరాడు! మావూరినుంచి వచ్చాడు!' అని బదులు చెప్పాడు అగ్గిదాసు, తండ్రి వైపు ఘృణాస్పదమైన దృష్టి ప్రసరిస్తూ!

ఆ వచ్చిన పెద్ద మనిషి వెళ్లిపోయిన తరువాత తండ్రి మీద విరుచుకపడ్డాడు అగ్గిదాసు!

'నిన్నెవరు మంచినీళ్ళు తెమ్మన్నారు?' అని గద్దించాడు. దాహంవేసి అడిగితే మంచినీళ్లు ఇవ్వటంలో తప్పేమిటో బోధపడ లేదు దాసుకు.

'మంచి నీళ్ళు ఇస్తే తప్పేముంది?' అన్నాడు దాసు. 'ఆ వచ్చిన మనిషి ఏమనుకున్నాడో విన్నావుగా నిన్ను చూసి?' అగ్గి దాసుకు తండ్రిని ఎందుకు పిలిపించానా అని బాధగా వుంది.

'ఆయన నౌకరు అనుకుంటే పోయిందేమిటి బాబూ! నా వేషం చూసి నౌకరు కాబోలును అనుకున్నాడు. ఇందులో ఆయన తప్పేముంది? ఆయనకు తెలియదు నేను అగ్గిదాసు తండ్రినని. తెలిస్తే మంచి నీళ్లు అడిగే వాడు కాదు.....కాని నీకు తెలుసుగా నేను 'నౌకరును' కాదని '.

అభిమానం దెబ్బతిన్న వాడిలా బాధతో అన్నాడు దాసు.

'నీవు చేసిన పనికి నౌకరని చెప్పక నా తండ్రిగారు అని చెప్పి పరువు పోగొట్టుకోమంటావా?' అన్నాడు అగ్గిదాసు.

రామదాసు మరి వాదన పెంచుకోలేదు కొడుకుతో. తన కొడుకు చదువుకున్నవాడు. పరువంటే ఏమిటో వాడికే బాగా తెలియాలి! ఇవే కాబోలు వాడు నేర్చుకున్న సభ్యత-నాగరికతలు!

నెల తిరిగే సరికి వెంకాయమ్మకు కూడా పట్నవాసం మీద విరక్తి కలిగింది. కొడుకు, కోడలని మొదట్లో మురిసిపోయింది. కాని కోడలు తనని పనిమనిషి కంటే నీచంగా చూస్తుందని తెలిసి పోయింది. తను-తన భర్త ఇంటి నౌకర్ల కంటె హీనంగా చూడబడుతున్నారు.

పోనీ కోడలంటే పరాయి పిల్ల. కొడుకు! మునుపటి అగ్గి దాసేనా! ఏ పనీ అమ్మ నడగందీ చేయని అగ్గిదాసు ఇప్పుడు ఇల్లో అమ్మ వుందని గూడ మరిచిపోయాడు. చదువు కొన్నందుకు తల్లికీ-తండ్రికీ దూరమయ్యాడు కొడుకు. ఇది చదువులో వున్న లోపమో కొడుకులో వున్న దోషమో! లేక తన దురదృష్టమో తెలియని అయోమయ స్థితిలో పడింది వెంకాయమ్మ.

నెల తిరిగే సరికి 'ఇంటికి పోతాం' అన్నారు రామదాసు వెంకాయమ్మలు.

అగ్గిదాసు అభ్యంతర పెట్టలేదు.

* * *

ఇంటికి వచ్చిన తరువాత వెంకాయమ్మకు జబ్బు చేసింది. జ్వరం టైఫాయిడ్‌లోకి దింపింది. అగ్గిదాసును ఒకసారి వచ్చి చూసిపోవలసిందిగా వ్రాశాడు రామదాసు.

కాని అగ్గిదాసు తనకు రావటానికి వీలుపడదని జవాబు ఇచ్చాడు. అక్కడకు వస్తే ఆ ఇంట్లో తను వుండలేనని తెలియ బరిచాడు. తల్లిని పట్నం తీసికొని వస్తే ఆస్పత్రిలో వుంచి వైద్యం చేయిస్తానన్నాడు.

కాని వెంకాయమ్మ మళ్ళీ పట్నం పోవటానికి ఇష్ట పడలేదు.

'ఇంటి దగ్గర చావనన్నా చస్తానుగాని. పట్నం మాత్రం పోను' అని మొండికెత్తింది.

రామదాసు కూడ కొడుకు దగ్గరకి మరి పోలేదు. కొడుకు కూడ తండ్రిని మరి ఆహ్వానించ లేదు.

19

ఎండలు !...ఎండలు !!....నిప్పులు చెరిగే ఎండలు ....!!! వడగాలులు...! వేడి గాడ్పులు...!!!! సుడి గాలులు....!!!! జనం బయటికి రావటానికే భయపడుతున్నారు. సుడి గాలులు ఎండు టాకుల్ని ఆకాశ లోకి ఎగర వేస్తున్నాయి. దుమ్ములో భూమినీ— ఆకాశాన్నీ ఏకం చేస్తున్నాయి!

పసి పిల్లలు-ముసలివాళ్ళు వడ దెబ్బకు వడలి పోతున్నారు. హరిజనవాడలో చెరువు ఎండి పోయింది. చెరువులో నీరు కాగి ఆవిరి ఐపోయింది. క్రిందటి సంవత్సరం వర్షాలు సరిగా లేవు. చెరువు నిండనేలేదు. నీటికి జనం కటకటలాడి పోతున్నారు.

పిచ్చుకలు నీరులేక వడ దెబ్బకి రాలి పోతున్నాయి.

రామాపురంలో బావులు కూడ చాల లోతుకు పోయాయి. రమేశ్ కొన్ని బావులకు పూడిక తీయించాడు. అయినా లాభం లేక పోయింది. పూడిక తీయించిన బావులు పది రోజులలోనే ఎండి పోయాయి. భూమాత అలిగింది. తడి పీల్చుకుంటున్నది. జలలు ఎండి పోయాయి. నేలలు నెర్రెలు ఇచ్చాయి.

గ్రామంలో ఇంకా కొన్ని బావులు మాత్రం పూర్తిగా ఎండ లేదు. రామాలయంలోని బావి ఎండనే ఎండదని ప్రతీతి. ఎన్నో వందల సంవత్సరాల క్రిందట తవ్వించిన బావి అది. ఒక్క దాని లోనే నీరు పుష్కలంగా వుంది. మిగిలిన బావులు నాలుగింట మూడు వంతులు వట్టి పోయాయి.

హరిజన వాడకు ముందుగానే నీటి ఎద్దడి ఏర్పడ్డది. హరిజన స్త్రీలు కడవనెత్తిన బెట్టుకొని మండుటెండలో పొలాలలోని మోట బావులనుండి నీరు తెచ్చుకుంటున్నారు. ఒక్కొక్కరు బిందెడు నీళ్ల కోసం రెండు మైళ్లు పోవాలిసి వస్తున్నది.

చెరువు ఎండిపోయినప్పుడల్లా హరిజన వాడకు ఈ అవస్థ తప్పటం లేదు. కాని ఈ ఏడాది దగ్గరలో వున్న మోట బావులు కూడా ఎండిపోవటంతో పరిస్థితి మరీ విషమించింది.

'అత్తగారు ఎండలో బిందెడు నీళ్లకోసం, అంతదూరం పోవటం నేను చూడలేక పోతున్నాను' అన్నది లక్ష్మి ప్రకాశాన్ని ఉద్దేశించి.

'మరి, ఏం చేస్తాం? నీకు ఇబ్బందిగా ఉన్నప్పుడు?' ప్రకాశం.

'ఆమె పెద్దదై పోతున్నది. అయినా ఈ నీటి మోత తప్పటం లేదు!'

'పోనీ రేపటి నుంచి రెండు కావిళ్ల నీళ్లు నేను చేరబోస్తాను' అన్నాడు ప్రకాశం.

'నీవైనా అంత దూరాన్నించి తేవలసిందేగా'

'లేక పోతే దగ్గరలో నీళ్లేవి?'

'అయితే నేను పోయి తెస్తాను నీళ్లు. నేనైతే గుళ్లోబావి నుంచి తేవచ్చు. దగ్గరకూడాను.

నీవు తెస్తావా? చాలా బావుంది! నీళ్ళు ఎప్పుడైనా మోశావా?'

'ఇదివరకు మోయకపోతేనేం? ఇప్పుడు మోస్తాను! మీరంతా కష్టపడి నీళ్ళు మోస్తుంటే నేను ఒక్కదాన్ని కూచొని చూడలేకుండా వున్నాను!'

'నీకింటే ఈ రోజు బాధగావున్నదిగాని, మాకు ఈ సమస్య ఎప్పుడూ వుండేదే!' ప్రతి రెండు మూడేళ్లకు ఈ అవస్థ తప్పదు!

'పోనీ, ఒక పనిచేస్తే! గుళ్లో బావి నీళ్లు అందరూ తెచ్చుకుంటే సరి! అదైతే దగ్గరకూడాను! బావి ఎండిపోదు!'

తెచ్చుకుంటే బాగానేవుంటుంది! కాని సాములు వూరుకుంటారా అని'

'ఊరుకోక ఏం చేస్తారు? అయినా ఇప్పుడు రమేష్ కదా ప్రసిడెంటు తప్పక మనల్ని సమర్థిస్తాడు!' అన్నది లక్ష్మి.

'బాగానే వున్నది నీ ఆలోచన! కాని ఇదివరకెన్నడూ ఇలా జరగలేదు!' సందేహం వెలిబుచ్చాడు ప్రకాశం.

'ఇదివరకు జరగకపోతే ఇప్పుడు జరగకూడదని ఏముంది? ఇదివరకు హరిజనులకు దేవాలయ ప్రవేశంలేదు! ఇప్పుడు దాదాపు చాలాచోట్ల హరిజనులు దేవాలయాలలోకి వెళ్లుతున్నారు. తిరుపతి లాంటి పుణ్య క్షేత్రాలలో అయితే నిరభ్యంతరంగా స్వామివారి దర్శనం చేసికొంటున్నారు! ఇంకా పల్లెలలోనే కాస్త పట్టింపు ఉన్నదిగాని!' అన్నది లక్ష్మి.

'అయితే ఈరాత్రికి గ్రామపెద్దలను కలిసి మాటాడుతాను.'

'అదే పొరపాటు నీవు పోయి మర్యాదగా అడిగితే ఎవరూ ఒప్పుకోరు! పూర్వంనుంచీ ఎలా జరుగుతున్నదో అలాగే కానివ్వ మంటారు. కాబట్టి అడగకుండానే నీళ్లు తెచ్చుకుందాము! అడిగి నప్పుడు చూద్దాం!' ధైర్యం చెప్పింది లక్ష్మి.

'సరే మనవాళ్లు ఏమంటారో తెలుసుకుందాము' అన్నాడు ప్రకాశం.

(తరువాయి 32 వ పేజీలో)

ఒక రోజున రోడ్డు మీద పేడ కనిపించింది రామదాసుకు. వెంటనే చేత్తో కడి తీసి, తెచ్చి మొక్కల మొదట్లో వేసి చేతులు కడుగు కున్నాడు.

అగ్గి దాసు అది చూసి మండి పడ్డాడు.

'నాన్నా! ఆ ఛండాలపు పనేమిటి? నా పరువు తీసేస్తున్నావు.' అన్నాడు అగ్గిదాసు.

'ఇందులో తప్పేముందిరా! పేడ కనిపిస్తే మొక్కల మొదట్లో వేశాను. అంతలోనే పరువు పోతుందా?' అన్నాడు దాసు.

'నీకు అసలు పరువంటే ఏమిటో తెలిస్తేగా పోవటానికి? ఇంకా నయం! ఎవరూ చూడలేదు! చూస్తే నేనెంత సిగ్గుపడాలసి వచ్చేదో!'

ఇందులో సిగ్గుపడాలసిన విషయం ఏముందో అర్థం కాలేదు దాసుకి.

తను పల్లెలో పుట్టాడు. పెరిగాడు. వ్యవసాయం వృత్తి అయింది. రైతుకు పేడ బంగారంతో సమానం! తన కొడుకూ అక్కడ పుట్టినవాడేగా! అక్కడేగా పెరిగింది! మరి ఈ రోజు ఎందుకు సిగ్గుపడుతున్నాడో దాసుకు తెలియలేదు.

'ఇందులో నీవు సిగ్గు పడాల్సినంత తప్పుపని ఏముంది బాబూ!' అన్నాడు దాసు.

అగ్గిదాసుకు చిరాకు తగ్గలేదు.

'నీవిలాంటి పనులే చేస్తుంటే ఇక్కడ నలుగురిలో నేను తలెత్తుకొని తిరగలేను! ఎంతో మంది నాదగ్గరకు వస్తూవుంటారు! వాళ్ళు చూస్తే ఏమనుకుంటారు! అయినా ఇప్పుడు ఆపేడ తీసికొని రాకపోతే ఏం పోయింది?'

'తండ్రి మీద కోపగించుకుంటే పోదు కాబోలు పరువు!' మనసు లోనే అనుకున్నాడు దాసు.

ఒకసారి ఎవరో ఆఫీసరు ఇంటికి వచ్చాడు అగ్గిదాసుతో పనివుండి. బాగా ఎండమండిపోతున్నది. రామదాసు వరండాలో నిలబడి వున్నాడు.

ఆ వచ్చిన మనిషి రామదాసుని చూచి 'కాసిని మంచి నీళ్ళు ఇవ్వవోయ్!' అని లోపలికి వెళ్లాడు అగ్గిదాసుతో మాటాడటానికి!

రామదాసు లోపలికిపోయి చల్లని మంచి నీళ్లు గ్లాసునిండా పోసి ట్రేలో పెట్టుకొని వెళ్లి ఇచ్చాడు.

ఆ పెద్ద మనిషి 'గ్లాసు' అందుకొని గడగడ తాగాడు.

'కొత్త నౌకరా?' అని అడిగాడు ఆయన అగ్గిదాసుని ఉద్దేశించి.

'అవును! కొత్తగా చేరాడు! మావూరినుంచి వచ్చాడు!' అని బదులు చెప్పాడు అగ్గిదాసు, తండ్రి వైపు ఘృణాస్పదమైన దృష్టి ప్రసరిస్తూ!

ఆ వచ్చిన పెద్ద మనిషి వెళ్లిపోయిన తరువాత తండ్రి మీద విరుచుకపడ్డాడు అగ్గిదాసు!

'నిన్నెవరు మంచినీళ్ళు తెమ్మన్నారు?' అని గద్దించాడు. దాహంవేసి అడిగితే మంచినీళ్ల ఇవ్వటంలో తప్పేమిటో బోధపడ లేదు దాసుకు.

'మంచి నీళ్ళు ఇస్తే తప్పేముంది?' అన్నాడు దాసు. 'ఆ వచ్చిన మనిషి ఏమనుకున్నాడో విన్నావుగా నిన్ను చూసి?' అగ్గి దాసుకు తండ్రిని ఎందుకు పిలిపించానా అని బాధగా వుంది.

'ఆయన నౌకరు అనుకుంటే పోయిందేమిటి బాబూ! నా వేషం చూసి నౌకరు కాబోలును అనుకున్నాడు. ఇందులో ఆయన తప్పేముంది? ఆయనకు తెలియదు నేను అగ్గిదాసు తండ్రినని. తెలిస్తే మంచి నీళ్ల అడిగే వాడు కాదు.....కాని నీకు తెలుసుగా నేను 'నౌకరును' కాదని'.

అభిమానం దెబ్బతిన్న వాడిలా బాధతో అన్నాడు దాసు.

'నీవు చేసిన పనికి నౌకరని చెప్పక నా తండ్రిగారు అని చెప్పి పరువు పోగొట్టుకోమంటావా?' అన్నాడు అగ్గిదాసు.

రామదాసు మరి వాదన పెంచుకోలేదు కొడుకుతో. తన కొడుకు చదువుకున్నవాడు. పరువంటే ఏమిటో వాడికే బాగా తెలియాలి! ఇవే కాబోలు వాడు నేర్చుకున్న సభ్యత-నాగరికతలు!

నెల తిరిగే సరికి వెంకాయమ్మకు కూడా పట్నవాసం మీద విరక్తి కలిగింది. కొడుకు, కోడలని మొదట్లో మురిసిపోయింది. కాని కోడలు తనని పనిమనిషి కంటే నీచంగా చూస్తుందని తెలిసిపోయింది. తను-తన భర్త ఇంటి నౌకర్ల కంటె హీనంగా చూడబడుతున్నారు.

పోనీ కోడలంటే పరాయి పిల్ల. కొడుకు! మునుపటి అగ్గిదాసేనా! ఏ పనీ అమ్మ నడగందే చేయని అగ్గిదాసు ఇప్పుడు ఇల్లో అమ్మ వుందని గూడ మరిచిపోయాడు. చదువు కొన్నందుకు తల్లికీ-తండ్రికీ దూరమయ్యాడు కొడుకు. ఇది చదువులో వున్న లోపమో కొడుకులో వున్న దోషమో! లేక తన దురదృష్టమో తెలియని అయోమయ స్థితిలో పడింది వెంకాయమ్మ.

నెల తిరిగే సరికి 'ఇంటికి పోతాం' అన్నారు రామదాసు వెంకాయమ్మలు.

అగ్గిదాసు అభ్యంతర పెట్టలేదు.

* * *

ఇంటికి వచ్చిన తరువాత వెంకాయమ్మకు జబ్బు చేసింది. జ్వరం టైఫాయిడ్‌లోకి దింపింది. అగ్గిదాసును ఒకసారి వచ్చి చూసిపోవలసిందిగా వ్రాశాడు రామదాసు.

కాని అగ్గిదాసు తనకు రావటానికి వీలుపడదని జవాబు ఇచ్చాడు. అక్కడకు వస్తే ఆ యిల్లో తను వుడలేనని తెలియ బరిచాడు. తల్లిని పట్నం తీసికొని వస్తే ఆస్పత్రిలో వుంచి వైద్యం చేయిస్తానన్నాడు.

కాని వెంకాయమ్మ మళ్ళీ పట్నం పోవటానికి ఇష్ట పడలేదు.

'ఇంటి దగ్గర చావనన్నా చస్తానుగాని, పట్నం మాత్రం పోను' అని మొండికెత్తింది.

రామదాసు కూడ కొడుకు దగ్గరకి మరి పోలేదు. కొడుకు కూడ తండ్రిని మరి ఆహ్వానించ లేదు.

19

ఎండలు!...ఎండలు!!....నిప్పులు చెరిగే ఎండలు....!!! వడగాలులు...! వేడి గాడ్పులు...!!! సుడి గాలులు...!!! జనం బయటికి రావటానికే భయపడుతున్నారు. సుడి గాలులు ఎండు టాకుల్ని ఆకాశ లోకి ఎగర వేస్తున్నాయి. దుమ్ములో భూమినీ—ఆకాశాన్నీ ఏకం చేస్తున్నాయి!

పసి పిల్లలు—ముసలివాళ్ళూ వడ దెబ్బకు వడలి పోతున్నారు. హరిజనవాడలో చెరువు ఎండి పోయింది. చెరువులో నీరు కాగి ఆవిరి ఐపోయింది. క్రిందటి సంవత్సరం వర్షాలు సరిగా లేవు. చెరువు నిండనేలేదు. నీటికి జనం కటకటలాడి పోతున్నారు.

పిచ్చుకలు నీరులేక వడ దెబ్బకి రాలి పోతున్నాయి.

రామాపురంలో బావులు కూడ చాల లోతుకు పోయాయి. రమేశ్ కొన్ని బావులకు పూడిక తీయించాడు. అయినా లాభం లేం పోయింది. పూడిక తీయించిన బావులు పది రోజులలోనే ఎండి పోయాయి. భూమాత అలిగింది. తడి పీల్చుకుంటున్నది. జలలు ఎండి పోయాయి. నేలలు నెర్రెలు ఇచ్చాయి.

గ్రామంలో ఇంకా కొన్ని బావులు మాత్రం పూర్తిగా ఎండ లేదు. రామాలయంలోని బావి ఎండినే ఎండదని ప్రతీతి. ఎన్నో వందల సంవత్సరాల క్రిందట తవ్వించిన బావి అది. ఒక్క దాని లోనే నీరు పుష్కలంగా వుంది. మిగిలిన బావులు నాలుగింట మూడు వంతులు వట్టి పోయాయి.

హరిజన వాడకు ముందుగానే నీటి ఎద్దడి ఏర్పడ్డది. హరిజన స్త్రీలు కడవనెత్తిన బెట్టుకొని మండుటెండలో పొలాలలోని మోట బావులనుండి నీరు తెచ్చుకుంటున్నారు. ఒక్కొక్కరు బిందెడు నీళ్ల కోసం రెండు మైళ్లు పోవాలిసి వస్తున్నది.

చెరువు ఎండిపోయినప్పుడల్లా హరిజన వాడకు ఈ అవస్థ తప్పటం లేదు. కాని ఈ ఏడాది దగ్గరలో వున్న మోట బావులు కూడా ఎండిపోవటంతో పరిస్థితి మరీ విషమించింది.

'అత్తగారు ఎండలో బిందెడు నీళ్ల కోసం, అంతదూరం పోవటం నేను చూడలేక పోతున్నాను' అన్నది లక్ష్మి ప్రకాశాన్ని ఉద్దేశించి.

'మరి, ఏం చేస్తాం? నీళకు ఇబ్బందిగా ఉన్నప్పుడు?' ప్రకాశం.

'ఆమె పెద్దదై పోతున్నది. అయినా ఈ నీటి మోత తప్ప టం లేదు!'

'పోనీ రేపటి నుంచి రెండు కావిళ్ల నీళ్లు నేను చేరబోస్తాను' అన్నాడు ప్రకాశం.

'నీవైనా అంత దూరాన్నించి తేవలసింద్దగా'

'లేక పోతే దగ్గరలో నీళ్లేవి?'

'అయితే నేను పోయి తెస్తాను నీళ్లు. నేనైతే గుళ్లోబావి నుంచి తేవచ్చు. దగ్గరకూడాను.

నీవు తెస్తావా? చాలా బావు ది! నీళ్ళు ఎప్పుడైనా మోశావా?'

'ఇదివరకు మోయకపోతేనేం? ఇప్పుడు మోస్తాను! మీరంతా కష్టపడి నీళ్ళు మోస్తుంటే నేను ఒక్కదాన్ని కూచొని చూ లేకుంటా వున్నాను!'

'నీకంటె ఈ రోజు బాధగావున్నదిగాని, మాకు ఈ సమస్య ఎప్పుడూ వుండేదే!' ప్రతి రెండు మూడేళ్లకు ఈ అవస్థ తప్పదు!

'పోనీ, ఒక పనిచేస్తే! గుళ్లో బావి నీళ్లు అందరూ తెచ్చు కుంటే సరి! అదైతే దగ్గరకూడాను! బావి ఎండిపోదు!'

తెచ్చుకుంటే బాగానేవుంటుంది! కాని సాములు వూరు కుంటారా అని'

'ఊరుకోక ఏం చేస్తారు? అయినా ఇప్పుడు రమేష్ కదా ప్రసిడెంటు తప్పక మనల్ని సమర్థిస్తాడు!' అన్నది లక్ష్మి.

'బాగానే వున్నది నీ ఆలోచన! కాని ఇదివరకెన్నడూ ఇలా జరగలేదు!' సందేహం వెలిబుచ్చాడు ప్రకాశం.

'ఇదివరకు జరగకపోతే ఇప్పుడు జరగకూడదని ఏముంది? ఇదివరకు హరిజనులకు దేవాలయ ప్రవేశంలేదు! ఇప్పుడు దాదాపు చాలాచోట్ల హరిజనులు దేవాలయాలలోకి వెళ్లుతున్నారు. తిరుపతి లాంటి పుణ్య క్షేత్రాలలో అయితే నిరభ్యంతరంగా స్వామివారి దర్శనం చేసికొంటున్నారు! ఇంకా పల్లెలలోనే కాస్త పట్టింపు ఉన్నదిగాని!' అన్నది లక్ష్మి.

'అయితే ఈరాత్రికి గ్రామపెద్దలను కలిసి మాటాడుతాను.'

'అదే పొరపాటు నీవు పోయి మర్యాదగా అడిగితే ఎవరూ ఒప్పుకోరు! పూర్వంనుంచీ ఎలా జరుగుతున్నదో అలాగే కానివ్వ మంటారు. కాబట్టి అడగకుండానే నీళ్లు తెచ్చుకుందాము! అడిగి నప్పుడు చూద్దాం!' ధైర్యం చెప్పింది లక్ష్మి.

'సరే మనవాళ్లు ఏమంటారో తెలుసుకుందాము' అన్నాడు ప్రకాశం.

(తరువాయి 32 వ పేజీలో)

ములకనూరు కోఆపరేటివ్ రూరల్ బ్యాంక్

శ్రీ బి. కోటేశ్వరరావు

కరీంనగర్ జిల్లా హుజురాబాద్ తాలూకా భీందేవరపల్లి సమితికి చెందిన ములుకనూర్ గ్రామంలో సహకారపద్ధతిన 1956 జూన్ 26 వ తేదీన "గ్రామీణ బ్యాంక్‌ను" నెలకొల్పడం జరిగింది.

నాటినుండి నేటివరకు గ్రామీణ రైతాంగాన్ని ఆదుకోవడంలో యీ బ్యాంకు గణనీయమైన కృషి చేస్తోంది.

సహకార సంఘముల తీరుతెన్నులపై చాల మందికి సదభిప్రాయముండదు. సహకార సంఘాన్ని స్థాపించే ముందున్న ఆశయం రానురాను కుంటుపడుతుంది.

ములుకనూర్‌లో నెలకొని ఉన్న రూరల్ బ్యాంక్ చుట్టు ప్రక్కల ఉన్న 11 గ్రామాల రైతులమ వ్యవసాయావసరాలకు గాను ఆదుకుంటుంది. సమాజాభివృద్ధి కృషిలో సహకార సంఘాలపాత్ర ఎంతో గురుతరమయింది.

1975–76 నాటికి బ్యాంకు అధికార వాటాధనం రు.20 లక్షలు, సభ్యుల వాటాధన రు. 48 లక్షల 83 వేలు, ఇతర నిధులు రు. 16.31 లక్షలు, డిపాజిట్ల రూపంలో రూ. 11.23 లక్షలు, సభ్యుల కిచ్చిన ఋణాలు రూ. 91.10 లక్షలు. సభ్యులనుండి రావలసిన మొత్తం రూ. 87.62 లక్షలు.

వాహనాలు–లారీలు, ట్రాక్టర్లు, డ్రిల్లింగ్ మిషన్‌లపై రూ. 19.20 లక్షలు, సంక్షేమనిధి 1.10 లక్షలు,

గ్రామీణ బ్యాంకుకు ఆర్థిక వనరులందించుటలో స్టేట్‌బ్యాంక్ ఆఫ్ హైద్రాబాద్ కృషి చేస్తున్నది.

వ్యవసాయదారులకు స్వల్పకాలిక, దీర్ఘకాలిక రుణాలు, ఎరువులు, విత్తనాలు, ట్రాక్టర్, డ్రిల్లింగ్ మిషన్, పూడిక తీయటానికి క్రేనులు సరసమైన ధరలకు గ్రామీణ బ్యాంకు అందజేస్తుంది.

స్టేట్‌బ్యాంకు ఆఫ్ హైద్రాబాద్ వారి ఆర్థిక సహాయంలో 36 కోళ్ల పెంపకం యూనిట్లను ప్రారంభించారు. ప్రస్తుత సంవత్సరంలో 17,762 కోళ్ళకు సరిపడు దాణా, మందుల సరఫరా జరిగింది. మార్కెటింగ్ సెంటర్ల ద్వారా ప్రతిరోజు 7,500 కోడిగుడ్లను అమ్మడం జరుగుతున్నది.

3,000 గొర్రెల పెంపకం కొరకు ఒక ప్లాను తయారు చేసి స్టేట్‌బ్యాంక్ ఆఫ్ హైద్రాబాద్ వారికి గ్రామీణ బ్యాంక్ అధికారులు సమర్పించారు. త్వరలో మంజూరీ కావచ్చునని భావిస్తున్నారు.

అగ్రికల్చరల్ రీఫైనాన్సు డెవలెప్‌మెంటు కార్పొరేషన్ వారు పాడి పశువుల పెంపకమునకు గాను ఒక స్కీమును తయారు చేసి స్టేట్‌బ్యాంక్ ఆఫ్ హైద్రాబాద్‌కు సమర్పించారు.

బ్యాంక్ ఆవరణలో "సీడు ప్రోసెసింగ్ ప్లాంటు" వుంది. ఇది సభ్యులకు కావలసిన అధిక దిగుబడి వంగడాలు సరఫరా చేస్తుంది.

నూతనంగా ఏర్పాటైన సూపర్ బజారులో ఎరువులు, క్రిమి సంహారక మందులు, నిత్యావసర వస్తువులు సరసమైన ధరలకు గ్రామీణ బ్యాంకు అందజేస్తుంది.

ఆయిల్ ఇంజనులు, కరెంటు మోటార్లు, పవర్ స్ప్రేయర్లు రిపేరు వేయడానికి అగ్రో సర్వీస్ సెంటర్‌ను ఏర్పాటు చేశారు.

స్టేట్‌బాంక్ ఆఫ్ హైద్రాబాద్ వారి ఆర్థిక సహాయంతో నాల్గు లారీలు, రెండు ట్రాక్టర్లు, ఒక డ్రిల్లింగ్ మిషన్, ఆరు పూడిక తీసే క్రేనులు, ఒక స్ప్రేయింగ్ యూనిట్‌ను నెలకొల్పారు.

1975–76 సంవత్సరంలో 1507.21 క్వింటాళ్ల వరి ధాన్యం ఖరీదు చేసి మిల్లింగ్ చేసి, 7,500 క్వింటాళ్ళ బియ్యం మహారాష్ట్రకు ఎగుమతి చేశారు.

మంజూరయిన ఆరు గోదాములలో నాలుగు గోదాముల నిర్మాణం పూర్తి కావచ్చింది. మిగతా రెండు ములుకనూర్, కొత్తపల్లిలో నిర్మించుటకుగాను ప్రభుత్వ అనుమతికై వేచిఉన్నారు.

"ఫీడ్ మిక్సింగ్ ప్లాంటులో" 630 టన్నుల కోళ్ళ దాణాను తయారుచేసి రు. 6 లక్షల 26 వేల విలువ చేసే దాణాను రు. 44 వేల మందులు, పరికరాలు సభ్యులకు అందజేశారు.

ఉద్యోగుల పరపతి సహకార సంఘంలో 84 మంది సభ్యులున్నారు. రు. 19,6.6 డిపాజిట్లు వున్నాయి. రు. 25,831 లు వ్యవహార ధన మున్నది.

గ్రామీణ బ్యాంకు కార్యకలాపాల పర్యవేక్షణకుగాను కార్యదర్శి, సహాయ కార్యదర్శి, వ్యవసాయాధికారి, సాంకేతిక అధికారి, అకౌంటెంటు, మిల్లు మేనేజరు, 63 గురు కార్యకర్తలు, 43 గురు తాత్కాలిక కార్యకర్తలు, 10 మంది డ్రైవర్లు, 21 మంది కళాసీలు నిరంతర కృషి చేస్తున్నారు.

ములుకనూర్‌లో "గ్రామీణ బ్యాంక్" స్థాపించిన నాటినుండి నేటివరకు శ్రీ ఎ.కె. విశ్వనాథరెడ్డి అధ్యక్షులుగా ఉన్నారు. కార్యవర్గంలో పదమూడు మంది సభ్యులున్నారు.

హరిజనవాడ

(30 వ పేజీనుండి)

ఆ రాత్రికి హరిజనవాడలోని వాళ్ళందరినీ సమావేశపరిచాడు ప్రకాశం.

నీటి ఎద్దడిని గురించి చెప్పాడు. తరువాత లక్ష్మి ఆలోచన గురించి కూడ వివరించాడు, గుళ్లో బావినుండి నీరు తెచ్చుకుందామని !

'తెచ్చుకుంటే బాగానేవుంటుంది, మరి వూళ్లో పెద్దలు తెచ్చుకోనిస్తారా అంట !' సందేహం వెలిబుచ్చాడు సుబ్బడు.

'ఎందుకు తెచ్చుకోనీయరేంటి ? ఈ వూరుని నమ్ముకొని బ్రతుకుతున్నాం ! గుక్కెడు నీళ్లుకూడ పుట్టనివ్వరా ?' అన్నది రత్తి.

'గుళ్లో బావినీరు తెచ్చుకుంటే వూరితో విరోధం వస్తుంది ! పోనీ ఇలానే కష్టాలు పడదాం' అన్నది సుబ్బి.

'ఇప్పుడు ఊరితో మంచిగావుండి సుఖపడుతున్నది ఏమిటంట? సచ్చేటప్పుడన్నా ధైర్యంగా సద్దాం ! అన్నాడు వెంకటదాసు.

చివరకు ప్రకాశమే చెప్పాడు.

'ఇప్పుడు కాలం మారింది ! చట్టంగూడ మనకు అనుకూలంగానే వున్నది ! మనం ధైర్యంచేసి నీళ్లు తెచ్చుకుంటే వూళ్లో వాళ్లు కాదనలేరు ! పోలీసులుకూడ మనవైపే వుంటారు.'

'పోలీసులు ప్రతిరోజూ వుంటారా నీ వెర్రిగాని !' అన్నాడు ఎల్లిగాడు.

ఎల్లిగాడి మాటలకు జనంలో సమర్థన రాలేదు !

'సరే ! ఈ చర్చంతా ఎందుకు? రేపు గుళ్లో బావినీళ్ల తెచ్చుకోవటానికి మీలో ఎవరొస్తారో చెప్పండి!' అడిగాడు ప్రకాశం.

'నేనొస్తాను ! ఎవరొచ్చినా, రాకపోయినా!' అన్నది రత్తి. మంగి వస్తానంది. ఇంకా నలుగురైదుగురు చేతులు ఎత్తారు.

చాలా మందికి భయంగావుంది, ఊళ్లో పెద్దలు రానిస్తారో లేదోనని.

'నాలుగైదు రోజులుచూచి రానిస్తే తెచ్చుకుందాం' అనుకున్నారు మిగిలినవాళ్లు.

లక్ష్మి – ప్రకాశం ధైర్యం చెప్పారు.

(సశేషం)

ములకనూరు

కోఆపరేటివ్ రూరల్ బ్యాంక్

— శ్రీ బి. కోటేశ్వరరావు

కరీంనగర్ జిల్లా హుజురాబాద్ తాలూకా భీందేవరపల్లి సమితికి చెందిన ములుకనూర్ గ్రామంలో సహకారపద్ధతిన 1956 జూన్ 26 వ తేదీన "గ్రామీణ బ్యాంక్‌ను" నెలకొల్పడం జరిగింది.

నాటినుండి నేటివరకు గ్రామీణ రైతాంగాన్ని ఆదుకోవడంలో యీ బ్యాంకు గణనీయమైన కృషి చేస్తోంది.

సహకార సంఘముల తీరుతెన్నులపై చాల మందికి సదభిప్రాయముండదు. సహకార సంఘాన్ని స్థాపించే ముందున్న ఆశయం రానురాను కుంటుపడుతుంది.

ములుకనూర్‌లో నెలకొని ఉన్న రూరల్ బ్యాంక్ చుట్టు ప్రక్కల ఉన్న 11 గ్రామాల రైతులమ వ్యవసాయావసరాలకు గాను ఆదుకుంటుంది. సమాజాభివృద్ధి కృషిలో సహకార సంఘాలపాత్ర ఎంతో గురుతరమయింది.

1975-76 నాటికి బ్యాంకు అధికార వాటాధనం రు.20 లక్షలు, సభ్యుల వాటాధన రు. 48 లక్షల 83 వేలు, ఇతర నిధులు రు. 16.31 లక్షలు, డిపాజిట్ల రూపంలో రూ. 11.23 లక్షలు, సభ్యులకిచ్చిన ఋణాలు రూ. 91.10 లక్షలు. సభ్యులనుండి రావలసిన మొత్తం రూ. 87.62 లక్షలు.

వాహనాలు—లారీలు, ట్రాక్టర్లు, డ్రిల్లింగ్ మిషన్‌లపై రూ. 19.20 లక్షలు, సంక్షేమనిధి 1.10 లక్షలు,

గ్రామీణ బ్యాంకుకు ఆర్థిక వనరులందించుటలో స్టేట్‌బ్యాంక్ ఆఫ్ హైద్రాబాద్ కృషి చేస్తున్నది.

వ్యవసాయదారులకు స్వల్పకాలిక, దీర్ఘకాలిక రుణాలు, ఎరువులు, విత్తనాలు, ట్రాక్టర్, డ్రిల్లింగ్ మిషన్, పూడిక తీయడానికి క్రేనులు సరసమైన ధరలకు గ్రామీణ బ్యాంకు అందజేస్తుంది.

స్టేట్‌బ్యాంకు ఆఫ్ హైద్రాబాద్ వారి ఆర్థిక సహాయంలో 36 కోళ్ల పెంపకం యూనిట్లను ప్రారంభించారు. ప్రస్తుత సంవత్సరంలో 17,762 కోళ్ళకు సరిపడు దాణా, మందుల సరఫరా జరిగింది. మార్కెటింగ్ సెంటర్ల ద్వారా ప్రతిరోజు 7,500 కోడిగుడ్లను అమ్మడం జరుగుతున్నది.

3,000 గొర్రెల పెంపకం కొరకు ఒక ప్లాను తయారు చేసి స్టేట్‌బ్యాంక్ ఆఫ్ హైద్రాబాద్ వారికి గ్రామీణ బ్యాంక్ అధికారులు సమర్పించారు. త్వరలో మంజూరీ కావచ్చునని భావిస్తున్నారు.

అగ్రికల్చరల్ రీఫైనాన్సు డెవలెప్‌మెంటు కార్పొరేషన్ వారు పాడి పశువుల పెంపకమునకు గాను ఒక స్కీమును తయారు చేసి స్టేట్‌బ్యాంక్ ఆఫ్ హైద్రాబాద్‌కు సమర్పించారు.

బ్యాంక్ ఆవరణలో "సీడు ప్రోసెసింగ్ ప్లాంటు" వుంది. ఇది సభ్యులకు కావలసిన అధిక దిగుబడి వంగడాలు సరఫరా చేస్తుంది.

నూతనంగా ఏర్పాటైన సూపర్ బజారులో ఎరువులు, క్రిమి సంహారక మందులు, నిత్యావసర వస్తువులు సరసమైన ధరలకు గ్రామీణ బ్యాంకు అందజేస్తుంది.

ఆయిల్ ఇంజనులు, కరెంటు మోటార్లు, పవర్ స్ప్రేయర్లు రిపేరు చేయడానికి అగ్రో సర్వీస్ సెంటర్‌ను ఏర్పాటు చేశారు.

స్టేట్‌బాంక్ ఆఫ్ హైద్రాబాద్ వారి ఆర్థిక సహాయంతో నాల్గు లారీలు, రెండు ట్రాక్టర్లు, ఒక డ్రిల్లింగ్ మిషన్, ఆరు పూడిక తీసే క్రేనులు, ఒక స్ప్రేయింగ్ యూనిట్‌ను నెలకొల్పారు.

1975-76 సంవత్సరంలో 1507.21 క్వింటాళ్ల వరి ధాన్యం ఖరీదు చేసి మిల్లింగ్ చేసి, 7,500 క్వింటాళ్ళ బియ్యం మహారాష్ట్రకు ఎగుమతి చేశారు.

మంజూరయిన ఆరు గోదాములలో నాలుగు గోదాముల నిర్మాణం పూర్తి కావచ్చింది. మిగతా రెండు ములుకనూర్, కొత్తపల్లిలో నిర్మించుటకుగాను ప్రభుత్వ అనుమతికై వేచిఉన్నారు.

"ఫీడ్ మిక్సింగ్ ప్లాంటులో" 630 టన్నుల కోళ్ళ దాణాను తయారుచేసి రు. 6 లక్షల 26 వేల విలువ చేసే దాణాను రు 44 వేల మందులు, పరికరాలు సభ్యులకు అందజేశారు

ఉద్యోగుల పరపతి సహకార సంఘంలో 84 మంది సభ్యులున్నారు రు 19,6.6 డిపాజిట్లు వున్నాయి రు 25,831 లు వ్యవహార ధన మున్నది

గ్రామీణ బ్యాంకు కార్యకలాపాల పర్యవేక్షణకుగాను కార్యదర్శి, సహాయ కార్యదర్శి, వ్యవసాయాధికారి, సాంకేతిక అధికారి, అకౌంటెంటు, మిల్లు మేనేజరు, 63 గురు కార్యకర్తలు, 43 గురు తాత్కాలిక కార్యకర్తలు 10 మంది డ్రైవర్లు, 21 మంది కళాసీలు నిరంతర కృషి చేస్తున్నారు

ములుకనూర్‌లో "గ్రామీణ బ్యాంక్" స్థాపించిన నాటినుండి నేటివరకు శ్రీ ఎ కె విశ్వనాధరెడ్డి అధ్యక్షులుగా ఉన్నారు. కార్యవర్గంలో పదమూడు మంది సభ్యులున్నారు

హ రి జ న వా డ

(30 వ పేజీనుండి)

ఆ రాత్రికి హరిజనవాడలోని వాళ్ళందరినీ సమావేశపరిచాడు ప్రకాశం.

నీటి ఎద్దడిని గురించి చెప్పాడు. తరువాత లక్ష్మి ఆలోచన గురించి కూడ వివరించాడు, గుళ్లో బావినుండి నీరు తెచ్చుకుందామని ।

తెచ్చుకుంటే బాగానేవుటుంది, మరి వూళ్లో పెద్దలు తెచ్చుకోనిస్తారా అంట ।' సందేహం వెలిబుచ్చాడు సుబ్బడు

'ఎందుకు తెచ్చుకోనీయరేంటి ? ఈ వూరుని నమ్ముకొని బ్రతుకుతున్నాం । గుక్కెడు నీళ్లుకూడ పుట్టనివ్వరా ?' అన్నది రత్తి

గుళ్లో బావినీరు తెచ్చుకుంటే వూరితో విరోధం వస్తుంది ! పోనీ ఇలానే కష్టాలు పడదాం' అన్నది సుబ్బి.

'ఇప్పుడు ఊరితో మంచిగావుండి సుఖపడుతున్నది ఏమిటంట? సచ్చేటప్పుడన్నా ధైర్యంగా సద్దాం । అన్నాడు వెంకటదాసు

చివరకు ప్రకాశమే చెప్పాడు.

'ఇప్పుడు కాలం మారింది । చట్టంగూడ మనకు అనుకూలంగానే వున్నది। మనం ధైర్యంచేసి నీళ్లు తెచ్చుకుంటే వూళ్లో వాళ్లు కాదనలేరు । పోలీసులుకూడ మనవైపే వుంటారు '

పోలీసులు ప్రతిరోజూ వుంటారా నీ వెర్రిగాని !' అన్నాడు ఎల్లిగాడు

ఎల్లిగాడి మాటలకు జనంలో సమర్థన రాలేదు ।

'సరే । ఈ చర్చంతా ఎందుకు? రేపు గుళ్లో బావినీళ్లు తెచ్చుకోవటానికి మీలో ఎవరొస్తారో చెప్పండి!' అడిగాడు ప్రకాశం

నేనొస్తాను । ఎవరొచ్చినా రాకపోయినా!' అన్నది రత్తి మంగి వస్తానంది ఇంకా నలుగురైదుగురు చేతులు ఎత్తారు

చాలా మందికి భయంగావుంది, ఊళ్లో పెద్దలు రానిస్తారో లేదోనని

'నాలుగైదు రోజులుచూచి రానిస్తే తెచ్చుకుందాం' అనుకున్నారు మిగిలినవాళ్లు

లక్ష్మి – ప్రకాశం ధైర్యం చెప్పారు

(సశేషం)

కట్టమంచి రామలింగారెడ్డి సాహిత్యసేవ

— తిరునగరి

పందొమ్మిదవ శతాబ్దం చివరలో (1881)లో జన్మించిన కట్టమంచివారు పాశ్చాత్య దేశాలలో ఉన్నత విద్య నభ్యసించి వచ్చిన మేధావి. బాల్యం నుంచీ సాహిత్యమన్నా అందునా తెలుగు సాహిత్యమన్నా ఆయనకు ఎడతెగని అభిమానం. పాశ్చాత్య విద్యాభ్యాసం చేసినా మాతృ సంస్కృతిని మరచిపోని దేశభక్తుడాయన. తెలుగు కావ్యాలను ఆయన ఎంతో నిశిత దృష్టితో చదివి అవగాహన చేసుకున్నారు. తిక్కన, పింగళి సూరన లిద్దరూ ఆయన హృదయాన్ని దోచుకున్న తెలుగు కవులు. ఒకవంక విశ్వవిద్యాలయాలలో ఉద్యోగం చేస్తూనే, అనేక కార్య భారాలలో మునిగి వుంటూనే అమూల్యమైన రచనలు చేశారు రామలింగారెడ్డిగారు. రెడ్డిగారి రచనలను, వాటి ప్రభావాన్ని విహంగదృష్టితో వీక్షించడమే నా వ్యాసోద్దేశం.

కవిత

నవ్య కవిత్వాన్ని రాయప్రోలువారూ— గురజాడవారూ ప్రారంభించిన తొలి దినాలలో వారి ప్రభావంతో ఎంతో మంది కొత్త తోవలోనికి మళ్ళి మంచి కావ్య సస్యాలు పండించారు. ఇ తకు ముందే రామలింగారెడ్డిగారు 'ముసలమ్మ మరణం' అనే ఖండ కావ్యాన్ని రచించారు. మొదట్లో ఈ కృతిని గూర్చి అంత శ్రద్ధ చూపలేదు ఆంధ్ర సాహితీలోకం. కాలం గడుస్తున్నకొద్దీ ఈ కావ్యం తెలుగువారు విధిగా చదువ వలసిన కావ్యమైంది. తరువాత విశ్వవిద్యాలయాలలో ఈ కావ్యం పాఠ్య గ్రంథంగా నిర్ణయించబడింది. రెడ్డిగారు రచించిన "అర్థ శాస్త్రాంకిత పద్యాలు" ఆయన కవితా నైపుణ్యాన్ని ప్రదర్శిస్తాయి. ఆయన తరువాత కాలమంతా సాహిత్య విమర్శకే వినియోగిం

తెలుగు ప్రజానీకం, తెలుగు సాహితీ లోకం కలకాం గొప్పగా గౌరవించే మనీషి డా॥ కట్టమంచి రామలింగారెడ్డిగారు. ఈ ఇరవయ్యో శతాబ్దం తొలి పాదంలో మన తెలుగు సాహితీ లోకంలో మూక ఉమ్మడిగా అనేక మార్పులు వచ్చాయి. ఆ పరిణామ పరంపరను ఆహ్వానించిన వారిలో రెడ్డిగారు ప్రముఖులు. ఆయన సమకాలికులైన పండితుల ఘాటైన విమర్శనల నెదురుకున్నారు. ఆయనతో ముఖాముఖి వాదించే ధైర్యంలేని పండితులు చాలా మంది చాటుమాటున తీవ్ర విమర్శలు చేస్తుండడం రెడ్డిగారు వింటూనే, పత్రికలలో చదువుతూనే తమ సాహిత్య వ్యాసంగాన్ని కొనసాగించారు.

చడం వలన కవితా రచనకు ఐచ్ఛికంగా స్వస్తి చెప్పారు. అడపాదడపా పద్యాలు వ్రాసినా అవి అవసర నైవేద్యాలే.

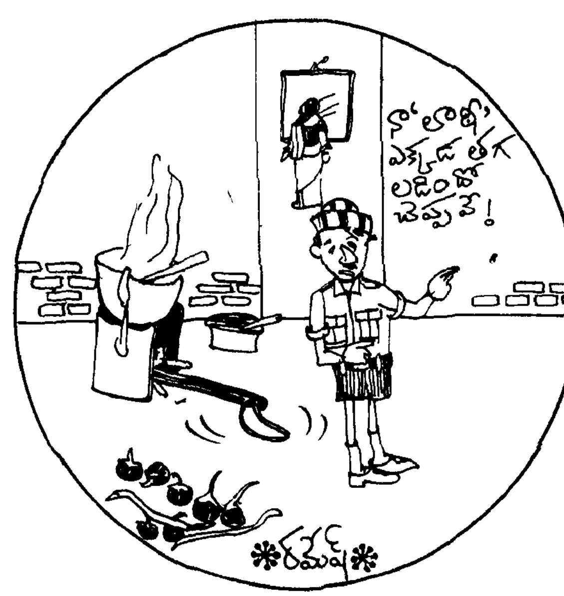
సాహిత్య విమర్శ

కట్టమంచివారి పేరు సాహితీ జగత్తులో స్వర్ణాక్షరాలతో నిల్చిపోవడానికి కారణమైనది 'విమర్శ'. రామలింగారెడ్డిగారు రచించిన "కవిత్వ తత్వవిచారము" వెలువడక పూర్వం విమర్శ దౌర్భాగ్యమైన పరిస్థితులలో ఉంది. పాక్షిక విమర్శలు, వ్యాకరణ దోషాలనెత్తి చూపితేనే గొప్ప విమర్శ అనే భావాలు, వ్యక్తి దూషణలు తెలుగు విమర్శలుగా చెలామణీ అయ్యే రోజులవి.' రెడ్డిగారు ఆంగ్ల సారస్వతాన్నంతా లోతుగా పరిశీలించిన విద్యాధికుడు. ఆయన తెలుగులో ప్రామాణికమైన విమర్శ లేకపోవడం గమనించారు. రసానికి–శిల్పానికి తావివ్వని వానిని కావ్యాలలో గుర్తించని విమర్శకుల దుస్థితి కాయన ఎంతో విచారించారు. హేతువాద దృష్టితో. ప్రాచ్య, పాశ్చాత్య సంస్కృతులను తులనాత్మకంగా పరిశీలించి "కవిత్వ తత్వవిచారము" రచించారు. ఈ గ్రంథం వారు గురువులుగా భావించే రాళ్ళపల్లి అనంతకృష్ణశర్మ వంటి అనేక సుప్రసిద్ధుల మనస్సులను నొప్పించినా వారు చెప్పవలసిన విషయాలను విస్పష్టంగా విశ్లేషించి అందులో చెప్పారు. సామాన్య జనజీవనానికి ఆమడల దూరంలో ఇంకా తెలుగు కవిత్వం కొనసాగడాన్ని తమ గ్రంథంలో ఇట్లా విమర్శించారు:

"మన గ్రంథముల మాత్రము చదివి యీ పుణ్యక్షేత్రమైన కురుక్షేత్రము యొక్క స్థితిగతుల నరయజూచువారికి ఈ దేశమున బీదసాదలపై నాదరముగల కవి యున్నాడా? యను సంశయము పుట్టినను తప్పు వారిది కాదు. శోక రసము వర్ణింప వలయునన్న ననుకూలమగు సందర్భమెయ్యది? క్రొవ్వు కారెడి నాయికా నాయకుల యూహామాత్రములైన కష్టములా? అకటా! మల మల మాడుచు యింటికివచ్చి వంట సిద్ధము కాకుండినను భార్యను కోపింపక కన్నులు మూతపడుచుండ విధిని ధ్యానించుచు నొకమూల కూర్చుండు హాలము కాపు యొక్క నడవడియా? ఆహా! జనసామాన్యము యొక్క ప్రతి దిన వృత్తములలో నెంత భావము, రసము, గుణము నవగతములై యున్నవో మన కవులకుం దెలియవు గదా!

పై రెడ్డిగారి వాక్యాలలో వాస్తవాన్ని విస్మరించి ఊహా లోకాలలో విహరించే కవులను గూర్చిన ఆయన బాధ వ్యక్తమౌతుంది.

రానున్న కాలాలలో అభ్యుదయ కవితోద్యమానికి రామలింగారెడ్డి గారి పై మాటలు జ్యోతిష్యం చెప్పాయని భావింపవచ్చు. రెడ్డి గారి దూరదృష్టి ఈ గ్రంథంలో అడుగడుగునా మనకు కన్పిస్తున్నది. ఆయన వర్ణాశ్రమ ధర్మాలను ఇందులో విమర్శించడం ఆకాలంలోని ఉద్దండుల కెంతో తాపాన్ని కలిగించింది. 'భారతి,' తదితర సాహిత్య పత్రికలలో కట్టమంచి వారిని విమర్శిస్తూ ఆయన అభిప్రాయాలను అనేక మంది పండితులు ఖండించారు ఈనాడు వచన కవులన్న మాటల నేనాడో కట్టమంచి వారన్నారు అనవసర భాషా కాఠిన్యమూ, అలంకార శాస్త్రాలూ కవిత్వానికి నిరుపయోగం అని వాదించారాయన. కవిత్వం జీవితానికి ప్రతిబింబంగా ఉండాలని తలంచిన విజ్ఞాని ఆయన 'కవిత్వతత్వ విచారము' చదివితే రెడ్డిగారు ఒక తరం ముందుకు వచ్చి జీవించి దానిని రచించినట్టు ఈనాడు స్పష్టమౌతుంది. ఆనాడు ఆయన వెలువరించిన భావాలతో ఒకరిద్దరు తప్ప అందరూ వ్యతిరేకించిన వారే! కాలం గడుస్తున్న కొద్దీ ఈ గ్రంథంలోని రెడ్డిగారి అభిప్రాయాలు నిజమయ్యాయి. అవుతున్నాయి. కాలం తాకిడికి తట్టుకొని

" ఈ దేశమున బీదసాదలపై నాదరము గల కవి యున్నాడా? "

నిలిచేదే నిజమైన సాహిత్యం. దానిలో ఈ గ్రంథం చేరుతుందని నిస్సందేహంగా చెప్పవచ్చు పింగళి సూరన "కళాపూర్ణోదయా"న్ని రెడ్డిగారు ఎంతో చక్కగా విమర్శించారు. రెడ్డిగారి సాహిత్య విమర్శను గూర్చి డా॥ విశ్వనాథ సత్యనారాయణ గారు "కట్టమంచి రామలింగారెడ్డి తమ 'కవిత్వతత్వ విచారము' వ్రాసి విమర్శన పంథాల్లో గొప్ప దృక్పథము కలిగించి నవ్యసాహిత్యానికి బోదెలు త్రవ్వినారు." అన్నారు.

అభ్యుదయవాది

'సంఘ సంస్కరణోపన్యాసములు,' 'పూర్వాధునిక సంఘ చరిత్ర విమర్శనలు,' అనే గ్రంథాలను రెడ్డిగారు రచించారు 1914 లో మద్రాసులో బయలుదేరిన జస్టీస్ ఉద్యమంతో ప్రభావితులై తదనుగుణమైన సంస్కరణ వ్యాసాలు రచించారు ఉపన్యా

ఎంతటి నవీన భావావేశం గలది రెడ్డిగారి హృదయం! కులమతాల గోడలను కూలద్రోయాలని తన కవితలో ప్రబోధించిన గురజాడ వారి భావాలూ ఇవ్వేకదా!

తెలుగు శాఖ: పరిశోధన

ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయ ఉపాధ్యక్షులుగా అనేక క్రొత్తశాఖలను ప్రవేశ పెట్టారు తెలుగు శాఖలో పరిశోధన చేయడం వీరి హయాంలోనే ప్రారంభమైంది.

రామలింగారెడ్డిగారి సాహితీ దక్షత అసమానమైనది. కవిసమ్రాట్ విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారు రెడ్డిగారికి తమ "ఋతుసంహారం" కావ్యాన్ని అంకితమిచ్చి గౌరవించారు. తుమ్మల సీతారామమూర్తి గారు "బాపూజీ ఆత్మకథ"ను రెడ్డిగారి ప్రోత్సాహ బలంతో కమ్మని దేట తెలుగులో రచించి "అభినవ తిక్కన" అని ఆయనచే బిరుద

నేయ బుద్ధుల వలె మన సాహిత్యలో ఏమీలేదని ఎన్నడూ అనలేదు. "రాఘవ పాండవీయము వంటి ఒక్క ద్వ్యర్థికావ్యం ఆంగ్లసాహిత్యంలో చూపండి!" అన్నారంటే ఆయన ఆంధ్రాభిమానమెంతటిదో గ్రహింపవచ్చు, అలాగని నవ్యతకు దూరంగా ఉండలేదు. ప్రబంధాలను సహేతుకంగా విమర్శించి కవిత్వానికి సామాజిక దృష్టి ఉండాలని ఉద్బోధించారు. ఆయన సాహిత్యవిమర్శ ఈనాటి నిగ్గుదేరిన సాహిత్య విమర్శకు దారి చూపింది. ఆయన ప్రోత్సాహంతో ఎంతో మంది నవకవులు కావ్యాలు రచించారు. వారే తరువాత కాలంలో మహాకవులై ఆంధ్ర సారస్వతాన్ని పరిపుష్టం చేశారు, చేస్తున్నారు.

ఈ విధంగా ఏనాడో కట్టమంచి రామలింగా రెడ్డిగారు నవ్యసాహిత్య ద్వారాలు తెరచారు. అసమానమైన సాహిత్యసేవచేసి

కట్టమంచి సాహిత్య విమర్శ యీనాటి నిగ్గుదేరిన సాహిత్య విమర్శకు దారి చూపింది

సాలు చేశారు. మూఢనమ్మకాలనూ, జమీందారీ తత్వాలనూ,కులభేదాలనూ వాటిలో తీవ్రంగా విమర్శించారు, ఆయన ఎంత చిత్త సంస్కారం గలవారో ఎంత అభ్యుదయ భావాలు గలవారో స్త్రీ విద్యను గూర్చి ఆయన వ్రాసిన మాటల్లో చూడండి.

"స్త్రీలను విద్య, స్వాతంత్ర్యము మొదలగు దానంబుల చేత నుత్తమ పదవికిం దెచ్చిననేగాని యీదేశమెన్నటికిని శుభములకు పాత్రంబుగాదు."

వివాహాలపై ఆయన అభిప్రాయమిది. "మనలో పెండ్లికి మనసునకు సంబంధము లేదు. పరిణయము వ్యవహారములలో నొకటి. చిత్తజముకాదు. మరి పితృ పితామహజము. మనసును నిరోధించి,పీడించు వర్గములలో ముఖ్యములు జాతి భేదములు. తమ తమ యుపశాఖలను మీరి హృదయము వ్యాపింపగూడదట!"

మందినారు. తెలంగాణా మాండలికంలో గంగుల శాయిరెడ్డిగారు వ్రాసిన "కాపుబిడ్డ" కావ్యాన్ని రెడ్డిగారు క్రొత్తప్రయోగంగా అభివర్ణించి అభినందించారు. అనేకుల కావ్యాలకు, గ్రంథాలకు కట్టమంచి వారు పీఠికలు రచించారు.

చలోక్తులు

కట్టమంచి వారి చలోక్తులకు మన సాహిత్యంలో ప్రత్యేక స్థానం ఉంది. జన సామాన్యంలో నిత్య వ్యవహారంలో ఆయన చలోక్తులు నేటికీ ప్రచారంలో ఉన్నాయి.

కట్టమంచి వారు ఇరవయ్యో శతాబ్దం ప్రారంభంలో వచ్చిన తెలుగు సారస్వత పరిణామాలకు కారకులైన వాళ్ళల్లో ప్రముఖుడని నేనెందుకన్నానంటే ఆయన పాశ్చాత్య కావ్యాలన్నీ చదివినా కొందరు పరప్రత్యయ

ఆంధ్రసాహిత్య చరిత్రలో మహా మనీషిగా శాశ్వతంగా నిలిచి పోయారు. ఆయన బహుముఖ సేవకు నీరాజన మెత్తుతూ ఆచార్య రాయప్రోలు సుబ్బారావు గారు రచించిన ఈ పద్యంతో నా వ్యాసాన్ని ముగిస్తున్నాను.

"కావ్యసౌభాగ్య రేఖలను మీమాంసించి
తెరవని వాకిండ్లు తెఱచినావు,
ఆంగ్ల భాషీయ వాహన మధిరోహించి
గిలకొట్టి కదను త్రొక్కించినావు,
కటుకు మెత్తదనాలు కలిపి పైకొన వాద
వేదికాగ్రముల కవ్వించినావు,
అతి నవీనుడ వయ్యు అనుగుతల్లి తెనుంగు
నుడికారపు జవిన్ మురిసినావు,
ఉత్తమాధ్యాపకుడ వయి యొప్పినావు,
విశ్వవిద్యాలయము మోసి వెలసినావు,
సహృదయ స్వామివై కళల్ సాకినావు,
కట్టమంచి రసాల శాఖాఫలంబ!"

చేనేత పరిశ్రమలో స్త్రీలపాత్ర

— శ్రీ ఎదిర చెన్నకేశవులు

మన దేశంలో వ్యవసాయం తర్వాత చేనేత పరిశ్రమయే అధికాధిక ప్రజానీకానికి జీవనోపాధి కల్పిస్తోంది. మన రాష్ట్రంలో ఈనాడు దాదాపు అయిదు లక్షల చేనేత మగ్గాలున్నాయి. వాటిపై చేనేత వస్త్రోత్పత్తిని సాగించి చేనేతపనివారు లక్షలాది కుటుంబాలను పోషించుకుంటున్నారు. ఈ నగ్న సత్యాన్ని రాష్ట్ర ప్రభుత్వమేగాక కేంద్ర ప్రభుత్వం కూడా గ్రహించింది. కేంద్ర ప్రభుత్వం ఈ పరిశ్రమకు శాశ్వత రక్షణ కల్పించుటకు సుముఖంగానే వుంది.

మన రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ఇతర రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలను కూడగట్టుకొని చేనేత పరిశ్రమకు శాశ్వతరక్షణకల్పించుటకుగాను చేనేత రంగానికే చీరలు ధోవతుల ఉత్పత్తులను కేటాయించాలని అవిరళ కృషి సల్పుతోంది. ఎందుకనగా ఈనాడు మన రాష్ట్రంలో ప్రపంచ చేనేత కళాఖండాలుగా పేరెన్నిక గన్న పోచంపల్లి, గద్వాల, సిద్ధిపేట, వెంకటగిరి, ధర్మవరం. నారాయణపేట, ఉప్పాడ, మాధవరం మొదలగు ప్రదేశాలలో తయారయ్యే నూలు, పట్టుచీరలు విదేశాలలో విరివిగా విక్రయింపబడి, విదేశమారకద్రవ్యాన్ని సమకూర్చుటేగాక, మనదేశంయొక్క చేనేత కళాకౌశలాన్ని నలుదిశలా చాటుతున్నాయి.

చేనేత చీరలేగాక ఆకర్షణీయమైన వివిధ నమోనాలతో కూడిన చేనేత కలంకారీ వస్త్రాల దుస్తులను కూడా విదేశీయులెంతో ప్రీతితో వినియోగించుకుంటున్నారు. మన భారతీయ చేనేత వస్త్రాలు విదేశాలలో మన్నికను సంపాదించి మనదేశం యొక్క ఔన్నత్యాన్ని నిరూపించగలిగినవనుటలో అతిశయోక్తి లేదు.

కుటీర పరిశ్రమ

చేనేత వస్త్ర నిర్మాణం ఒక వ్యక్తితో జరిగే పనికాదు. చేనేత కార్మికుని కుటుంబంలోని భార్యాపిల్లలు అందరూ కలిసి పనిచేస్తే ఒక వస్త్రం తయారౌతుంది. ఈ పరిశ్రమలో అధికాధికంగా శ్రమచేసేవారు స్త్రీలు. స్త్రీలు మగ్గమునకు కావలసిన పడుగు, పేక అందించనిదే వస్త్రం తయారుకావడం అసాధ్యం. బజారు నుండి తెచ్చిన ముడి నూలులోని లడీలను వేరుచేసి లడీలనుండి చిట్టెలను వేరు చేసి, వాటిని రాట్టాలకు వేసి స్త్రీలు పంచెలకు నూలును తోడుతారు. పట్టునూలును కూడా స్త్రీలే సరిచేసి పంచెలకు తోడుతారు. పంచెలకు తోడిన నూలును ఆసులకు పోసుకుంటారు. తయారుచేయవలసిన వస్త్రము యొక్క పన్నెను బట్టి మూడు నాలుగు సారులు ఆసుపోసిన నూలును, సరికోలలకు ఎక్కించి ఆ కోలలకు ఎక్కించిన నూలును సరి బండపై ఉంచి గంజితో తడిపి, సరి గుంజకువేసి సరిచాపుకొని ఆ సరి గంజి ఆరే వరకు కుంచెలతో దువ్వుతూ ఉంటారు.

ఇది చాలా సహనంతో కూడుకున్న పని. కావుననే స్త్రీలు ప్రత్యేకంగా సర్లు చేయగల్గుతారు. సరి ఆరేసేప్పుడు నూలుపోగులు అప్పుడప్పుడు తెగిపోతూఉంటాయి, వాటిని అప్పుడప్పుడు అతుక్కుంటూ ఒక పోగుకూడా పొరపోకుండా కడుజాగ్రత్తగా చేయవలసిన పని. ఒక సరి పూర్తిగా ఆరిపోవాలంటే వేసవికాలంలో నాలుగు గంటలైనా కావాలి. వర్షాకాలంలో ఇంకా అధిక సమయం కావాలి. వర్షం పడుతూవుంటే సరిసాగనే సాగదు. ఈ కాలంలో నేత సాగని కారణాన చేనేతవారు ఆర్థికంగా ఎంతో దెబ్బతింటారు. ఈలాంటి సర్లు తయారుకానిదే మగ్గంపైకి పడుగు తయారుకాదు. కొందరు స్త్రీలు ముడి నూలును తెచ్చుకొని సర్లు తయారుచేసి యిచ్చే కార్యక్రమాన్నే తమ జీవనోపాధిగా పెట్టుకున్నవారున్నారు.

జీవన భృతి

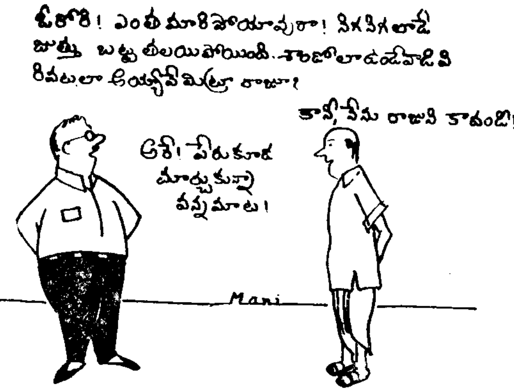
ప్రతిరోజు ఒక్కొక్క స్త్రీ రెండు సర్లు చేసుకున్నా ఏడెనిమిది రూపాయలు సంపాదించగలుగుతుంది. కాని ఇది చాలా ఓపిక మరియు కష్టంతో కూడుకున్న పని. బాగా బలం కల స్త్రీలు రోజుకు నాలుగు సర్లు చేసుకోగల్గుతారు. వారింత కష్టపడినా పని లభించని రోజు మండేకడుపుకు కాలే గంజి కూడా లభించని పరిస్థితి ఏర్పడుతుంది. ఎందుకనగా వారికున్న అధిక కుటుంబ భారమే కారణం.

స్త్రీలు తయారు చేసిన సర్లను మగ్గమునకు చేనేత కార్మికుడు పడుగుగా ఉపయోగించుకుంటాడు. ఈ సరి నుండి పోగు పోగును తెంపుకొని మగ్గములో నున్న పడుగు పోగుకు అతుక్కుంటాడు. మగ్గం చాపుకుంటాడు.

పడుగు తయారు అయినంత మాత్రాన వస్త్రం తయారుకాదు. పేకకు అవసరమగు నూలు కండెలు కూడా కావాలి. ఈ కండెలను తయారుచేసి ఇచ్చే బాధ్యత కూడా స్త్రీలదే. నూలుకండెలను తయారు చేయుటకు గాను స్త్రీలు నూలు చిట్టెలనుండి దారం తీసి రాట్నాలకు చుట్టుకొని, వాటి నుండి పంటెలకు తోడుకొని, పంటెలకున్న నూలును తడిపి నూలు కండెలు చుట్టే రాట్నంపై కండెలు తయారుచేసుకొంటారు. ఈ కండెలను నాడెలో బిగించి చేనేత మగ్గం ఆడించినప్పుడే పడుగు పేక కలిసి వస్త్రం తయారు అవుతుంది. ఈ ప్రోసెస్ కూడా స్త్రీలే చేస్తారు.

వంట వార్పు కార్యక్రమాలను పెందలాడే ముగించుకొని మగ్గమునకు అవసరమగు పడుగు, పేక అందివ్వడంలో స్త్రీలదే ముఖ్యపాత్ర. కుపునం జరీ చీరలు నేసేటప్పుడు కొంగులు రకరకాలుగా తయారు చేయుటకు అంచులు పట్టుటకు స్త్రీలే ముఖ్యంగా అవసరమవుతారు. స్త్రీల ప్రమేయం లేనిదే చేనేత వస్త్రం తయారు కాజాలదు.

పురుషులతో సహా ఎందరో స్త్రీలు కూడా చేనేత మగ్గం పై నేత నేయడం నేర్చుకొని గద్వాల, పోచంపల్లి, కుపునం, సిద్ధిపేట, తదితర రకాల రంగురంగుల, చిటికి చీరలు, సాదా ధోవతులు నేస్తున్నారు. చేనేత వస్త్రాలు మగ్గాలపై నేయుటలో పురుషులకంటే నాణ్యతగా, కళాన్మైపుణ్యంగా స్త్రీలే తయారు చేస్తారనుటలో అతిశయోక్తి లేదు.

మగ దిక్కులేని స్త్రీలు చేనేత వృత్తినే తమ జీవనోపాధిగా పెట్టుకొని తమ సంతాన పోషణార్థమై ఉపయోగించుకుంటున్నారు. వీరిలో కూడా ఎందరో చేనేత కళాఖండాలు తయారుచేసి చేనేత వస్త్ర ప్రదర్శనశాలకు పంపి బహుమతులు పొందుతున్నారు. ఈ పరిశ్రమ ఎందరో భర్తలను గోల్పోయిన స్త్రీలకు జీవనోపాధిగా ఉపకరిస్తోంది.

నేత చీరల్లో లక్ష్మీదేవి, పార్వతి

ఈ నాటికీ చేనేత పరిశ్రమ మిల్లుల, మరమగ్గాల పోటీకి తట్టుకొని సజీవంగా ఉండగలిగినదంటే భారతస్త్రీల ఆదరణే ముఖ్యకారణం. పురుషులు విదేశ సంస్కృతికి లోబడి తమ నిత్యావసర దుస్తులను మార్చుకున్నా స్త్రీలు మాత్రం చేనేత చీరలు, రవిక కనుములు ధరించి, సాక్షాత్ లక్ష్మీ దేవీ, పార్వతుల వలె విరాజిల్లుతున్నారు. వీరు చేనేత వస్త్రాలు శుభాశుభ కార్యాలలో పండుగలలో ధరించే అలవాటు కల్గినవారు కావుననే బీద చేనేత కార్మికులు, కళాకారులు సజీవంగా ఉన్నారు.

మహాత్మాగాంధీగారన్నట్టు ఒక గజం ఖాదీ గుడ్డ కొన్నారంటే ఆ పరిశ్రమలో పని చేసే నూలు వడికేవానికి, ఖాదీ గుడ్డ నేసే కార్మికునికు ఒక పూట భోజనం పెట్టినట్టు.

ఈ పరిశ్రమ మన దేశంలో శాశ్వతంగా నిలిచి ఉండాలంటే స్త్రీలు, పురుషులు తప్పకుండా చేనేత వస్త్రాలనే ధరించాలి. అధిక సంఖ్యలో స్త్రీలే చేనేతకు దోహదం చేస్తున్నారు. ఈ పరిశ్రమలో రాత్రింబవళ్లు పని చేసే స్త్రీలకు తగిన జీవనోపాధి లభిస్తుంది.

ఈనాడు ఆప్కో-ఫ్యాబ్రిక్సులో విద్యావంతులైన స్త్రీలను వస్త్ర విక్రయశాలల్లో ఆఫీసుల్లో ఉద్యోగాలపై నియమించి స్త్రీలు కూడా పురుషులకు ఏ మాత్రం తీసిపోరని రుజువు చేస్తున్నారు. వీరు ఉద్యోగాలు చేసి తమ తల్లి దండ్రులను తమ కుటుంబ పోషణ బాధ్యతను వహించి తమ కర్తవ్య నిర్వహణను సక్రమంగా నడుపుకుంటున్నారు.

చేనేత వస్త్ర నిర్మాణంలో స్త్రీలు పురుషులకు ఏ ఏ వేళలలో ఎంతెంత సహాయపడాలో, పడుగుపేక తయారు చేయుటలో వారిపాత్ర ఎంత ముఖ్యమైనదో వివరించుటే నా ఉద్దేశ్యం. ★

స్త్రీల ప్రమేయం లేనిదే చేనేత వస్త్రం తయారు కాజాలదు

ధన్యజీవి గాడిచర్ల హరిసర్వోత్తమరావు

— శ్రీ భద్రిరాజు శేషగిరిరావు
— శ్రీమతి భద్రిరాజు విశాలాక్షి

శ్రీ గాడిచర్ల హరిసర్వోత్తమరావు గారు తెలుగునాట స్వాతంత్ర్యబీజాలు నాటిన తొలిదేశభక్తులలో అగ్రగణ్యులు మద్రాసు క్రిస్టియన్ కళాశాలలో ఎం ఏ ప్యాసయి 1907లో ట్రైనింగ్ చదువుటకు రాజమహేంద్రవరం వెళ్ళారు ఆ సంవత్సరమే గాడిచర్ల వారి రాజకీయ జీవితం ప్రారంభమయినదని చెప్పవచ్చు అవి "వందేమాతరం" ఉద్యమం రోజులు ఆంధ్రలో రాజమహేంద్రవరం స్వదేశీ ఉద్యమానికి కేంద్రంగా ఉండేది దానికి తోడు బిపిన్ చంద్ర పాల్ స్వదేశీ ఉద్యమాన్ని ప్రచారంచేస్తూ ఆంధ్రలోకూడ పర్యటన జరిపారు ఆయన తన పర్యటనలో భాగంగా రాజమండ్రీ రాగా ఆయనకు బ్రహ్మాండమైన సన్మానం జరిగింది ఆయన ఉపన్యాసాలు విని విద్యార్థి లోకం ఉద్రిక్తమైపోయి వందేమాతరం బ్యాడ్జీలు ధరించి పాఠశాలలకు, కళాశాలలకు హాజరు కావడం మొదలుపెట్టింది. ఆ నాటి రాజమండ్రీ ప్రభుత్వ ట్రైనింగ్ కళాశాలకు, ఆర్ట్సు కళాశాలకు మార్క్ హంటర్ ప్రిన్సిపాల్ ఆయనకు విద్యార్థులు వందేమాతరం బ్యాడ్జీలతో తరగతులకు హాజరవడం కంటగింపు అయింది. అవి తీసివేస్తే కానీ కళాశాలకు హాజరు కాకూడదని ఆదేశించాడు కాని ఆయన ఆజ్ఞను విద్యార్థులు పెడచెవిన పెట్టారు కళాశాలలో ఉత్పన్నమైన ఈ నూతన పరిణామమునకు ఆ నాటి ట్రైనింగ్ కళాశాల విద్యార్థి అయిన గాడిచర్ల హరిసర్వోత్తమరావే కారణమని భావించి ఆయనతో సహా పెక్కుమంది విద్యార్థులను కళాశాల నుండి ప్రిన్సిపాల్ హంటర్ బహిష్కరించాడు. ప్రభుత్వానికి గాడిచర్ల వారిపై కక్ష ఆయనను కళాశాల నుండి బహిష్కరించడంతో మాత్రమే ఆగలేదు. 1907 మే 18న రావుగారికి ఎక్కడా ఎటువంటి ఉద్యోగమూ ఇవ్వరాదనే ఆంక్షను విధిస్తూ 385 నంబరు గల ఒక జి. వో. జారీ చేసింది ఈ జి. వో. 1937 అక్టోబరు 25వ తారీఖు వరకు అమలులో ఉంది. అంటే ముప్పది సంవత్సరాలు. సర్వోత్తమరావు గారిని ఉద్యోగమునకు అనర్హులుగా చేసి ఆయనపై కసి తీర్చుకొన్నదన్నమాట — బ్రిటీషు సామ్రాజ్య వాదం! 1907 లో జరిగిన ఈ సంఘటన మూలంగా హరిసర్వోత్తమరావు గారి నాయకత్వంక్రింద రాజమండ్రీ విద్యార్థులు ఆంధ్రప్రదేశ్ లో వందేమాతరం ఉద్యమమునకు మార్గదర్శకులయ్యారు.

వందేమాతరం ఉద్యమంలో భాగంగానే విదేశ విద్యాలయ బహిష్కరణతోబాటు వివిధ రాష్ట్రములలో జాతీయ విద్యాలయాలు స్థాపించడం కూడ జరిగింది రాజమండ్రీ లోని బాల భారత సమితి, జాతీయ పాఠశాల, బందరులోని జాతీయ కళాశాల యీ కోవకు చెందినవే. బందరు జాతీయ కళాశాల స్థాపనలో ప్రముఖ పాత్ర వహించినది ముట్నూరు కృష్ణారావు గారు, భోగరాజు పట్టాభి సీతారామయ్యగారు, కోపెల్ల హనుమంతరావు గారు. గాడిచర్ల వారు కూడ కళాశాల స్థాపనా ప్రయత్నంలోనూ భూరివిరాళాలు వసూలు చేయడంలోనూ అవిరళకృషి జరిపారు. ఆంధ్రావనిలో జాతీయ విద్యా ఉద్యమానికి ఆయన ఈ విధంగా దోహదకారి కాగలిగారు.

"స్వరాజ్య" అవతరణ

వందేమాతరం ఉద్యమ ప్రచారానికి, స్వరాజ్యభావాలను ప్రజలలో నాటడానికి ఆనాడు చాలా పత్రికలు స్థాపించ బడ్డాయి మహారాష్ట్రలో బాల గంగాధర తిలక్ గారి 'మరాటా' 'కేసరి' బెంగాల్ లోని భూపేష్ నాధ్‌గారి 'యుగంతర్' ఈ కోవకు చెందినవే. ఆంధ్రదేశం లోని అటువంటి పత్రికలు లేని కొరత గాడిచర్ల వారు తీర్చారు. బెజవాడలోని ఒక అచ్చు

గాడిచర్ల

యంత్రాన్నికొని బోడి నారాయణరావు, పింగళి లక్ష్మీనారాయణ రావు గార్లతోకలసి తాను ప్రధాన సంపాదకుడుగా 'స్వరాజ్య' అనే పత్రికను ప్రారంభించారు. ఆ పత్రిక ద్వారా తన భావాలను నిర్భయంగా రావు గారు ప్రకటించ సాగారు. ఆ దినములలో దక్షిణాదినే గాక యావద్భారత దేశంలో కూడా ముఖ్య వ్యాపారమంతా ఇంగ్లీషు వారి యజమాన్యం క్రింద ఉండేది. ఒ.వి. చిదంబరం పిళ్ళె ఈ గుత్త వ్యాపారాన్ని తొలగించడానికై ఒక స్టీమరు కొని దక్షిణ కోస్తాలో వ్యాపారం మొదలు పెట్టాడు. వ్యాపారమంతా తమ చేయిదాటి పోతున్న దన్న భయావేశంతో ఏవేవో కేసులు పెట్టి పిళ్ళెగారికి యావజ్జీవ కారాగార శిక్ష విధించింది బ్రిటిష్ ప్రభుత్వం. యీ ఉదంతం వారన్ హేస్టింగ్స్ కాలంనాటి నంద కుమార్ సంఘటనను గురుచేసేదిగా ఉన్నదనుటలో అతిశయోక్తి లేదు. దీనితో దక్షిణ దేశంలో గందరగోళం బయలుదేరింది. విప్లవకారులు తిరునల్వేలి జిల్లా మేజిస్ట్రేటయిన ఆష్ను కాల్చి చంపారు. క్రోధ వివశులయిన బ్రిటిషు అధికారులు ప్రజలపై తుపాకులు కాల్చగా ముగ్గురు మరణించారు. పెక్కుమంది క్షతగాత్రులయినారు. అనవసరంగా అమాయకులపై సాగించిన ఈ మారణహోమం, రావుగారిని ఎంతో కలవర పరచింది. స్వరాజ్య పత్రికలో "విపరీత బుద్ధి" అను శీర్షిక క్రింద రావుగారు, "అరరే, ఫిరంగీ! క్రూర వ్యాఘ్రమా! నిష్కారణముగా ముగ్గురు హిందువులను పొట్టన పెట్టుకొంటివి కదరా? హిందూ జాతీయాభివృద్ధితో బాటు నీ పరిపాలన కూడ అంతమొందనున్నదిరా!" అని వ్రాసెను. ఆనాటి పరిస్థితులలో సాహసంతో కూడుకొనిన ఈ విమర్శనాత్మక వ్యాసం బ్రిటిషు ప్రభుత్వాన్ని ఎంతో కలవరపెట్టింది.

'ఆంధ్రా తిలక్'

ప్రభుత్వం రాజద్రోహనేరం మోపి 'స్వరాజ్య' సంపాదకులయిన గాడిచర్ల వారిని, ప్రచురణ కర్త అయిన నారాయణరావు గారిని అరెస్టుచేసి కృష్ణా జిల్లా సెషన్సు కోర్టులో విచారణకు పెట్టింది. అప్పట్లో కృష్ణా జిల్లా సెషన్సు జడ్జి కెర్షాస్ప్, నేరస్థుల తరఫున ఆనాటి సుప్రసిద్ధ క్రిమినల్ లాయర్లగు జె. డి. శామ్యూల్స్, రంగాచారి, సూర్యనారాయణ మూర్తిగార్లు, ప్రాసిక్యూషన్ తరఫున కల్లి నారాయణరావు గారు వాదించారు. జడ్జి కెర్షాస్ప్ తీర్పు ఇస్తూ, 'స్వరాజ్య' లో ప్రచురితమయిన వ్యాసంలో ఉద్రేకమే గాని రాజద్రోహం మాత్రం లేదని చెప్పి హరిసర్వోత్తమ రావు గారికి 6 నెలలూ, బోడి నారాయణరావు గారికి 9 నెలలూ శిక్ష విధించారు. కెర్షాస్ప్ తీర్పు నచ్చక ప్రభుత్వం మద్రాసు హైకోర్టుకు అపీల్ చేసింది. అక్కడ బెన్సన్, మిల్లరు జడ్జీలు. గాడిచర్లవారికి మూడు సంవత్సరాలకు శిక్షను హెచ్చించారు. ఈ విధంగా తెలుగునాట దేశవిముక్తికై జైలుకు వెళ్ళిన ప్రథమ రాజకీయవాది గాడిచర్ల వారు. ఆంధ్రులలో రాజకీయ చైతన్యం, స్వాతంత్ర్యాభిలాష రగుల్కొల్పిన ఈ మహామహుని ఆనాడు "ఆంధ్రాతిలక్" అని వ్యవహరించే వారు.

వందేమాతరం ఉద్యమం తరువాత భారతదేశ స్వాతంత్ర్య సంగ్రామ చరిత్రలోను, రావుగారి రాజకీయ జీవితంలోను మరుపురాని ఘట్టం హోంరూలు ఉద్యమము. 1914 లో ప్రథమ ప్రపంచ సంగ్రామం ప్రారంభం కావడంతో భారత దేశంలో అధినివేశ ప్రతిపత్తి కావలయునను వాంఛ ప్రగాఢమైంది. మహారాష్ట్రలో తిలక్, మద్రాసులో అనిబిసెంట్, ఈ ఉద్యమానికి సారథ్యం వహించారు. శ్రీమతి అనిబిసెంట్ తన అనర్గళ ఉపన్యాసాల తోను, 'న్యూ ఇండియా,' 'కామన్‌వీల్' అను పత్రికల ద్వారాను, దేశంలో అతివాద రాజకీయ బీజాలు నాటారు తెలుగు దేశంలో కూడ హోంరూలు శాఖ ఏర్పడింది. దీనికి కార్యదర్శిగా హరిసర్వోత్తమ రావుగారు ఎన్నుకోబడ్డారు. ఈ హోదాలో ఆంధ్రలోని అన్ని జిల్లాలు పర్యటించి స్వరాజ్య ప్రచారం చురుకుగా చేశారు.

భాషా ప్రయుక్త రాష్ట్ర కాంగ్రెసు సంఘాల స్థాపనకు నాందిగా 1917 లో ఆంధ్రరాష్ట్ర కాంగ్రెసు ఏర్పడింది. ఆంధ్ర రాష్ట్ర కాంగ్రెసుకు కార్యస్థానం బెజవాడ. కొండ వెంకటప్పయ్య గారు అధ్యక్షులుగా, ఆంధ్రరత్న దుగ్గిరాల గోపాలకృష్ణయ్య, గాడిచర్ల హరిసర్వోత్తమ రావు గార్లు కార్యదర్శులుగా ఎన్నికయినారు. రాష్ట్ర కాంగ్రెసు కార్యదర్శిగా ఆయన అన్ని జిల్లాల్లో పర్యటించి ఖద్దరు వ్యాప్తి, మద్యపాన నిషేధం, హిందూ — మహమ్మదీయ సఖ్యత, జాతీయ పాఠశాలల స్థాపన, హిందీ భాషాప్రచారం మున్నగు కార్యక్రమాల్లో చురుగ్గా పాల్గొన్నారు. ముఖ్యంగా రావుగారికి కడప, కర్నూలు, అనంతపురం జిల్లాల బాధ్యత ఇవ్వబడింది. ఆ జిల్లాల రాజకీయ వ్యవహారములలోనే గాక క్షామనివారణ, కలరా నిరోధక కార్యక్రమాలలో కూడ పాల్గొని ఆ ప్రాంత ప్రజల ఆదరాభిమానములకు పాత్రులైనారు.

1919 నాటికి భారతదేశంలో గాంధీ యుగం ప్రారంభమైనది. రౌలత్ చట్టానికి వ్యతిరేకంగా గాంధీజీ అసహాయోద్యమాన్ని ప్రారంభించారు. 1920 లో జరిగిన కలకత్తా కాంగ్రెసు నాన్ కోఆపరేషన్ తీర్మానాన్ని ఆమోదించింది. హరిసర్వోత్తమరావు గారు దక్షిణ భారత సత్యాగ్రహ సంఘ సహాయ కార్యదర్శిగా ఎన్నికయ్యారు. ఆంధ్రలో జరిగిన అసహాయోద్యమంలో గుంటూరు జిల్లాలోని పెదనంది పాడు, దుద్దుకూరు ఫిర్కాల పన్నుల నిరాకరణ, పల్నాడు తాలుకాలో జరిగిన అడవి పుల్లరి సత్యాగ్రహం—ప్రధాన ఘటనలు. ఆంధ్రావనిలోజరిగిన పన్నుల నిరాకరణోద్యమంబ్రిటిషు పార్లమెంటు

చైతన్యమూర్తుల అడుగు జాడలు భావి భాగ్యోదయానికి దగ్గరదారులు_

లోకూడ ప్రస్తావనకు వచ్చింది, కానీ చౌరీ చౌరాలో జరిగిన దౌర్జన్య చర్యల వలన గాంధీజీ సహాయ నిరాకరణోద్యమాన్ని విరమించడంతో తెలుగునాడున కూడ అది ఆపుచేయబడింది.

చిత్తరంజన్ దాస్, మోతీలాల్ నెహ్రూ, విఠల్‌బాయ్ పటేలు మున్నగువారు శాసన సభా ప్రవేశంచేసి, కౌన్సిళ్ళను వశపరచుకొని స్వాతంత్ర్య ఉద్యమాన్ని ఉధృతం చేయాలనే అభిప్రాయానికి వచ్చారు. గాంధీజీ, రాజాగోపాలాచారి, అన్సారీ, కస్తూరి రంగ అయ్యంగారు మున్నగువారు కౌన్సిళ్ళ ప్రవేశాన్ని వ్యతిరేకించారు. ఈ విధంగా కౌన్సిళ్ళ ప్రవేశ వాదులకు, దాన్ని వ్యతిరేకించే వారికి భేదాభిప్రాయాలు పొడసూపినవి. గయా కాంగ్రెసులో మోతీలాల్ నెహ్రూ, సి. ఆర్. దాసుగార్ల శాసన సభా ప్రవేశ తీర్మానం ఓడిపోగా వారు స్వరాజ్య పార్టీని ఏర్పరిచారు. అయ్యదేవర కాళేశ్వరరావు, బి. వెంకటరత్నం, వి. రామదాసు పంతులు, కె. వి. ఆర్. స్వామి, గాడిచర్ల హరిసర్వోత్తమరావు గార్లు ఆంధ్ర దేశంలో స్వరాజ్య పార్టీలో చేరిన ముఖ్యులు. 1924 నవంబరు 8 న స్వరాజ్య పార్టీ నిర్మాణ బాధ్యతలు రావుగారికి ఇవ్వబడినవి. కాని, త్వరలోనే కాంగ్రెసులో ఉద్భవించిన భేదాభిప్రాయాలు సమసిపోయినాయి. స్వరాజ్య పార్టీ సభ్యులు శాసన సభలలో తమ పార్టీప్రతినిధులుగా పనిచేయడానికి కాంగ్రెసు సమ్మతించినది. శాసన సభల బయట నిర్మాణాత్మక కార్యక్రమాలను, ఖద్దరు ప్రచారాన్ని కాంగ్రెసు చేపట్టినది. ముఖ్యంగా గొల్లపూడి సీతారామశాస్త్రి గారితో కలసి స్వయంగా ఊరూరా ఖద్దరు ప్రచారమేగాక అమ్మకం కూడ చేశారు రావుగారు.

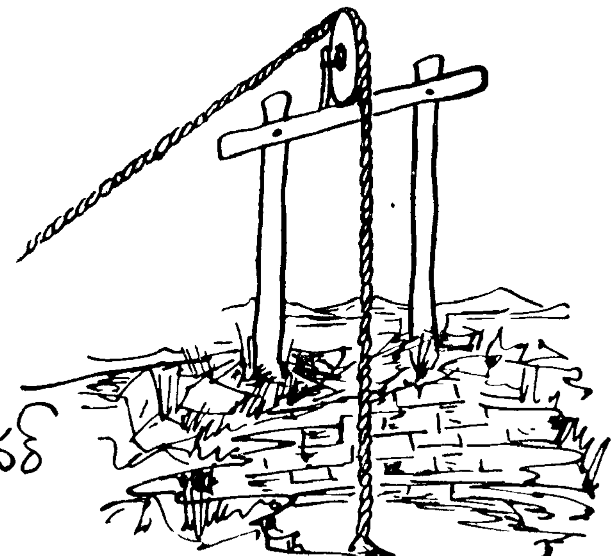
ఇంతటిలో 1927 లో మద్రాసు కౌన్సిలుకు ఎన్నికలు వచ్చాయి. శాసన సభలకు పోటీ చేయడానికి టంగుటూరి ప్రకాశం అధ్యక్షులుగా ఉన్న ఆనాటి రాష్ట్ర కాంగ్రెసు నిర్ణయించింది. రాష్ట్రబోర్డు వారు హరి సర్వోత్తమరావుగారిని కర్నూలు జిల్లా అభ్యర్థిగా నిర్ణయించారు. రావుగారికి ప్రత్యర్థిగా జస్టీసుపార్టీ శరభారెడ్డి గారిని ఎన్నిక చేసింది. వ్యక్తిగతమయిన హేయవిమర్శలు చేయకుండా ఓటర్ల వద్దనుండే ఎన్నికల నిధిని వసూలు చేసుకుంటూ, నియోజక వర్గమంతా పర్యటన జరిపి రావుగారు ప్రచారం చేసుకున్నారు. ఆనాడు దేశంలో మొత్తం మీద ఉన్న కాంగ్రెసు పలుకుబడేగాక రావుగారికి సహజంగా ఉన్న సేవాతత్పరత, వ్యక్తిగత గుణగణముల వలన ఆయన ఎక్కువ మెజారిటీతో ఎన్నుకోబడ్డారు. నల్లమల ఏజెన్సీ ప్రాంతంలోని ప్రజల సమస్యల పరిష్కారానికి, కడప-కర్నూలు కాల్వ వెడల్పు చేయడానికి, ఆయకట్టు పెంచడానికి, రాయలసీమలో క్షామనివారణకు, శ్రీశైలమునకు రహదారి వేయడానికి, గ్రామోద్యోగుల, యన్. జి. వోల జీతాల పెంపుదలకు రావుగారు మద్రాసు కౌన్సిలు మెంబరుగా ఎంతో కృషి చేశారు.

1930 లో గాంధీజీ ఉప్పు సత్యాగ్రహాన్ని ప్రారంభించారు. శాసనోల్లంఘన ప్రారంభమునకు ముందే శాసన సభలోని కాంగ్రెసు సభ్యులందరు తమ పదవులకు రాజీనామాలు ఇవ్వాలని కాంగ్రెసు తీర్మానించింది. శాసన సభలకు రాజీనామాలు ఇస్తే బ్రిటిష ప్రభుత్వం ఇంకా బలపడి నిరంకుశత్వానికి దారి తీస్తుందని గాడిచర్లవారి నమ్మకం. అదీగాక, ఆనాడు శాసన సభలో ముఖ్యమైన కొన్ని బిల్లులుకూడ చర్చకు సిద్ధంగా ఉన్నాయి. శాసన సభల బయట ప్రజా ఉద్యమాల్లో పాల్గొంటూ, సభల లోపల ప్రభుత్వాన్ని వ్యతిరేకించడం మూలాన్నే సత్ఫలితాలు కలుగుతాయని గాడిచర్లవారు దృఢంగా నమ్మారు. అందువలననే, ఆయన కాంగ్రెసు తీర్మానాన్ని అనుసరించి ప్రథమంలోనే రాజీనామా చేయలేదు. తన నమ్మకాలు ఏవైనా పార్టీ క్రమశిక్షణకు లోబడి సభా సభ్యత్వమును వదలుకుంటూ 1930 మే 21 న గవర్నరుకు లేఖ వ్రాశారు. ఈ విషయం రావుగారిపై కొన్ని అపోహలకు దారితీసింది. రాజకీయ ఎత్తుగడలలో వచ్చిన భేదాభిప్రాయముల వల్లనే గాడిచర్లవారు రాజీనామా ఇవ్వడానికి వెనుకాడినారనీ, స్వార్థపరత్వం, పదవీ వ్యామోహాలవల్ల కానే కాదనీ, ఆయన జీవితాన్ని 1907 నుండి 1930 వరకు పరిశీలించిన ప్రతి ఒక్కరికీ తేటతెల్లం అవుతుంది. మొత్తం మీద ఈ సంఘటనతో ఆయన రాజకీయ జీవితం ముగిసిందనే చెప్పవచ్చును. 1930-32 ఉప్పుసత్యాగ్రహంలోను, 1942 క్విట్ ఇండియా ఉద్యమంలోనూ ప్రథమశ్రేణి రాజకీయవేత్తగా గక సంఘసేవకునిగా, హిందూ మహమ్మదీయ సఖ్యతకు, ఖద్దరు వ్యాప్తికి, మద్యపాన నిషేధానికి, కృషి చేశారు. అన్నిటికన్నా ఈ కాలంలో గ్రంథాలయ, వయోజన విద్యారంగాల్లో అమోఘమైన కృషి సల్పారు. ఈ విధంగా అర్ధశతాబ్దికి పైగా ప్రజాసేవలో నిమగ్నమై మద్రాసు రాష్ట్రంలో ప్రప్రథమ రాజకీయ ఖైదీగా విశిష్టతను సంపాదించి— రాజకీయ జీవితమనెడి పెట్టుబడి నుండి పదవులనెడి చక్రవడ్డీలకు ఎదురు చూడక తన పేరును సర్వదా సార్థకం చేసికొని 1960 ఫిబ్రవరి 29 న కన్నుమూశారు. ఆయన ధన్యజీవి.

> "పండ్ల తరబడి భూమిలో విత్తనమంటూ వేయబడలేదు. ఈశ్వరుని కృపా కటాక్షంతో మూడవ యేడు వర్షం భూమిని తడిపినప్పుడు వ్యవసాయం చేయటానికి ఒక రైతంటూ లేదు !"
>
> —ఫరిష్తా

అనంతపురం జిల్లాలో వ్యవసాయపు బావులు

— శ్రీ ఎస్ బి అబ్దుల్ ఖాదర్

క్రీ. శ. 16 వ శతాబ్దంలో అనంతపురం జిల్లాలో సంభవించిన కాటక సంక్షోభాన్ని గురించి ప్రస్తావిస్తూ చరిత్రకారుడు ఫరిష్తా మహాశయుడు పై విధంగా రాశాడు.

వందల సంవత్సరాల తరబడి అనంతపురంజిల్లా అనావృష్టికి గురి అవుతూ వస్తూ వున్నది. అల్పవృష్టి సాధారణంగా వుంటుంది. సువృష్టి చాలా అరుదుగా సంభవిస్తుంది. ఇది భౌగోళిక నైసర్గిక స్థితిపై ఆధారపడి వున్నది. గత పదేండ్ల కాలంలో జిల్లాలో సంవత్సర సగటు వర్షపాతం 551.18 మిల్లిమీటర్లు మాత్రమే. ఆంధ్రప్రదేశ్‌లోని అన్ని జిల్లాల కంటే ఇది చాలా తక్కువ.

జిల్లా మొత్తం వైశాల్యంలో 24,99,821 ఎకరాల భూమి వ్యవసాయానికి ఉపయోగింపబడుతున్నది. ఇందులో దాదాపు 2,70,000 ఎకరాలు వివిధ నీటి వనరులక్రింద సాగు చేస్తున్నారు.

వ్యవసాయపు బావులు

ప్రభుత్వ అంచనా ప్రకారం 1972_73 లో జిల్లాలో 45,448 వ్యవసాయపు బావులున్నాయి. వీటిక్రింద దాదాపు 1,11,955 ఎకరాలు సాగు చేయబడుచున్నవి. ప్రతి ఏటా వివిధ బ్యాంకుల నుండి పరపతిని, ప్రభుత్వ సహాయాన్ని వినియోగించుకొని కనీసం 300 బావులు క్రొత్తగా త్రవ్వుతున్నారు. వీటిక్రింద దాదాపు వెయ్యి ఎకరాల భూమి అదనంగా నీటి పారుదలక్రిందికి వస్తున్నది.

1976_77 సంవత్సరపు అనావృష్టిని పురస్కరించుకొని జిల్లాలో 2000 బావుల త్రవ్వకానికి ఏర్పాట్లు జరిగినవి.

భూగర్భ జలాలు

బావులక్రింద సేద్యం సక్రమంగా జరగడానికి ముఖ్యంగా బావిలో తగినంత నీటి ఊట వుండాలి. ఆ తర్వాత వాటిని తోడు

కొనే ఇబ్బందులు వుంటాయి. అవి రైతు యొక్క ఆర్థిక స్తోమత పై ఆధార పడి వుంటాయి. జిల్లా అంతటా భూగర్భ జలాల ఉనికి వివిధ స్థాయీలలో వున్నది. కొన్ని స్థలాలలో 30 అడుగుల నీరు పడితే కొన్నిచోట్ల 40 అడుగులకు పైగా నీరు పడుతుంది. ప్రాంతాల బట్టి భూగర్భ జలస్థాయి 20 అడుగుల నుండి కూడా వున్నదని భూగర్భ జలాల నిపుణులు అంటారు. ఇంకా పై భాగమందే నీరుపడ్డ బావులెన్నో వున్నాయి. ఉరవకొండ, రాయదుర్గం, తాడిపత్రి తాలుకాలలో కొన్ని ప్రదేశాలలో భూగర్భ జలాలస్థాయి చాలా లోతుగా వుంటుంది. అయినప్పటికీ యీ ప్రాంతాల్లో 25 అడుగులలో నీరు లభించే ప్రాంతాలు కూడా వున్నాయి. వర్షాకాలంలో కొన్ని మంచి వర్షాలు పడ్డట్టయితే దాదాపు బావులన్నీ నిండి పైకి ప్రవహిస్తుంటాయి ఇటువంటి బావులు కదిరి, హిందూపురం, తాలూకాలలో ఎక్కువ. ఎండా కాలంలో ముఖ్యంగా అనావృష్టి సమయాల్లో దాదాపు 40 శాతం బావులలో నీరు చాలా తగ్గిపోతుంది. అనావృష్టిలో కొన్ని ఇంకిపోతాయి, కాని నిరంతర జలధారలున్న బావులు కూడా ఎన్నో ఉన్నాయి.

జిల్లాలోని బావులను సాధారణంగా మూడువర్గాలుగా విభజించవచ్చు. నిరంతరం పుష్కలంగా జలధారలుండే బావులు (వీటినే బుగ్గబావులంటారు). ఇవి అన్ని తాలూకాలలో వున్నాయి కాని తక్కువగా వున్నాయి. దక్షిణ తాలూకాలలో ఇవి కొంచెం ఎక్కువగా వున్నాయి. చెరువుల క్రింద, నదుల, కాలువల చేరువ ప్రాంతాల్లో కూడా ఇట్టి బావులున్నాయి. వీటిక్రింద 8 ఎకరాలనుండి 12 ఎకరాలవరకు సాగు చేస్తున్నారు. దాదాపు 15 ఎకరాలనుండి 30 ఎకరాలు సాగుచేసే బావులుకూడ జిల్లాలో అక్కడక్కడ వున్నాయి. నిర్దిష్టంగా ఇంత లోతులో ఇట్టి పుష్కల జలధార లభిస్తుందని చెప్పడం కష్టం. సాధారణ బావులు లేక ఊట బావులు జిల్లా అంతటా వున్నాయి. ఇట్టి బావులు 50 శాతం వున్నాయి. వీటిలో వర్షాకాలంలో తగినంత జలధార వుంటుంది. అందువల్ల వీటిక్రింద దాదాపు 5 లేక 6 ఎకరాలు సాగుచేస్తున్నారు. ఎండాకాలంలో వీటి క్రింద సరాసరి 2 లేక 3 ఎకరాలకంటే సాగు చేసే వీలుండదు. వరి పంటకయితే సాగుదల విస్తీర్ణం ఇంకా తగ్గుతుంది. వీటి లోతు దాదాపు 30 నుండి 50 అడుగులు. అంతకు మించిన లోతుగల బావులుకూడా వున్నాయి. స్వల్ప జలధార బావులు లేక తక్కువ ఊట బావులు జిల్లాలో 40 శాతం వుంటాయి వీటిక్రింద వర్షాకాలంలో నయితే 2 లేక 3 ఎకరాలు సాగు చేయవచ్చు. వేసవిలో వీటిలో చాల స్వల్పంగా నీరుంటుంది. ఏ ఎకరమో పంట పెట్టుకోవచ్చు. అనావృష్టి కాలంలో నీరు ఇంకిపోతుంది.

సామాజిక వ్యవసాయపు బావులు

హరిజన, గిరిజన, వెనుకబడిన వర్గాలకై ప్రభుత్వం సామాజిక వ్యవసాయపుబావుల (కమ్యూనిటీ ఇరిగేషన్ బావులు) త్రవ్వకం ప్రారంభించింది. ప్రతి బావిక్రింద కనీసం పది ఎకరాల సాగుదల వుండాలనేది ఉద్దేశం. వీటి ఖర్చులో సగం రుణరూపంలోను, అనావృష్టి ప్రాంతాల అభివృద్ధిసంస్థ (డి. పి. ఎ పి.) వారిచే సగం సబ్సిడీ రూపంలోనూ రైతులకు లభిస్తుంది. వ్యవసాయాభివృద్ధి బ్యాంకులవారు రుణాలు మంజూరు చేస్తున్నారు. ఈ ఏడు యిటువంటివి దాదాపు 200 బావులకు పైగా త్రవ్విస్తున్నారు ఇవి సన్నకారు రైతులకు మిక్కిలి ఉపయోగకర్మం.

బావుల అభివృద్ధిద్వారా అనావృష్టితో పోరాటం

ఈఏడు వర్షాలుపడలేదు. బావుల్లోనీరు ఒకమట్టైనా వుండడం లేదు, ఒక ఎకరా తడి పంటకు కూడా నీరు చాలడంలేదు రైతుకు ఇతరత్రా ఎన్ని ఇబ్బందులున్నా బావిలోనీరుంటే అతనికొక ధైర్యం. జిల్లాలో ఎక్కువ సంఖ్యలో బావులున్నా సాగుదల తక్కువే.

కాని ప్రస్తుతం బావి త్రవ్వినచోట నీరు బాగాలేదంటే ఇతరత్రా కూడా నీరు లేదనడానికి లేదు వేసవిలోకూడా అనావృష్టి కాలంలోబాగా నీరుండే బావులెన్నో వున్నాయి దీనినిబట్టి చూస్తే జిల్లాలో భూగర్భజల వనరులు కావలసినన్ని వున్నాయి. అవి పూర్తిగా వినియోగింప బడలేదు అనితెలుస్తుంది. జలసమృద్ధిగల స్థలాన్ని ఖచ్చితముగా నిర్దేశించడంలో మార్పుజరుగుతూవుంది. ఇందుకై విజ్ఞాన సాంకేతికశాఖవారి పరిశోధన, రైతులకి సలహాలు ఎంతైనా అవసరం.

తక్కువ లోతులో నీరుపడే చాలా ప్రాంతాలలో బావులు విరివిగా త్రవ్వబడలేదు. జిల్లాలో అక్కడక్కడా ప్రవహించే వాగులయొక్క వల్లపు ప్రాంతాలలో భూగర్భ జలం పుష్కలంగా వుంటుంది. అక్కడ బావులు త్రవ్వాలి. సమృద్ధిగా నీరుగల బావులను అభివృద్ధి చేసుకొనడంలో, వాటిని వెడల్పు, లోతుచేయించి సాగు విస్తీర్ణతను పెంచడంలో రైతు ముందుకు రావటంలేదు. దీనికి ఆర్థిక కారణాలు, అవిభక్త కుటుంబ కారణాలు, బావిక్రింద స్వతభూమి ఎక్కువ లేకపోవడం, బావిక్రింది భాగస్థుల స్పర్థలు వగైరాలు కారణాలుగా కనుపిస్తున్నాయి

నీటిపారుదల - అభివృద్ధి సంస్థ

ఈ శాఖవారు జిల్లాలో ప్రస్తుతం భూగర్భజలాల ద్వారా నీటి పారుదల అభివృద్ధికి దోహదం జేస్తున్నారు ఇందుకై వీరు రెండు పద్ధతులను అవలంబిస్తున్నారు నదులలో, వంకలలో ప్రవహించే నీటిని ఇంజన్లు-పంపుల ద్వారా పొలాలకు మళ్లించడం (దీనిని లిఫ్ట్ ఇరిగేషన్ అంటారు). నదీతట ప్రాంతాలలో భూమిలో రంధ్రంవేసి పైపులద్వారా నీటిని పైకిలాగి పొలాలకు మళ్లించడం (వీటిని గొట్టపు బావులంటారు). పెన్నానది, చిత్రావతి నది, హగరి నది, పాపాఘ్నినదులను పరిశీలించి లిఫ్టిరిగేషన్ పద్ధతులను గొట్టపు బావులను ఏర్పాటు చేయడానికి కృషిచేస్తున్నారు ఒక్కొక్క గొట్టపుబావి దాదాపు 40 ఎకరాలు, ఇంకా అంతకు మించికూడా

సాగుచేయగలదని అంచనా. ఈ శాఖవారు ఏర్పరచిన గొట్టపు బావులు అక్కడక్కడ పనిచేస్తున్నవి. పాపాఘ్నినదిలో లిఫ్ట్ ఇరిగేషన్ (చదుంవద్ద) ప్రవేశపెడుతున్నారు.

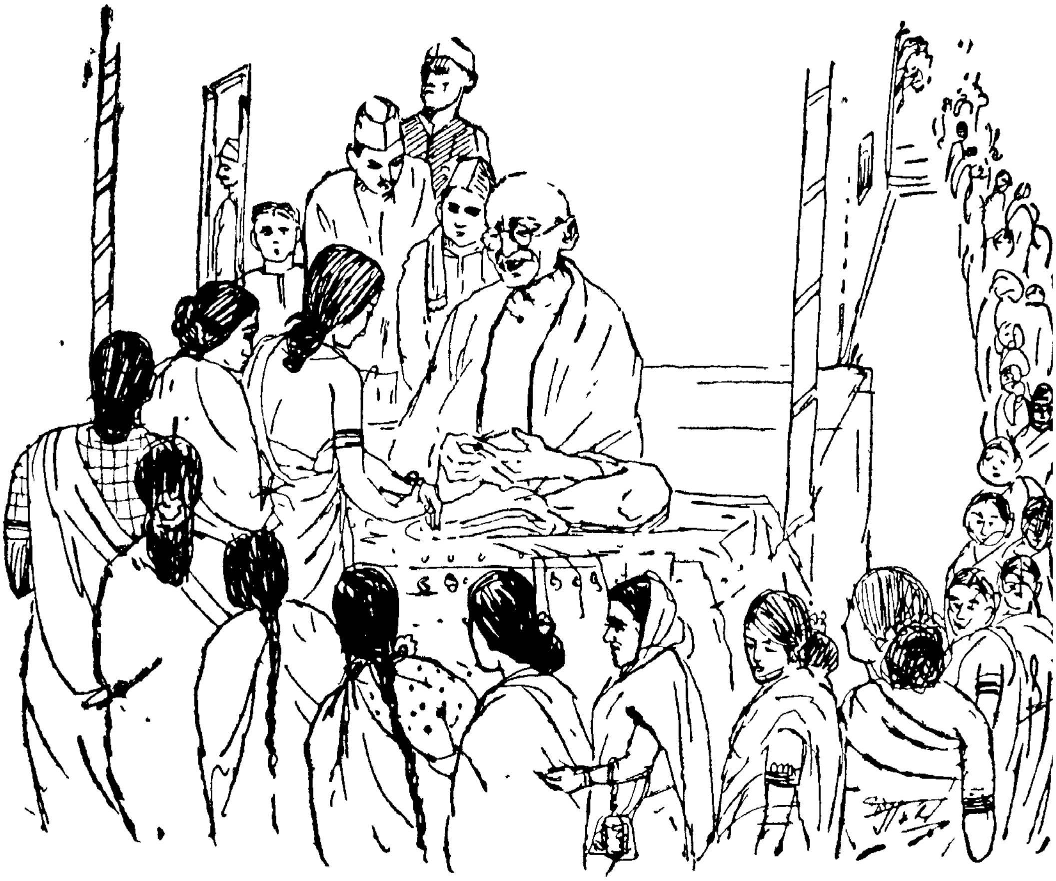
అనంతపురం జిల్లాలో దాదాపు 1,00,000 సన్నకారు రైతు కుటుంబాలున్నవి. అంచెలవారీగా వీరికి సామూహిక వ్యవసాయపు బావులు త్రవ్వించాలి. ప్రభుత్వం యీ బావుల త్రవ్వకానికై ఎన్నో లక్షలు వినియోగిస్తున్నది. సామాజిక బావులు విరివిగా త్రవ్వింపబడినప్పుడు, భూగర్భజలాలు బాగా వినియోగింపబడినప్పుడు, నదీతీరస్థ భూగర్భజలాల ఊటలను బాగా వినియోగించుకొన్నప్పుడు, అందుకై రైతులకు కావలసిన సదుపాయాలు కల్పింపబడినప్పుడు జిల్లాలో అనావృష్టిని ఎదుర్కొనవచ్చు. అందుకై ప్రభుత్వం కృషిచేస్తున్నది.

భూగర్భంలో నీరు లేకపోలేదు. కాకపోతే మనం వినియోగ విధానంలో వెనుకబడ్డాం—ఎక్కడ బావి త్రవ్వాలో అక్కడ త్రవ్వలేకపోతున్నాం. ఒక రివిన్యూ గ్రామ ప్రాంతంలో, ఒక 5 మైళ్ళ చదరపు విస్తీర్ణములో కనీసము ఏదో ఒకచోట తక్కువ లోతులో పుష్కలంగా నీరుపడేచోటు ఒక్కటైనా వుంటుంది, ఇది నిర్ధారిత సత్యము. రైతులందరికీ తెలుసు. దాదాపు ఒక హెక్టారు విస్తీర్ణంలో కావలసినంత లోతులో ఒక బావిని త్రవ్వి పంపుసెట్లద్వారా పొలాలకు నీరు సరఫరా చేయవచ్చు. అట్టి బావి క్రింద దాదాపు 100 ఎకరాలు ఇంకా అంతకుమించి సాగుచేయడానికి వీలుంటుంది. ఇతర కాలములందేగాక ముఖ్యంగా అనావృష్టి కాలంలో ఇట్టి బావులు రైతులకెంతో అనుకూలం. ఇట్టి బావుల ద్వారా ప్రతి గ్రామాన్ని స్వయం సమృద్ధి గ్రామంగా రూపొందించవచ్చు. ఒక బావి ఒక గ్రామానికి శాశ్వత ఆధారంగా వుండిపోతుంది. ఇందుకై ప్రతి బావికి పంపుసెట్లు వగైరాలకు దాదాపు రెండు లక్షలు వ్యయంకావచ్చు. ఇందుకై సిబ్బంది అధిక వ్యయ ప్రయాసలు అవసరమౌతాయి. జిల్లాలోని 958 రివిన్యూ గ్రామాలలో అవసరము, అనుకూలము అయిన చోట్లయందు అంచెలవారీగా ఇట్టి కార్యక్రమము చేపట్టవచ్చు.

భారత దేశంలో తరచుగా క్షామాలకు లోనయ్యే జిల్లాలలో అనంతపురం జిల్లా ఒకటి. అందుకనే అంతర్జాతీయ సంస్థవారు (ఐ.డి.ఏ.) యీ జిల్లాలో అభివృద్ధి కార్యక్రమాలను చేపట్టారు. ప్రభుత్వం జిల్లా అభివృద్ధికై "అనావృష్టి ప్రాంతాలలో అభివృద్ధి కార్యక్రమము" అనే ప్రత్యేక పథకం ఏర్పాటుచేసింది. ఈ పథకం భారతదేశంలో మొత్తం 74 జిల్లాలలో అమలుజరుగుతున్నది. మంచినదులు, అడవులు, కొండలు లేనంత మాత్రాన జిల్లా అభివృద్ధి కుంటుపడనక్కరలేదు. విరివిగా బావులు త్రవ్వవచ్చు. భూగర్భ జలాలను వెలికితెచ్చి వినియోగించుకోవచ్చు. తక్కువ నీటితో పండించే పంటలకై పరిశోధనలు జరుపవచ్చు. అనావృష్టి ప్రాంతాల అభివృద్ధి సంస్థద్వారా యిటువంటి అభివృద్ధి కార్యక్రమాలెన్నో చేపట్టబడుతున్నాయి. అనావృష్టిని ఎదుర్కోడానికి కృషి చేస్తున్నారు.

మన నారీ మణులు

నారీలోకం

శ్రీమతి. కె. రామలక్ష్మి

రాజకీయంగా వ్యక్తిత్వం వచ్చినా ఎందువల్లనో మహిళా సంస్థలు తమ కార్యకలాపాలని స్త్రీల సమస్యలకే అంకితం చేసి కృషి చేస్తున్నట్టు కనబడుతుంది. అలా కాకుండా అప్పట్లో ఏర్పడిన రాజకీయ చైతన్యాన్ని నాందిగా తీసుకొని మన మహిళలే కనుక ముమ్మరంగా రాజకీయ రంగంలోకి దిగి వుంటే యినాడు యింత అల్ప సంఖ్యలో స్త్రీలు ఎం. ఎల్. ఏ. లుగా ఎం. పి. లుగా, మంత్రులుగా ఉండే పరిస్థితి ఏర్పడేది కాదు.

కాని మహిళ సంస్థలు మహిళా సమస్యలలో తలమునకలుగా వుండడంలోనూ అర్థం లేకపోలేదు. గర్భిణీ స్త్రీల ఆరోగ్య విషయాలు, పిల్లల ఆరోగ్యం, అవిద్య, వయోజన విద్య, సాంఘిక సంస్కరణల కోసం అలజడి, ఆ అలజడి వల్ల లభ్యమైన సంస్కరణలు చట్ట బద్ధంచేసి ఆచరణ యోగ్యత కల్గించడం— యివి సామాన్యమైన సమస్యలు కావు. దేశం మొత్తం మీద విలయతాండవం చేసే దారిద్ర్యం. అనారోగ్యం, అధిక జనాభా, యివి చాలవన్నట్టు పురిటి చావులూ, శిశు మరణాలూ అత్యధికంగా వుండడంవల్లనే మహిళోద్యమ వాదులు వాటిపై తమ దృష్టినీ, వాటి నిర్మూలన కోసం తమ శక్తినీ ధారపోయడంలోనే నిమగ్నమై పోయారు. రెండవ ప్రపంచ యుద్ధానంతరం, దేశ విభజన తరువాత దేశంలో కనీ వినీ ఎరుగని మార్పులు వచ్చాయి. తత్ఫలితంగా

మహిళా సంస్థల భారం హెచ్చింది. చరిత్రలో కనీవినీ ఎరుగని జనాభా మార్పు, పాకిస్తాన్ నుంచి ధారావాహికంగా వచ్చి పడిన కాందిశీకులకు పునరావాస సౌకర్యాలు కల్గించడమే ఒక మేరువంతటి సమస్యగా తయారైంది. ఈ సమస్యా పరిష్కారంలో మన స్త్రీలు చాలా శ్రమించారు. నివాస స్థలాల నివ్వడమే కాదు. చిన్న చిన్న పరిశ్రమలు నెలకొల్పి, బంజరులను సాగులోకి తేవడానికి కూడా సహాయ పడ్డారు. ఈ భయంకర సమయంలో తల్లి తండ్రులనూ, సర్వాన్నీ కోల్పోయిన పిల్లల కోసం శిశు పోషణాలయాలనీ, వసతి గృహాలనీ నిర్మించారు. కరువు బాధితులకై నిధులు సేకరించి, రక్షణ సమకూర్చుతూ, వైద్య సహాయాలు సమకూర్చి ఎనలేని సేవ చేశారు.

1952లో అంతర్జాతీయ మహిళా సమ్మేళనం తమ నినాదంగా 'కుటుంబ సంయమన సమాజం' అందుకొన్న మూడవ సమావేశంగా మారింది. ఈ ప్లాన్డ్ పేరెంట్ హుడ్ సమావేశం భారత దేశంలో జరగడం — యిదే మొదటి సారి. ఈ సమావేశం ఫలితంగా మన దేశ స్త్రీలలో తొలిసారిగా అధిక సంతానం, అక్కర లేని సంతానం, సంతానానికీ సంతానానికీ మధ్య వ్యవధి మొదలైన విషయాలపై కుతూహలం తలెత్తింది. ఉన్న సంతతి ఆరోగ్య వంతంగా వుంటే చాలు — అధిక సంతతి అనవసరం అన్న గ్రహింపు కల్గింది. దేశంలో ఆహార పరిస్థితికి — జనాభాకి ఎక్కడా పొంతన లేదని గ్రహించడం కూడా జరిగింది. కరువులు, అనారోగ్యం పీడించే మన దేశం లాంటి దేశాలలో సంవత్సరానికో ఐదు మిలియన్ల జనాభా పెరుగుతూ వుంటే ప్రభుత్వం వేసే ఆహార ప్రణాళికలూ, పంటల పెంపుదలలూ అన్నీ వృథాయే. పది సంవత్సరాలలో ఏభయి మిలియన్ల జనాభా అయితే పెరుగుతుంది గాని పది సంవత్సరాల కాలంలో ప్రభుత్వ ప్రణాళికలు పూర్తి ఫలితాల నిస్తాయా? ఎలాగా యివ్వవు? అందుకే తొలిసారిగా అధిక సంతానానికీ, అధికోత్పత్తికీ లంకె కుదరదని గ్రహించిన మహిళలు— సంతాన నిరోధం గురించి, పరిమిత సంతానం గురించి, స్పేసింగు గురించి మహిళా లోకానికి తెలియచెప్పాలన్న ఆలోచన ప్రారంభం అయింది.

తమలో రేకెత్తిన రాజకీయ చైతన్యం వృథా కాకుండా స్త్రీలు — తొలిసారిగా ఎన్నికలలో పాల్గొని — రాజకీయ రంగంలోకి కూడా వురికితే తప్పించి — తామూహించి ఆచరణలో పెట్ట దల్చుకున్న సంస్కరణలు పెట్టడం కుదరదని గ్రహించి ఎన్నికల రంగంలోకి దిగారు. ఓటు హక్కులు వినియోగించారు. ఇదే సమయంలో సనాతనులు అడ్డంగా వాదిస్తున్న పెద వాదాలన్ని అరికట్టి, విడాకులచట్టాన్నీ స్త్రీ స్వేచ్ఛనూ అరికట్టే హిందూ ధర్మ సూత్రాలని కాలానుగుణంగా సవరించి తీరాలని పట్టు పట్టారు. విడాకుల చట్టం కోసం, ఆస్థి హక్కు కోసం పోరాటం సాగిస్తూనే వున్నారు.

వేలాది యువతులీనాడు చదువుకుని ఉద్యోగాలు చేస్తున్నారు. అన్ని రంగాలలో రాణిస్తున్నారు. అన్ని హక్కులు పొంది వున్నట్టే కన్పిస్తున్నారు. కాని అసలు పరిస్థితి వేరేగా వుంది అనడం అతిశయోక్తి కాదు.

ఇంత తాపత్రయపడి, సంఘ పురోభివృద్ధిలో, సాంఘిక న్యాయం సంపాదించడంలో అంతగా కృషి చేసినా ఎన్ని చట్టాలు శాసనాలు

వచ్చినా సగటు భారతనారి పరిస్థితి వాస్తవంలో అంతగా మెరుగు పడలేదు. దీనికి కారణం కరడు గట్టిన బానిస మన స్తత్వం నుంచి బయట పడిన భారత నాయకుల దృష్టి అంతా ఎప్పుడూ శాంతి భద్రతలు కాపాడడం మీదనే గాని స్త్రీ సాంఘిక ప్రతిపత్తి విషయం వారి దృష్టిలో అంత ప్రాధాన్యత వహించిన విషయం కాకపోవడమే. మతైక విషయాలలో జోక్యం కలుగ చేసుకోము అన్న సూత్రం ఆధారం చేసుకుని సాహిత్య సాంఘిక సంస్కరణల విషయంలోనూ ప్రత్యేకించి మహిళలకు సంబంధించిన సంఘ సంస్కరణల విషయంలోనూ అశ్రద్ధ చేశారు. మన దేశంలోని హిందూ ముస్లిమ్‌ల వ్యక్తిగత న్యాయసూత్రాలు మతంలో నుండి ఉద్భవించినవే కావడంతో యీ సంస్కరణలు మూలకు నెట్టడం జరిగింది.

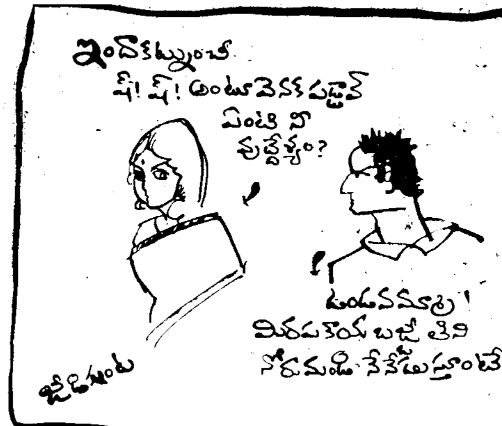
ఏ మాత్రం సంస్కరణ లైనా జరిగితే అవి మధ్య కాలంలో వచ్చినవే. భారత రాజ్యాంగం అన్ని రంగాలలో స్త్రీ పురుష సమానత్వం యిచ్చింది. ఈ హక్కులు జాతిమత వర్గ భేదాలు లేకుండా సర్వ మహిళా లోకానికీ చెందుతాయి. ఒక 'ఆదర్శం'గా మనం యీ హక్కుని చూస్తే 'వెనుకబడిన' మహిళా వర్గానికి అవి ఎంత వర్తిస్తాయో పురోగమించిన వర్గ మహిళలకీ అంతగానూ వర్తిస్తాయి.

'సతి' నిషేధం

మళ్ళీ ఒక్కసారి కాస్త వెనక్కి తిరిగి చూడక తప్పదు. ప్లాసీ యుద్ధం జరిగిన నాటి నుంచి 1919 దాకా మహిళల హక్కుల విషయమై జరిగిన శాసనాలూ చట్టాలూ దాదాపు పూజ్యం అన్నా తప్పు లేదు. జరిగినవి వేళ్ల మీద లెక్క పెట్టవచ్చు. సతి'నిషేధం, వితంతువుల పునర్వివాహాల బిల్లు, స్పెషల్ మేరేజెస్ చట్టం లాంటివి.

రాజా రామ్మోహన్‌రాయి వంటి సంఘ సంస్కర్తలు సంవత్సరాల తరబడి జరిపిన ఆందోళనల ఫలితంగా 'సతి' నిషేధం బిల్లు రూపొందించడం జరిగింది. భర్త పోయిన తరవాత స్త్రీకి లోకంతో పని లేదన్నట్టు అతగాని శవంతో పాటు తగుల బెటే యీ దురాచారం నిషేధింపబడ్డా యిప్పటికీ ఎక్కడో మారుమూలల యిటువంటి దుర్ఘటనలు జరిగినట్టు అప్పుడప్పుడు వార్తలు వింటూనే వున్నాం. దీనికి కారణం మహిళల అజ్ఞానమే కాదు మారుమూలలకు సహితం విస్తరించని చట్టాల చరిత్ర.

1850లో నేకాస్టు డిసెబిలిటీస్ యాక్టు అమలులోకి వచ్చింది. దీనికి ముందు హిందూ మతాన్ని కాదన్న హిందువుగాని, వెలి వేయబడ్డ వాళ్లుగాని శిక్షార్హులుగా చూడబడేవాళ్లు. హిందూ కుటుంబంలో తన కున్న ఆస్థి హక్కును, తన కుటుంబంలో తనకు రావలసిన భాగం పై హక్కును పోగొట్టుకునేవాళ్లు. మగవాని విషయంలోనే యింత దారుణంగా వుంటే యీ వ్యవస్థలో ఆడదాని పరిసితి సులభంగానే వూహించుకోవచ్చు. ఈ చట్టం వల్ల కాస్త పరిస్థితి మెరుగు పడిందేగాని సాంఘిక దృక్పథంలో స్త్రీల పట్ల దృక్పథంలో మార్పు లేకపోవడం వల్ల, రాకపోవడం వల్ల స్త్రీల జీవితాలింకా దుర్భరంగానే వుండిపోయాయి.

1856లో హిందూ వితంతు వివాహాల బిల్లు వచ్చింది నిజానికీ చట్టం, హిందూ శాస్త్రంలోనున్న సూచనల కోరూపం యిచ్చి చట్టబద్ధం చేసిందని చెప్పుకోవచ్చు. కొన్ని ప్రత్యేక సందర్భాలలో వివాహం రద్దుచేసుకొనే అవకాశాన్ని మతంమారిన వ్యక్తులకే కల్గించేలా నేటివ్ కన్‌వర్ట్స్ మేరేజి డిసొల్యూషన్ చట్టం రూపొందించారు. ఇది కూడా క్రిష్టియన్ మిషనరీలకు చేయూతగా వుండడానికీ, మతం మారి కుటుంబ బాధ్యతలు సడలించుకుందుకు అనువుగానూ, మాత్రమే రూపొందించారా అనిపిస్తుంది.

ప్రజల మత విషయంలో జోక్యం కల్గించుకోవడం యిష్టంలేని ప్రభుత్వం రూపొందించినదే ప్రత్యేక వివాహాల చట్టం. ఏక మతానికి చెందని ఏ ఇద్దరైనా యీ చట్టం కింద సివిల్ మేరేజి చేసుకోవచ్చు. కాని మేం ఏ మతానికీ చెందనివారం అని చెప్పుకోవాలి. 1919లో మాంటెగు చెమ్సుఫర్డ్ సంస్కరణల తరువాత ఒకవిధంగా ప్రజా ప్రభుత్వంలాంటి దేర్పడింది. అందువల్లనే సాంఘిక సంస్కరణల విషయంలో కుతూహలం హెచ్చిందని తోస్తుంది.

ఇప్పుడే స్పెషల్ మారేజెస్ చట్టానికి సవరణ చేయడం, తామే మతానికీ చెందనివారం అని చెప్పుకోవలసిన అవసరం తొలగించడం జరిగింది. బాల్య వివాహంపట్ల శాసనాలు చాలా నెమ్మదిగా రూపొందడానికి కారణం కుతూహలం లేకపోవడం కాదు. హిందూ ఆధ్యాత్మిక తత్వాన్ని కష్టపెట్టడం జరుగుతుందేమోనన్న భయం. హరబిలాస్ శారద ఆందోళన సడలించక పోరాటం సాగించడం వల్ల 1928లో బాల్య వివాహాల నిషేధ చట్టం రూపం దాల్చింది. ఈ చట్టం రూపొందాక కూడా యీ దారుణాలు జరుగుతూనే వుండడానికి కారణం ఒక్కటే. యిండియన్ మెజారిటీ చట్టం కుటుంబ విషయాలలో హిందూ ముస్లిములకి వర్తించక పోవడమే.

శాసనాల ద్వారా వ్యక్తిత్వం నెలకొల్పబడడం-అసహజం అన్నది భారతనారికి సంఘంలో పెరగని ప్రతిపత్తి తెలియచేస్తూనే

వుంది. యాజ్ఞవల్క్యుని శాస్త్ర ప్రకారం ''పితా రక్షతి కౌమారే'' కనుక స్త్రీకి ఏ కాలంలోనూ స్వేచ్ఛ అక్కరలేదని; దానికి సమకాలిక సంఘం ఎంతటి అర్థాలను తీసిందంటే- ఆడదానికి ఆస్తిహక్కు అనవసరం అనీ ఎటువంటి పరిస్థితిలోనూ ఆమె తన పరిస్థితి చక్కదిద్దుకోలేదనీ; దీని ఫలితంగా వితంతువులైన స్త్రీలు భర్త వంశంలోని కొడుకో మనుమడో ముని మనుమడో వుంటే భర్త ఆస్తికి హక్కుదారు కానే కాదు ; అలా కాకుండా కుమార్తె వుంటే ఆమె, ఆమె ద్వారా ఆమె భర్త హక్కుదారులు అవుతారు. 'చనిపోయినవారి భార్యమటుకు బ్రతికి వున్నన్నాళ్ళు అనుభవించవచ్చునంతే. ఈవిషయంలో మహిళల ఆందోళన ఫలితంగా 1937లో హిందూ స్త్రీల ఆస్తి హక్కు చట్టం రూపొందింది దీనివల్ల వీలునామా రాయకుండా భర్త మరణించినట్లయితే, కుమారులతో పాటు (కుమారులను కాదనికాదు) వితంతువుకూడా భర్తఆస్తికి హక్కుదారు అవుతుంది. అప్పటికీ ఆస్తికల్గిన వితంతువులకు అది భుక్త యోగ్యమేగాని దాన విక్రయాది హక్కులు లేవు ; ఈ చట్టం వచ్చిన రోజుల్లో అదే ఒక విప్లవాత్మకం అయిన చట్టంగా పేర్కొన్నారు.

కులాంతర వివాహాలు

దేశంలో వచ్చిన మార్పులు స్త్రీల జీవితాలలో రాలేదు. కారణం స్త్రీ ధర్మం గావించబడడం, భర్త రక్షణ కింద ఒదిగి వుండడమే. కనుక అతని అండ వదల దలిస్తే భర్త పోషణ భారం నుంచి తొలగి పోయిందన్నమాట. అందుకే గతిలేని స్త్రీలు భర్తల దారుణ హింసాకాండలని అవమానాలని సహించి పడి వుండే పరిస్థితి ఏర్పడింది. 1946లో ఒక స్టాట్యూట్ వల్ల యీ దారుణ పరిస్థితి కాస్త మార్చడం జరిగింది. భర్త రెండో వివాహం చేసుకుంటే మొదటి భార్య విడిగా నివసించే హక్కు నిచ్చిందీ చట్టం. ఏకపత్నీ ధర్మం, విడాకుల చట్టంలో మార్పులు ప్రతిఘటిస్తూనే వస్తున్నారు. అసలు మూలంలోని లోపాలను, మార్గాలను, ఆచారాలను పైదొలగించనిదే-యీ చట్టాలు-శాసనరూపం ధరించినా ఫలితాలు అంతంత మాత్రంగానే వుంటుంటాయి. అందుకే అప్పట్లో కులాంతర వివాహాలను చట్ట బద్ధంచేసే 1936 నాటి చట్టం ఆర్యసమాజికులని పిలుచుకొనే చిన్న వర్గానికే పరిమితమై వుండేది. స్వాతంత్ర్యం తరువాత హిందూ మారేజెస్ వెలిడిటీ యాక్టు 1949 లో అందరికీ కులాంతర వివాహం అనుకూలం చేసింది. 1947 లో అమలులోకి తెచ్చిన సగోత్ర వివాహ చట్టం, యీ 1949 చట్టానికి పునాది.

చట్టాలువచ్చినా స్త్రీ ప్రతిపత్తి కుంటి నడకలునడిచింది. ఆమెకు సంక్రమించిన ఆస్తిహక్కు-జీవితకాలం వరకే ; ఆమె భర్త రెండో పెళ్లిచేసుకుంటే ఆమె కోరగలిగింది వేరు నివాసం వరకే ; పిల్లల సంరక్షణ కూడా ఆమెను ఎవరేనా సంరక్షకురాలిగా నియమిస్తేనే ;

1912 లో రావు కమిటీ హిందూ కోడ్ ముసాయిదా సిద్ధం చేసింది. విడాకులకీ, ఏక భార్యా సూత్రానికీ సంబంధించిన చట్టాలు వచ్చాయి. కాని యివి హిందువులకు మాత్రమే పరిమితం అయ్యాయి.

న్యాయం ముందు చట్టం ముందు లింగభేదం లేకుండా అంతా సమానులన్నది మన రాజ్యాంగం ప్రతిపాదించిన లక్ష్యం. ఇది అమలులోకి వచ్చేసరికి యింకా చాలా కాలం పట్టవచ్చు. 1954 లో వచ్చిన విడాకుల చట్టం స్త్రీ, పురుష సమానత్వానికి కాస్త గుర్తింపు నిచ్చింది.

గత పది పదిహేను సంవత్సరాలలో హిందూ కోడ్‌లో చాలా సవరింపులు వచ్చాయి. ఈ నాటికి స్త్రీని పురుషునితో సమానమైన వ్యక్తిగా నిరూపించే చట్టాలు వచ్చాయి. 'ముఖ్యంగా ఆస్తి హక్కు విషయంలో, పునర్వివాహ విషయంలో, బైగామీ చట్ట విరుద్ధం కావడంతో రెండో పెళ్లాలు చట్ట విరుద్ధం అయ్యారనాలి హిందూ కోడ్‌తో పాటు ముస్లిముల వ్యక్తి గత న్యాయసూత్రాలు మారక పోవడం వల్ల యీ బైగామీ చట్ట సమ్మతం చేసుకుందుకు దొంగ దారులు దొరుకుతున్నాయి మగవారికి. భార్య ఉన్న పెద్ద మనిషి తమ మతం మారి ముస్లిమే అయి హాయిగా రెండో పెళ్లిచేసుకొంటున్నాడు ; ఇంకా యిటువంటి అన్యాయాలు అనేకం జరుగుతూనే వున్నాయి. విడాకుల కేసులో బిడ్డల విషయంలో-తల్లికి లేని హక్కులు అధికారాలు పురుషునికి వుండడం విడాకులుచ్చుకున్న స్త్రీ తిరిగి పెళ్లిచేసుకుంటే-తొలి భర్త ఆస్తిపై హక్కు కోల్పోవడం లాంటివి యిప్పుడే సవరింపబడుతున్నాయి.

మహిళాలోకం సంఘంలో పురుషునితో సమాన పాయాలో నిలబడి-తమ సంఘ పురోభివృద్ధికి పాటుపడే ఒక వ్యక్తిగా నిరూపించుకోడానికి-తమకివున్న హక్కులు తెలుసుకుని వుండాలి. తమకి మాత్రేపు పురోభివృద్ధి సాధించి పెట్టిన మన నారీమణుల చరిత్రనీ శక్తి సామర్థ్యాలనీ ఓ సారి జ్ఞప్తికి తెచ్చుకుంటూ వుండాలి.

ఈ శతాబ్దపు తొలినుంచి యిప్పటిదాకా సాగిన ఉద్యమ లక్ష్యం ఎప్పుడూ ఒకటిగానే వుంది-అది భారత మహిళని వ్యక్తిగా గుర్తింప చేయడం. భారతజాతి పురోభివృద్ధి కామె సగభాగంబాధ్యత వహించగల శక్తిమంతురాలని నిరూపించ కల్గడం. అలా నిరూపించిన కొందరి జీవిత చరిత్రలు-మన తోటి సామాన్య మహిళలకి-కనువిప్పు అవడమే కాదు-కొత్తదారి చూపెడుతాయి, కొత్త ఉత్సాహాన్ని కల్గిస్తాయి.

సీరియల్ :

మహాభారతము

తెలుగంటుల లక్ష్మణశాస్త్రి

విరాటపర్వం

108

"దేవీ ! నా బాహుబలము అర్జునుని గాండీవము వ్యర్థము. చేతులు చూడుము. పూర్వము ఎఱ్ఱగా కోమలముగా నుండినవి ఇప్పుడు కాయకాసియున్నవి. ఆ నాడు విరాట సభలో నేను యుద్ధము చేయకపోవుటకు యుధిష్ఠిరుడు కారణము మనము బయటపడి పోయెదమను భయము నతడు నాకు సూచించెను. ఆయన అ పెట్టకుండినచో ఐశ్వర్యమదమత్తుడైన కీచకుని శిరమును సభలో మదగజమువలె త్రొక్కి నలిపి యుందును. దేవీ ! నిన్ను కీచకుడు తన్నినపుడే మత్స్యదేశ వాసులనందరను సంహరించవలెనను నిచ్ఛ కలిగెను. ధర్మరాజు సైగచేసి నన్ను వారించెను. మనకు రాజ్య భ్రష్టత్వము, కౌరవులను చంపకపోవుట, దుర్యోధన-కర్ణ-శకుని-దుశ్శాసనుల శిరస్సులను ఛేదించకపోవుట, ఇవి నా శరీరమును దహించుచున్నవి అవి నా హృదయశల్యములుగా బాధించుచున్నవి నీవు బుద్ధిమంతురాలవు ధర్మమును విడువకుము క్రోధమును విడువుము.

"ద్రౌపదీ ! నీకు కలిగిన యీ కష్టములన్నియు నీవు నా కిప్పుడు చెప్పినట్లు ధర్మపుత్రునికి చెప్పినచో నతడు తన జీవితమునే విడుచును. అర్జున-నకుల-సహదేవులు కూడా నీ యీ కష్టములు వినినచో బ్రతుకజాలరు. వీరందరు పోయిన పిదప నేను మాత్రము జీవించెదనా ?

"పూర్వము భృగు పుత్రుడైన చ్యవనుడు తపస్సు చేయుచు చేయుచు నొక వల్మీకము (పుట్ట) గా నయ్యెను. అతని ప్రాణము పోవు సమయమునగూడ అతని పత్ని సుకన్య అతనిని సేవించుచునే యుండెను. 'నారాయణి' యను ఇంద్రసేనను నీవు వినియే యుందువు. ఆమె మహా రూప సౌందర్యవతిగా నుండెను. ఆమె తన వేయియేండ్ల వయస్సుగల పతి 'ముద్గల' ఋషిని నిరంతరము సేవించుచుండెను. జనకుని కూతురు జానకిని నీ వెరిగియే యుందువు మహారణ్యావాసము చేయుచున్న పతిని అనుసరించెను. రావణునిచేత బాధింపబడియు సీత, పాతివ్రత్య ధర్మమును వీడక, తన పతి శ్రీరామునే ఆశ్రయించెను. నవయౌవనరూప సౌందర్యవతి లోపాముద్ర మహారాజ కన్యకగా నుండియు, లోకోత్తర సౌఖ్యములన్నియు విడిచి అగస్త్య మహామునిని అనుసరించెను. ద్యుమత్సేన పుత్రియైన సావిత్రి తన పతిని యమలోకమువరకు అనుసరించెను ఈ పతివ్రతల వలెనే నీవు గూడ సర్వగుణ సంపన్నురాలవు. చాలా కాలము వేచియుండవలసిన అవసరము నీకు లేదు. మన అజ్ఞాతవాసపు గడువు ముగియుటకు ఒకటిన్నర నెల మాత్రమే మిగిలియున్నది. ఈ గడువు తీరిన తరువాత తప్పక నీవు కోరినట్లే చేసెదనని సత్యముగా శపథము చేయుచున్నాను. ఈ కొద్ది కాలము నీవు ఉత్తమ స్త్రీలలో ఆదర్శప్రాయురాలవుగా నుండుము నీకుగల పతిభక్తి, సత్ప్రవర్తనచేత నీవు సమస్త రాజుల తలలపైన మకుటాయమానముగా నిలువగలవు" ఆ మాటలకు ద్రౌపది భీమసేనునితో నిట్లనెను :

"నాథా ! నేను మిక్కిలి ఆర్తి చెంది, దుఃఖములను భరించజాలక యింతగా ఏడ్చితినిగాని రాజును నిందించుట లేదు. భీమసేనా : జరిగినదానికి ఇపుడు అనుకొని లాభమేమి ! భావి కార్యముల కొరకు సిద్ధముగా నుండుము. 'నా రూప సౌందర్యములనుచూచి, విరాటరాజు నాపై ఆశచేత తనను విడుచునేమో' అను భయము చేత సుదేష్ణ సర్వదా ఉద్వేగము చెందుచుండును. సుదేష్ణ మనోభావమును కనిపెట్టిన దుష్ట కీచకుడు నాపై రాణికి అభిమానము లేదని నన్ను పొందుటకే సర్వదాకోరుచు వేధుకొనుచుండును. అతనిపైన నాకు కోపము వచ్చినప్పటికిని దానిని ఉపసంహరించుకొని 'కీచకా ! నిన్ను రక్షించుకొనుము జాగ్రత్త ! నేను అయిదుగురు గంధర్వుల భార్యను. వారు శూరులు, సాహసవంతులు. నిన్ను వధించెదరు'. అని చెప్పుచుందును. నా మాట లెక్కచేయక అతడు 'లక్షమంది గంధర్వులు వచ్చినను భయపడను. వారందరిని యుద్ధమునందు సంహరించెదను నా మనస్సుకు ఆనందము కలిగించుము' అని నాతో అనుచుండును అప్పుడు నేను 'కీచకా ! నీకు గంధర్వులతో సమానమయిన బలము లేదు నేను సర్వదా పాతివ్రత్య ధర్మ

మాచరించుచు నా కుల మర్యాదను కాపాడుకొనుచుందును. నా కారణముగా నొకని వధ జరుగగూడదని కోరుచుందును, అందు చేతనే, నీ వింతవరకు జీవించియున్నావు ' అని యనుచుందును. నా మాటలు విని కీచకుడు అట్టహాసము చేయుచు పరిహసించు చుండును.

"ఆ తరువాత సుదేష్ణ తన సోదరునకు ప్రీతి కలిగించదలచి నాతో 'కల్యాణీ! కీచకుని యింటికి పోయి మద్యమును తెమ్మ' అని నన్ను కీచకుని యింటికి పంపెను. అతడు నన్ను తన యింటిలో శాంతి పూర్వకముగా తనను స్వీకరించమని కోరెను. నేను నిరాకరించగా క్రుద్ధుడై నన్ను బలాత్కరింప జూడగా విడిపించుకొని త్వరగా విరాట సభకు పరుగెత్తుచు వచ్చితిని. అచ్చట నన్నతడు పడద్రోసి అందరు చూచుచుండగా తన్నెను. నేను విరాటరాజును, ధర్మరాజును నిందించితిని. గదా! విరాటరాజు కీచకుని వారించలేదు. అణచలేదు. కీచకుడు ఇంతటి దురాత్ముడైనను విరాటరాజు, అతని పత్ని సుదేష్ణ అతనిని గౌరవించుచు సేనాపతి పదవిలో నుంచినారు. కీచకుడు శూరుడు, అభిమానవంతుడు, పాపాత్ముడు, అన్నిటను మూర్ఖుడు, పరస్త్రీ లాలసుడు, ప్రజల ధనమును హరించుచుండును. ధర్మమనుమాట యెరుగడు. నేను మాటిమాటికీ అతని కోరికను తిరస్కరించుచుందును. అందుచేత నేను అతనికి కనపడినప్పుడంతయు నన్ను కొట్టుచుండును. ఒకనాడు నా జీవితమే అతని చేతిలో నశించవచ్చును. అట్టి పరిస్థితిలో ధర్మము కొరకు ప్రయత్నించుచున్న మీ యందరి ధర్మము నశించును.

"ప్రతిజ్ఞా పాలనమే ప్రధానముగా మీరు చూచుచున్నచో మీ భార్య రక్షింపబడదు. భార్య రక్షింపబడిననే సంతానము రక్షింపబడును. సంతతి రక్షణచేత తాను రక్షింపబడును. ఎందుకనగా, భార్యకు ' జాయ ' అని పేరు గదా! కాబట్టి భార్య భర్తను రక్షింపవలెను. ఈ రహస్యమును వర్ణ ధర్మవిదులైన బ్రాహ్మణులు చెప్పగా వినినాను. క్షత్రియునకు శత్రు విజయముకన్న మరియొక ధర్మము లేదు. యుధిష్ఠిరుడు, నీవు యిరువురును చూచుచుండగనే కీచకాధముడు నన్ను కాలితో తన్నెనుగదా! పూర్వము జటాసురుని బారినుండి నన్ను రక్షించితివి. సైంధవుని నాకుగాను జయించితివి. అట్లే నన్ను అవమానించుచున్న యీ పాపిష్ఠుడైన కీచకుని గూడ వధించుము. అతడు రాజుకు ప్రియుడైన కారణముచేతనే నాకు దుఃఖము కలిగించుచున్నాడు. కామ మదముచే త్రుళ్లి పడుచున్న ఆ దురాత్ముని రాతిపైన కుండను పగుల గొట్టినట్లుగా కొట్టి ముక్కలు ముక్కలుగా ఛేదించుము. నాకు గలిగిన అనేకానర్థములకు కారణమైన కీచకుడు తెల్లవారు వరకు జీవించియుండినచో, విషమునైనను త్రాగి ప్రాణములను విడిచెదను గాని అతనికి వశురాలను కాను. భీమసేనా! దానికన్న నీ సమక్షమునందు నాకు మరణమే శ్రేయస్కరము."

"జనమేజయా! ఇట్లు చెప్పి దుఃఖించుచు ద్రౌపది భీముని యెదపై వ్రాలెను. భీముడామెను ఆలింగనం చేసుకొని, మంచి మాటలు చెప్పి ఊరడించి, అశ్రుసిక్తమైన ఆమె ముఖమును తన చేతితో తుడిచి, కీచకునిపై క్రోధముచేత మండిపడుచు నాలుకతో పెదవుల మూలలు నాకుచు, కీచకుని మనస్సునందు తలచుచు, దుఃఖార్తయైన ద్రౌపదితో నిట్లనెను" అని వైశంపాయనుడు చెప్పి తరువాత భీముడు ద్రౌపదితోననిన మాటలు ఇట్లు చెప్ప దొడగెను.

"దేవీ! నీ యిష్టప్రకారమే నేడు కీచకుని అతని బంధువులతో పాటు వధించెదను, నీవు దు:ఖమును విడిచి యీ సాయంకాలమే అతనిని కలసి, నర్తనశాలకు రమ్మని చెప్పుము. ఆ శాలయందు పగలు కన్యకలు నాట్యము చేసి రాత్రి తమ తమ ఇండ్లకు పోయెదరు. రాత్రి అది నిర్జనముగా నుండును. అక్కడ దివ్యమైన శయనము గూడ నున్నది. ఆనాడు అతనికి, చచ్చిన అతని పూర్వులను చూపించెదను, అతనితో నీవు రహస్యముగా మాట్లాడు నప్పుడు ఎవ్వరుగూడ మిమ్ము జూడకుండునట్లు మెలగుము.

"జనమేజయా! ఈ విధముగా ద్రౌపదీ భీములు మాట్లాడుకొని దుఃఖించుచు విడిపోయిరి. ఆరాత్రి గడచిన తరవాత ప్రాతఃకాలమునందు కీచకుడు రాజ గృహమునకు పోయి ద్రౌపదితో నిట్లనెను :—"సైరంధ్రీ! రాజు చూచుచుండగనే సభలో నిన్ను నేను పడద్రోసి తన్నినను నిన్ను కాపాడు వాడెవ్వడును లేకుండెను గదా! విరాటుడు మత్స్యదేశమునకు పేరుకు మాత్రమే రాజు గాని, సేనాపతియైన నేనే రాజును సుమా! నన్ను స్వీకరించుము. నీకు దాసుడ నయ్యెదను. ప్రతిదినము నీ వ్యయమునకు నూరు బంగారు నాణెము లిచ్చెదను. ఇప్పుడే కైకొనుము. నూరుమంది దాసీజనము ఇతర దాసీజనము, కంచరి గాడిదలు కట్టిన రథమును నీసేవకొరకు ఇచ్చెదను. ఇప్పుడు మన ఇరువురి సమాగమ మగుగాక" ఆ మాటలు విని ద్రౌపది యిట్లనెను.

"కీచకా? అలాగైనచో నేడు నేనొక ఒడంబడిక చేసెదను. దాని నంగీకరించుము. నీవు నన్ను కలియుటకు నాకడకు వచ్చు సమాచారము నీ మిత్రులకు గాని, సోదరులకు గాని యెవ్వరికి గూడ తెలియగూడదు. ఎందుకనగా, కీర్తిపరులైన నా పతులు గంధర్వులకు అపకీర్తి వచ్చునని భయపడుచున్నాను. ఇట్లు నాకు నీవు ప్రతిజ్ఞ చేసినచో నేను నీకు అధీనురాల నయ్యెదను". ఆ మాటలకు కీచకుడు 'సైరంధ్రీ! అట్లే కానిమ్ము. ఆ శూన్య గృహమునకు నేనొక్కడనే నీ సమాగమమునకు, గంధర్వులు తెలిసికొనకుండ, వచ్చెదను" అని చెప్పెను. ఆ మాటలకు ద్రౌపది "కీచకా! విరాటరాజు నిర్మించిన నర్తనశాలకు ఈ రాత్రి చీకటిలో ఒంటరిగా పోయి యుండుము. అక్కడ పగలు కన్యలు నృత్యముచేసి పోయెదరు. రాత్రి యెవరు నుండరు. ఆ సమయమునందు గంధర్వులు మనను కనిపెట్టజాలరు. అక్కడ మనము కలిసికొనినచో అన్ని దోషములు దూరమగును. ఇందులో సంశయము లేదు" అని చెప్పెను. ఆ మాటకు కీచకుడు అంగీకరించి 'నీకు గంధర్వుల వలన భయపడవలసిన భయములేదు' అని ఆమెకు ధైర్యము చెప్పెను."

"జనమేజయా! కీచకునితో ద్రౌపది మాట్లాడిన తరువాత మిగిలిన ఆ యర్ధదినమును ఒక నెలవలె అతి కఠినముగా, భీమునికి

ఆ విషయము తెలుపుటకు, గడపెను. కీచకుడు తన యింటికి పోయి మిక్కిలి సంతుష్టుడై యుండెను. గాని సైరంధ్రి రూపములో తనకు మృత్యువు ఆసన్నమైనదని మూఢుడు తెలిసికొనలేక పోయెను. అతడు కామమోహితుడై త్వరగా గంధమాల్యాభరణములతో తనను అలంకరించుకొనెను. సైరంధ్రిని తలచుకొనుచున్న అతనికి కాలము అతి దీర్ఘముగా గడచుచుండెను. ఇక పైన ఎల్లప్పటికి రాజ్యలక్ష్మితో వియోగము చెందబోవుచున్న కీచకుడిని ఆ యలంకారములచే ఆనాడు, ఆరిపోవుచున్న దీపము అధికముగా వెలుగునట్లు ప్రకాశించెను. ద్రౌపది మాటపైన పూర్తి విశ్వాసము గల కీచకుడు కామమోహితుడై ఆమెను తలచుచు, నెంతకాలము గడచినది గూడ తెలియలేకుండెను.

"జనమేజయా ? ద్రౌపది కీచకునితో మాట్లాడిన తరువాత వంటశాలలో నున్న భీముని వద్దకు పోయి 'నాథా ! నీవు చెప్పిన ప్రకారమే కీచకునితో నేను మాట్లాడి యీ రాత్రి యతడు నర్తనశాలకు వచ్చునట్లు ఏర్పాటు చేసితిని. శూన్యమయిన నర్తనశాలకతడొక్కడే వచ్చును. అతని వధించుము. దర్పితుడై యతడు గంధర్వులను అవమాన పరచుచున్నాడు. కొలనినుండి సర్పమును లాగిపారవేసినట్లు, చంపుము. నా కన్నీరు తుడువుము. నీ క్షేమము, మన కులము యొక్క మానము కాపాడుము ' అని భీమునితో ననెను. అది విని భీముడిట్లనెను :—

'మానినీ నీకు స్వాగతము. నాకు ప్రియము తెలిపితివి. కీచకుని వధించుటకు నాకెవరి సహాయము అక్కరలేదు. కీచకునితో నీకీరాత్రి సమాగమ మగునని చెప్పి నాకు హిడింబాసురుని వధించిన నాడు కలిగినంత ప్రీతిని కలిగించితివి. నా అన్నదమ్ముల మీద, ధర్మము మీద ఒట్టుపెట్టుకొని చెప్పుచున్నాను వినుము. ఈ రాత్రి నేను సత్యముగా కీచకుని, వృత్రాసురుని ఇంద్రుడు వధించినట్లు వధి చెదను. ఏకాంతము నందు గాని, బహిరంగము నందు గాని, అతడెక్కడ లభించిన నక్కడ మట్టుపెట్టెదను. అతనికి సహాయకులుగా మత్స్య సైనికులు వచ్చి యుద్ధము చేసినను, వారినిగూడ చంపెదను తరువాత దుర్యోధనునిగూడ వధించి సమస్త భూమండలమునకు రాజునయ్యెదను. యుధిషిరుడిక్కడనే యుండి యీ విరాట రాజును యథేష్టముగా సేవించుచుండుగాక."ఆమాటవిని ద్రౌపది'భీమసేనా! నా కొరకై నీ ప్రతిజ్ఞను విడువకుము. రహస్యముగానే కీచకుని చంపుము' అని యనెను. ఆమాటకు భీముడు 'మానినీ! నీవు చెప్పినట్లే చేసెదను. భయపడకుము. నేడు కీచకుని, అతని బంధువులతోపాటు, ఎవరికి కనపడకుండ చీకటిలో, సర్పము బిల్వ వృక్షము నాక్రమించుకొనునట్లు చుట్టుముట్టి, అలభ్యమైన వస్తువును కోరిన ఫలముగా, నతని తల బగులగొట్టి వధించెదను' అని ద్రౌపదితో ననెను."

"జనమేజయా ! ఆ రాత్రి భీముడు తొలుతనే నర్తనాగారమునకుపోయి ఒకచోట దాగియుండి, సింహము మృగముకై వేచి యుండునట్లు, కీచకుని కొరకు వేచియుండెను. కీచకుడు అలంకరించుకొని నియమిత సమయమునకే, కామమోహితుడై ద్రౌపదీ సంగమేచ్ఛచేత వచ్చి, లోపల ప్రవేశించెను అక్కడ చీకటి క్రమ్మియుండెను. అదివరకే అక్కడికి వచ్చియున్న భీమసేనుని వద్దకు పోయెను ద్రౌపది యనుకొని భీముని తాకెను భీముడప్పుడు ద్రౌపదికి కలిగిన అవమానమును స్మరించుచు కోపముతో మండుచుండెను. కీచకుడు సంతసించుచు నిట్లనెను :—"కామినీ ! నేను సంపాదించిన ధనమంతయు నీకు బహుమానముగా నిచ్చితిని. ఇంతియేకాక, అనేక దాసదాసీ జనముతో, రత్నరాసులతో నలంకృతమై, క్రీడా విలాసముతో శోభితమైన నా గృహము, అంతఃపురము నీకు అర్పించి, త్వరగా నీ వద్దకు వచ్చినాను. సుందరీ ! నా యంతఃపుర స్త్రీలందరు, నావంటి కమనీయమూర్తి మరియొకడు లేడని ప్రశంసించుచుందురు" ఆ మాటలువిని. భీముడిట్లనెను — "నీవు నిజముగా అందగాడవే ఇది నీ భాగ్యము. నిన్ను నీవు ప్రశంసించుకొనుట గూడ నీ భాగ్యమే. ఇంతకుపూర్వ మెప్పుడు గూడ నీవు ఇట్టి కోమలమైన స్పర్శను ఎరిగి యుండవు. నీవు స్పర్శను బాగుగా గుర్తించగలవు కామధర్మజ్ఞులలో విలక్షణుడవుగా కనబడుచున్నావు."

"జనమేజయ మహారాజా! ఈ విధముగా చెప్పి భీమసేనుడు, హఠాత్తుగాలేచి నవ్వుచు కీచకునితో నిట్లనెను —

"అరే! నీవు పర్వతమువలె నున్నావుకాని, నేను, సింహము మదగజమును ఈడ్చినట్లు భూమిపైన ఈడ్చెదను పాపిష్ఠుడా! నేడు నీ సోదరి ఆ యవస్థలో నిన్ను చూడగలదు నీవు మరణించినచో సైరంధ్రికి ఏ బాధయుండదు. ఆమె పతులు సుఖముగా సంచరించగలరు." ఇట్లు అనుచు భీముడు, జనమేజయా! పుష్పమాలలతో శోభిల్లుచున్న కీచకుని జుట్టు పట్టుకొనెను. కీచకుడు గూడ మహాబలవంతుడు గనుక ఒక్క ఊపుతో తనజుట్టు భీముని పట్టునుండి విడిపించుకొని యతనిని తన బాహువులలో బంధించెను అప్పుడా యిరువురికి, క్రోధ ఘూర్ణితములైన రెండు సింహముల వలెను, ఒక కరిణి కొరకు పోరాడు రెండు గజములవలెను ఘోరమైన బాహుయుద్ధము జరిగెను. ఆ యుద్ధము పూర్వము వాలి సుగ్రీవులకు పరస్పర జయేచ్ఛతో జరిగిన బాహు యుద్ధమువలె నుండెను. ఆ యిరువురు నైదు ఫణములుగల సర్పములవలె ఐదు వ్రేళ్లుగలిగి, క్రోధమనెడు విషముచేత ఉద్ధతములైన తమ బాహువులను పైకెత్తి నఖములనెడు కోరలతో అన్యోన్యము కొట్టుకొనిరి.

"బలవంతుడైన కీచకునిచేత వేగముగా కొట్టబడిన భీముడు స్థిరముగా ఒక్క అడుగుగూడ చలించక నిలిచెను. ఒండొరులు ఈడ్చుకొనిరి. అప్పుడువారు బలసిన ఆబోతులవలె నుండిరి. నఖములు, దంతములే ఆయుధములుగాగల దర్పించిన రెండు వ్యాఘ్రములవలె వారు అతి భయంకరమైన ద్వంద్వయుద్ధము చేసిరి. కీచకుడు క్రోధావేశముగల ఒక యేనుగు, కుంభస్థలమున మదజలము గారుచున్న మరియొక మదపుటేనుగును పట్టినట్లు భీముని తన బాహువులతో హఠాత్తుగా పట్టుకొనెను. భీముడు గూడ అతనిని ఆ విధముగనే పట్టుకొనెను. బలవంతుడైన కీచకుడు పట్టును విడిపించుకొనెను. ఆ యిరువురి భుజముల ఒరిపిడిచేత, వెదుళ్లు విరిగినప్పుడు

కలుగు ధ్వని వలె, పటపట ధ్వని బయలువెడలెను. భీముడతనిని ఇంటిలోనికి ఈడ్చి చండమారుతము వృక్షమును వలె గిరగిర త్రిప్పెను బలవంతుడైన భీముని చేత యుద్ధమునందు పట్టుకొనబడిన కీచకుడు యథాశక్తి ప్రయత్నించుచు భీముని తనవైపునకు ఈడ్చుకొని మోకాళ్ళతో భూమిపైన పడవేసెను

"అట్లు పడిపోయిన భీముడు అతివేగముతో దండధరుడైన యమునివలె పైకి లేచెను అట్లా యిరువురు బలవంతులు పరస్పర స్పర్ధతో, ఆ యర్ధరాత్రమునందు, నిర్జనస్థలమున నొండొరులు ఈడ్చుకొనుచుండిరి అది గట్టియిల్లయినను మాటిమాటికి కంపించెను. క్రోధముచేత ఆ యిరువురు గర్జిల్లిరి ఇంతలో, భీముడు కీచకుని తన కరతలములచేత గట్టిగా కొట్టెను అయినను కీచకుడు ఒక అడుగైనను కదలక నిలచెను ముహూర్తకాలమట్లు నిలిచియుండియు భీముని బలముచేత వశముదప్పగా కీచకుని బలము క్షీణించెను. కీచకుని బలము తగ్గుటను, అతడు అచేతనుడగుటను కనిపెట్టి భీముడు అతని రొమ్ముపై యెక్కి కూర్చొని పిడికిలితో గట్టిగా గుద్దెను క్రోధావిష్టుడై, శార్దూలము మృగమును పట్టుకొనినట్లు కీచకుని జుట్టు పట్టుకొనెను పశువులను పగ్గముతో కట్టినట్లు తన బాహుపాశములతో కీచకుని బంధించెను పగిలిపోయిన నగారవలె అరచుచున్న కీచకుని భీముడు గిరగిర త్రిప్పెను

"తరువాత భీముడు కీచకుని కంఠమును తన బాహువులతో పట్టి ద్రౌపది కోపము శాంతించుటకుగాను, నులిమెను. అంతటితో కీచకుని సర్వావయవములు నలిగి కనుగ్రుడ్లు బయటకి వ్రేలాడెను. భీముడు మోకాలితో అతని నడుమును అదిమి బాహువులతో పశువును వలె చంపెను భూమిపైన ఈడ్చి భీముడు 'సైరంధ్రికి కంటకప్రాయుడుగాను, నా భ్రాతృభార్యను అపహరించువాడుగా నున్న కీచకుని నేడు చంపి ఋణవిముక్తుడనై శాంతిని పొందితిని 'అని చెప్పి వికారముగా చచ్చి పడియున్న కీచకుని విడిచెను. కాని, అతని కోపము ఆగలేదు. చేతులు నలిపికొనుచు పండ్లు పటపట కొరుకుచు మరల కీచకునిపై నెక్కి, పూర్వము పరమేశ్వరుడు గహ్వాసురుని అవయవములను అతని శరీరమునందు కూరినట్లు, భీముడు కీచకుని కాళ్లు, చేతులు, తల, మెడ మొదలైన అవయవములను అతని శరీరములోనికి కూర్చి ముద్దగా ఒక మాంసపిండాకారమును చేసి, ద్రౌపదితో 'పాంచాలీ! రమ్ము ఈ కామాంధుని ఏగతి పట్టించితినో చూడుము' అని చెప్పెను "

"జనమేజయా! ఇట్లు చెప్పి భీముడంతటితో ఆగక, కీచకుని మృతశరీరమును పాదములతో త్రొక్కెను. అగ్నిని మండించి ఆ వెలుగులో కీచకుని పాంచాలికి చూపి 'ద్రౌపదీ! సద్గుణశీలవతివగు నిన్ను పొందగోరువారికి, ఈ కీచకుని గతియే పట్టును' అని చెప్పెను. తరువాత భీముడు శాంతిల్లి, ద్రౌపదిని వీడ్కొని తన పాకశాలకు పోయెను.

" కీచకుని చంపిన ద్రౌపది మిక్కిలి సంతసించుచనదై నర్తనశాలకు వెలుపలనున్న కావలివారికి పిలిచి 'నన్ను కామించిన కీచకుని నా పతులు గంధర్వులు వచ్చి వధించిరి. అక్కడికి వచ్చి చూడుడు' అని చెప్పెను. ఆ మాటకు ద్వారపాలకులు దివిటీలు పట్టుకొని వచ్చి, అచ్చట చచ్చి నెత్తుటిలో దొర్లి ముద్దగా పడియున్న కీచకుని చూచి మిక్కిలి ఆశ్చర్యముతో, 'ఇతని కాళ్లు, చేతులు, మెడ, తల యివన్నియు నెక్కడ యున్నవి?' అని పరీక్షింపజేసిరి.

ఉపకీచకులు ద్రౌపదిని బంధించి శ్మశానమునకు తీసికొనిపోవుట

" జనమేజయా ! అప్పుడు కీచకుని బంధువులందరు అక్కడికి వచ్చి మిక్కిలి యేడ్చిరి. ఆ విధముగా అన్ని అంగములు ముడుచుకొని నేలపైన పడియున్న తాబేలు వలె(తాబేలు నీటిలో నున్నప్పుడే కాళ్లు, తల వ్యాపింపజేయును. నేలపై నున్నప్పుడు తల కాళ్లు ముడుచుకొని ముద్దవలె పడియుండును. ఆ విధముగా కీచకుడున్నాడని అద్భుతమైన యీ ఉపమానముచేత తెలియుచున్నది.) నున్న కీచకుని చూచిన బంధువులకు భయము, గగుర్పాటు కలిగెను. అట్లు నలగగొట్టబడిన కీచక శరీరమునకు దహన సంస్కారము చేయుటకు వారు ఆ శవమును బయటికి(శ్మశానమునకు) తీసికొనిపోవుటకు సిద్ధము చేయుచుండిరి. పూర్వము వృత్రాసురుని వధించి ఇంద్రుడు రాక్షసుని శరీరమును గూడ నిట్లే చేసియుండెను.

" అప్పుడు ఉపకీచకులు ఆ సమీపములో నొక స్తంభమును ఆనుకొని నిలిచియున్న ద్రౌపదిని చూచి, "ఈమె వలననే కీచకుడు చంపబడెను గనుక ఈ దుష్టురాలిని శీఘ్రముగా చంపవలెను. లేదా ! ఈమెను బంధించి ఈమెను కామించిన కీచకుని శవముతోనే దహింపుడు. కీచకునకుగూడ ప్రియము చేసినట్లగును" అని చెప్పి ఆ పనికి ఆజ్ఞ యిమ్మని విరాటరాజు నడిగిరి. ఉప కీచకుల పరాక్రమము నెరిగినవాడు కాబట్టి వారికి భయపడి విరాటుడు ద్రౌపదినిగూడ కీచకుని మృతశరీరముతోబాటు దహించుటకు అంగీకరించెను. అప్పుడు భయముచేత కంపించుచున్న ద్రౌపది వద్దకు ఉపకీచకులు వచ్చి ఆమెను పట్టుకొని ఆ పాడెపైననే బంధించి శ్మశానమునకు తీసుకొనిపోయిరి అప్పుడు తన నాథులకు మొరపెట్టుకొనుచు ద్రౌపది వారిని ఇట్లు పిలిచెను।—"జయ–జయంత విజయ–జయత్సేన–జయద్బలులారా ! పిడుగు ధ్వనివంటి ధనుష్టంకారము చేయుచు, మీరు భయంకర రథ ధ్వనిచే పూర్వము శత్రువుల హృదయములను చీల్చుచుంటిరి అట్టి మీ ప్రియపత్నిని ఉప కీచకులు చంపుటకు కొనిపోవుచున్నారు. నా మొర విని త్వరగా రండు"

(సశేషం)

ఆఫ్రికా జానపద కవిత్వం

సాంప్రదాయిక ఆఫ్రికా సమాజాల జీవితంలో కవిత్వం ప్రముఖ స్థానాన్ని ఆక్రమిస్తుంది. వందిమాగధులు, భజంత్రీలు, పూజార్లు, వేటగాళ్ళు, పగటి వేషగాళ్ళు– వీళ్ళందరూకూడా కవితా గానం కవితా సృష్టి చేసితీరాలి. జననం, వివాహం, మరణం మొదలైన వాటికి సంబంధించిన కుటుంబ కర్మకాండలు, జాతీయ నాయకుల అధికార స్వీకారోత్సవాలు లేదా మత సంబంధమైన పండుగలు– ఇటువంటివన్నీ కవితాగానానికి అనువైన సందర్భాలే వీటితో సమానంగా నిత్యజీవితంలోని కవిత్వంకూడా ముఖ్యమైనదే. దుంపలు దంచే పడుచుపిల్ల తన వలపుకాడిని గురించి పాడుతుంది. అడవికి పోతూ వేటగాడు తాను వేటాడబోయే జంతువుల్ని పొగుడుతూ పాడుతాడు

—డా: తంగిరాల వెంకట సుబ్బారావు

లిఖిత రూపమైన భాష లేకపోవడం వల్ల ప్రతివాడూ కొద్దో గొప్పో కవి అయితీరుతాడు. అక్కడ ఏదీకూడా పూర్తిగా స్థిరమైనది కాదు, నిశ్చయమైనదీకాదు. ప్రసిద్ధమైన పాటలకీ, పద్యాలకీ తన పరిస్థితికి అనుగుణంగా కొత్త పాదాలు చేర్చడానికి ప్రతి వాడికీ స్వేచ్ఛవుంది సాంప్రదాయిక ఆఫ్రికా సమాజాలో వృత్తి కవులు కూడా లేక పోలేదు. కాని వాళ్ళు ఆధునిక ఐరోపా కవుల్లాగ ఇతర దేశాల కవుల్లాగ సమాజం నుండి వేరుచేయబడిన వాళ్ళు కారు వ్రేళ్ళ మీద లెక్కించదగిన ఏ కొద్ది మంది కోసమో కవిత్వం అల్లుతూ, ఏ కాంతంలో కూర్చుండే వాళ్ళు కారు. వాళ్ళ కవితా సృష్టి వెంటనే సామాన్యుల అస్తి అయిపోతుంది ఇతరులు దాన్ని స్వీకరిస్తారు తీర్చి దిద్దుతారు అయినా వారిలో ఎవడూ కర్తృత్వం కోసం ప్రాకులాడడు

సుప్రసిద్ధ ఇతివృత్తాలు

ఆఫ్రికా ఖండంలో అనేక జాతులు, సంస్కృతులు వున్నాయి అందరికీ జానపద సాహిత్య సంపద వుంది పశ్చిమ ఆఫ్రికా లోని 'యోరుబా', 'ఎవే' జాతులు, దక్షిణ ఆఫ్రికాలోని 'జులూ', 'బుష్మన్' జాతులు, తూర్పు ఆఫ్రికాకి చెందిన 'గల్లా', 'స్వాహిలి' అనేజాతులు, ప్రాచీన ఈజిప్షియన్లు–వీరందరూ తరతరాలుగా పాడుకొనే పాటలు కో కొల్లలుగా వున్నాయి. ప్రపంచంలోని గొప్ప కవిత్వాలలోని సుప్రసిద్ధ యితి వృత్తాలే యీ పాటల్లోనూ మనకు గోచరిస్తాయి 'యోరుబా' కవి పురుషోత్తముడైన భగవంతుణ్ణి అనంతునిగా కీర్తిస్తాడు

"పడుచు వాళ్ళెప్పుడూ బట్ట చావు వినరు
—బట్ట చిరిగి పీలికలు మాత్రమే అవుతుంది
పడుచు వాళ్ళెప్పుడూ దేవుడి చావు వినరు
—బట్ట చిరిగి పీలికలు మాత్రమే అవుతుంది"

'ఫ్యాంగ్' జాతిలో సూర్యుడు దేవుడికి ప్రతీక అతడు రాత్రి అనే స్త్రీని బలాత్కరిస్తున్నట్లుగా వర్ణించబడింది

"రవ్వలు చిమ్మే కాంతి దెబ్బలతో
ఆమె తొడుక్కున్న పెద్దగౌను చింపివేస్తావు
నిప్పుల జరీ అంచుతోవున్న
మెరిసే నక్షత్రాల బొత్తాములతో వున్న
ఆమె నల్లటి గౌను చింపివేస్తావు"

'బుష్మన్' జాతివారికి చంద్రుడు పునర్జన్మకి గుర్తు.

"నువ్వు కనుచూపు నుండి అదృశ్యమై పోయాక
ఎప్పుడూ యితోధిక జీవంతో తిరిగి వస్తావు.
మరణం తర్వాత మేము కూడా తిరిగివస్తామనీ
మళ్ళీ హాయిగా వుంటామనీ నువ్వు
మాకోసారి ప్రమాణం చెయ్యలేదూ?"

పిగ్మీలు దేవుణ్ణి కాంతిని తెచ్చే మహామహునిగా అభినందిస్తారు:

''అతడు పాలపుంత గుండా నడుస్తాడు.''
బల్లుల్ని పోగుజేసే ఆడదానిలాగ
తొందర తొందరగా వాటిని ఒక బుట్టలో కుప్పవేస్తాడు.''

'ఎవే'జాతివారు, 'యొరుబా' జాతి వారూకూడా తమపితృదేవతలు స్వర్గానికి పోవడానికి దాటవలసిన నది(వైతరణి)ని గూర్చి పాడుతారు. ఇది ప్రాచీన పురాణాల్లో ప్రసిద్ధమైన కథన ఘటనం.

''నేను నది మీద తేలిపోతున్నట్లు కనబడ్డాను
నది రాజుని రవి రాజుని చూశాను
ఆ లోకంలో కొమ్మల్లేని చెట్లు చూశాను
అవి పండ్ల భారంతో వున్నాయి
పండ్ల బరువుతో వంగిపోయిన ఆ చెట్లని
పండ్లు చంపివేశాయి.''

ఆఫ్రికా కవికి చచ్చిపోయిన వాళ్లు 'సాయంకాలం గుంపు కట్టే దోమల్లా' బ్రతికి వున్న వాళ్ళ ప్రక్కనే వుంటారు. మరణించాక కూడా వాళ్ళు ఈ ప్రపంచంలోని హడావిడి కార్యక్రమాలతో సంబంధ కలిగివుంటారనే ఆశను వ్యక్తం చేస్తాడు ఆఫ్రికా కవి:

"బజార్లోని పెద్ద పెద్ద చెట్లనీడల్లో నన్ను పూడ్చి పెట్టండి
నేను మ్రోగే భేరీనాదం వినాలనుకుంటున్నాను
నర్తకుల పాదస్పర్శను అనుభవించాలనుకుంటున్నాను''

అందమైన పద చిత్రం

ఐరోపా కవుల భావనలో మరణమే మానవునికి అంత్యం. ఆఫ్రికా కవులకి మరణం తాత్కాలికమే కాని శాశ్వతంకాదు. మన భారతకవులలాగే వారికి పునర్జన్మ మీద నమ్మకం వుంది. అయినా హఠాన్మరణాఘాతానికి ఆఫ్రికా కవి బాధపడతాడు. 'ఆకాన్' జాతికవి అల్లిన అందమైన పద చిత్రం చూడండి :

''అదేమిటి ! నీ సామాను
అంత తొందరగా అమ్ముడు పోయాయా?''

ఆఫ్రికా సాంప్రదాయిక కవితలలో ప్రేమ రకరకాల భావోద్రేకాలతో అభివ్యక్తమవుతుంది. ప్రేయసి దగ్గరకు వస్తుంటే తాను పొందే ఆనందాన్ని ఒక ఈజిప్షియన్ కవి, వలలో పడిన పిట్టని వదిలేసి అది ఆకాశంలోకి ఎగిరిపోతుంటే చూసే ఆనందంతో పోలుస్తాడు. మరొక 'ఫులానీ' కవి తన ప్రియురాలిని గురించి యిలా అంటాడు :

"ఎండు కట్టెలు పోగుజేసే వాళ్ళలా
ఆమె ఎప్పుడూ చేపల కంపు కొట్టదు
ఆమె ఎప్పుడూ చెమట కార్చదు"

ఈ కవితలన్నీ ఆంగ్ల భాషలోకి అనువదింపబడినందువల్ల మనకు పరిచయమవుతున్నాయి. ఆఫ్రికా గీతాలలోని లయ ఆంగ్లాను వాదానికి లొంగదు. ఆఫ్రికాభాషలన్నీ నాదాత్మకమైన భాషలు (tonal languages). వీటిలోని లయ, నాద వ్యవస్థ మీద ఆధారపడిన ధ్వని పద్ధతులు ఐరోపా భాషలకి లొంగవు.

కవిత్వంలోని అతి ముఖ్యమైన అంశం పద చిత్రీకరణ (Imagery.) దీనిని మాత్రం చక్కగా అనువదించవచ్చు. ఈ కవితలలోని రూపకాలంకారాలు, పద చిత్రాలు మనకు నిత్యానందాన్ని కలిగిస్తాయి. దేవుడు 'ఆకాశంలో తేనెపట్టులాగ విశ్రాంతి తీసుకుంటున్నట్టు' వర్ణింపబడింది. 'యొరుబా' జాతి వారి యుద్ధ దైవానికి ఉపయోగించిన భయంకర పద చిత్రం చూడండి : "అతడు ఇంటి యజమానిని చంపుతాడు/వాని రక్తంతో పొయ్యికి రంగు వేస్తాడు." ఇంకా సూక్ష్మంగా, కాని భయంకరంగా, యుద్ధ వీరుణ్ణి వర్ణిస్తారు. "నీ శత్రువుల్ని నువ్వు నాజూకుగా చంపుతావు/మట్టగిడసని రెండు ముక్కలుగా కోసినట్టు".

కవిత్వంలో హాస్యం

ఆఫ్రికా కవిత్వంలో హాస్యం కూడా లేక పోలేదు. యుద్ధ వీరుణ్ణి గురించే ఒక కవి అంటాడు : "నువ్వు నోరు విశాలంగా తెరిచినప్పుడల్లా ఒక వీరుణ్ణి మ్రింగి వేస్తావు." ఇథోపియాకవి పనికి మాలిన ప్రియుణ్ణి యిలా వర్ణిస్తాడు : "గాలి చల్లడం, వడగండ్ల బొత్తాములు" లేదా "నిప్పు ప్రక్కన పెట్టిన గ్లాసులోని నీళ్లు". చాలామంది ఆఫ్రికా కవులలో ఆశ్చర్యకరమైన వాస్తవికతా దృక్పథం, వివరాలను సూక్ష్మంగా పరిశీలించే మేధాశక్తి కనబడతాయి. పేదవాడిని గురించి ఒక 'స్వాహిలి' కవిత యిలా అంటుంది :

"పేదవాడికి సభ్యత లేదు, వాడు వచ్చేస్తాడు
గోళ్ళక్రింద పేల రక్తంతోటే !"

'ఫులానీ' ప్రేమ గీతంలో కవి 'తన ప్రేయసి అరచేయి, కాలేయం లాగ ముట్టుకుందుకు తియ్యగా వుంటుంది' అంటాడు. కవితా వస్తువుకి అనుకూలంకాని వలన వచ్చిన ఐరోపా వాడి వర్ణన కూడా ఆఫ్రికా కవి సుందరమూ ఆశ్చర్యకరమూ అయిన పద చిత్రణతో చేస్తాడు.

"వాడి చర్మం తెల్లగా వుప్పులా వుంది
వాడి జుట్టు పొడుగ్గా అల్లిన తూటు కాడలా వుంది
వాడి దుస్తులు చేపలతో చేశారు
పక్షులకన్నా అందమైన చేపలతో చేశారు.

తొమ్మిది రకాల గీతాలు

ఆఫ్రికా సాంప్రదాయిక కవిత్వాన్ని మత గీతాలు, మరణ గీతాలు, దుఃఖ గీతాలు, ప్రశంసా గీతాలు, యుద్ధ గీతాలు, ప్రేమ గీతాలు, ప్రజా గీతాలు, జంతు గీతాలు, బాల గీతాలు—అని తొమ్మిది రకాలుగా విడదీయవచ్చు. వీటిలో ఒక్కొక్క రకానికి ఒక్కొక్క ఉదాహరణం యిస్తున్నాను :

పితృ దేవతలు

ఇది 'హాటెన్ టాట్' జాతి వారు పాడుకొనే మత గీతం. ఆఫ్రికాలో 'మ్బూతి' (mbuti) అనే వాళ్ళు పిగ్మీలు. వీళ్ళకన్నా బలమైన జాతులచేత వీళ్ళు 'ఇతూరి' అడవుల్లోకి తరిమి వేయబడ్డారు. అక్కడ వాళ్ళు స్థిరమైన నివాసం ఏర్పాటు చేసుకోలేక సంచార జీవితాన్ని గడుపుతున్నారు ఒక ప్రదేశంలో స్థిరంగా వుండక పోవటంచేత, తమ పూర్వుల సమాదుల్ని వాళ్ళు కనిపెట్టుకొని వుండ లేక పోతున్నారు అందుచేత వాళ్ళకి ప్రతి చోటా కూడా వీచే గాలియే మరణించిన వారి ప్రేతాలకు ప్రతీకగా అయింది.

"రోజులు గడిచిపోయాయి
మనం ఒక తిరుగు బోతుల గుంపు
బహుశః
మన ముందు ఇంకా మంచి రోజులుండచ్చు.

కాంతి కరిగి పోతుంది
రాత్రి యింకా నల్లబడుతుంది
రేపు ఆకలి,

దేవుడు కోప్పడతాడు
పెద్దలు గతించారు
వాళ్ళ అస్థికలు దూరంగా వున్నాయి
వాళ్ళ ఆత్మలు తిరుగుతున్నాయి
వాళ్ళ ఆత్మలు ఎక్కడున్నాయి ?

వీచే గాలికి
బహుశః అది తెలుసు

వాళ్ళ అస్థికలు దూరంగా వున్నాయి
వాళ్ళ ఆత్మలు పరిభ్రమిస్తున్నాయి
అవి చాలా దూరంగా వున్నాయా !
అవి మిక్కిలి దగ్గరగా వున్నాయా ?
వాటికి బలి కావాలా,
వాటికి నెత్తురు కావాలా ?
అవి దూరమా,
అవి దగ్గరా ?

వీచే గాలికీ
ఆకును త్రిప్పే ప్రేతానికీ
బహుశః అది తెలుసు "

చావు కోరుతూ...

ఇది 'ఎవే' జాతివారు పాడుకొనే మరణగీతం. 'యొరుబా' జాతి, ప్రాచీన గ్రీకులు, ఇంకా చాలామంది ఇతర జాతుల వారిలానే ఎవే జాతివారు కూడా చనిపోయిన వారు పుణ్య లోకాలకు పోవడానికి ఒక నల్లటి నదిని దాటవలసి వుంటుందని నమ్ముతారు భారతీయులు దీనినే 'వైతరణి' అంటారు.

"నేను పాడుతూ వున్నాను, పాడుతూవున్నాను,
నేను గట్టిగా ఏడ్చాను
నా దారిని నే పోతున్నాను
ఈ ప్రపంచం ఎంత విశాల మయింది !

నేను చనిపోయిన రోజున
పడవ మనిషి తన పడవ తీసుకురానీ.
నా ఎడం చేతో వీడ్కోలు చెబుతాను,
నా దారిని నే పోతున్నాను.

నా దారిని నే పోతున్నాను,
దగ్గరగా చావు పడవ ఊగుతోంది,
నా దారిని నే పోతున్నాను,
మీ కోసం ఏన్నోపాటలు పాడిన నేను."

శోకం

"నా దుఃఖం విను
నా శోకం విను.

గబ్బిలాన్ని కొట్టింది దురదృష్టం
దాని తల క్రిందికి వ్రేలాడుతోంది
నన్ను కూడా దురదృష్టం కొట్టింది
నా చేతులు కుంటిగా వ్రేలాడుతున్నాయి.

కోతిని కొట్టింది దురదృష్టం
దాని అన్నదమ్ములు ఆట నిలిపివేశారు.
నీటితో నిండుగా వుంది సరస్సు
దూరంగా కదలి పోలేదు సరస్సు.

మనం త్రాగుతూ కూర్చున్న ఈ గది
ఈ గది చీకటయిపోయింది,
మంటలుగా బద్దలయింది అడవి
తల్లి కోసం ఎదురుచూస్తోంది శివంగి.

వాళ్ళ కవితా సృష్టి వెంటనే సామాన్యుల ఆస్తి అయిపోతుంది।

అడవిలోంచి పారిపోతుంది జింక
జింక జీవితం విషాదం
నా దుఃఖం విను
నా శోకం విను."

(—'మాహి' ప్రజలు పాడుకొనే దుఃఖగీతం)

'ఎదేతిమీ'

'ఎదేతిమీ అనే అతడు 'ఓయో' అనే చక్రవర్తి సేనాని ఆ చక్రవర్తి తన సరిహద్దును కాపాడటం కోసం 'తిమీ' ని పంపించాడు. 'తిమీ' వెళ్ళి సరిహద్దులో 'ఎదే' అనే పట్టణాన్ని కట్టాడు. తర్వాత అతడు కొంత స్వాతంత్ర్యం కలిగిన రాజుగా అక్కడ స్థిరపడ్డాడు యొరుబా జాతి ప్రజలు ఈ తిమీ రాజుని హాస్యాద్భుత రసాలతో కొనియాడుతారు ఈ గేయంలోని కొన్ని భావచిత్రాలు అతి భయంకరాలు, చాలా భాగం హాస్యరస నిలయాలు

"ఒక పుట్టని మింగేటంత దేహంతో పెద్ద ఆకారం నీది
నీ పొట్టంతా యుద్ధాలతో ఉబ్బింది
నీ పళ్ళు తప్ప తక్కిన వొళ్ళంతా కారునలుపు

చెట్టు కొమ్మమీద కూర్చోకుండా
కోతి నెవడూ ఆపలేడు
గద్దెను గూర్చి నీతో ఎవడూ గుద్దులాటకు దిగలేడు
నీతో జగడానికి ఎవడూ ముందుకు రాలేడు.

చెట్టు బోదెను ఊపేవాడు తనని తానే ఊపుకుంటాడు.
నిన్ను ఆపడానికి మేం ప్రయత్నించం
'ఆయో' ఆట విత్తనాలు
గెంటి వేయబడ్డామని ఫిర్యాదు చెయ్యవు.

మనిషి కనుగ్రుడ్లను హఠాత్తుగా పెరికి వేసే
మరణంలా ఉన్నావు నువ్వు
అర్ధరాత్రి అమాంతంగా బిడ్డ మీద పడే
పెద్ద ముగ్గిన పండులా ఉన్నావు నువ్వు.

ముందర ఒక యుద్ధం చేస్తూనే
వెనకాల తరువాతి యుద్ధరంగాన్ని గుర్తిస్తావు
నా ప్రభూ ! దయచేసి ప్రపంచానికి విశ్రాంతి నియ్యి.

ఎవడేనా నీకు నమస్కారం పెడితే ప్రమాదం
పెట్టక పోయినా కూడా ప్రమాదమే !
నువ్వెక్కడి కెళ్ళినా
విధ్వంసాగ్ని నీ సామాన్లలో ఒక భాగం.

మట్టి గిడసని రెండు ముక్కలుగా తరిగినట్టు
నీ శత్రువుల్ని నువ్వు మెత్తగా చంపుతావు.
చిరుతపులి (జింక పిల్లని) చంపుతుంటే
దానితోక నేలమీద మెల్లగా ఈడ్చుకుంటుంది
నువ్వు నోరు వెడల్పుగా తెరచినప్పుడల్లా
ఒక వీరుణ్ణి మింగేస్తావు."

(— 'యొరుబా' జాతివారు పాడుకునే ప్రశంసా గీతం)

యుద్ధదైవం

" అతడు —
కుడి పక్క చంపేస్తాడు, ఎడం పక్క నాశనం చేస్తాడు
ఎడం పక్క చంపేస్తాడు, కుడి పక్క నాశనం చేస్తాడు
ఉన్నట్టుండి ఇంటిలో చంపుతాడు, హఠాత్తుగా పొలంలో చంపుతాడు

ఆడుతున్న ఇనపకడ్డీతోనే శిశువును చంపేస్తాడు
సద్దులేని నిశ్శబ్దంలో చంపుతాడు
అతడు దొంగనీ చంపుతాడు, దొంగిలింపబడిన వస్తువుల యాజమానినీ చంపుతాడు
అతడు, బానిస, యజమానిని చంపుతాడు—బానిస పారిపోతాడు
గృహ యజమానిని చంపుతాడు—వాడిరక్తంతో పొయ్యికి రంగు వేస్తాడు
రెండు పక్కలా గుచ్చుకునే సూది అతడు
నీళ్ళున్నాయి అతడికి కాని రక్తంతో కడుక్కుంటాడు."

(—'యొరుబా' జాతివారు పాడుకొనే యుద్ధగీతం)

ప్రేయసి

"లేత చర్మంతో,
పొడవైన మెత్తటి జుట్టుతో
'దికో'
ఆమె పరిమళం మధురంగా నాజూకుగా వుంటుంది
ఎండు కట్టెలు ప్రోగుచేసే వాళ్ళలాగ
ఆమె చేపల కంపు కొట్టదు
ఆమెకు చెమట కంపు పుట్టదు.
పెద్ద పెద్ద బరువులు మోసే వాళ్ళలాగ
ఆమె తలపైన బట్టతల లేదు.
ఆమె పళ్ళు తెల్లగా వున్నాయి
ఆమె కళ్ళు ఎలా వున్నాయంటే—
దుప్పి పొదుగులోంచి
మొట్టమొదటి సారిగా కారే
పాలు త్రాగుతూ ఆనందించే
కొత్తగా పుట్టిన జింక పిల్లల కళ్ళలా
వున్నాయి.

ఆమె మడుమలు కాని అరచేతులు కాని గరుగ్గా లేవు
కారిజంలా ముట్టుకుందుకు తియ్యగా వున్నాయి
మెత్తటి బూరుగు దూది దిండ్లకన్నా బాగున్నాయి."

(—'పులానీ' జాతివారి ప్రేమగీతం)

పేదవాడు

"పేదవాడికి ధనికుడితో కలిసి ఎలా తినాలో తెలియదు
వాళ్ళు చేపని తింటూంటే వీడు తల తింటాడు

పేదవాడిని ఆహ్వానిస్తే పెదాలు నాక్కుంటూ
కంచాలు తలకిందులు చేస్తూ తీసికొని వస్తాడు,

పేదవాడికి సభ్యత తెలియదు,
గోళ్ళకింద పేలను చంపిన రక్తంతోటే వాడు వచ్చేస్తాడు.

వాడి కడుపులోని ఆకలి దప్పులతో
వాడి ముఖం చిత్రించారు

ఎట్టి మట్టి మనిషికైనా దరిద్రం పోదా కాదు
అది వాడిని గడ్డితినే పశువుగా మార్చి వేస్తుంది

దారిద్ర్యం అన్యాయం. అది ఒక మనిషి మీద పడితే,
వాడు గొప్ప వంశంలో వాడైనాసరే, దైవ సహాయం కూడా
వాడికుండదు."

(—'స్వాహిలి' జాతివారి ప్రజాగీతం)

పెద్ద యెద్దు

"నా యెద్దు తెల్లగా వుంటుంది!"
ఏటిలోని వెండి చేపలా
ఏటి గట్టున జపం చేస్తున్న కొంగలా
అప్పుడే పితికిన పాలలా
నా యెద్దు తెల్లగా వుంటుంది!
దాని రంకె—
నిట్ట నిలువు గట్టు మీదున్న టర్కిష్ ఫిరంగి పురములా
వుంటుంది

నా యెద్దు నల్లగా వుంటుంది
తుఫానులో వర్షించే మేఘంలాగ,
అది వేసవిలా వుంటుంది, శీతువులా వుంటుంది.
దాని శరీరంలో సగం తుఫాను మేఘంలా నలుపు
దాని శరీరంలో సగం సూర్యకాంతిలా తెలుపు
దాని నడుము వేగు చుక్కలా మెరుస్తుంది
దాని కనుబొమలు చిలకముక్కులా ఎరుపు
దాని నుదురు, దూరాన్నించి ప్రజల్ని పిలుస్తున్న జెండాలా
వుంటుంది
నా యెద్దు సరిగ్గా ఇంద్ర ధనుస్సును పోలి వుంటుంది.
దానికి నేను నది దగ్గర నీళ్ళు పెడతాను
నా బలంతో శత్రువుల్ని తరిమి వేస్తాను
వాళ్ళ మందలకి వాళ్ళ నూతి దగ్గర నీళ్ళు పెట్టుకోమను
ఈనది నాదీ నా యెద్దుదీ

'నా ముద్దుల యెద్దూ! తాగు! ఈనదిలో నీళ్ళు తాగు!
నిన్ను రక్షించడానికి నేనిక్కడున్నాను బల్లెంతో..

(—'దిన్కా' జాతివారి జంతుగీతం)

చంటిబిడ్డ ఐరోపావాడు

''చంటిబిడ్డ ఐరోపావాడు
వాడు మన తిండి తినడు
తన సొంత నీళ్ళకుండలోని నీళ్ళు తాగుతాడు.
చంటిబిడ్డ ఐరోపావాడు
వాడు మన భాష మాట్లాడడు
అమ్మ వాడిని అర్థం చేసుకోకపోతే చిరచిరలాడతాడు
చంటిబిడ్డ ఐరోపావాడు
వాడు ఇతరుల్ని గురించి అంతగా పట్టించుకోడు
తన యిష్టాన్ని తల్లిదండ్రుల మీద బలవంతంగా రుద్దుతాడు
చంటిబిడ్డ ఐరోపావాడు
వాడెప్పుడూ అతిసుకుమారుడు
వాడి చర్మంమీది చిన్నిగోరు కూడా
పెద్ద పుండయి పోతుంది!"

(—'ఎవే' జాతివారి పిల్లలపాట)

సహజమూ, సరళ సుందరమూ, పదచిత్ర బంధురమూ అయిన ఈ ఆఫ్రికా సాంప్రదాయిక కవిత్వం ప్రపంచంలోని వివిధ దేశాల వారిని అలరిస్తుందనడంలో సందేహంలేదు. ఆఫ్రికా సాంప్రదాయిక కవిత్వం చారిత్రికమైనదికాదు, సామాజిక శాస్త్రవేత్తల గ్రంథాలలో మాత్రమే కనబడేదికాదు. ఈ నాటికీ ఆఫ్రికాలోని పాఠశాలల్లో బాల బాలికలు ప్రతివారూ అభ్యసిస్తున్న ఒక సజీవ సంప్రదాయం.

ఆఫ్రికా జానపద కవిత్వానికి చాలా శక్తి వుంది. అది కేవలం కర్మకాండల్లోనూ, సాంప్రదాయిక సామాజిక సందర్భాల లోనూ, మాత్రమే తన శక్తిని చూపి వూరుకోదు అది నూతనోద్దేశాలూ, నూతన ప్రయోజనాలూ సాధిస్తోంది. నైజీరియా దేశంలో ఎన్నికల సంరంభంలో రాజకీయోపన్యాసాల కన్నా సాంప్రదాయిక పద్ధతిలో అల్లబడిన పొగడ్త పాటలూ, తిట్టుపాటలూ ఎక్కువ వోట్లను సంపాదిస్తాయి!

బోరుభద్రలో ఆదర్శ పాఠశాల

— శ్రీ మంత్రి శంకరరావు

శ్రీకాకుళం జిల్లా నరసన్నపేట తాలూకాలో మారుమూల ప్రాంతంలోవున్న బోరుభద్ర ప్రాథమికోన్నత పాఠశాల గత నాలుగు సంవత్సరముల నుండీ వరుసగా ఏడవ తరగతి పబ్లిక్ పరీక్షలలో నూరు శాతం ఫలితమును పొందింది

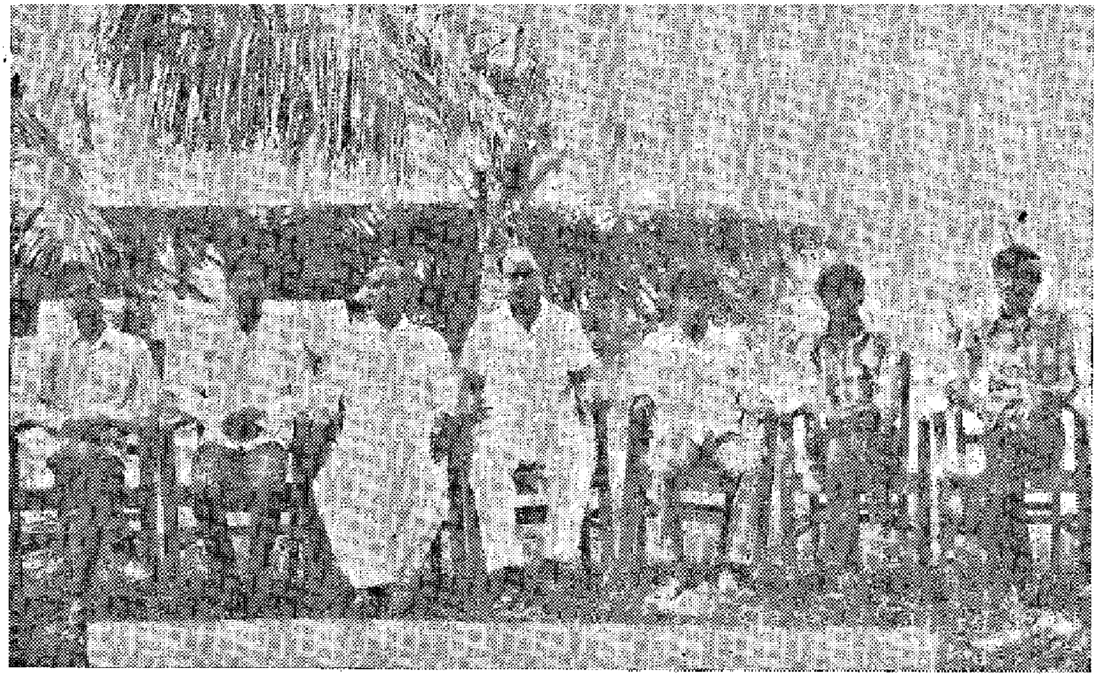
పాఠశాల విద్యార్థులు

ఈ బోరు భద్రగ్రామము, యీ చుట్టుప్రక్కల గల మత్స్య పారిశ్రామికుల గ్రామములు ఆర్థికంగా, సాంఘికంగా చాలా వెనుక బడ్డవి. ఈ ప్రాంతవాసులు నూటికి తొంబది మంది కడు బీదవారు, నిరక్షరాస్యులగుటచేత తమ పిల్లలకు ఉన్నత విద్య చెప్పించలేని పరిస్థితులలో యీ గ్రామంలో 1945 సంవత్సరంలో ప్రాథమిక పాఠశాల స్థాపించబడి 1961 సంవత్సరంలో ప్రాథమికోన్నత పాఠశాలగా అభివృద్ధి చెందింది. 1969 వ సంవత్సరంలో 7వ తరగతి రద్దయినను 1972వ సంవత్సరంలో 7వ తరగతి పునరుద్ధరింప బడింది ఇపుడు యీ పాఠశాల మొత్తం తాలూకాలో ఆదర్శపాఠశాలగా పరిగణింప బడుతున్నది.

ఈ పాఠశాలకు గ్రామ సర్పంచ్ శ్రీ పి సత్యనారాయణగారు ఒక యకరం భూమి విరాళంగా యివ్వగా సమితివారు సుమారు రూ. 15000/లు వ్యయంతో 130 మంది విద్యార్థులకు సరిపడే, రెండు గదుల భవనం నిర్మించారు.

ప్రస్తుత ప్రధానోపాధ్యాయులు శ్రీ యం. నరసింహమూర్తి సిబ్బంది, విద్యార్థుల శ్రమదానంతో, ప్రజల సహకారంతో సమితివారి సహాయంతో 65 మందికి అదనపు షెడ్డును కూడ నిర్మించారు.

గత నాలుగు సంవత్సరములనుండీ వరుసగా 7వ తరగతి పరీక్షలలో నూరు శాతం ఫలితాన్ని సంపాదిస్తున్నది. గత నాలుగు సంవత్సరములలో పాఠశాలలో విద్యార్థుల సంఖ్య 100 నుండి 200 వరకు అభివృద్ధి పొందినది మునుముందు అధికారుల, చుట్టుప్రక్క గ్రామప్రజల సహకారంతో ఉన్నత పాఠశాలగా అభివృద్ధి చెందుటకు ప్రయత్నములు సాగుతున్నవి.

పాఠశాల సిబ్బంది

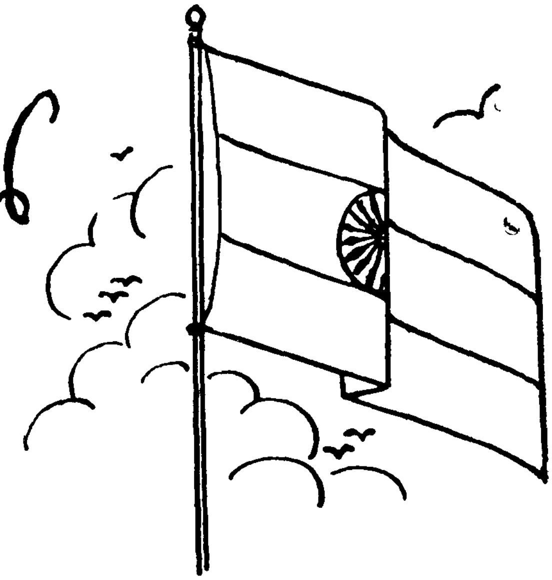
ప్రధానోపాధ్యాయులు, సహోపాధ్యాయులు శలవు దినములలో కూడా ప్రత్యేక తరగతులు నిర్వహిస్తున్నారు. నూతన మూల్యాంకనా పద్ధతులు అమలుజరుపుతున్నారు. వెనుకబడిన వర్గాల పిల్లలయందు వ్యక్తిగత శ్రద్ధ చూపుచున్నారు. తల్లి దండ్రుల సమావేశములు తఱచుగా ఏర్పాటుచేసి విద్యాభివృద్ధికి ప్రత్యేక కృషి సల్పుతున్నారు.

విద్యాబోధనకు తోడుగా క్రీడలలో, సాంఘిక సేవా కార్యక్రమములలో సాంస్కృతిక కార్యక్రమములలో ప్రత్యేకమైన శిక్షణ యిస్తున్నారు. బడిలో తోట పనిలో కూడ తర్ఫీదు యిస్తున్నారు. బడి ఆవరణలో కొబ్బరి మొక్కలు, పూల మొక్కలు పెంచుతున్నారు.

తీరిక వేళలలో హరిజనోద్ధరణ కార్యక్రమములు, సాంఘిక సేవా కార్యక్రమములు, యువజనులకు రాత్రి పాఠశాల ఉచితముగా నిర్వహిస్తూ వయోజనులను విద్యావంతులుగా చేస్తున్నారు.

పాఠశాల ప్రధానోపాధ్యాయులు, సోదర ఉపాధ్యాయుల కృషికి గుర్తింపుగా సమితి అధికారులు ప్రశంసా పత్రములను యిచ్చి సత్కరించారు.

తెలుగు కవితా సీమలో జాతీయ పతాకం

— శ్రీమతి. కె. సీత

భారత జాతీయ పతాకాన్ని రూపొందించిన ఘనత తెలుగువారికి దక్కింది. సత్యాగ్రహోద్యమ రోజులవి. పందొమ్మిది వందల యిరవై ఒకటవ సంవత్సరం తొలిరోజులలో పూజ్య గాంధీజీ, శ్రీపింగళి వెంకయ్య పంతులుగారు రూపొందించిన జాతీయ పతాకాన్ని చూసి, దానిలోని విశిష్టతను గుర్తించారు.

జాతి సంస్కృతికీ, ప్రతిష్ఠకూ, స్వేచ్ఛా పిపాసకూ చిహ్నం జాతీయ పతాకం. వినువీధిలో గర్వంగా ఎగిరే పతాకాన్ని చూసుకుని మనం గర్విస్తాం. జాతి సమగ్ర స్వేచ్ఛా స్వరూపానికి ప్రతిరూపంగా భావించబడిన జాతీయ పతాకం గురించి ఎందరో త్యాగధనులైన స్వాతంత్ర్య యోధులు తమ ప్రాణాల నర్పించారు. భారత స్వాతంత్ర్య సమరంలో మన జాతీయ పతాకం నిర్వహించిన పాత్ర విశిష్టమైనది. పతాక ప్రతిష్ఠ కోసం ఎందరో లాఠీ దెబ్బలు తిన్నారు. చిత్రహింసలకు గురి అయ్యారు. కారాగారాలలో అలమటించారు. అంతెందుకు, 'వందేమాతరం' అంటూ నినాదాలు చేస్తూ పతాకాలను ఎగరవేసినందుకు ఆనాటి బ్రిటిష ప్రభుత్వం దేశభక్తులను ఉరితీసింది.

జాతీయ పతాకాన్ని దేశభక్తులైన తెలుగు కవులు ఎన్నో విధాలుగా కీర్తించారు. తద్వారా ప్రజలలోని దేశభక్తిని చైతన్యవంతం గావించి స్వేచ్ఛా సమరపథంవైపు నడిపించడానికి దోహదం చేశారు. మన పతాక ఔన్నత్యాన్ని శ్రీ శిష్టా వెంకటసుబ్బయ్య గారు యిలా వివరిస్తారు :

" అఖిల మతమ్ముల కైకమత్యము గూర్చి
ఇంపు నింపుచునుండు నీ పతాక
అన్ని వర్ణంబుల కమరు గమ్యస్థాన
మేకమేయని చూపు నీ పతాక
భారత స్వాతంత్ర్య భాగ్యమంతయు దీన
నెసలారునని చూపు నీ పతాక
గాంధి దేవుని చేత గ్రాలు సుదర్శన
మిద్దియేయని చూపు నీ పతాక

శత్రురాజుల గుండియల్ ఝల్లుమనగ
దేశ దేశంబులందున దేజరిల్లి
బాలగంగాధర ప్రభా భాసియగుచు
నెగురు నాచంద్రతారమై యీ పతాక !"

జాతీయ పతాకాన్ని సంరక్షించుకోవడంలో ఎటువంటి ప్రమాదాలకైననూ వెనుకాడలేదు తెలుగువారు. ప్రజలకు కర్తవ్యాన్ని నిత్యం గుర్తుచెయ్యడంలో మన తెలుగు కవులు తమ బాధ్యతను విస్మరించలేదు.

" జండా యెత్తర ! జాతికి ముక్తిర
ప్రాణముఅడి, యభిమానముండి, నిజ
ప్రాణములైనన్ బలియొసంగి—మన
జండా యెత్తర ! జాతికి ముక్తిర !!" అంటూ ప్రజలలో జాతీయభిమానాన్ని రేకెత్తించారు.

" ఇదియే జాతీయ జండా !
జాతికిదియే ప్రాణము, మానమిదియే
ఇదియే స్వరాజ్య ధ్వజము
అదుము ఫిరంగీల హజము. " అంటూ కవితాగానం చేశారు

'ఆహుతులు' అనే దేశభక్తి ఖండికలో శ్రీ మల్లాది రామచంద్రశాస్త్రి గారు పరాయి పరిపాలనను పారద్రోలడానికి గాను జండాలను చేబూని ప్రజలను ముందుకురమ్మన మంటూ ఆహ్వానిస్తారు.

" లెండోయి లెండోయి, తండోప తండాలు
రండోయి రండోయి, జండాలు చేబూని

క్రూరపాలనను కూల్చివేయుటకు
దాస్యబంధాలన్ని త్రెంపివేయుటకు
స్వాతంత్ర్యపాలనను స్థాపించుకొరకు
త్యాగాగ్ని నాహుతులు గావలయు వేవేగ

లెండోయి లెండోయి, తండోప తండాలు
రండోయి రండోయి, జండాలు చేబూని"

వానమామలై

పతాక విశిష్టతను వివరించడంలో తన ప్రతిభను మరోసారి నిరూపించుకున్నారు సహజ కవులైన శ్రీ వానమామలై వరదాచార్యులు.

'జయధ్వజం' అనే ఖండికలో—

" అదిగో మన జయధ్వజం
అదుగదుగో భద్రగజం
వినదిం మనదో జయహిందని
నవయువ సోదర వ్రజం.

ఇదియే మన జయధ్వజం
ఇది మన యాత్మల తేజం
ఇదియే మనజాతి నిజం
ఇది భారత సురభూజం

భారతీయ సమైక్యతకు మారురూప మీ ధ్వజమ్ము
నూరుకోట్ల కరములొకటిగా రూపొందిన ఘజమ్ము.

సౌభాగ్యవతీ స్వేచ్ఛా జననీ హృదయ సరోజము
శ్రీ భారత జనయిత్రీ శీర్షమకుట మణిస్రజము "

గౌతమీ కోకిల

స్వాతంత్ర్య సమర ఫలితంగా, లాల్ ఖిల్లాపై మన త్రివర్ణ కేతనం ఎగిరింది. ప్రజలలో ఆనందోత్సాహాలు పెల్లుబికాయి. 'గౌతమీ కోకిల' శ్రీ వేదుల సత్యనారాయణగారు ఆ సంబరాన్ని చూసి—

" పవిత్ర భారత సవిత్రి కోహో
స్వాతంత్ర్యోత్సవం సాగింది
లాల్ ఖిల్లాపై అశోక చక్రపు
త్రివర్ణ కేతన మెగిరింది

మతం తలవక గతం తడవక
ద్వేషం రోషం సకలం మరచి
స్వతంత్ర భారత పతాకను
సోదరులారా ! మ్రొక్కండి.

నెత్తురులోడ్చిన సత్తువలూడ్చిన
పిశాచదాస్యం నశించిందని
ప్రపంచమంతా ప్రతిధ్వనింపగ
స్వతంత్ర శంఖాలూదండి"

స్వేచ్ఛా ప్రియమైన ప్రజలకు జాతీయ జండా ప్రాణప్రదమైనది. జాతీయ పతాకం ప్రతిష్ఠకోసం ప్రజలు తమ ప్రాణాలను తృణ ప్రాయంగా త్యాగం చేసిన సంఘటనలు దేశ చరిత్రలో అడుగడుగునా మనకు సాక్షాత్కరిస్తాయి.

అందుకే, జాతీయ పతాకం గురించి ఓ తెలుగు కవి యిలా అంటారు.

" స్వతంత్ర జాతికిది
చక్కని వెలుగు
జాతి పేరు జగాన
స్థాపింప గలుగు."

స్వర్ణయోగి

పులిచెర్ల సాంబశివరావు

దశమ యోగము

వేమారెడ్డి ఎంత సేపటికీ తిరిగి రాలేదు అక్కడ గుహలో విశ్వదాభిరామయ్య వెంపరలాడుతున్నాడు మూలికలు లేకపోవడం వలన ప్రయోగం మధ్యలో ఆపవలసి వచ్చింది అరణ్యంలో వేమారెడ్డి కేమైనా అయిందేమోనని అనుమానం కలిగి విశ్వదాభిరామయ్య తానే అడవిలోకి వెళ్లాడు ఎక్కడా వేమారెడ్డి జాడ కనబడ లేదు విశ్వదాభిరామయ్య ఉద్విగ్న హృదయుడయ్యాడు

"వేమారెడ్డీ ! వేమా !! రెడ్డీ !!!" అని పర్వత కందరాలు ప్రతిధ్వనించేట్లు కేకలు వేశాడు. సమాధానం లేదు. పొద్దు కూకుతూంది. విశ్వదాభిరామయ్యకు ఒక లాంటి భయం వేసింది. వేముడు మరణించి ఉంటాడనే సందేహం బలపడసాగింది

ఇంతలో వేమారెడ్డి కనబడ్డాడు అతని స్వరూపాన్ని చూచి విశ్వదాభిరామయ్య తికమక పడ్డాడు

వేమారెడ్డి మీద వస్త్రాలు లేవు

దిగంబరుడైనప్పటికీ వేమారెడ్డి సిగ్గుపడట లేదు విశ్వదాభిరామయ్య ఆశ్చర్యపడ్డాడు ఇతడు వేమారెడ్డి కాదేమో ! వేమారెడ్డి అయితే ఇలా వెఱ్ఱివానిలాగా దిగంబరంగా ఎందుకుంటాడు! కాబోయే కొండవీటి సామ్రాజ్య చక్రవర్తి ఇలా దిగంబర సన్యాసిలాగా ఎందుకుంటాడు?

"అయ్యా మీరెవరు?"

"నేనా, నేను వేమన్నను !"

"వేమన్నా!"

"అవును! వివరాలు కావాలా? అయితే విను—

ఊరు కొండవీడు ఉనికి పశ్చిమ వీధి
మూగచింతపల్లె మొదటి యిల్లు
ఎడ్డి రెడ్డి కులమ దేమని తెల్పుదు
విశ్వదాభిరామ వినుర వేమ!"

ఈ సమాధానం విని విశ్వదాభిరామయ్య నిర్ఘాంతపోయి ఇలా అన్నాడు.

"మీరే క్రూర మృగాల పాలై మరణించారో అని భయపడుతున్నా! మీ వస్త్రాలేమయ్యాయి? ఇదిగో – నాపై వస్త్రాన్ని కట్టుకోండి!"

"విశ్వదాభిరామా! నేను నిజంగానే మరణించాను!"

ఆ సమాధానం విశ్వదాభిరామయ్యను మరింత చలింపజేసింది వేమన తిరిగి ఇలా అన్నాడు

"అవును! నేను మరణించాను. ఇప్పుడు వేమారెడ్డి లేడు ఉన్నది. వేమన్న మాత్రమే!"

"వేమన్నా?"

"లంబికాశివయోగి శిష్యుడైన వేమన్నే నీ ఎదుట ఉన్నాడు!"

"అదిసరే! వస్త్రాలేమయ్యాయి?"

"తల్లి గర్భమందు తాబుట్టినప్పుడు
మొదల బట్ట లేదు తుదను లేదు
నడుమ బట్ట గట్ట నగుబాటు కాదొకో
విశ్వదాభిరామ వినుర వేమ! "

"అయ్యో! అనుకున్నంతా అయిందే! ఈ వయసులోనా వైరాగ్యం? వేమారెడ్డి గారూ! మన పథకాలన్నీ ఏ మయ్యాయి? అహోరాత్రాలు మీకోసమే గదా నేను కష్టబడుతూంది! ఇప్పటికైనా మించి పోలేదు! మీ మనసు మార్చుకోండి! నేను బంగారం చేస్తున్నాను గాదా; స్వర్ణయోగం అబ్బుతుందే కాదనే వెఱ్ఱివాళ్లు ఎవరైనా ఉన్నారా?"

"విశ్వదాభిరామా! స్వర్ణమా! అదేనా మనకు కావలసింది? అదేనా విలువైంది?"

''అవును! నిస్సందేహంగా!"

"అయితే ఇటు చూడు!" అని వేమన ప్రక్కనే విరగ పడి ఉన్న వెఱ్ఱిపుచ్చ చెట్టును అంటుకున్నాడు. అంతే! తత్‌క్షణమే ఆ చెట్టుకున్న కాయలన్నీ బంగారంగా మారి పోయాయి!

ఈ మహత్తును చూచిన విశ్వదాభిరాముడు వేమన పాదాల మీద పడ్డాడు.

"మహానుభావా! మీ మాహాత్మ్యాన్ని గుర్తింపలేక సామాన్యుని లాగా ప్రవర్తించాను! క్షమించండి!"

"విశ్వదాభిరామా! క్షమించేదెవరు? క్షమింపబడేదెవరు? ఇప్పటికైనా నీ మోహం విడువు!"

"మహాత్మా! ఇంకెక్కడి మోహం! అయిహికమైన ఈలోహమే మహిమాన్వితమని నమ్మి నా జీవితాన్ని వ్యర్థం చేసుకున్నాను. మీ దయ వలన కన్నులు తెరిచాను. స్వామీ! ఈనాటి నుండి మీకు నేను అనుచరుణ్ణి! అనుగ్రహించండి!"

ఇంతలో పెద్దన్న అశ్వారూఢుడై అక్కడకు వచ్చాడు. దిగంబరుడైన వేమారెడ్డిని, ఆయన పాదాలకు ప్రణమిల్లిన విశ్వదాభిరామయ్యనూ చూచి ఆశ్చర్య పోయాడు. వాళ్లనా స్థితిలో చూచిన పెద్దన్న ఉత్సాహమంతా నీరు గారి పోయింది.

"విశ్వదాభిరామయ్యా! వేమారెడ్డి ఇలా అయిపోయాడేమిటి?

విశ్వదాభిరామయ్య నిర్వికారంగా సమాధాన మిచ్చాడు.

"పెద్దన్నా! వీరు వేమన్నగారు! మన వేమారెడ్డి ఇంక లేడు!"

".. . .. ... ?"

"పెద్దన్నా! ఈ వేమన్న గారిప్పుడు సామాన్య మానవుడు గాడు. మహిమాన్వితుడైన మహాపురుషుడు!"

"విశ్వదాభిరామయ్యా! ఇద్దరూ ఇలా మారిపోయారేమిటి? మన కలలు కల్లలు కావలసిందేనా ? అక్కడ రాచవేముడు హత్య గావింపబడ్డాడు! కొండవీటిలో పురిటి పన్ను విధించినందుకు కడుపు మండిన సామాన్యుడొకడు రాచ వేముని గుండెలో బల్లెం దింపాడు. కొండవీడు మీ కోసం ఎదురు చూస్తోంది! కష్టాలు కడచి గట్టెక్కాయి. చామిసెట్టి ఈ పాటికి అపార ధన రాసులతో బయలుదేరే ఉంటాడు! అన్నట్లు.. .మీ బంగారం ఎంత వరకు వచ్చింది?''

''బంగారం ఎందుకు? ఈ పాప లోక కూపంలో పడి చావటానికేనా ? వేమన్నగారి కరస్పర్శ మాత్రాన మన్ను స్వర్ణమవుతుంది. పెద్దన్నా! ఆవెఱ్ఱి పుచ్చ చెట్టను చూడు!"

పెద్దన్న ఆ వెఱ్ఱిపుచ్చ చెట్టువైపు జూచి ఆశ్చర్యపడ్డాడు.

"మిత్రమా! వేమారెడ్డీ! ఇంతటి శక్తిమంతుడవైన నీవు విరాగివైతే ఏం ప్రయోజనం? ఈ స్వర్ణ విద్యతో కొండవీటిలో బంగారాన్ని పండించవచ్చు! వైరాగ్యాన్ని వదులు. రాజ్యభోగాలనుభవించు ! రా !! "

వేమన్న పెదవి కదిపాడు.

"పెద్దన్నా ! ఈ మాయా జగత్తులో మమకార వృత్తిచే మాయ దగిలి, మనసు మంకు విడువలేక, మదపు చేతల చేత, మానవులు నాశనమవుతున్నారు. తేనె త్రాగటానికి ఈగ తేనె పట్టులోకి పోతుంది. అక్కడే చిక్కుకొని పోతుంది. మనమూ విషయ బద్ధులమై పతనం చెందుతాం. ఇట్టి మాయా జగమునందు తగులుకోవద్దు !"

పెద్దన్న స్తబ్ధుడయ్యాడు.

"ఏమిగొంచు వచ్చె నేమి తా గొనిపోవు
బుట్టువేళ నరుడు గిట్టువేళ?
ధనము లెచటి కేగు తానేగు నెచటికి?
విశ్వదాభిరామ వినుర వేమ !"

వేమన ఇలా మాటాడటం చూచి పెద్దన్న బాధాకులిత మనస్కుడయ్యాడు.

"మిత్రమా ! యోగివై వనాల్లో తపస్సు చేసుకోవాలనుకుంటున్నావా? "

"పెద్దన్నా ! నేను అటువంటి యోగిని కాదు.

"ఆకులన్ని తిన్న మేకపోతుల కేల
కాకపోయెనయ్య కాయసిద్ధి
లోకు లెల్ల వెర్రి పోకిళ్ల బోదురు
విశ్వదాభిరామ వినురవేమ !"

"స్వామీ ! ఆసనములు వేసి అడవిలో తిరగక పోతే మనకు కాయసిద్ధి ఎలా కలుగుతుంది? "

అని విశ్వదాభిరామయ్య ప్రశ్నించాడు.

"విశ్వదాభిరామా ! మనకు కావలసిన యోగం వేరు. జనుల మనసులు మార్చే ఆసనాలు మనం నేర్చుకోవాలి.

ఆసనములు పన్ని అంగంబు బిగియించి
యొడలు విరుచు కొనెడు యోగమెల్ల
జెట్టిసాము కన్న చింతాకు తక్కువ
విశ్వదాభిరామ వినురవేమ!

కడుపు బోరగించి కన్నులు ముకుళించి
బిఱ్ఱుబిగిసి కొన్న బీద యోగి
యముని బారి గొఱ్ఱె యతడేమి సేయును
విశ్వదాభిరామ వినురవేమ!"

వేమన పలుకుల్లో అమృతం ఉంది. ఆ మహిమాన్వితాలైన వాక్కులు పెద్దన మనసుని చలింప జేశాయి, తనకు తెలియకుండానే పెద్దన మారిపోయి ధర్మసందేహా లడగటం మొదలు పెట్టాడు.

"వేమన్నా! నీ బోధనలు బాగున్నాయి, నాకొక సందేహం! పుణ్యం సంపాదించటానికే గదా ఈ తిప్పలన్నీ! తీర్థయాత్రలు, యజ్ఞాలూ చేస్తే పుణ్యం వస్తుంది గదా!"

"సకల తీర్థములను సకల యజ్ఞంబుల
తలలు గొరగుకున్న ఫలము లేదు
మంత్ర జలముకన్న మంగలి జలమెచ్చు
విశ్వదాభిరామ వినురవేమ!"

పెద్దన కన్నులు ఆనంద బాష్పాలతో నిండాయి.

"ఆహా! వేమన్నా! నువ్వు నిజ జీవితంలో ఆట వెలదిని అనుభవించావు. ఇపుడు నీ ఆట వెలది పద్యాలను సర్వ మానవాళి స్మరించి ఆనందిస్తుంది. నేను మారిపోయాను. యోగిని కావాలనుంది! ఇదిగో వెళ్ళిపోతున్నాను, ఈ కొండగుహల్లో ఎక్కడైనా గురువు లభిస్తే ముక్తిమార్గం తెలుసుకొంటాను.

"పెద్దన్నా! మోక్షమార్గం తెలుసుకొంటానికి గురువు లవసరం లేదు. నాకు బోధచేసిన గురువు గుహలో ప్రత్యక్షమైన మాట నిజమే! ఆయన సామాన్యుడు కాదు, భగవంతుడు! ఆయనే ఇలా చెప్పాడు,

గుహలలోనజొచ్చి గురువుల వెదకంగ
క్రూరమృగ మొకండు తారసిలిన
ముక్తిమార్గమిదియె ముందుగా జూపురా
విశ్వదాభిరామ వినురవేమ!"

"అయితే నాకు ముక్తి ఎలా వస్తుంది?"

"జ్ఞానమనే ఈతనేర్చిన వానికి సంసార సాగరం దుస్తరం గాదు. సూర్యోదయ, సూర్యాస్తమయాల సంఖ్యను లెక్కపెడుతూండు! జనన మరణసంఖ్యలను గుర్తుంచుకో! గురుతు గూడు చేసికో! గుణం వత్తిగా నుపయోగించు. కర్మ సమితిని చమురుగా భావించు, జ్యోతిని వెలిగించు. రాయి రాయితో రాయగా రాయగా నున్నగా అవుతుంది. ఏ పని అయినా యింతే! ఎప్పుడూ నీ యౌవ్వనం ఇలాగే ఉండదు. ముసలితనం వస్తుంది. అప్పుడెన్ని తిప్పలు పడినా మోక్షం రాదు. మోహాన్ని ఇప్పడే వదులు!"

ఈ పలుకులు విన్న పెద్దన్న దేహం పులకరించింది.

"మహానుభావా! మీరు అవతార పురుషులు! ఓ సిద్ధమూర్తీ! భువన మాయా తమస్సును చీల్చి చెండాడుటకు ఉద్భవించిన దివ్యావతారులు. ఓ విశ్వలోక కుటుంబీ! విశ్వసమ్మత ధర్మములు వెలయ జేయుట కుద్భవించిన మహాత్ములు మీరు. ఆంధ్రజాతి హృదయాంతరాళముల ప్రకాశించిన జ్ఞానజ్యోతీ! మీ గోరువెచ్చని అమృతవాణి తెలుగు గుండెలలో బంగారు పంటలను పండింపగలదు!". అని పెద్దన్న వేమన్నను బహుధా ప్రశంసించి, పునః పునః సాష్టాంగ దండ ప్రణామాలాచరించి సెలవుతీసుకున్నాడు.

పెద్దన్న అక్కడ నుండి వెళ్ళిన కొద్దిసేపటికే ఒకడు అక్కడకు వచ్చాడు. చినిగి పేలికలైన వస్త్రాలు అతని శరీరం మీద వ్రేలాడుతున్నాయి. అతడు వేమన్నను చూచి పరుగుపరుగున వచ్చి పాదాలమీద పడ్డాడు. "వేమారెడ్డీ! మీరే దిక్కు నాకు!" అని వలవల ఏడవడం మొదలుపెట్టాడు.

అతడు చామిసెట్టి! విశ్వదాభిరామయ్య గుర్తుపట్టాడు.

"చామిసెట్టిగారూ! ఏమిటీ అవతారం?"

"అయ్యా! నేను వేమారెడ్డిగారికి సాయం చేద్దామని విక్రమసింహపురానికి పోయాను. అక్కడ పరిస్థితులన్నీ తలకిందులయి ఉన్నాయి. నా వాళ్లు దుర్భర దారిద్ర్యాన్ని అనుభవిస్తున్నారు. మా ఓడలన్నీ విధివశాన సముద్రగర్భంలో కలిసినవి. బికారులమయ్యాం. ఉన్నకొద్ది సొమ్ము తీసుకొని తిరిగి కొండవీటికి వస్తుండగా దారి దొంగలు నన్ను దోచుకున్నారు. చివరికీ గతి పట్టింది. ఈ అరణ్యంలోంచి వస్తుండగా మార్గమధ్యంలో మన పెద్దన్న ఎదురుపడి మీ గూర్చి చెప్పాడు! నాకిక మీరే దిక్కు!" అని తన విషాదాత్మక కథను వివరించాడు.

వేమన చామిసెట్టిని చూచి జాలిపడ్డాడు.

"చామిసెట్టీ! అయినదానికి విచారించవద్దు! కాబోయే దాన్ని గూర్చి ఆలోచించు. ధనం పోయినందుకు విచారించవద్దు. ఈ లోకంలో నీవు పుట్టినపుడు ఏం తెచ్చావ్? పోయేటప్పుడు ఆ ధనం ఎక్కడకు పోతుందో... నీవెక్కడికి పోతావో!"

"వేమారెడ్డిగారూ! పెద్దన్నమీ గురించి చెప్పాడు. మీరిప్పుడు మహిమాన్వితులయిన మహాయోగులయ్యారట! దివ్యావతారులయిన మిమ్మ నా మిత్రునిగా భావించటం పాపమే అవుతుంది. నన్ను మీ శిష్యునిగా స్వీకరించండి! మీ పాదసేవలో కాలం గడుపుకుంటాను మీవలె నేనూ యోగినై మోక్షాన్ని పొందుతాను.!"

"చామిసెట్టీ! అట్టి మాటలు కట్టిపెట్టు! అందరూ యోగులయితే ఈ ప్రపంచం నడవడం ఎలా? యుక్తిచే మళ్ళా నీ ధనాన్ని సంపాదించు ధనం విలువ నీకు తెలియనిది కాదు శక్తిసామర్థ్యాలున్నాయి వ్యర్థం చేయవద్దు సందేహం వదులు. ముక్కుమీదుగ చూస్తే ముక్తి వస్తుంది భజనచేస్తే భక్తి వస్తుంది యుక్తివలన శక్తి వస్తుంది శక్తి సత్ఫలితాలనిస్తుంది కలతపడవద్దు!"

వేమన్న పలుకులు విన్న చామిసెట్టి గుండెలో ఆశలు మొలకెత్తాయి

"చామిసెట్టీ! మోహం విడువు!"

తన ఆలోచన అంతలో వేమన్నకు తెలిసిపోవటం చూచి చామిసెట్టి సిగ్గుపడ్డాడు.

"ఆ సంపదను నీ సొంతంగా భావించవద్దు! భగవంతుడిస్తున్నట్లుగా భావించు దైవమిచ్చిన ఆ ధనాన్ని దైవస్వరూపులయిన పేదలకు పంచు! ముక్తిమార్గమంటే అదే!."

"మహాత్మా! నిరుపేదను! నేనేమి చేయగలను? ఒకరికీయగల శక్తి నాకు లేదు!"

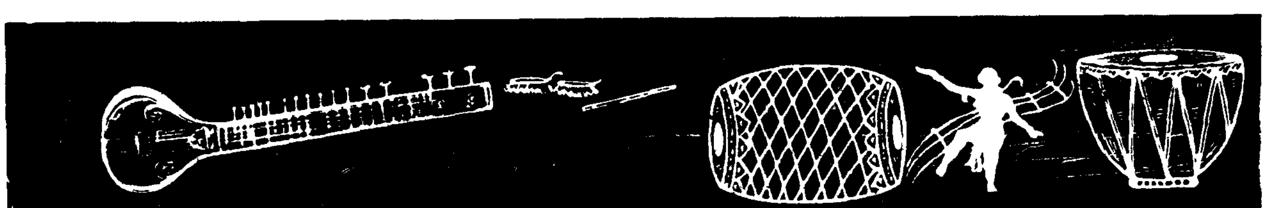
"చామిసెట్టీ! నీవా నిరుపేదవు? చూడు! ఆ వెర్రిపుచ్చచెట్టును చూడు!"

చామిసెట్టి అటు చూశాడు. వెర్రిపుచ్చచెట్టు కనబడింది. పసిడి కాంతులీనుతున్న వెర్రిపుచ్చకాయలను చూచి చకితుడయ్యాడు. పరుగున అక్కడకుపోయి బంగారపు ముద్దలా ఉన్న పుచ్చకాయలను చేతితో తడిమితడిమి చూచి ఆశ్చర్యపడ్డాడు. ఆనందించాడు!

"చామిసెట్టీ! చూశావా! ఆ బంగారు పుచ్చకాయల్ని నీవు తీసుకో! దానితో నీ వ్యాపారాన్ని పునరుద్ధరించు. సంపాదించిన సొమ్మును ధర్మకార్యాలకు వినియోగించు పొమ్మ!"

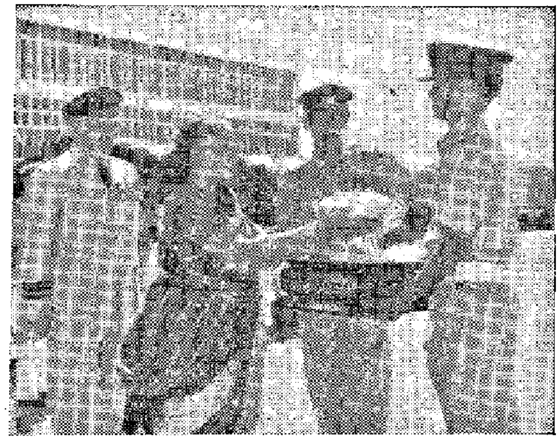
చామిసెట్టి, ఆనందబాష్పాలు మొగాన్ని వెలిగిస్తుండగా వేమన్నను ఇలా స్తుతించాడు

"స్వామీ! సర్వవేదసారములను గోరు ముద్దలుగా చేసి అందించగల మీ శక్తిని ఏమని స్తుతింపను! ఓ యుగపురుషా! మృదుల మనోభావ గాంభీర్యములయిన మీ నీతి వాక్యాలు మాకు శిరోధార్యాలు మీరు సర్వజన హృదంతరాళ సమవర్తనులు! ఓ రాజయోగీ! తేటమాటలతో దివ్యబోధామృత రసము నందించు చున్నారు ఓ అమృత భావ సమన్వితా! మీరు కవులు! వేదవిదులు! జ్ఞానులు! పరమయోగీంద్రులు! ఇట్టి మీకీ ప్రపంచమున సాటివచ్చువారెవ్వరు! సర్వసమత్వమనెడి మీ మతము సర్వ మానవాళికి సమ్మతము! మీ మధుర కవితామృతముచే మేము పునీతుల మగుటకై కాచుకొని ఉన్నాం. ఆబాల వేద్యమైన మీ నిరర్గళ కవితాధారలచే ఆంధ్రులకు పునర్జన్మం ప్రసాదించు స్వామీ! ఐహికముల నాశి వని ఓ మహాత్యాగీ! ప్రపంచాతీతులయిన మీ దివ్యవాణికై ప్రపంచం పరితపించుచున్నది! ఇదే సమయం! మీ పాదధూళిచే ఆంధ్రదేశాన్ని పవిత్రమొనర్చి మమ్ము ధన్యుల్ని గావించండి!" (సశేషం)

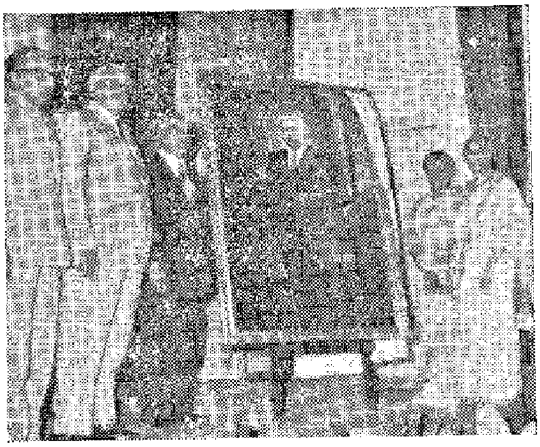

ఆంధ్రప్రదేశ్ నేత్రచికిత్స వైద్యుల మహాసభను జూన్ 12వ తేదీన
గవర్నరు శ్రీమతి శారదా ముఖర్జీ ప్రారంభోత్సవం చేశారు.

జూన్ 10వ తేదీన హకీంపేటలో వైమానిక దళం అకాడెమీ
ఉత్సవాల్లో గవర్నరు పాల్గొన్నారు.

జూన్ 11వ తేదీన నగరంలో డాక్టర్ జగన్మోహన రెడ్డి
చిత్రపటావిష్కరణ దృశ్యం. గవర్నరు యీ
కార్యక్రమానికి అధ్యక్షత వహించారు.

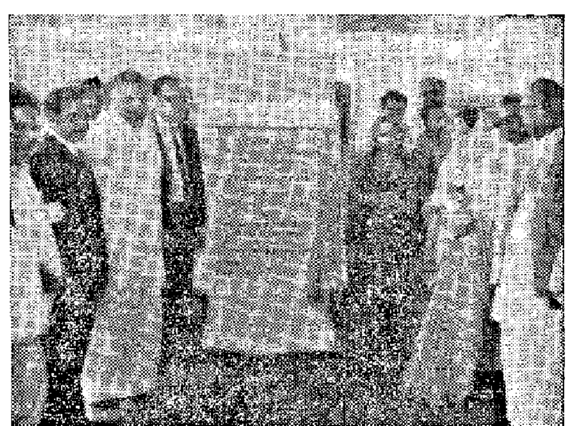
"నగరంలో వార్తా చిత్రాలు' చూశాక
ఒకసారి 'జూ' కు వెళ్ళివద్దాం రండి"

" 'ఆంధ్రకేసరి' ఎగ్జిబిషన్
చూదామనుకుంటున్నానే మరి!"

"బొమ్మల చయనికలో అన్నీ వస్తాయి గవర్నరు
మహబూబ్‌నగర్ పర్యటనతో సహా!"

జూన్ 2[illegible]న రహీంపూర్‌లో అంబేద్కర్ పురపాలక సామాజిక
హాలులో గవర్నరు పట్టణప్రాంత సామాజిక అభివృద్ధి
పథకాన్ని ప్రారంభించారు.

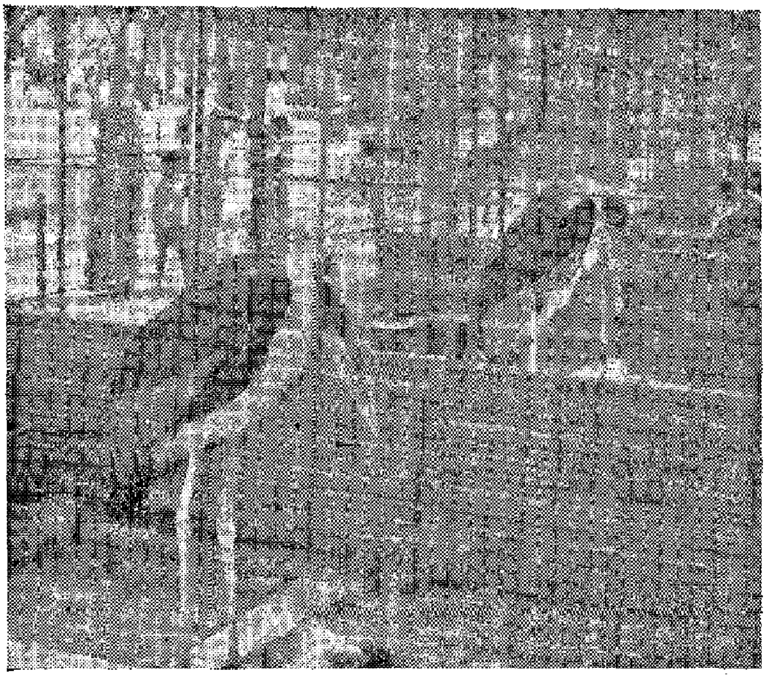

జూన్ 22న సరూర్ నగర్ వాణిజ్య కేంద్రానికి గవర్నరు శంకు
స్థాపన చేశారు. రెవిన్యూ శాఖామాత్యులు శ్రీ పి. నరసారెడి
కార్యక్రమానికి అధ్యక్షత వహించారు.

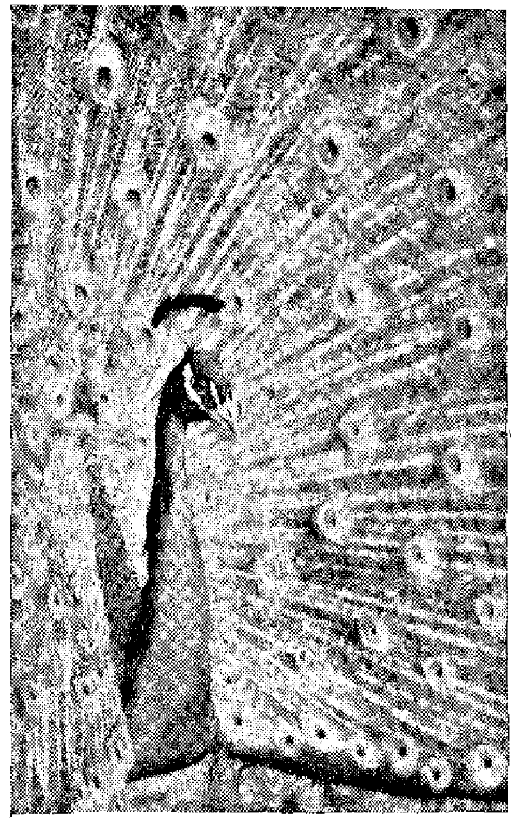
★

హైదరాబాదులోని
నెహ్రూ జూలాజికల్ పార్కులో
కొన్ని దృశ్యాలు

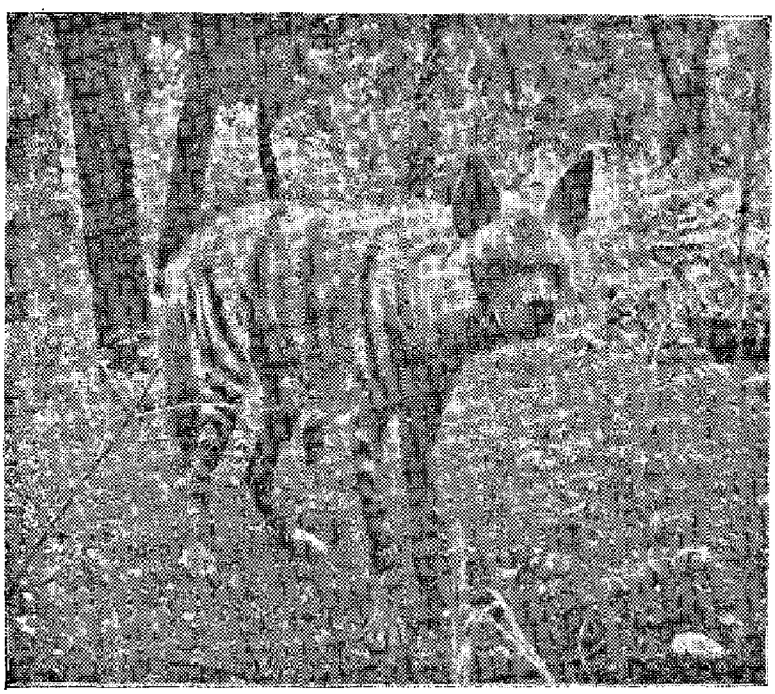
★

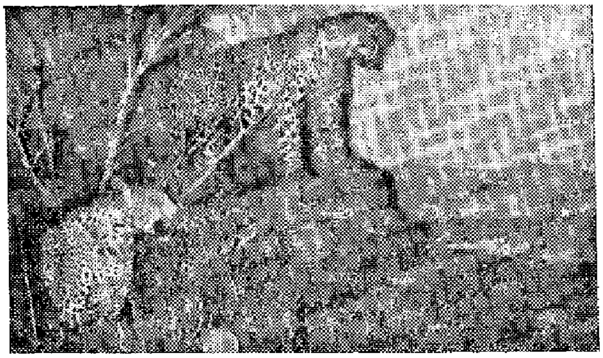
నీ జపమాల ఏది బ్రదర్ ?

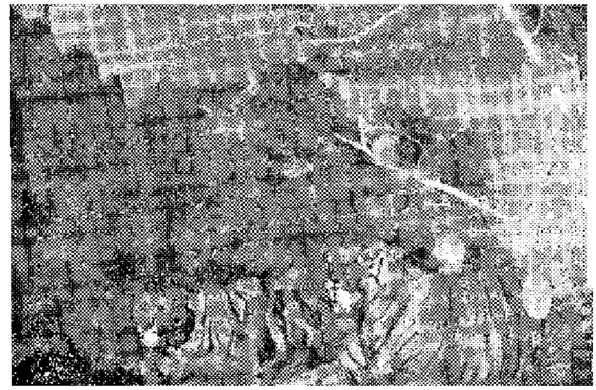
నృత్యమయూరి

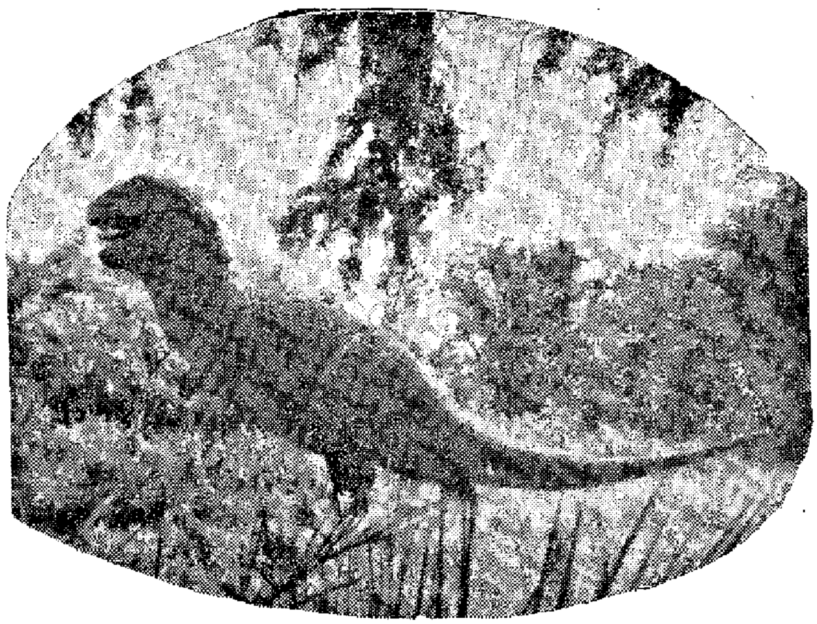
ఏ ఊరు మీది ?

నేనూ చిరుతనే. పిల్లలతో ఆడుకుంటాను !

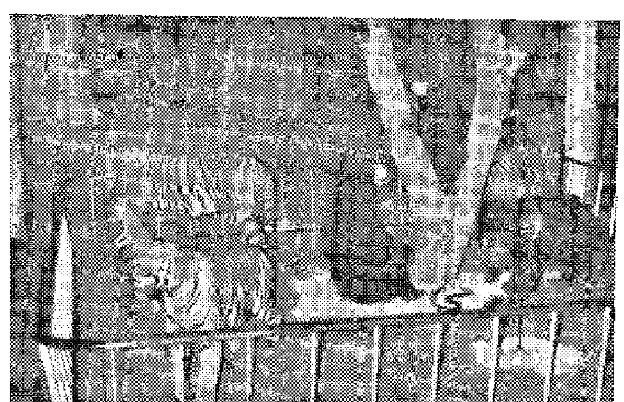
నా గాండ్రింపు మీరు విన్నారా ? ఒకసారి జ్యూకు దయచేయండి

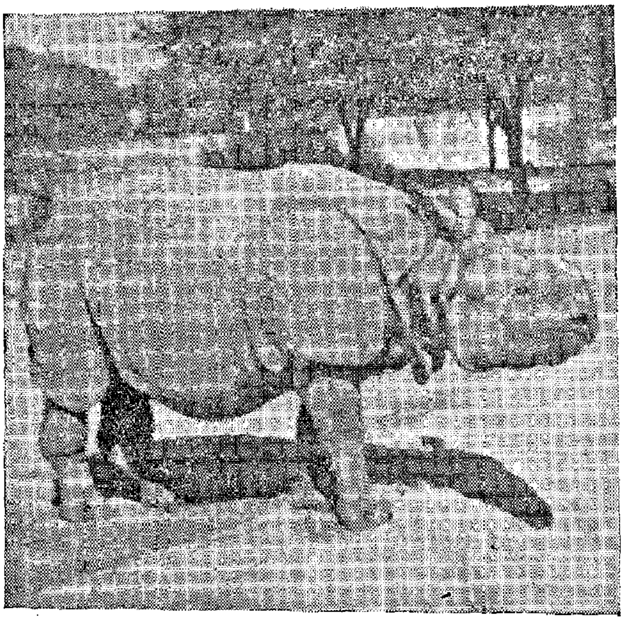
రాక్షసబల్లి యిలా వుండదట

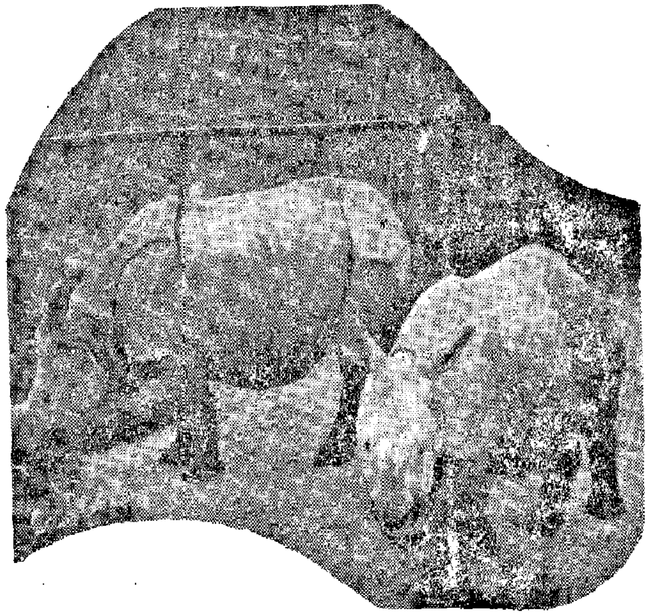
పురుష సంహాలయిద సవాల !

దర్పానికి ఆకృతివస్తే...

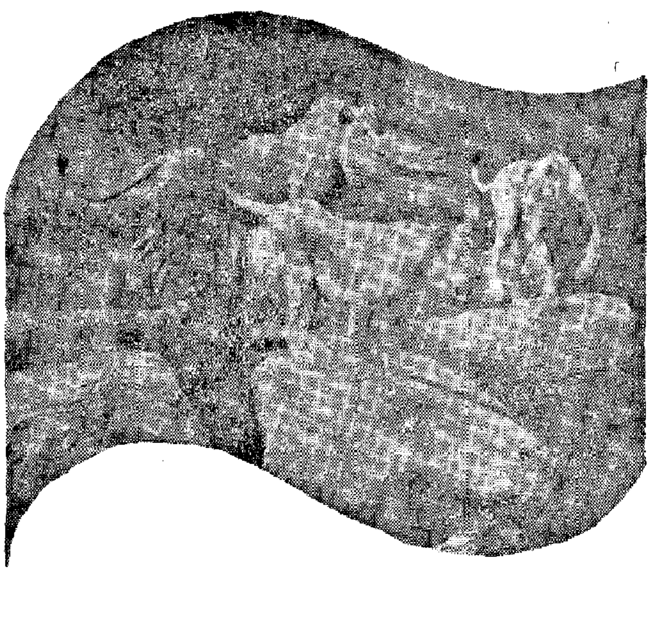
రినో (ఖడ్గమృగం)

వింతకుటుంబం

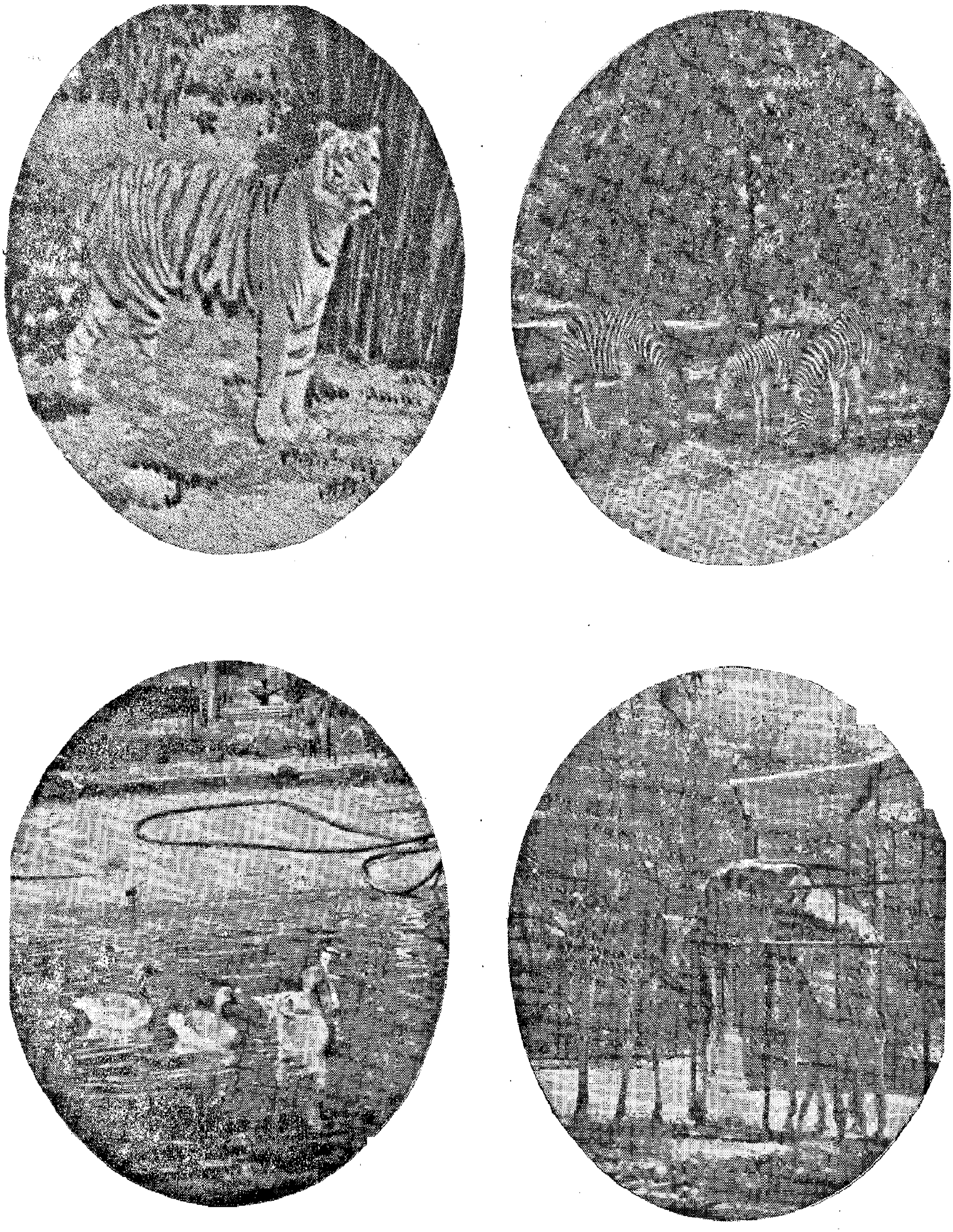
మనిషికి మంచి స్నేహితులు

ఇష్టాగోష్ఠి

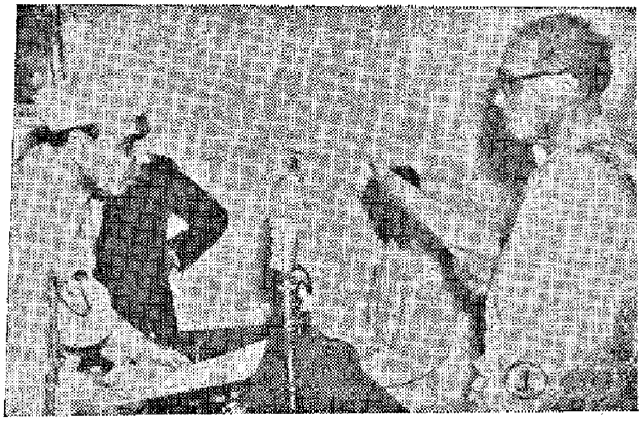

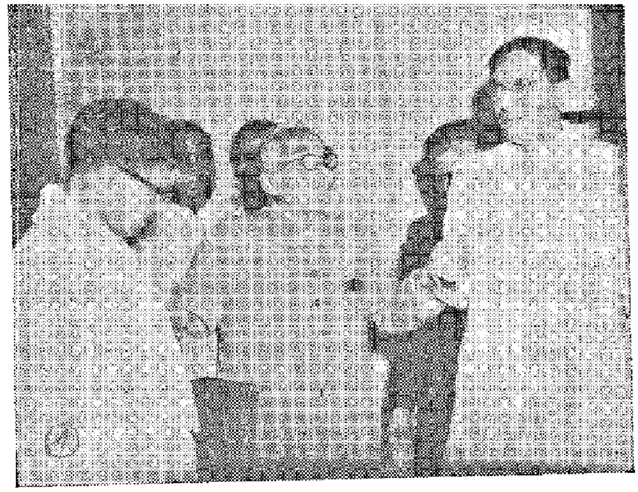
సీతమ్మను భ్రమపెట్టిన శృంగారపేటికలు

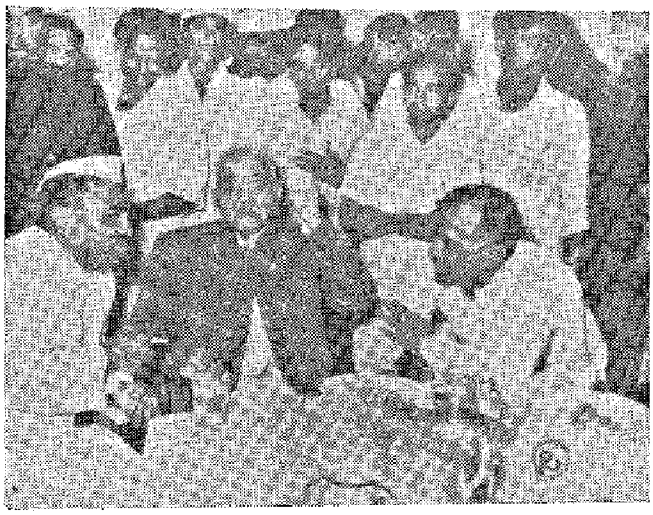

మరికొన్ని సౌందర్య వలయాలు

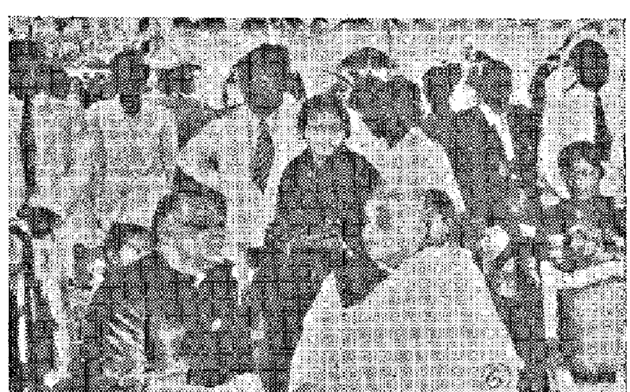

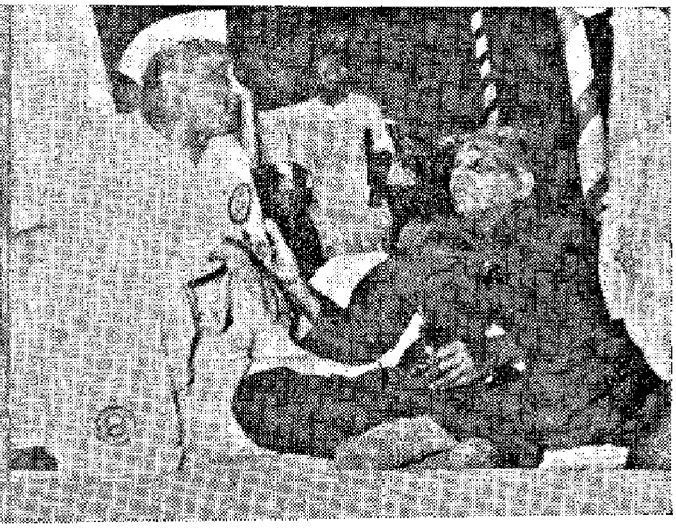

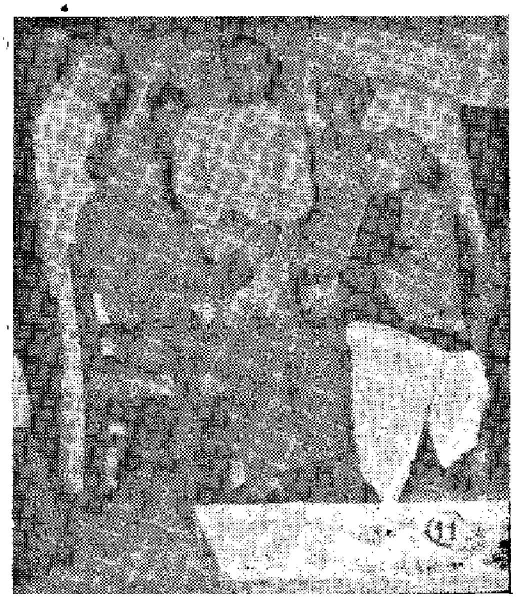

తన కథనే మన కథగా మలచిన 'ఆంధ్రకేసరి' ప్రకాశం

1. గవర్నరు త్రివేది ముఖ్యమంత్రిగా ప్రమాణ స్వీకారం చేయిస్తున్నారు.
2. 1954 అక్టోబరులో అప్పటి కమ్యూనికేషన్స్ శాఖ మంత్రి జగ్జీవన్ రాం నూతన సచివాలయ బ్లాకును ప్రారంభించి నప్పుడు.
3. ముఖ్యమంత్రి ప్రకాశం 1954 లో శ్రీ నీలం సంజీవరెడ్డితో కర్నూలులో.
4. 1953 లో శ్రీయుతులు ఎస్. బి. పి. పట్టాభి రామారావు, పి. తిమ్మారెడ్డిలతో.
5. ప్రియతమ ముఖ్యమంత్రిగా.
6. 1954 లో కర్నూలులో రిపబ్లిక్ దినోత్సవంనాడు అప్పటి ప్రధాన కార్యదర్శి శ్రీ ఓ. పుల్లారెడ్డితో.
7. 1951 అక్టోబరు 21న కర్నూలు రైల్వేస్టేషన్‌లో శ్రీ జగ్జీవన్ రాంకు స్వాగతమిస్తున్న దృశ్యం.
8. ఆవడి కాంగ్రెస్ మహాసభలో శ్రీ ఎస్. కె. పాటిల్‌తో.
9. రాష్ట్రాల పునర్విభజన సంఘం అధ్యక్షుడు శ్రీ ఫజులాలీకి కర్నూలులో విందుచేసిన సందర్భంగా.
10. 1954 లో కర్నూలులో శ్రీమతి కుసుమ త్రివేదితో యిష్టాగోష్ఠి.
11. డా॥ భోగరాజు పట్టాభి సీతారామయ్య, శ్రీ నీలం సంజీవ రెడ్డిలతో.

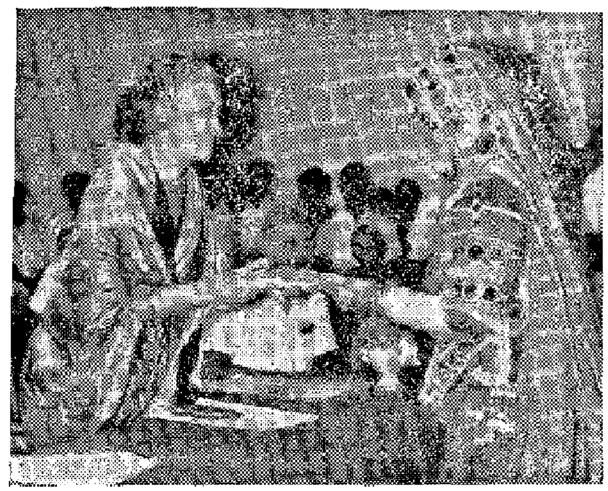

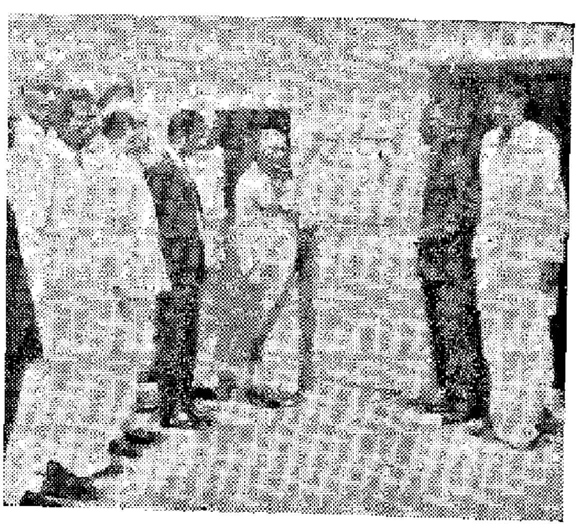

మహబూబ్ నగర్ జిల్లాలో గవర్నరు పర్యటన.

గవర్నరు పర్యటన

మహబూబ్‌నగర్ జిల్లాలో గవర్నరు గిరిజనులకు నివేశన స్థలాలను పంపిణీ చేశారు.

చేవెళ్ళ బ్లాకులోని మహరాజు పేటలో బలవర్ధక ఆహార పథకానికి గవర్నరు ప్రారంభోత్సవం చేశారు.

తెలుగు సాహిత్యంపై శరత్ ప్రభావం

డా॥ అక్కిరాజు రమాపతిరావు
'మంజుశ్రీ'

శరత్ బాబు తెలుగు రచయితేనేమో అన్నంత ఆత్మీయుడైనాడు తెలుగు పాఠకులకు! బహుశా భారతీయ సాహిత్యాలన్నిటా కూడా, తెలుగు సాహిత్యాన్నే ఎక్కువగా ఆయన తన రచనల ద్వారా ప్రభావితం చేసివుండ వచ్చును. తెలుగువాళ్ళకూ బెంగాలీలకూ చాలా సామ్యాలు ఉన్నాయి. భావోద్వేగమూ, భావుకతా ప్రవృత్తి ఉభయులకూ ఎక్కువే. ప్రాంతీయ భౌగోళిక స్వరూపంలో కూడా పోలికలున్నాయి.

ఉభయప్రాంతాలు తీరరేఖను అంటుకొని ఉన్నాయి. విదేశీయ నాగరికతా ప్రభావం కూడా ముందుముందుగా, బెంగాలీలను, తెలుగు వారినే ప్రభావితం చేసింది ఇక్కడే విదేశీయులు ముందుగా కాలుపెట్టి స్థిరంగా నిలదొక్కుకున్నారు దక్షిణ భారతదేశంలో బ్రహ్మసమాజం ముందుగా తెలుగు దేశాన్నే ఆకర్షించింది. ప్రభావితం చేసింది బ్రహ్మ సమాజ నాయకులు, ప్రచారకులు, తెలుగు దేశంలో ఎక్కువగా పర్యటనలు చేస్తూ వుండే వారు వంగదేశంలో పుట్టిన ఏ ఉద్యమమైనా గానీ, తెలుగు వాళ్ళను ఇట్టే ఆకర్షిస్తుంది. దానికి అనుయాయులు ఇక్కడ బయలుదేరుతారు. ప్రచారం లభిస్తుంది. నాటి చైతన్యుని మధుర భక్తి మొదలు కొని ఇటీవలి హరనాథ బాబా భజనలవరకూ, తెలుగు దేశంలో ప్రచారం పొందడం చూడవచ్చు తెలుగు దేశంలో వీరారాధన తత్పరత్వం, మహాపురుషారాధన తత్పరత్వం, ఇతర ప్రాంతాల వారితో పోల్చిచూస్తే కొంత ఎక్కువే అని చెప్పాలి చూడండి. తెలుగు దేశంలో కనపడినంతమంది రామమోహన్‌లు, టాగోర్‌లు, బోస్‌లు, చిత్తరంజన్ దాసులు, అరవిందఘోష్‌లు, వివేకానందులు మరోప్రాంతంలో కనపడకపోవచ్చు. ఇది అనుకరణ శీలం కాదు. భావోద్వేగ ప్రవృత్తి ఒక్క వంగీయుల పేర్లేకాదు, బాలగంగాధరతిలక్, గోపాలకృష్ణ గోఖలే లపేర్లుకూడా తెలుగు వాళ్ళు పెట్టుకున్నారు

తెలుగులో '' గీతాంజలి ''

శరత్ రచనలకన్నాముందే టాగోర్ భక్తి రచనలు, పూర్వ భారతీయ సంస్కృతిని, ఔన్నత్యాన్ని ప్రబోధించే ఆయన రచనలు తెలుగు వాళ్ళను ఆకర్షించాయి. బహుశా 'గీతాంజలి'కి తెలుగులో వచ్చినన్ని అనువాదాలు మరే ఇతర భారతీయ భాషలోనూ వచ్చివుండవేమో. టాగోర్ కన్నాకూడా పూర్వమే ధీరేంద్రనాథ్‌పాల్ 'మొగాలు దర్బార్', 'పాంచకడీదేవ్', అపరాధ పరిశోధక నవలలు తెలుగులోకి అనువాదం పొందాయి. తెలుగు పాఠకులు విశేషించి ఈ రచనలను అభిమానించారు కూడా. బంకిం చంద్రుని నవలలు, 'కృష్ణకాంతుని వీలునామా', 'దుర్గేశనందిని', 'విషవృక్షం', ఎప్పుడో ఈ శతాబ్ది తొలి పాదంలోనే తెలుగులోకి అనువాదం పొందాయి. గిడుగు రామమూర్తి పంతులుగారి వంటి మహా భాషావేత్త, వ్యావహారిక భాషోద్యమానికి, ఆధునిక బెంగాలీ సాహిత్యాన్ని ప్రమాణంగా తీసుకొని, టాగోర్ ప్రచారంచేసిన 'చలిత్‌భాష' బెంగాలీలో ఆధునిక ప్రామాణిక వ్యావహారిక భాష అని తెలుగు వాళ్ళకు నచ్చచెప్పారు. గురుజాడ అప్పారావుగారిపైన ప్రత్యేకించి కలకత్తా ప్రభావం, ఆధునిక వంగి సాహిత్య ప్రభావం ఎంతో ఉంది. ఆయన రోజుల్లో కలకత్తానుంచి వెలువడుతూవచ్చిన 'రీస్ అండ్ రయత్' అనే ఇంగ్లీషు వార పత్రికలో గురుజాడ రచనలు వెలువడుతూ వుండేవి. ఈ పత్రికా సంపాదకులైన శంభు చంద్ర ముఖర్జీతో గురుజాడ అప్పారావుగారికి సన్నిహితమైన పరిచయం కూడా వుండేది

శరత్‌బాబు తెలుగు వాళ్ళను ఎక్కువగా ఆకర్షించటానికి, ఆయన ఆధునిక దృష్టి, మానవోద్యమ ప్రభావమూ ప్రధాన కారణాలు తెలుగు వాళ్ళ సంప్రదాయాన్ని పూర్తిగా నిరసించరుగాని, ఆధునిక దృక్పథాన్ని, హేతువాదాన్ని, తర్కాన్ని, సంస్కారాన్ని ఎంతగానో అభిమానిస్తారు. వంగదేశంలో నిజంగా జరిగిన గాథ తెలుగు సాహిత్యంలో ఆధునిక కావ్య వస్తువుగా రూపొందింది.

వరకట్న దురాచారానికి బలి అయిపోయిన 'స్నేహలతాదేవి లేఖ' తెలుగులో నవ్యకావ్యమై పోయింది. శరత్ రచనలలో భారతీయ మహిళ వ్యక్తిత్వానికి యోగ్యమైన స్థానం కల్పించటానికి ఆయన కృషి చేశాడు. తరతరాలుగా అజ్ఞానంలో, అంధకారంలో పురుషుడు సతీత్వపు విలువను ఏ విధంగా కించపరుస్తూ వచ్చిందీ, అందువల్ల సమాజం ఏ విధంగా అధోగతి పాలైందీ ఆయన తన రచనల ద్వారా వెల్లడించారు. 'శేషప్రశ్న'లో కమలవంటి పాత్ర అరవిందుని సహితం ఆకర్షించిందంటే, శరత్ సిద్ధాంతీకరించిన మానవత్వపు విలువలను అంచనా వేయవచ్చు.

శరత్ సృష్టించిన స్త్రీ మూర్తి

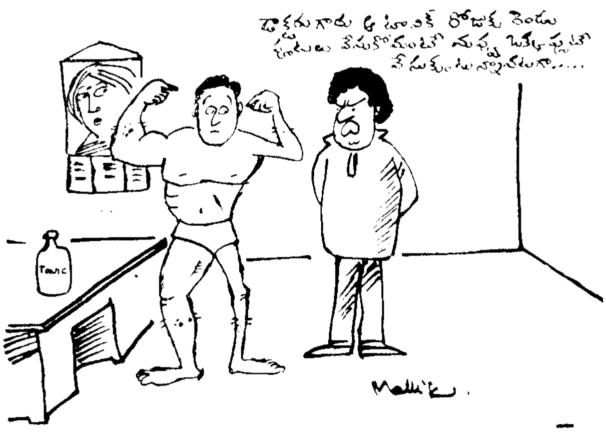
శరత్ సృష్టించిన పాత్రలన్నీ సంఘంలో అత్యంత వాస్తవికమైనవి. పరిపూర్ణమైన జీవితానుభవంలోంచే ఆయన తన పాత్రలను మలుచుకున్నాడు. ఆయన పరిశీలనా శక్తి అమోఘమైనది. తాను చూడకుండా, పరిశీలించకుండా, అనుభూతికి లోను గాకుండా, రచన ఏదీ చేయలేదని ఆయన మిత్రులకు తెలిపాడు. ఇంగ్లీషు సాహిత్య ప్రభావంవల్ల, బ్రహ్మ సమాజంవారు ప్రచారం చేసిన సంస్కార భావాలవల్ల, ఆధునిక భారతీయ సంఘంలో మహిళల పట్ల మార్దవ భావము, గౌరవము, నాగరక దృష్టి పెంపొందా యనడం సబబు. ఈ సంస్కారాన్ని తన రచనల ద్వారా శరత్ బాబు ప్రచారం చేశాడు. కరుణామయి, త్యాగశీలి, అత్యంత సహన పరురాలు, ప్రేమ స్వరూపిణి అయిన తల్లిగా, చెల్లిగా, అక్కగా, పత్నిగా, వదినగా, ప్రియురాలిగా, ఆయన నవలల్లో, కథల్లో స్త్రీమూర్తి సాక్షాత్కరిస్తుంది. పతితలను కూడా ఆత్మీయంగా భావించగల రసార్ద్రమైన ఉదాత్తస్థితికి పాఠకులను తీసుకొనిపోతాడు శరత్‌బాబు. వాళ్ళ లోపాలు కాని, పాపాలుకాని, పాఠకులని విముఖులను చేయవు. వాళ్ళలోని మానవత్వం, ఆ పరిస్థితుల్లో వాళ్ళలోని త్యాగశీలత, వ్యక్తిత్వం, మానసిక సౌకుమార్యం, దృఢ సంకల్పం, పాఠకులను ఆకర్షించి వాళ్ళ మనసుల్లో చిరస్థాయిగా నిలుస్తారు వాళ్లు. 'పరిణీత'వంటి చిన్న కథనుండి 'శ్రీకాంత్' వంటి పెద్ద నవల వరకూ, అసంఖ్యాకమైన పాత్రలలో, చిత్ర విచిత్రమైన ప్రవృత్తులలో, అభూత కల్పనలు, అవాస్తవిక సన్నివేశాలు ఏవీ ఉండవు మానవత్వంతో, మానవ ప్రవృత్తితో, పాత్రలన్నీ సజీవంగా ప్రవర్తిస్తాయి. దురాశాపరులు గాని, లోభులు గాని, జూదగాండ్రు, తాగుబోతులు, మొదలైన వ్యసనపరులు గాని, మానవ సమాజంలో అత్యంత సహజమైన ఒక భాగంగానే ఆయన రచనల ద్వారా కనిపిస్తారు కాని, అసహ్యించుకొని, శిక్షించదగిన వ్యక్తులుగా అనిపించరు. మానవ జీవితంలోని అతి సహజమైన, అతి ఉదాత్తమైన సన్నివేశాలను, ఆదర్శోన్ముఖమైన వాస్తవిక చిత్రణతో ఆయన సాధించగలడు.

'బిందుగారబ్బాయి' అనే పెద్ద కథలో అన్నదమ్ముల అనుబంధం, తోడి కోడళ్ళ ఆత్మీయత చూడలేని దగ్గర బంధువుల అసూయలు, ఎంతో వాస్తవికంగా చిత్రించాడు శరత్‌బాబు.

శరత్‌బాబును తెలుగు వాళ్ళకు మొట్టమొదట పరిచయం చేసింది వేలూరి శివరామశాస్త్రిగారు అని చెబుతారు. ఈయన గొప్ప పండితుడు. సముద్రం వలె అగాధమైన పాండిత్యం కలవాడు. ఎన్నో భారతీయ భాషలలో గొప్ప ప్రవేశమున్న మనీషి. తెలుగులో చిన్న కథ నుంచి 'అరవిందయోగ దర్శనం', కాశ్మీర యోగిని 'తాత్త్విక చింతనం' వరకు ఎన్నో రచనలు చేశారు. వేలూరి శివరామశాస్త్రిగారు 'బిందుగారబ్బాయి'ని, తెలుగు చేసి శరత్ సాహిత్యాన్ని తెలుగు వాళ్ళకు పరిచయం చేశారు. ఆనాటి నుంచీ శరత్ సంపూర్ణ సాహిత్యం తెలుగులో ఎన్నో ముద్రణలు పొందింది. బహుశా శరత్‌ను తెలుగులోకి తెచ్చిన అనువాద రచయితలు కనీసం ఇరవై మంది అయినా ఉంటారు తెలుగులో. బహుశా కొందరు హిందీ ద్వారా తెలుగు చేసి శరత్‌కు అన్యాయం చేశారు. వంగ భాష నుంచే నేరుగా అనువాదం చేసిన రచయితలు చాలా మంది వున్నారు. సుప్రసిద్ధ సినిమా నిర్మాత, సాహిత్యవేత్త కీ. శే. చక్రపాణి 'వాగ్దత్త' మొదలయిన శరత్ నవలలను అనువాదం చేశారు. బొందలపాటి శివరామకృష్ణ, శకుంతలాదేవి, సంపూర్ణ శరత్ సాహిత్యాన్ని, శరత్ మిత్రులకు వ్రాసిన ఉత్తరాలతో సహా 14, 15 సంపుటాలలో అనువదించారు బహుశా ఇప్పటికి శరత్ రచనలు తెలుగులో పది ముద్రణలయినా పొంది వుంటాయి. నీలకంఠం, పురాణం కుమార రాఘవశాస్త్రి, దిగవల్లి శేషగిరిరావు, నన్నపనేని సుబ్బారావు మొదలైనవారు శరత్ అనువాదకులుగా ప్రసిద్ధులు గొర్రెపాటి వెంకట సుబ్బయ్యగారు శరత్ దర్శనం పేరిట, శరత్‌బాబు సమగ్ర జీవిత చరిత్రను, ఆయన సాహిత్య సమీక్షతో కలిపి వెలువరించారు. ఒక సుప్రసిద్ధ పుస్తక ప్రచురణ కర్త, విక్రేత, తన భవనానికి 'శరత్ భవన'మని కూడా పేరు పెట్టుకున్నాడు!

యువతరంలో ప్రేరణ

ముఖ్యంగా యువ రచయితలలో, శరత్ ప్రభావం ఎక్కువగా కన్పిస్తుంది. ఈ శతాబ్ది తొలిపాదంలో భావ కవిత్వం, అమలిన శృంగారం, స్త్రీని ఆరాధ్య దేవతగా భావించడం, ఆధునిక సాహిత్యాన్ని ప్రభావితం చేశాయి 1930 ప్రాంతాల నుంచి వచన రచనలు విరివిగా వెలువడ్డాయి. కొత్త కొత్త పత్రికలెన్నో వెలుగులోకి రావడంతో వచన రచనల ఆవశ్యకత ఎంతో ఎక్కువైంది. చిన్న కథకు, నవలకు, చాలా ప్రాముఖ్యం వచ్చింది. మౌలికమైన వచన రచనలతోపాటు, శరత్ సాహిత్యం కూడా, తెలుగు కాల్పనిక సాహిత్యాన్ని బాగా ప్రభావితం చేసింది 1950వ సంవత్సరం వచ్చేసరికి, యువ రచయితలలో శరత్‌బాబును చదవడం, ఒక ధ్యేయంగా చేసుకున్నారు. తమలో రచన చేయాలనే ప్రేరణకు శరత్‌బాబు రచనలు ఎంతగానో తోడ్పడ్డాయి. బహుశా శరత్‌ను చదవకుండా, ఈ తరం రచయితలెవరూ కలం పట్టలేదేమో ననడం అతిశయోక్తి కాదు మరిన్ని 1955, 56 సంవత్సరాలు వచ్చేసరికి 'శరత్‌లాగా వ్రాస్తాడు, తెలుగులో శరత్‌లాంటి రచయిత'అనిపించుకోవడం, గొప్ప గుర్తింపుగా, గణ్యతగా రచయితలు భావించ

కోవడం జరిగింది. కొందరు రచయితలు శరత్‌బాబును అనుకరించడం కూడా జరిగింది. అనువాద రచనలలో వికృతమైన వాక్య నిర్మాణంతో సహా, ఆధునిక సంస్కారాన్ని సూచించే పేర్లు, అనువాదాలవల్ల సరిగ్గా అర్థం చేసుకోలేని శరత్‌బాబు తన పాత్రల ద్వారా జీవితాన్ని గురించి చేసే తర్కమూ, పరిస్థితులకు బానిసలై చితికిపోవడమూ, గొప్ప గొప్ప త్యాగాలు చేయడం, కొందరు రచయితలు, తెలుగు రచనలలో ప్రవేశపెట్టారు.

కర్తవ్యం గూర్చి చర్చలు

పొగదూళి తీసుకొని నొసట ధరించడం, పరిమళాలను వదలిపెట్టి పాత్రలు వెళుతూ వుండటం, ఎగువ తరగతి కుటుంబాలలో వల్లమాలిన ప్రేమలు, ఇవన్నీ తెలుగు సాహిత్యంలోకి బెంగాలీలో నుంచి దిగుమతి అయినవే. మొదటి రోజుల్లో కొమ్మూరి వేణుగోపాలరావు వ్రాసిన నవలల్లో, శరత్‌బాబు ప్రభావం బాగా కనపడుతుంది. పి.ఎస్. నారాయణ అనే రచయిత, వాక్య నిర్మాణం దగ్గరనుంచి శరత్‌బాబు అనువాద రచనలను అనుకరించాడు. శైలజ, శేఫాలి, సరోజిని, సావిత్రి, పార్వతి వంటి పేర్లు, వంగ సాహిత్యం నుంచే తెలుగు సాహిత్యంలోకి, సమాజంలోకి ప్రవేశించాయనుకోవాలి.

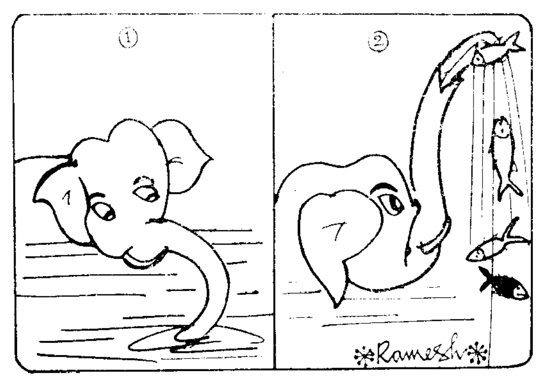
ఇక ఇటీవల అంటే ఇంచుమించు ఇరవై సంవత్సరాల కాలంలో శరత్‌బాబు నవలలు, మూడు నాలుగు తెలుగు సినిమాలుగా వచ్చాయి. అంతటితో మధ్యతరగతి పాఠకులకు, తారుణ్యపు జీవన ప్రాంగణంలో అడుగు పెడుతున్న సాహిత్య ప్రియులకు, శరత్‌బాబు మరింత సన్నిహితుడైనాడు. 'దేవదాసు,' 'బడదీదీ,' 'నిష్కృతి,' మొదలైన నవలలు, పేర్ల మార్పుతో తెలుగు సినిమాలుగా రూపొంది, తెలుగు వాళ్లను ఆకర్షించాయి. అన్నిటికన్నా ఆశ్చర్యకరమైన విషయం, 'దేవదాసు' నవలను ఒక తెలుగు కవి పద్యకావ్యంగా వ్రాశాడు. అందునా సంప్రదాయ సిద్ధమైన ఛందస్సుతో! ఆయనను ఎంతగా ఈ ఇతివృత్తం ఆకర్షించిందో మరి, పదిహేను తరంగాలుగా, పద్యకావ్యంగా వ్రాశాడు. ఈ రచయిత పేరు కె.వి.జి. రామారావు.

ఆధునిక తెలుగు రచయితలలో ఏ ఒక్కరినో ఇద్దరినో మినహాయిస్తే తప్ప, ఎవరి రచనలూ శరత్ రచనలంత విరివిగా ప్రచారం పొందలేదన్నా, అమ్ముడు పోలేదన్నా సత్యదూరం కాదు.

ఈ సృష్టిలో కల్లా అతి ముఖ్యమైన దాంపత్య జీవితాన్ని, స్త్రీ పురుషుల ప్రణయాన్ని, మోహాన్ని, పరవశింపజేసే ఆకర్షణను, ఈ జీవిత పరమార్థాన్ని శరత్‌బాబు వలె తరచితరచి అవగతం చేసుకున్నవారు, రచయితలలో చాలా అరుదు. తరతరాలుగా వస్తున్న సాంఘిక వ్యవస్థలో ఈ స్త్రీ పురుష పరిణామాలను, ఆయన తాత్త్విక అవగాహనతో, తన రచనలలో ప్రతిపాదించాడు. అందువల్ల ఆయన పాత్రలన్నీ సజీవ శిల్పాలుగా, చైతన్య మూర్తులుగా ప్రత్యక్షమవుతాయి.

శరత్‌బాబు గొప్ప మానవతావాది, అందువల్ల ఆయన రచనలు, ఆదర్శోన్ముఖమైన వాస్తవికతకు దగ్గరగా వుంటాయి. మానవ జీవితంలోని ఘర్షణ, అల్పత్వం, బలహీనతలు, ఉదాత్తత, ఆయన సానుభూతితో, మెప్పుతో, సంయమనంతో, చిత్రించాడు. శరత్ రచనలలో విశ్వజనీనమైన, సార్వకాలికమైన సాహిత్యపు విలువలు ఉన్నాయి.

తెలుగులో ఇప్పుడు వ్రాస్తున్న రచయితలలో అధిక సంఖ్యాకులపైన కూడా శరత్ సాహిత్య ప్రభావం వుందనే చెప్పాలి. ఏమైనా గత పాతిక సంవత్సరాలుగా, ప్రతిభావంతులైన తెలుగు రచయితలు తెలుగు కాల్పనిక సాహిత్యాన్ని ఎంతగా ప్రభావితం చేశారో, శరత్‌బాబు కూడా, ముఖ్యంగా ఆధునిక నవలా సాహిత్యాన్ని, రచయితలను అంతగా ప్రభావితం చేశాడని చెప్పాలి.

బహుశా శరత్‌ను చదవకుండా ఈ తరం రచయితలెవరూ
కలం పట్టలేదేమోననడం అతిశయోక్తి కాదేమో!

వీరేశలింగం

—ఆరుద్ర

తెలుగు జాతిని తెరలుతెరలుగ
కారు చీకటి క్రమ్మినప్పుడు
మూఢ ఛాందస గాఢ రుగ్మత
మూలుగుల్లో చొచ్చినప్పుడు

కాంతి ఖడ్గం కరుణ వైద్యం
కావ్య వాదిగ కావ్య శాలిగ
జాతి జనుల సముద్ధరించగ
జనన మందెను తెలుగు గడ్డను

తెలుగు చదువుల వివిధ శాస్త్ర
నేర్చెను కవిత గొల్చెను
జ్ఞాన నేత్రం తెరచి చూచెను
జాతి దుస్థితి చూసి కుమిలెను

ముక్కు పచ్చలె ఆరకుండా
ముద్దు ముచ్చటలారి పోతే
పసితనమ్మున నొసటి కుంకుమ
వగవి పెద్దలు తుడిచి వేస్తే
ఆడ పిల్లలు ఆలపించే
ఆర్త గీతుల నాలకించెను

"లలన నిర్మల లలాటమ్మును
లసత్కాంతులు విసర్జించుట
సంఘ జీవిత మందు పొద్దుటె
సవిత పొడిచీ అస్తమించుట"

అనుచు చిత్తము లోన నెంచెను
అతడు మంచిని మదిని నించెను
దిక్కు తోచని దీన వనితల
ప్రక్క నిలబడి బాసటాయెను
కొదమ వయసున కోలుపోయిన
కుంకు మార్వక వారి కిచ్చెను

దురాచారము సిరా చేసుకు
దుఃఖ భాజనమైన బతుకును
పడతి నుదుటను బ్రహ్మ వ్రాస్తే
వ్రాలు చెరిపే వీలు చూపెను

మగువ హైన్యత మగువ దైన్యత
మాపి పొందెను తాను ధన్యత
అభ్యుదయ పంథా కాది పురుషం
డతని సంస్మృతి కూర్పు సంస్కృతి.

దేశానికంతకూ వర్తించే ధర్మశాస్త్రం మనకు అనాది నుండీ లేదు. మౌలికంగా కొన్ని శాస్త్ర పద్ధతులు దేశవ్యాప్తంగా అమలులో ఉన్నప్పటికీ ఆచరణలో ఎన్నో వ్యత్యాసాలు ఉంటూ వచ్చాయి. హిందూ ధర్మశాస్త్రాలకు వివరణలు వ్రాసిన వారిలో విజ్ఞానేశ్వరుడు, జీమూతవాహనుడు ముఖ్యులు. 'మితాక్షర వివరణ' విజ్ఞానేశ్వరుడు రచిస్తే, 'దాయభాగ వివరణ' జీమూతవాహనుడు రచించినట్లు తెలుస్తోంది, హిందూ సంఘంలో కొన్ని సాంఘిక పద్ధతులు, శతాబ్దాల తరబడి, సాంఘిక కట్టుబాట్లుగా స్థిరపడిపోయాయి.

హిందూ కోడ్ బిల్లు — డా. అంబేద్కర్

శ్రీ. జె. వీరాస్వామి

కట్టుబాట్ల వెనుక సంఘబలం, ఒత్తిడి, ఉండడంచేత చట్టబద్ధమైన నిబంధనాలులాగే ప్రజా బాహుళ్యం చేత అనుసరింపబడుతూ వచ్చాయి. కాలక్రమంగా, కొందరు పెద్దలు అప్పటి సాంఘిక అవసరాలను గుర్తించి హిందూ ధర్మాలను క్రోడీకరించారు. వాటిలో యాజ్ఞవల్క్య స్మృతి, మనుస్మృతి బహుళ ప్రజాదరణ పొందిన హిందూ ధర్మశాస్త్రాలు, మితాక్షర, దాయభాగ పద్ధతులు రెండూ కూడా చాలా వరకు సారూప్యం కలవే. దాయాదులకు భాగము ఇవ్వడంలోనూ, వారసత్వపు హక్కులు సంక్రమింప చేయడంలోనూ దాయభాగ విధానం, మితాక్షర కంటే భిన్నంగా ఉంది.

" హిందూ లా కమిటీ "

ఈ భిన్న పద్ధతులను సమన్వయ పరచి, ఒకే చట్టాన్ని రూపొందిచటానికి లోగడ అనేక ప్రయత్నాలు జరిగాయి. బ్రిటిషు ప్రభుత్వం వారు 1941 లో " హిందూ లా కమిటీ " అనే సంఘాన్ని, శ్రీ బి. యన్. రావు అధ్యక్షతన ఏర్పాటు చేశారు. ఈ కమిటీ కొంత కాలం పని చేసిన తర్వాత కారణాంతరాలవల్ల పని నిలిచిపోయింది. 1944 లో తిరిగి రావు కమిటీని పునరుద్ధరించారు. ఈ కమిటీ వారు దేశంలో పర్యటించి న్యాయవాదుల వద్దనుంచి న్యాయమూర్తుల వద్ద నుంచి సంఘ సంస్కర్తల నుండి, ఇతర పెద్దల నుండి సమాచారము, సాక్ష్యము సంగ్రహించి, 1947 లో కేంద్ర శాసన సభకు ఒక నివేదిక సమర్పించారు. ఆధునిక కాలంలో వచ్చిన మార్పులు, కొత్త విధానాలు పరిశీలించి నివేదికతో పాటు హిందూ కోడ్ బిల్లు చిత్తు ప్రతిని రిపోర్టుకు జతపరిచారు. నివేదిక సెలక్టు కమిటీ సూచించిన మార్పులతో 1948 లో తాత్కాలిక కేంద్ర పార్లమెంటులో ప్రవేశ పెట్టారు. అందుచేత

1951 లో " హిందూ కోడ్ బిల్లు " అప్పటి కేంద్ర న్యాయశాఖ మంత్రిగా ఉన్న డా. అంబేద్కర్ పర్యవేక్షణలో నడచింది.

డాక్టరు బాబా సాహేబ్ అంబేద్కర్ భారతదేశ చరిత్రలో మహోన్నతమైన వ్యక్తి. రాజ్యాంగ రూపకల్పనలో వారు వహించిన

పాత్ర వల్ల "అభినవమనువు" గా ప్రసిద్ధి చెందినవారు. రాజకీయవేత్తలకు, న్యాయశాస్త్రవేత్తలకు, సాంఘిక సంస్కర్తలకు ఒకరేమిటి, పురోగతిని ఆశించే వారందరకు, డా॥ అంబేద్కర్ శక్తి సామర్థ్యాలు బాగా తెలుసు. రాజ్యాంగ ముసాయిదా సంఘ అధ్యక్షుడుగా, రాజ్యాంగ నిర్మాణసభలో రాజ్యాంగము యొక్క లోతు పాతుల వివరణ కర్తగా, డా. అంబేద్కర్ అద్వితీయమైన పేరు ప్రతిష్ఠలు సంపాదించుకున్నారు. అంతే కాకుండా సాంఘిక విప్లవ కారుడుగా కూడా, ఆయన అద్వితీయుడే. భారత సమాజాన్నీ హిందూ సంఘాన్నీ శల్యపరీక్షచేసి, దోషాలను, దురలవాట్లను, మూఢ నమ్మకాలను, నిశితంగా విమర్శించి, జాతిపిత గాంధీ మహాత్మునితో కూడా పోటీ పడి తన వాదనా పటిమవల్ల మహాత్ముని మన్ననలను కూడా పొందినవారు. వర్ణ వ్యవస్థలోని లోటుపాట్లు, వితంతు వివాహ నిషేధం, మతాంతరీకరణ, వారసత్వపు హక్కులు, సంఘంలో స్త్రీల స్థానము, మొదలైన సమస్యలు కూలంకషంగా పరిశీలించి ఎప్పటికప్పుడు జాతిని మేల్కొలుపుతూ వచ్చారు డా. అంబేద్కర్. ఆయన వైదుష్యమూ, వాదనా పటిమ, సమాధాన నిపుణత, సాంఘిక సంస్కరణాభిలాష, మొదలయిన గుణాలను ఒక్కచోట ప్రోగు చేసినది హిందూకోడ్ బిల్లు పర్యవేక్షణలోనే.

ఆర్థిక, సాంఘిక సమానత్వం

భారత దేశంలో, కాశ్మీరమునుండి కన్యా కుమారి వరకూ హిందూమతస్థుల వారసత్వపు హక్కులూ, దత్తత స్వీకారపు హక్కులు, మనోవృత్తి హక్కులు, వైవాహిక సంబంధాలు, స్త్రీల హక్కులు, స్వార్జితము, పితార్జితము అయిన ఆస్తులలో సమిష్టి కుటుంబ సభ్యుల హక్కులు, మతాంతరీకరణ పద్ధతులు ఒక తీరుగా లేవు. మితాక్షర, దాయభాగపద్ధతులుగా హిందూసంఘం విభజింపబడది. అందుచేత హిందువులంతా ఒకే సంఘము వారని భావించడానికి తగిన ఐక్యతా సూచనలు మత రీత్యా లేవు. హిందూమతం కొన్ని కులాల సమ్మేళనం మాత్రమే అనే భావనఉంది. ఒకరి కంటే మరొకరు అధికులమనే భావనతో కూడు, గుడ్డలకంటే కులం ఎక్కువగా హిందూ మతస్థులు పరిగణిస్తూ, తృప్తిపడుతూ వచ్చారు. ఈ వ్యత్యాసాలే హిందూ సంఘ బలహీనతకు, పర రాజ్యాలవారు దండెత్తడానికి, మన బానిసత్వానికి ముఖ్య కారణాలయినాయి. డా. అంబేద్కర్ ఈ విషయాలన్నీ గ్రహించినవారు కాబట్టి, భారతీయులకు రాజకీయ స్వాతంత్ర్యం వస్తే సరిపోదు, ఆర్థిక సమానత్వాన్ని, సాంఘిక సమానత్వాన్ని సాధించుకోవాలన్నారు. అట్లా కానినాడు సాంఘిక రంగంలోనూ, ఆర్థిక రంగంలోనూ, అణగద్రొక్కబడుతున్న ప్రజలు తిరుగుబాటు చేసి ప్రజాస్వామ్య ప్రభుత్వ విధానాన్నే మార్చి వేయగలరని ఆయన హెచ్చరించారు. అలాంటి ప్రమాదం స్వతంత్ర భారత దేశానికి సంప్రాప్తించకుండా వుండడానికి, హిందూ కోడ్ బిల్లు ద్వారా హిందూ సమాజాన్నంతా ఒక్క త్రాటి క్రిందకు తేవడానికి ఆయన కృషి చేశారు.

తాత్కాలిక కేంద్ర పార్లమెంటులో ప్రవేశ పెట్టిన 'హిందూ కోడ్ బిల్లు' యొక్క ఆశయాలు పరిశీలిస్తే, మనకు ప్రభుత్వ ధ్యేయం అవగాహన అవుతుంది. హిందూ ధర్మ శాస్త్రంలోని అనేక అంశాలను చట్టబద్ధం చేసే ప్రయత్నాలు కేంద్రంలోను, వివిధ రాష్ట్రాలలోను జరిగాయి. దేశం మొత్తంమీద, హిందువులందరకు ఒకే మాదిరి సివిలుకోడ్ ఉండడం మంచిదనే భావము ప్రజలందరిలోనూ దేశవ్యాప్తంగా ఉంది. ఆ సూత్రాన్ని భారత రాజ్యాంగంలోని 44 వ అనుచ్ఛేదంలో రూపొందించారు. ఆధునిక కాలంలో హిందూ సంఘం పొందుతున్న మార్పులను దృష్టిలో ఉంచుకొని, దేశంలో హిందువులందరకు సమానంగా వర్తించే సివిలు కోడ్ ఉండాలనేది నిర్వివాదాంశం. దేశంలో పరిస్థితులను పరిశీలించినవారు ఎవరైనా దానిని ఆమోదిస్తారు. పాతకాలంలో ఉన్న క్లిష్టతరమైన అన్ని అంశాలను సడలించి, అనుసరణీయమైన మార్పులతో రావు కమిటీవారు ముసాయిదా బిల్లు తయారు చేశారు. అయితే ఈ బిల్లులో ముఖ్యమైన అంశం ఏమిటంటే కొత్తగా తెచ్చిన మార్పులు ఎవరిపైనా బలవంతంగా రుద్దే ఉద్దేశం లేదు. కొత్త చట్టం పరిధి లోనికి హృదయపూర్వకంగా, ఐచ్ఛికంగా రాదలచిన వారే రావచ్చును. లేనివారు తమ తమ పూర్వపు విధానాలనే అనుసరించవచ్చు. అధునాతనులూ, సనాతనులూ కూడా కలిసి మెలసి సహజీవనం చేయడానికి రావు కమిటీవారు తయారుజేసిన హిందూ కోడ్ బిల్లు అవకాశం కలిగించింది. కాని, ఇందులో ఒక పెద్ద చిక్కు ఉంది. పూర్వకాలంనుండి హిందూ సంఘంలో ఆస్తి హక్కులు, దత్తత, స్త్రీల హక్కులు మొదలైనవి ఒక్కరీతిగా లేవు. వేరువేరు ప్రాంతాలలో వేరువేరుగా ఉన్నాయి. హిందూ ధర్మ శాస్త్రకారులు కూడా, దేశానికంతకూ ఒకే తీరైన ధర్మ శాస్త్రాన్ని రూపొందించలేదు. మితాక్షర, దాయభాగ విధానాలే కాక మితాక్షరలో కూడా సడలింపులు, మినహాయింపులు, ప్రాంతాన్నిబట్టి, అవసరాన్నిబట్టి వైవిధ్యం కలిగి ఉన్నాయి. ఇవిగాక, బ్రిటిషు ప్రభుత్వ పరిపాలనా కాలంలో ప్రీవీ కౌన్సిలు, ఫెడరలు కోర్టు, ప్రెసిడెన్సీ కోర్టులు ఇచ్చిన తీర్పులలో కూడా హిందూ 'లా' సిద్ధాంతాలు నిర్దేశింప బడ్డాయి. బ్రిటిషు హయాములో కేంద్ర శాసన సభవారు, 1937 హిందూ స్త్రీల ఆస్తి హక్కుల చట్టం, మొదలైన కొన్ని చట్టాలను రూపొందించారు. మూడు తరగతులుగా ఉన్న హిందూ ధర్మ విధానాలను క్రోడీకరించినప్పుడు వ్యక్తి ఇష్టా యిష్టాలకు విడిచిపెట్టకూడదనీ, చట్టం సర్వ వ్యాప్తకంగా అందరకూ వర్తించేదిగా ఉండాలని డా. అంబేద్కర్ నిశ్చితాభిప్రాయం. డా. అంబేద్కరుకు హిందూ మతంపైన, హిందూ సమాజంపైన, వర్ణవ్యవస్థపైన నిర్దిష్టమైన అభిప్రాయాలు ఉండేవి. తన విద్యార్థి దశలోనూ, బరోడా సంస్థానములో ఉద్యోగిగాను వ్యక్తిగతంగా పొందిన, అనుభూతులు ఆయన మస్తిష్కంపై చెరగని ముద్ర వేశాయి. అందుచేత హిందూ తత్వం తెలుసుకోవడానికి, తమ గ్రంథాలను, వేద శాస్త్రాలను ఆమూలాగ్రం చదివి హిందూ సంఘంలో ఉన్న వ్యత్యాసాలను, అవిద్యను, మత మౌఢ్యాన్ని రూపు మాపడానికి అహర్నిశలు కృషి చేశారు. ఆయన వ్యక్తిత్వం

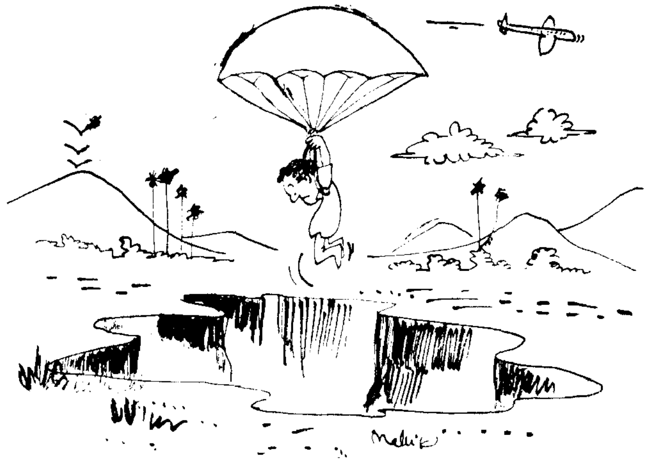
మనకు ప్రస్ఫుటంగా తెలియజేసేది, హిందూ కోడ్ బిల్లును ఆయన కేంద్ర శాసన సభలో నడపిన తీరు తెన్నులే. హిందూ కోడ్ బిల్లు భారత రాజ్యాంగం అమలులోనికి రాక పూర్వమే ప్రభుత్వ పరిశీలనలో ఉన్నప్పటికీ రాజ్యాంగం అమలులోనికి వచ్చిన తర్వాత కేంద్ర శాసన సభలో చర్చకు రావడంచేత హిందూ కోడ్ బిల్లులోని అంశాలు రాజ్యాంగ బద్ధమైనవా కావా అని పరిశీలించవలసిన గురుతర బాధ్యత డా॥ అంబేద్కర్ పై పడింది. పరిశీలనానంతరం ప్రభుత్వపక్షంగా కొన్ని అధికార సవరణలు తీసుకొని రాబడ్డాయి. సెలెక్టు కమిటీ నివేదిక అందిన తర్వాత కూడా అధికార సవరణలు ప్రతిపాదించడం చేత, సభ్యులు అభ్యంతరాలు చెప్పడం, వాటికి తగిన సమాధానాలు చెప్పి, ప్రభుత్వ లక్ష్యాన్ని ఎరుక పరిచి బిల్లులోని క్లాజులు ఒకటొకటే ఆమోదింపజేసుకోవడం, డా॥ అంబేద్కర్‌కు గడ్డు సమస్యగా తయారయింది సభ్యులలో చాలామంది సనాతన హిందూ సంప్రదాయాలపై గట్టినమ్మకం కల్గిన వాళ్లు. ధర్మబద్ధంగా న్యాయబద్ధంగా ఉన్నా లేకపోయినా, అనాదిగా వస్తూవున్న హిందూ ధర్మశాస్త్ర సిద్ధాంతాలకు ఎట్టి మార్పులు చేయరాదని కొందరు పట్టు పట్టారు. బహుభార్యాత్వం, దత్తత స్వీకారం, హిందూ స్త్రీలకు ఆస్తి హక్కులు మొదలయిన ముఖ్య సిద్ధాంతాలలో దేశవ్యాప్తంగా మార్పు తీసికొని రావడానికి హిందూ కోడ్ బిల్లులో ప్రయత్నం చేయడం వల్ల చాలామంది సభ్యులు ప్రతిఘటిస్తూ వచ్చారు. అయినా డా॥ అంబేద్కర్, తన హిందూ ధర్మ శాస్త్ర పరిజ్ఞానంవల్ల, వేద గ్రంథ పఠనమువల్ల, వాక్చాతుర్యంచేత, స్వార్థ రహితమైన కృషి చేతను, ప్రత్యర్థులను నిరుత్తరులను చేసి ప్రభుత్వ సవరణలను ఆమోదింపజేసుకొంటూ వచ్చారు. డా॥ అంబేద్కర్ సాంఘిక సమానత్వం, సాంఘిక స్వాతంత్ర్యం లేని జాతికి వట్టి రాజకీయ స్వాతంత్ర్యంవల్ల ఉపయోగం లేదని గట్టిగా నమ్మిన వారు కాబట్టి ఎదురు దెబ్బలకు తట్టుకొని, బిల్లును పర్యవేక్షించారు. బిల్లుపై చర్చనంతను ఇక్కడ ప్రస్తావిస్తే పెద్ద గ్రంథమౌతుంది. కాబట్టి బిల్లు చర్చకు ప్రవేశ పెట్టగానే మొదటి 1,2 క్లాజులు చర్చకు వచ్చినప్పుడు సభ్యులు వెలిబుచ్చిన అభిప్రాయాలు, వాటికి డా॥ అంబేద్కర్ ఇచ్చిన సమాధానాలు మాత్రం పరిశీలిస్తే ఆయన వైదుష్యం, దక్షత, పట్టుదల, నిపుణత మనకు పూర్తిగా అవగాహనం ఔతాయి.

బిల్లుపై చర్చలు

పార్లమెంటులో హిందూ కోడ్ బిల్లు చర్చకు ప్రవేశపెట్టినప్పుడు, కొందరు సభ్యులు అభ్యంతరాలు తెలియ జేశారు

1. భారత రాజ్యాంగం ప్రకారం ప్రభుత్వం పౌరుల యెడల మతం, జాతి, కులం లింగం, జన్మస్థానం, ప్రాతిపదికగా వివక్షత చూపకూడదు కాబట్టి దేశంలో హిందువుల నిమిత్తం, ఒక ప్రత్యేకమైన చట్టం తయారు చెయ్యకూడదు.

2. దత్తతస్వీకారం, స్త్రీల ఆస్తిహక్కులు, బహుభార్యాత్వం వగైరా హిందువులకు అనాదినుండి వస్తున్న

ఆచారాలను హిందూ కోడ్ బిల్లు మార్పు చేయ్యడానికి ప్రయత్నిస్తుంది.

3. భారతదేశీయులందరకూ ఒకే సివిలు కోడ్ ఉండాలే గాని, మతాల వారీగా ప్రత్యేక చట్టాలు ఉండకూడదు.

4. సిక్కులను హిందూ కోడ్ బిల్లు పరిధినుండి మినహాయించాలి.

ఈ నాలుగూ ముఖ్యమైన అభ్యంతరాలు. వీటిని దృష్టిలో పెట్టుకొని పార్లమెంటు సభ్యులు అనేకమైన సవరణలు తీసుకొని రావడానికి నోటీసులు ఇచ్చారు. డా॥ అబేంద్కరు వీటన్నిటికీ తగిన సమాధానాలు చెప్పారు. దేశంలో హిందూవులకు మాత్రమే వర్తించే ధర్మ శాస్త్రాలు, చట్టాలు పూర్వం నుండి ఉన్నవి. కాని వాటిలో కూడా వైవిధ్యం ఉంది. ఆ వ్యత్యాసాలు తీసివేయాలి. ఇదిగాక స్త్రీల ఆస్తి హక్కులు విషయం, బహుభార్యాత్వం, విడాకుల హక్కులు వగైరా విషయాలలో హిందూ సంఘంయొక్క అలవాట్లు ఆధునిక అవసరాలకు వీలుగాలేవు. అందుచేత మొదట ఈ వ్యత్యాసాలను, పాత అలవాట్లను మార్చడానికి హిందూ కోడు బిల్లు ఉద్దేశింప బడది. బిల్లులో ఏదైనా అంశం, రాజ్యాంగానికి వ్యతిరేకంగా ఉన్నట్లు భావించిన పక్షంలో క్లాజువారీ చర్చలో సవరణలు ప్రతిపాదించవచ్చుననీ, బిల్లు అసలు చర్చించడానికి వీలులేదని చెప్పడం సరి కాదని స్పీకరు నిర్ణయించినారు. డా॥ అంబేద్కరు గొప్ప మేధాసంపత్తి గల న్యాయవాది, న్యాయ శాస్త్రవేత్త, మానతావాది, సమతావాది కాబట్టి, ఆయనకు దేశానికంతకు ఒకే సివిలు కోడు తీసుకొని రావడానికి ఏలాంటి అభ్యంతరం లేదని స్పష్టం చేశారు. అయితే హిందువులలో ఉన్న వ్యత్యాసాలను తొలగించుకోవాలని, ఒకేసారి తీవ్రమైన మార్పులు తీసుకొని వచ్చినట్లయితే ప్రతిఘటన ఎక్కువవుతుంది. మార్పనేది ప్రజాహితమైనప్పటికీ, క్రమంగా అన్నిమతాల వారిలో రావాలని, డా॥ అంబేద్కరు నొక్కి చెప్పారు. పార్లమెంటు సభ్యులందరూ హృదయపూర్వకంగా భారత దేశానికి ఒక సివిలుకోడు కావాలని వాంఛించినట్లయితే, అది చాలా సుళువైన

పని అని, భారతీయ వారసత్వ చట్టం, (19 5) దేశానికంతకూ వర్తింపచేయవచ్చునని, రెండు రోజుల వ్యవధిలోనే కొత్త బిల్లు తయారుచేసి పార్లమెంటు ఎదుట ఉంచవచ్చునని, అలాగే ప్రత్యేక వివాహ చట్టం, (1872) భారతదేశానికంతకూ వర్తింపజేయవచ్చునని తెలియజేసారు హిందూ కోడు బిల్లుపై విమర్శించేవారు భారతదేశానికంతకూ, ఒకే సివిలు కోడు ఉండాలని హృదయపూర్వకంగా భావించడంలేదని, కాలయాపన చేయాలని తద్వారా మొత్తం బిల్లును బుట్ట దాఖలా చేయించాలనే దురుద్దేశంతో విమర్శలు వచ్చాయని, 1941 లో ప్రారంభమైన లా కమిటీ కృషి కార్యరూపం దాల్చడానికి 10 సంవత్సరాల తర్వాతకూడా, అడ్డు తగలడం, మన అలసతకు, చేతకాని తనానికి నిదర్శనం కాబట్టి, బిల్లును వెనుకముఖం పట్టించడానికి ఎలాంటి ప్రయత్నం జరిగినా, ప్రభుత్వం సమ్మతించదని డా॥ అంబేద్కర్ అభిప్రాయం వెలిబుచ్చారు. అంతేకాకుండా, సిక్కులను హిందూ కోడు బిల్లు నుండి మినహాయించడానికి వీలు లేదు బౌద్ధులు, జైనులు, సిక్కులు, బ్రహ్మసమాజికులు, ఆర్య సమాజికులు, లింగాయతులు, వైష్ణవులు, హిందూ మతాన్ని సంస్కరించడానికి ప్రయత్నం చేశారు కాని, హిందూ వారసత్వపు హక్కులనుగాని, వివాహ పద్ధతులనుగాని, దత్తత స్వీకార విధానాన్నిగాని విడాకులు మరియు విధవా వివాహ నిషేధ కట్టుబాట్లనుగాని మార్చలేదని, 1830 వ సంవత్సరంనుండి ప్రివీ కౌన్సిలు తీర్పులు పరిశీలిస్తే, సిక్కులు హిందూ వారసత్వ పద్ధతినే అనుసరిస్తున్నట్లు తెలుస్తుందని, హిందూ సంఘంలో ఉప భాగాలుగా ఉన్న ఇతర మత సాంప్రదాయాలకుకూడా హిందూ వారసత్వ విధానమే వర్తిస్తుందని సిక్కులపైన ఇతర హిందూ సంఘ, ఉపశాఖలపైన కొత్త పద్ధతులు ఏవీ బలంగా రుద్దడంలేదని, చేస్తున్నదల్లా మితాక్షర, దాయభాగ విధానాలలో ఉన్న కొద్దిపాటి వ్యత్యాసాలను సవరించి ఒక సమైక్యమైన పద్ధతిని హిందువులందరకూ వర్తింపచేయడం హిందూ కోడ్ యొక్క ముఖ్యోద్దేశం అని, చట్టం ఎప్పుడూ ఎవరికి వర్తించాలి అనే విషయంలో పౌరుల అభీష్టానికి విడిచిపెట్టదని, ప్రజా ప్రతినిధులు చట్టం చేస్తున్నప్పుడు ప్రజలందరకు అది వర్తిస్తుందని, ప్రపంచంలో ప్రజా ప్రభుత్వాలు నడిచే విధానం ఇదేనని, భారతీయ పార్లమెంటు కొత్త పద్ధతి ప్రవేశ పెట్టడానికి వీలులేదని, చట్టం ఎవరికి వర్తించాలని పార్లమెంటు భావిస్తుందో వారందరకు ఆ చట్టం విధిగా వర్తించాలనీ, పౌరుల ఇష్టానిష్టాలకు చట్టాన్ని విడిచిపెట్టే ప్రసక్తి లేదని డా॥ అంబేద్కరు సభవారికి తమ గంభీరోపన్యాసంతో సమాధాన పరచారు

అభివృద్ధి నిరోధకులు

కాని, ఎంత దక్షతతో హిందూ కోడు బిల్లును డా॥ అంబేద్కరు పర్యవేక్షిస్తున్నటికి, దేశంలో అభివృద్ధి నిరోధకులు కొందరు తమ వ్యతిరేకతను చూపుతూ పార్లమెంటు సభ్యులపై గట్టి వత్తిడి తీసుకురావడంచేత, "విడాకులు—వివాహం" అనే భాగం తీసివేసి మిగతా హిందూ కోడు బిల్లును చట్టం చేయాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయం చేసింది. రావు కమిటీవారు తయారు చేసిన ముసాయిదా హిందూ కోడు బిల్లులో తాను న్యాయశాఖ సహాయంతో తీసుకొని వచ్చిన మార్పులను విశదీకరిస్తూ, బలపరుస్తూ 39" పేజీల వివరణ తయారుచేసి డా॥ అంబేద్కరు పార్లమెంటు సభ్యులకు, పత్రికలవారికి ఇతర పెద్దలకు అందజేశారు. అయినా విమర్శలు, వ్యతిరేకతలు తగ్గలేదు. 5.2.1951 నాడు పార్లమెంటులో తిరిగి ప్రవేశపెట్టిన బిల్లులో 25.9.1951 నాటికి నాలుగు క్లాజులు మాత్రం పూర్తిచేయగలిగారంటే, బిల్లు చర్చా సందర్భంలో ఎంత జాప్యం జరుగుతూ వచ్చిందో మనకు పూర్తిగా అవగాహన ఔతుంది. పార్లమెంటు దాదాపు రెండు భాగాలుగా విడిపోయింది హిందూ కోడు బిల్లును బలపరిచేవారు, వ్యతిరేకించేవారు తమతమ అభిప్రాయాలను బాహాటంగా వెలిబుచ్చుతూ వచ్చారు. 17.9 1951 నాటికి పరిస్థితులు విషమించాయి పార్లమెంటు నలువైపులా సాయుధ పోలీసులు కాపలా ఉంచవలసి వచ్చింది స్త్రీలు కూడా బిల్లుకు వ్యతిరేకంగా ప్రదర్శనలు జరిపారు. కాని పార్లమెంటు సభ్యులుగా ఉన్న మహిళా సభ్యులు మాత్రం బిల్లును బలపరిచారు. 25 9.1951 నాటికి పార్లమెంటు సభ్యులు చాలా మంది సభలకు హాజరు కావడం మానివేశారు పార్లమెంటు వాయిదా పడుతుంది కాబట్టి, బిల్లు కాల దోషం పట్టిపోతుందని సభ్యులు చర్చలలో పాల్గొనడం మానివేశారు డా॥ అంబేద్కరు జరుగుతున్న పరిస్థితులను పూర్తిగా అవగాహన చేసుకొని, హృదయ భారంతో 27.9.1951న, కేంద్ర ప్రభుత్వ మంత్రి పదవికి రాజీనామా చేశారు. 11,10.1951 వరకూ ఆ రాజీనామా ఆమోదింపబడలేదు తర్వాత డా॥ అంబేద్కరు దేశంలో ముఖ్య నగరాలు సందర్శించి హిందూ కోడు బిల్లు అంశాలు, తమ రాజీనామా చెయ్యడానికిగల కారణాలు వివరిస్తూ గంభీర ఉపన్యాసాలు చేశారు

డా॥ అంబేద్కరు కృషి వృధాగా పోలేదు. పార్లమెంటు లోనూ, బయటా హిందూ కోడు బిల్లును సనాతనులు విమర్శించినా, క్రమంగా, ఆయన వాదనలోని బలాన్ని, మారుతున్న కాలప్రభావాన్ని గమనించి, పార్లమెంటు సభ్యులు హిందూ కోడు బిల్లును అనువైన భాగాలుగా విభజించి వేరువేరు చట్టాలుగా ఆమోదించారు. తత్ఫలితంగా హిందూ వివాహ చట్టం, 195 హిందూ వారసత్వ చట్టం, 1956 హిందూ మైనారిటీ మరియు సంరక్షణ చట్టం, 1956 హిందూ దత్తత మరియు పోషణ చట్టం, 1956 పార్లమెంటు రూపొందించింది కాబట్టి హిందువులకు వర్తిస్తూ ప్రస్తుతం అమలులో ఉన్న చట్టాలకు జీవంపోసినవారు డా॥ అంబేద్కర్. ఆయన సంఘ సంస్కర్తగా, సాంఘిక రంగంలో విప్లవానికి నాంది పలికినవారుగా, నవభారత రాజ్యాంగ నిర్మాతగా, భారతదేశంలో కలకాలం నిలిచి ఉండగలదు.

ఆదిలాబాద్ జిల్లాలో జలపాతాలు

— శ్రీమతి జి. లక్ష్మి

ఇటీవల మేము కొందరము ఆదిలాబాద్ జిల్లాకి వెళ్లాము. అక్కడి ప్రకృతి సౌందర్యం, జలపాతాలు, అడవులు మా కెంతో ఆహ్లాదాన్ని కలిగించాయి. అక్కడ పేర్కొనతగ్గ జల పాతాలు ముఖ్యంగా మూడు. కుంతల, పొచ్చర, ఘనపూర్ జలపాతాలు.

కుంతల ఆదిలాబాద్‌లో పేర్కొన తగ్గ జలపాతం. నిర్మల్‌నుంచి ఆదిలాబాద్ వెళ్లే జాతీయ రహదారిపై నేరెడుకొండ అనే స్టేజి వద్ద దిగాలి. ఈ స్టేజినుండి 10 కి.మీ. దూరంలో తూర్పు దిశగా ఈ జల పాతం వున్నది. ఇది కడెం అరణ్యంలో వున్నది. దీనిని చేరుటకై సరియైన రవాణా సౌకర్యం లేదు.

వర్షాకాలంలో ఈ ప్రాంతం చేరటం అసాధ్యం. నల్లరేగడి భూమి అవటం వలన కాలినడక కానీ, బళ్ళప్రయాణం కానీ వీలు కాదు. బురదలో దిగబడి కదలలేవు. అందుకే విహార యాత్రికులు జనవరి నుండి మే నెలవరకు మాత్రమే ఈ జలపాతాన్ని దర్శిస్తారు. అప్పుడు జీపుల్లో కూడా ప్రయాణం చేయవచ్చు.

ఈ జలపాతాన్ని ఆనుకొని దట్టమైన అడవులు, కొండలు, లోయలు వున్నాయి. ఒక విశాలమైన వసతి గృహం కూడా వున్నది. అక్కడ వంట చేసుకొనుటకు కూడా సౌకర్యాలు వున్నాయి.

జలపాతం ఎత్తు 46 మీ. అంత ఎత్తునుండి నీరుపడుతూంటే ఆ దృశ్యం చూడటానికి చాలా అందంగా వుంటుంది. నీటి తుంపరలు మనపై పడుతూంటే ఒళ్లు గగుర్పాడుస్తుంది. నీరు కిందపడి ప్రవహించే ప్రాంతంలో సోమగుండం వున్నది. ప్రతి ఉదయం ఈ గుండంలో స్నానం చేసి సూర్య నమస్కారాలు చేస్తే ఎంతో పుణ్యమని ఇక్కడి ప్రజల నమ్మకం. అవతలి గట్టున ఒక గుహలో శివలింగం వున్నది. మహాశివరాత్రినాడు అనేక మంది భక్తులు ఈ గుండంలో స్నానం చేసి శివదర్శనం చేసుకుంటారు. ఆవలిగట్టు చేరటం దుస్సాధ్య మయినా అనుభవమున్న వారి ఆసరాతో సాధిస్తారు.

కుంతల జలపాతం వన్యమృగాలకు ఆటపట్టు. పలు రకములైన పక్షులు, జంతువులు ఇక్కడ కానవస్తాయి. ఇటువంటి ప్రకృతి సౌందర్య దృశ్యాలు మనకు అరుదుగా కనిపిస్తాయి.

పొచ్చర

నేరేడుకొండ నుండి 10 కి.మీ. వాయువ్యాన పొచ్చర జలపాతం వున్నది. నేరేడుకొండ నుండి పొచ్చర గ్రామానికి బస్సులు వున్నవి. బస్సు దిగి ఒక కి.మీ. మాత్రమే కాలి నడక. వర్షా కాలంలో ఈ జలపాతం చూడటానికి చాలా మంది ప్రజలు వస్తారు. ఈ జలపాతం 30 మీ. ఎత్తునుండి పడుతుంది. వర్షా కాలంలో, ఉరకలు వేస్తూ పడే ఆ జలరాశి చూడముచ్చటగా వుంటుంది. ఆదిలాబాద్, నిర్మల్ పరిసర ప్రాంతాల నుండి ప్రజలు ఈ జలపాతాన్ని చూడటానికి వస్తారు. జలపాతాన్ని ఆనుకొని ప్రభుత్వమువారి వసతి గృహం వున్నది. ఆ పరిసర ప్రాంతాల విద్యార్థులు, కుటుంబీకులు విహార యాత్రకై పొచ్చర జలపాతానికి వస్తూ వుంటారు. ఈ నీరు కుంతల జలపాతంలో కలుస్తుంది. ఇక్కడ కోతులు విరివిగా వున్నాయి.

ఘనపూర్

ఇది ఆంధ్ర, మహారాష్ట్ర సరిహద్దు గ్రామము. దీనిని ఆనుకొనే నాందేడు జిల్లా వున్నది. బస్సు స్టేజికి ఒక కి. మీ. దూరంలో దట్టమైన అడవిలో ఈ జలపాతం వున్నది. మొదటి రెండు జలపాతాలు దగ్గరలో వుండి ఇది దూరంలో వుండటము వలన ప్రజాదరణ పొందలేదు. ఈ జలపాతాల నీరే కడెం ప్రాజెక్టులో కలుస్తుంది. ప్రభుత్వం తగు ప్రచారం చేసి, చక్కని సదుపాయాలు కల్గించినట్లయితే ఆదిలాబాద్ చక్కని విహార యాత్రా స్థలంగా ప్రఖ్యాతి చెందుతుంది.

భారతమాత కంఠానికి హైదరాబాద్ సమర్పించిన అపూర్వమణిహారం

ఆలీయావర్‌జంగ్

— శ్రీ జి. వెంకట రామారావు

విద్యా పరిపాలనా రంగాలలోనే గాక దేశభక్తికి వాసికెక్కిన కుటుంబం ఆలీయావర్‌జంగ్‌ది ఆయన తాత ఇమాదుల్‌ముల్క్ పేరుమోసిన పండితుడు, రాజకీయవేత్త కలకత్తా విశ్వవిద్యాలయంలో పట్టభద్రుడై పత్రికా రంగంలో ప్రవేశించాడు. ఆయన వ్రాసే సంపాదకీయాలు ప్రభుత్వానికి నచ్చకపోవడంతో ఆ పత్రికనుండి తప్పుకోవలసి వచ్చింది. కొంతకాలం లక్నోలోని కానింగు కళాశాలలో అధ్యాపక పదవి చేపట్టి అరబ్బీ భాష బోధించాడు. తరువాత ఆయన కీర్తిచంద్రికలు భారతదేశంలోను,విదేశాలలోను వ్యాపించాయి. కొంతకాలానికి హైదరాబాద్ వచ్చాడు. ఆరవ నిజాం మీర్ మహబూబ్‌అలీఖాన్, ఏడవ నిజాం మీర్ ఉస్మాన్ అలీఖాన్ ఆయన స్వతంత్రాభిప్రాయాలను గౌరవించి అనేక బిరుదులిచ్చారు. నవాబు ముత్‌మన్‌జంగ్, ఇమాదుద్దౌలా,ఇమాదుల్‌ముల్క్ బిరుదాలు వారిచ్చినవే. ఆ కాలములో సెక్రటరీ ఆఫ్ స్టేటుగా ఉన్న లార్డు మోర్లే వద్ద సలహాదారులుగా నియమితులైన తొలి భారతీయులలో ఆయన ఒకడు. ఆలీయావర్‌జంగ్ తండ్రి ఖరీవ్‌జంగ్ వైద్యశాఖలో ఉప డైరెక్టరుగా పని చేశాడు. ఆయన సోదరి ఆంధ్రప్రదేశ్ మాజీమంత్రి శ్రీమతి మాసుమా బేగం భారత దేశమంతటిలో మంత్రిత్వ గౌరవం పొందిన తొలి ముస్లిం మహిళ. ఆమె భర్త డా॥ హుసేన్ అలీఖాన్, ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయంలో ఆంగ్ల భాషకు ఆచార్యపీఠం వహించాడు. ఇంగ్లీషు భాషలో గొప్ప పండితుడు ఆర్థర్ లోధియాన్ రచించిన ఒక గ్రంథంలో భాషా దోషాలను ఎత్తిచూపగా నాటి రాష్ట్రమంత్రి సర్ రిచర్డ్ట్రెంచ్ అన్య భాషలో గల ఆయన పాండిత్యానికి ఆశ్చర్యపడి పోయాడు. బూర్గుల రామకృష్ణారావు వంటి దిగ్దంతులకు గురువుగా ఉండే గౌరవం ఆయనకు దక్కింది. ఆలీయావర్‌జంగ్ పెద్దతండ్రి జైన్‌యార్‌జంగ్ పి డబ్ల్యు డి. మంత్రి, హైదరాబాద్ ప్రభుత్వం ఏజెంటు జనరల్‌గా ఢిల్లీలో ఉన్నకాలంలో ప్రధాని అభిమానానికి పాత్రుడై పోలీసుచర్య తరువాత రాష్ట్రంలో ఏర్పడిన మిలిటరీ ప్రభుత్వంలోను, వెల్లోడీ ప్రభుత్వంలోను మంత్రిగా పనిచేశాడు. జైన్‌యార్‌జంగ్ కొడుకు సాదత్‌అలీఖాన్ పార్లమెంటు సభ్యుడై, విదేశాంగ శాఖలో ప్రధాని నెహ్రూకు పార్లమెంటరీ వ్యవహారాల కార్యదర్శియై, టర్కీలో భారత రాయబారి పదవి నిర్వహించాడు. ఆలీయావర్ జంగ్ కుటుంబంలో అఖిల్‌జంగ్ పి డబ్ల్యు డి ' మంత్రిగాను, మహదీయార్‌జంగ్ విద్యామంత్రిగాను పనిచేశారు గుజరాత్ గవర్నరుగా పనిచేసిన పద్మభూషణ్ మహది నవాజ్‌జంగ్ ఆయనకు సమీప బంధువే. ఈ విధంగా ఆలీయావర్‌జంగ్ కుటుంబీకులు రాష్ట్రానికి దేశానికి ఎంతో సేవ చేసిన వారయ్యారు.

ఆలీయావర్‌జంగ్ 1905 ఫిబ్రవరి 16న హైదరాబాద్ లో జన్మించాడు. నిజాం కళాశాలలో చదువు ముగించుకొని, ఆక్స్‌ఫర్డులోని క్వీన్సు కాలేజీ నుండి పట్ట భద్రుడయ్యాడు హైదరాబాద్‌కు రాగానే ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయంలో చరిత్ర శాఖలో ప్రొఫెసర్‌గా చేరాడు. తరువాత సమాచార, పౌర సంబంధ శాఖ డైరెక్టరైనాడు. సమాచార, హోం, జ్యుడిషిల్ శాఖల మంత్రిగా పనిచేశాడు నిజాం నవాబు స్వాతంత్ర్యపు వెర్రికేకలు వేస్తున్న కాలంలో ఆయనతో అభిప్రాయభేదం ఏర్పడి ఉద్యోగం చాలించుకున్నాడు పోలీసు చర్య జరుగుతున రోజుల్లోని ఒక అద్భుత సంఘటనను ఆలీయావర్‌జంగ్ బయట పెట్టాడు. ఆయన రిటైరై విశ్రాంతి జీవితం గడుపు తుండగా అకస్మాత్తుగా ఒక రోజు షామంజిల్(హైదరాబాద్ ప్రధానాధికార నివాసం—నేటి రాజ్‌భవన్) కు పిలుపు వచ్చిందట ప్రధాని లాయకలి చుట్టూ హైదరాబాద్ ప్రభుత్వ సైనికాధికారులున్నారు. చలవజోడు ధరించి చేతిలో కర్రపట్టుకొని ఉన్న లాయకలి ఆయనకు జనరల్ రోమెల్ వ్యంగ్య చిత్రంగా కనిపించాడట

హైదరాబాద్ కి 80 మైళ్ళ దూరంలో గల బీదరు భారత సైన్యాల చేతుల్లోపడి తమ సైన్యం తిరోగమిస్తుంటే ఇక్కడవీరు షామంజిల్ లో కూర్చుని యుద్ధతంత్రాలు చర్చించడం అలీయావర్ జంగ్ కు ఆశ్చర్యం కలిగించిందట

అభ్యుదయ వాది

స్వాతంత్ర్యానంతరం అలీయావర్ జంగ్ 1947 నుండి 1952 వరకు ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయం వైస్ ఛాన్సులర్ గా పనిచేశాడు. ఉస్మానియాలో అభ్యుదయకరమైన మార్పులెన్నో ఆయన ప్రవేశ పెట్టగలిగాడు. హైదరాబాద్ రాష్ట్రంలోనే గాక దేశానికే ప్రథమమైన సాయం కళాశాలను స్థాపించి ఉద్యోగస్థులకు ఉన్నత విద్యావకాశాలు కలిగించాడు ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయ మహిళా కళాశాలకు ఆయన కృషి వల్లనే రెసిడెన్సీ భవనాలు లభించాయి సైఫాబాద్ సైన్సు కళాశాలను ప్రారంభించి, తన పలుకుబడితో దానికి భవనాలు సంపాదించాడు ఏ భాషా గందరగోళాలు లేకుండానే ఉస్మానియా ఉర్దూనుండి ఇంగ్లీషును బోధనా భాషగా స్వీకరించగలిగింది. ఒక అభ్యుదయవాదిగా అలీయావర్ జంగ్ ఆ రోజుల్లో గొప్ప పేరు సంపాదించుకొని ప్రధాని నెహ్రూకు సన్నిహితుడయ్యాడు. 1950. 1952, 1953, 1954, 1956లో ఐక్యరాజ్య సమితి సర్వసభ్య సమావేశాలలో భారత ప్రతినిధివర్గం సభ్యుడుగాను, 1956, 1957లో ఉప నాయకుడుగాను పాల్గొన్నాడు 1956లో ఐక్యరాజ్యసమితి యొక్క ఆగ్నేయాసియా ఆర్థికాభివృద్ధి సంఘానికి ఉపాధ్యక్షుడైనాడు. ఐక్యరాజ్యసమితి పత్రాలను శ్రద్ధతో పరిశీలించి పూర్తిగా అవగాహన చేసుకొన్న వారిలో ఆయన ఒకడని ఐక్యరాజ్యసమితిలో అలీయావర్ జంగ్ కు పేరు వచ్చింది.

దౌత్య రంగంలో అలీయావర్ జంగ్ లాగ ప్రముఖస్థానం అలంకరించినవారు మన దేశంలోనే అరుదంటే అతిశయోక్తి కాదు, బ్యూనొసెయిర్స్(అర్జంటైనా రాజధాని), కైరో, బెల్ గ్రేడ్, ప్యారిస్ వాషింగ్టన్ లలో ఆయన ఎంతో సమర్థుడైన రాయబారిగా పేరు తెచ్చుకొన్నాడు పెరాన్ చివరి రోజుల్లో ఆయన అర్జంటైనాలో భారతీయ రాయబారిగా ఉన్నారు. ఆ రోజుల్లో యీ అర్జంటైనా నాయకుడు దర్శించిన ఒకేఒక విదేశ కార్యాలయం భారతదౌత్య కార్యాలయమే. ఆయన కైరోలో భారత రాయబారిగా ఉన్నప్పుడు జనరల్ నజీబుపై తిరుగుబాటు సల్పి కల్నల్ నాజర్ ఈజిప్టు అధికారం హస్తగతం చేసుకున్నాడు. ఆ సమయంలో అలీయావర్ జంగ్ నాజర్ కు మిక్కిలి సన్నిహితుడై ప్రధానినెహ్రూతో నాజర్ కు స్నేహం కుదుర్చుటలో అతికీలక పాత్ర వహించాడు ఆయన కృషి బాండుంగ్ సమావేశంలో ఫలించింది. రాయబారిగా ఆయన పంపే పత్రాలు మధ్య వర్తుల ప్రమేయం లేకుండా సరాసరి నెహ్రూకే అందుతుండేవి బెల్ గ్రేడులో రాయబారిగా ఉన్న రోజుల్లో అలీనవిధాన ప్రాతిపదిక పై భారత యుగోస్లావియాల మైత్రీ బంధాలను దృఢతరం చేయుటలో పాటుపడ్డాడు. జాన్సన్ యుగం ముగింపుకాలంలో ఆయన వాషింగ్టనులో మన రాయబారిగా ఉన్నాడు.

దౌత్యరంగంలో అలీయావర్ జంగ్ చేసిన సేవ అంతా ఒకఎత్తు, అలీఘర్ ముస్లిం విశ్వవిద్యాలయానికి వైస్ ఛాన్సలర్ గా చేసిన సేవను ఒకఎత్తుగా పేర్కొనక తప్పదు. అప్పటి కేంద్ర విద్యామంత్రి ఎం. సి. ఛాగ్లా అలీఘర్ ముస్లిం యూనివర్శిటీని మతోన్మాద శక్తులనుండి దూరంగాఉంచే నియమావళిని రూపొందించి దాన్ని అమలు పరుచుటకు మనదేశ లౌకికవిధానంపై విశ్వాసంగల ఒక ప్రముఖ విద్యావేత్తను అన్వేషిస్తున్నారు. ఆయన దృష్టి అలీయావర్ జంగ్ పై పడటం సహజమే ప్రధాని లాల్ బహదూర్ శాస్త్రి ఆహ్వానంపై 1965లో అలీయావర్ జంగ్ అలీఘర్ వైస్ ఛాన్సులర్ పదవి చేబట్టి ఎంతో సాహసోపేతమైన ఆ పనికి పూనుకొన్నాడు మతోన్మాద శక్తులకు ఆయన సెక్యులర్ విధానాలు నచ్చలేదు, కొందరు దుండగులైన విద్యార్థులు వైస్ ఛాన్సలర్ ఛాంబరులోదూరి వైస్ ఛాన్సలర్ ను చావమోదారు. ఇక చనిపోయాడని రూఢిచేసుకొని వదిలిపెట్టి పోయారు, అలీయావర్ జంగ్ ప్రాణం వీడడానికైనా సిద్ధపడ్డాడుకానీ తాను నమ్మిన సెక్యులర్ విధానాలను వీడలేదు. జాతీయ విద్యాకేంద్రాలు మత సామరస్యానికి పుట్టినిల్లుగా భాసించాలని ఆయన సిద్ధాంతం. 1968లో వైస్ ఛాన్సలర్ పదవీ విరమణ అనంతరం వాషింగ్టనులో రాయబారిపదవి కొంతకాలం నిర్వహించి, అనారోగ్య కారణాల వలన ఆ పదవి నుండి తప్పుకొన్నాడు 1971 నుండి మరణించే నాటివరకు ఏడు సంవత్సరాలు మహారాష్ట్ర గవర్నరుగా బొంబాయిలో ఉన్నారు.

ఎన్నిరంగాలలో ఎన్నిఉన్నత పదవుల నలంకరించినా విద్యారంగంపైగల ఆసక్తిని ఆయన విడనాడ లేదు దక్కను చరిత్ర అంటే అలీయావర్ జంగ్ కు చిన్నప్పటినుండి అభిమానం, అబుల్ కలాం ఆజాద్ ప్రాచ్య పరిశోధక సంస్థ ప్రచురించిన 'దక్కను చరిత్ర—ఆధునిక యుగం ' అనే గ్రంధసంపాదక మండలికి ఆయన అధ్యక్షుడుగా పనిచేశాడు 1964లో జరిగిన నిజాంకళాశాల ప్లాటినం జూబ్లీకి పూర్వ విద్యార్థిగా గణనీయమైన పాత్ర నిర్వహించాడు తాను చిన్ననాడు చదువుకొన్న మదరసా ఆలియా రజతోత్సవాలకు అధ్యక్షత వహించాడు, ప్రపంచ తెలుగుమహాసభలలో పాల్గొన్నాడు. అలీయావర్ జంగ్ గవర్నరుగా ఉన్నకాలంలో బొంబాయి రాజభవన్ ఎంతోమంది విద్యావేత్తలకు ఆశ్రయమిచ్చింది అనేకమంది విద్యావేత్తలు, కళాకారులు, పరిశోధకులు, కవులు, రచయితలు ఆయన సహాయం పొందగలిగారు, వారేనాటికీ ఆయన రుణం తీర్చుకోలేరని టైమ్స్ ఆఫ్ ఇండియా తన సంపాదకీయ లో అలీయావర్ జంగ్ కు జోహారులర్పించింది

భారతమాత కంఠానికి హైద్రాబాద్ సమర్పించిన అపూర్వ మణిహారం అలీ యావర్ జంగ్.

దివిసీమలో "తరతరాల తెలుగుజాతి"

— శ్రీ పిడుగు రామలింగయ్య

ఆంధ్రప్రదేశ్ సంగీత నాటక అకాడమీ, దివిసీమ వైజ్ఞానిక సేవా సమితి, దివిసీమ లలితకళా సమితి సంయుక్త ఆధ్వర్యంలో కృష్ణాజిల్లా దివి తాలూకా అవనిగడ్డలో ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్ర నాటకోత్సవాలు యిటీవల నిర్వహించారు

విద్యా, సాంస్కృతికశాఖ మంత్రి శ్రీ మండలి వెంకట కృష్ణారావు అధ్యక్షతన ఆహ్వానసంఘం వీటిని నిర్వహించింది

ఈ సందర్భంలో 'ప్రగతిపథంలో ఆంధ్రప్రదేశ్' అనే ప్రదర్శన- కూడా ఏర్పాటు చేశారు ఇందులో ప్రధానంగా చెప్పుకోదగినది ప్రపంచ తెలుగు మహాసభల సందర్భంగా రూపొందించిన "తరతరాల తెలుగుజాతి ప్రదర్శన." ఇది తెలుగు జాతికి ఒక దర్పణం లాంటిది.

సుమారు 2500 సం॥రాల తెలుగుజాతి చరిత్రను కళ్ళకు కట్టినట్లుగా ఈ ప్రదర్శనం చూపింది.

వేదకాలంలో ఆవిర్భవించి ఇతిహాస, పురాణాలలో వేళ్ళూని, శాతవాహన ఆంధ్ర చక్రవర్తుల యుగంలో వృక్షమై వర్ధిల్లిన తెలుగుజాతి చరిత్రకీ, సంస్కృతికీ మనం యిస్తున్న నివాళి ఈ "తరతరాల తెలుగుజాతి ప్రదర్శన"

ఒక్క మాటలో చెప్పాలంటే యిది వట్టి ప్రదర్శనం మాత్రమే కాదు. తరతరాలుగా తీర్చిదిద్దిన తెలుగువాడి జీవనాడి అని చెప్పవచ్చు వివిధ విభాగాలలో అనేకమైన ఆకర్షణీయమైన విషయాలు వెలుగులోకి వచ్చాయి.

ఆంధ్రప్రదేశ్ రోడ్డు రవాణా సంస్థవారు బస్సులను నడిపే విషయం ప్రతివారికీ తెలిసిన విషయం. కాని వారు నడిపే ఈ బస్సులన్నీ కలిపి ఒక్కరోజు నడిచే దూరం మూడు పర్యాయాలు భూప్రదక్షిణ చేసినంతదూరం వుంటుందట' విఘ్నేశ్వరుడు పార్వతీ పరమేశ్వరులను చుట్టినట్లుగా ఈ ఆశ్చర్యకరమైన విషయాన్ని వారు ఒక నమూనా బస్సును త్రిప్పి ప్రదర్శించారు.

సూక్ష్మ శిల్పకళకంటే మైక్రోస్కల్ప్చర్ అత్యంత ఆకర్షణీయంగా వుంది. ఈ సూక్ష్మ శిల్పాలు బియ్యంగింజమీద చేయడమే చాలామందికి తెలుసు. ఇక్కడి శిల్పి 25 సం॥రాల యువకుడు శ్రీ అప్పారావు ప్రత్యేకత ఏమంటే, ఇంకా సూక్ష్మమైన నువ్వుగింజ, ఆవగింజలమీద చెక్కిన అద్భుత శిల్పాలు ఉన్నాయి అప్పారావు కళను అంతా కొనియాడారు.

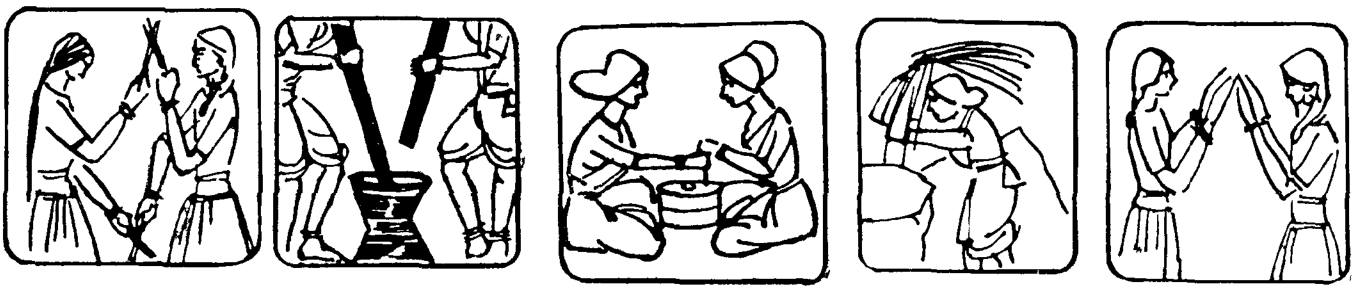
వ్యవసాయ శాఖవారి క్షేత్ర ప్రయోగాలు, పశుగణాభివృద్ధి అలాగే వైద్య—ఆరోగ్య, కుటుంబ సంక్షేమ విభాగంవారు ఆయా రంగాలకు చెందిన శాస్త్రవిజ్ఞానాన్ని సుబోధకంగా ప్రదర్శించారు.

మత్స్యశాఖ, పరిశ్రమలశాఖ, స్త్రీ—శిశు సంక్షేమశాఖలవారు ఎన్నో వస్తువులను ప్రదర్శించారు. పబ్లిక్ వర్క్సశాఖ ఆనకట్టల, బారేజీల నమూనాలను కూడా ఈ ప్రదర్శనంలో చేర్చారు ఇంకా క్షేత్ర ప్రచారశాఖ, సమాచారశాఖ, పర్యటన శాఖలవారు కూడా పాల్గొని మొత్తం ప్రదర్శనానికే వన్నెతెచ్చారని చెప్పవచ్చు.

పుస్తక ప్రదర్శన

పుస్తకాలు మనలని ఎన్నడూ వీడని మిత్రులు. తెలుగు అకాడమీ సాహిత్య అకాడమీ, తెలుగు భాషా సమితి, విశాలాంధ్ర ప్రచురణాలయం, ప్రభుత్వ పాఠ్యపుస్తక ప్రచురణలు, శ్రీ మండలి బుద్ధప్రసాద్ వివిధ పుస్తకాలు, పలు ప్రచురణకర్తల సహకారంతో ఒక పుస్తక ప్రదర్శనం ఏర్పాటు చేశారు. ఇది కూడా ఆకర్షణీయంగా వుంది.

"తరతరాల తెలుగుజాతి" ప్రదర్శనం మాత్రం మేధావంతుల నుండి సామాన్యుని వరకు ఆకర్షించటమేగాక, తానూ తన జాతికి ఏదో చేయాలన్న దీక్ష ప్రదర్శనం తిలకించిన ప్రతివారికి కల్గించింది. ప్రదర్శనసంఘం ఉపాధ్యక్షులు శ్రీ వై. ఆంజనేయులు ఈ ప్రదర్శనంలో చిత్రాల సేకరణ, కళాకారుల పేర్లు వివరిస్తూంటే తెలుగు ప్రజల్లో ఉత్తేజం సామూహిక చైతన్యంగా హృదయాలలో మిగిలి, ప్రజాబాహుళ్యానికి కొత్త చైతన్యాన్నిచ్చి కొత్త ఆలోచనలను రేకెత్తించింది. ప్రగతి పథంలో ఆంధ్రప్రదేశ్ ఆశయం ఇదే.

ఆంధ్ర సాహిత్య రంగమునందు గొప్ప గొప్ప గ్రంథములు వెలసి పండితలోకమును సంతోషపరచినవి. అట్టి ఆంధ్ర సాహిత్య రంగముననే జానపద సాహిత్యము మరొకవైపు వెలసి పామరుల మనస్సులను రంజింపజేసినది. ఈ జానపద సాహిత్యము గేయములు, పదములు, పాటల రూపమున అనాదినుండి సామాన్య పామర జనులలో నుద్భవించి, మూడు పూవు లారు కాయలుగ వెలసి ఇప్పటివరకు నిలిచియున్నదంటే అందులోని జీవత్వమే హేతువు. ఈ పదాలు, పాటలు ఒకవైపు శైలిలో సౌకుమార్యము, వేరొక వైపు వినూత్న పోకడలతో రంజిల్లి పల్లీయుల దైనందిన జీవితాలను ప్రతిబింబింపజేస్తూ వారిని సుఖ సంతోషములలో ముంచెత్తుతున్నవి.

జానపద సాహిత్యము పల్లెపాట

— శ్రీ కందాళం కుప్పుస్వామి

ప్రబంధ సాహిత్యము మహా ప్రవాహమువలె ఉప్పొంగి పారుతుంటే, జానపద సాహిత్యము వేరొక ప్రక్క సెలయేరులా జాలువారుతుంది. సామాన్యులలో జానపద గీతాలే హృదయాంతరాళాల్లో మారుమ్రోగిన రోజులు లేకపోలేదు. దీనినిబట్టి సాహిత్య ప్రపంచములో పల్లెపదాలకుగల విలువ తెలియగలదు.

జానపద సాహిత్యాన్ని విపులంగా పరిశీలించి చూచినచో ఇందులో దేశి కవిత్వ లక్షణములు మనకు గోచరిస్తాయి. ఈ దేశి కవిత్వము నన్నెచోడుని కాలమున పునాదులు వేసికొని తర్వాతి కవులైన పాల్కురికి మున్నగువారి కాలమున అభివృద్ధి నందినది. పూర్వపు కవులచే మెరుగులు దిద్దుకున్న దేశికవిత తెలుగు సాహిత్యములో స్థిరనివాస మేర్పరుచుకొన్నది. ఆ నాటి ప్రజలు ఈ కవిత్వమును పోషించి ప్రోత్సహించిరి ఆ నాటి ప్రజా బాహుళ్యంలో ప్రచారంలోవుండు రగడలు, యక్షగానములు, ఏలలు, గీతములు, పాటలు మున్నగువాటికి తర్వాతి కాలమున ప్రచారం తగ్గినది.

సంస్కృత భూయిష్ట రచనలు, ప్రబంధాల ప్రభావముచేత జానపదగీతాలు మరుగునపడినవి. అధునాతన యుగంలో జానపద సాహిత్యమున పల్లెపదాలు సాహిత్య గౌరవము సంతరించుకొన్నవి ఇదెంతయో సంతోషించవలసిన విషయము దీని ముఖ్యలక్షణము సామాన్య జనులకు శ్రమను తగ్గించి మానసికోల్లాసమును కల్గించుట. కనుక పల్లెపదాలు ప్రసన్నతా గుణమును, చమత్కారముతోగూడిన పదజాలమును కలిగి సామాన్య మానవునికి చేరువలోనున్న భాషతో మిళితమైనవని వేరుగ చెప్పనవసరములేదు.

వీనిలో తత్వములు, దరువులు మంగళహారతులు, ఏలలు, జోలలు, ధవళములు, శృంగార పరమైన పదాలు మున్నగునవి సామాన్య వ్యావహారిక భాషలో రచింపబడియున్నవి. వీటికి ప్రత్యేకముగ రచయితలను పేర్కొనుటకు వీలులేదు. ఇవి సామాన్య జనుల నోళ్ళలో పండుగల సందర్భములందును, పెండ్లిండ్లు, నోములు మున్నగు శుభకార్యముల సందర్భములలోను, కలుపు తీయు వేళల్లోను, కపిలె తోలునపుడు, కోతల సమయాల్లో, ఇండ్లలో దంచుట, విసరుట, పెరుగు చిలుకునపుడు ఆబాల గోపాలము వేడుకగా పాడుకొను పాటలలోను, పల్లీయుల దైనందిన కార్యక్రమములో నొక భాగిముగ పదాలు, పాటల రూపమున నిలిచినవి.

పదములలో తుమ్మెద పదములు, ప్రభాత పదములు, గొబ్బి పదములు మున్నగునవి ప్రధానములైనవి. పాటలలో ఏలపాటలు, జోలపాటలు, దంపుళ్ళపాటలు, జాజరపాటలు, విసరురాతి పాటలు, కపిలె పాటలు, కలుపుతీయు పాటలు, కోలాటం పాటలు, మొదలగునవి ముఖ్యమైనవి.

పల్లెలలో వివాహాది శుభకార్యముల సందర్భములో స్త్రీలు పాడుకొను అప్పగింతల పాటలు, తలుపు దగ్గర పాటలు, శ్రావణ శుక్రవార, మంగళవారపు పాటలు మనము తరుచు వినుచున్నాము.

వీటిని మనము తిలకిస్తేగాని వానిలోని అందము, మాధుర్యము తెలిసికోలేము. ఈ క్రింది పాట తిరగలి త్రిప్పుతూ పాడునది. పల్లెల్లో విసరు రాతిని పవిత్రముగనెంచి గౌరమ్మతో పోల్చి

చెప్పిన పదము. పాపం పల్లెవారి దృష్టిలో మొక్క జొన్నలు, పచ్చ జొన్నలు, ముత్యాలు, పగడాలను తోపింప జేస్తున్నాయి, చూడండి.

"మూడు కన్నులరాయి ముత్యాలరాయి
ముత్తైద లిసిరేరె నిన్ను గవరమ్మ
పగడ కన్నులరాయి పచ్చలరాయి
పనిబిడ్డ లిసిరేరె నిన్ను గవరమ్మ

ముత్యాలు తెచ్చితిమి లేవె గవరమ్మ
ముత్యాలు కాదమ్మ మొక్క జొన్నల్లు
పగడాలు తెచ్చితిమి లేవె గవరమ్మ
పగడాలు కాదమ్మ పచ్చ జొన్నల్లు
మూడు చిట్ల బియ్య మొండి మునగ కూరొండి
అత్త మామలు తినిరి అందరూ తినిరి
పత్తి యిప్పేవారు పది మంది తినిరి
ఏకు లొడికేవారు ఏడు మంది తినిరి
బావికాడి సేద్య గాళ్లు బాగుగ తినిరి
కోడిపుంజులాలె కొడుకులు తినిరి
కుంపటి కుదుర్ల కూతుండ్లు తినిరి
మానిమొద్దు లాలె మనమండ్లు తినిరి
మాపటికి లేదత్త మరి వండవలెను
కోడలా కోడలా కొడుకు పెండ్లామ
అంత దుబారాగా వండినావమ్మా
ఇట్ల చేస్తే నీవు వేరుండవమ్మా
వేరుండ నాకేల వ్యధలు నాకేల
రచ్చలో వుండేరాటి జేంద్ర భోగి
రావయ్య మీ అమ్మ వేరుండమనెనూ
ఎత్తుకో బాలుణ్ణి ఎక్కు గుర్రాన్ని
శాకారాని కూర చేసేదె రోత
చెడిపోయి పుట్టిల్లు చేరేదె రోత"

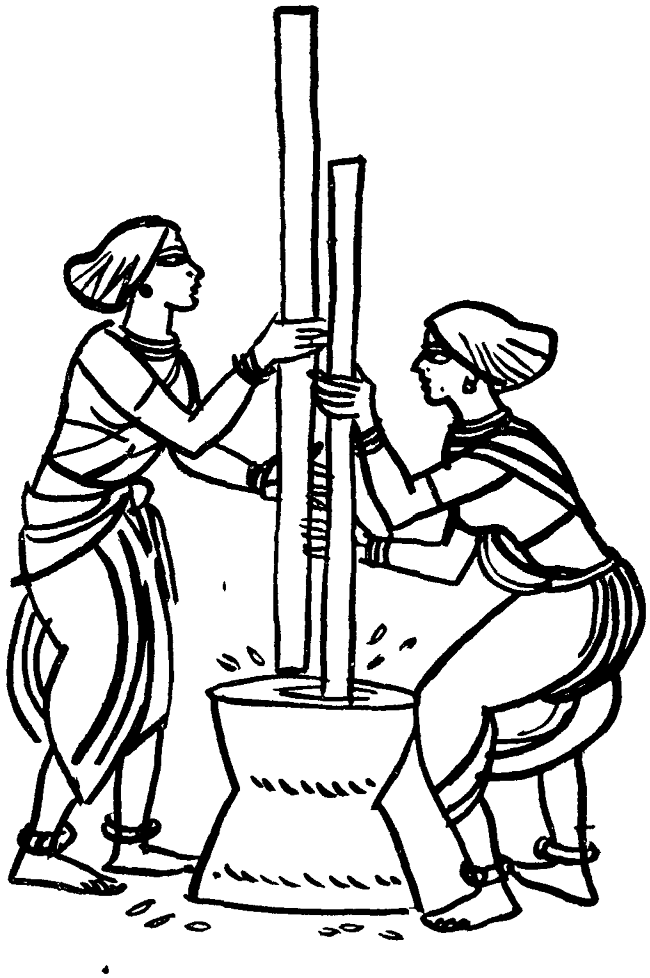
ఇందులోని ప్రతి పంక్తి పలె ప్రజల గృహ జీవితాలను ప్రతిబింబింప జేస్తుంది. అత్త కోడలిపై అక్కసు తీర్చుకోవడం వేరుండమని కోరడం వినిపిస్తుంది ఇది సర్వ సామాన్యం ఆఖరి రెండు వాక్యాలు తెలుగు వారి సామెతను తెలియజేస్తాయి ఈ పదములు ఎంతో రమ్యముగా నున్నవన్నచో తప్పులేదు.

పల్లె ప్రాంతాల్లో ప్రజలు పండుగ పబ్బాల సమయాల్లో చాలా ఉత్సాహంగా గడుపుతారు. సమిష్టిగా ఉత్సవాల్లో పాల్గొంటారు ఈ క్రింద కనబరచిన పాట కోలాటము వేయుచు పాడునది ఇందలి సాహిత్యం పాటకు జీవము పోసింది. చూడండి

" కూచుండి చెరిగే చేటి కురులపై
తుమ్మెద వాలిందో లలనా–ఘన తుమ్మెద వాలిందో లలనా॥
బంగరు కుందనం పగడపు రోకలి
భామలు దంచేదో లలనా–సతి భామలు దంచేదో లలనా ॥
ఆ గొప్పది రోకలి గుప్పున దంచితె
గుబ్బలు కదిలిన వో లలనా–ఘన గుబ్బలు కదిలిన వో లలనా ॥
ముఖమున వుండే కస్తురి తిలకము
ముక్కుకు జారిందో లలనా–కొన ముక్కుకు జారిందో లలనా ॥
చెమటకు నుదుటను చెదిరిన గంధము
ఘుమఘుమ లాడిందో లలనా–ఘుమఘుమఘుమ లాడిందో అలనా ॥
హంస నడకలా నడిచే భామకు
అందెలు కదిలిందో లలనా–కాలందెలు కదిలిందో లలనా ॥ "

ఇందులో స్త్రీల శరీర సౌష్ఠవము, సౌందర్యోపాసన కుపయోగించే పరిమళ ద్రవ్యాలు చక్కగా వర్ణింపబడినవి వారి నిగ నిగ మెరయు కురులపై తుమ్మెద వ్రాలిన తీరు చక్కగ నున్నది.

పల్లెటూళ్ళలో దంచునప్పుడు స్త్రీలు పాటలు పాడుతూ శ్రమను మరచి పనియందు నిమగ్నమై యుండుట తెలిసిందే ఈ

క్రింది దంపుళ్ళ పాటలో అత్తా కోడండ్ర సంవాదము చక్కగా చూపబడినది. ఇటువంటి పాటలను మనము సామాన్యముగా పాడుతూ వుంటాము

"కోడలా కోడలా కొడుకు పెండ్లామా హు హు..
పచ్చి పాలా మీద మీగడేదమ్మా హు హు
వేడి పాలా మీద వెన్న ఏదమ్మా హు హు
ఓ యత్త ! నీ చేత ఆరెళ్ళెగాని హు హు
పచ్చి పాలామీద మీగడుంటుందా హు హు
వేడి పాలా మీద వెన్న ఉంటుందా హు హు.

పాచి ఊడవ లేను ఓ యత్తగారు
జాజి బిందుల చేయి పైకెత్తలేను
పేడ తీయాలేను ఓ యత్త గారు
పెద్ద గేదే పెరుగు నే తాగ గల్ను
వడ్లు దంచాలేను ఓ యత్త గారు
ఒప్పయిన వరి కూడు నే తిన గల్ను

* * *

సత్తెమ్మ రుక్మిణికి జగడమ్ము పెట్టి
పరసుడూ క్రిష్టయ్య చిరునవ్వు నవ్వె
రూపులకు చక్కనిది రుక్మిణీదేవి
మాటలకు చక్కనిది మరి సత్తిభామ ''

మడులలో కలుపు తీసే సమయాల్లో పాటలు పాడుకుంటూ శ్రమను మరుస్తారు వారి పని చురుకుగా సాగుటకు ఈ పదాలు ఉపయోగపడ్తాయి. ఈ క్రింద చూపిన కలుపు తీసే పాటను చూడండి. చిన్ని కృష్ణునిపై పాడిన పాట ఎంతో మనోహరంగా వుంది.

"నల్ల నల్లాని వాడె నల్ల నయనాల వాడె
తెల్ల తిరుమ వాడమ్మా నల్లని సామి॥
బారీలు బారీల వాడె బారీలంకేల వాడె
బాట నొచ్చేటి వాడమ్మా నల్లని సామి॥
మునికాలు పాపాసులోడే ముత్తయి తురాయి వాడె
ముంద రొచ్చేటి వాడమ్మా నల్లని సామి॥
వాలము బుట్టించి నాడె వలలంక శోధించినాడె
నల్ల నల్లాని వాడమ్మా నల్లని సామి॥"

సాధారణంగా పల్లెల్లో తొలి కోడి కూయగానే లేచి రైతులు కపిలె తోలుటకు, పొలాలు దున్నుటకు వెళ్లట మనకు తెలిసిందే. ఈ సందర్భాల్లో కూడా పాటలను సంతోషంగా పాడుకుంటూ పని చేస్తారు. ఈ కాలంలో కపిలెలు లేవు. పాడేవారు లేరు. కారణం కపిలెల స్థానాల్లో ఎలెక్ట్రిక్ పంపు సెట్లు వెలిశాయి.

రైతులు తమ పశువులకు పేర్లను పెట్టుకొనుట ఒక సరదా. వాటి గొప్పతనాన్ని ప్రకటిస్తూ పాడిన ఈ క్రింది కపిలె పాటను గమనించండి.

"కుడి తట్టూ రాముగాడు ఎడమ తట్టు భీముగాడు
అవి రెండు తోలెటోడు కుచ్చుల కుర్రాయిగాడు॥
ముందు పోయే రాముగాడు కాలుగిరి రంకె గొట్టె
కపిలె దోలె సిన్నావాడు మోకు దొక్కికేక వేసి॥
కర్రి ఎద్దుల కాడికాడ కపిలె బిల్లల మోజుచూడు
తోలు మోకుల బిగువు చూడు తోలెటోని లగువుచూడు
అవతలెద్దు అందగాడు ఇవతలెద్దు మందగాడు
తోలెటోడు సక్కనోడు కొప్పుసూసి తప్పదోలె॥"

పల్లెసీమల్లో కూడ వయసుగాళ్ళ సరసాలకు కొదవలేదు. పొలంపనికొచ్చిన వయసుకత్తెతో ఒక సరసుడి సంభాషణ ఎలా నడిచిందో తెలిపే ఈ క్రింది పదం చూడండి.

"మెళ్లో పగడాల దండ ముద్దుగుమ్మా
బంగారు బొమ్మా"
"నా మెళ్ల పగడాల దండ వూసెందుకురా
నా వొళ్ళంత పైని కింద వూసెందుకురా ?"
"ఏవూరు ఏదేశం పిల్లా నీది ?"
"కొవ్వాడ కొత్త పట్న మయ్యానాది."
"ధాన్య మయిన దంచగలవా పిల్లా నీవు ?"
"ధాన్య మంటె దగ్గొస్త దయ్యా నాకు''
"చోడి పప్పు రొండ గలవా పిల్లా నీవు ?"
"చోళ్ళు అంటే శోక మొస్తుందయ్యా నాకు."
"దూది ఏకులు తియ్యగలవా పిల్లా నీవు?''
"దూది అంటె దుఃఖ మొస్తుందయ్యా నాకు."
"కట్టె లయిన విరువ గలవా పిల్లా నీవు ?"
"కట్టెలంటె కాళ్ళు పీకుడయ్యా నాకు."
"సంత కయినా వెళ్ళ గలవా పిల్లా నీవు ?"
"సంత కంటె సంతోషమయ్యా మాకు॥"

ఈ పల్లె పదాల్లో శృంగార పరమైనవి, పారమార్థిక పదాలు, తత్వాలు ఎన్నో మనకు తరుచూ వినబడుతూ వుంటాయి. ఈ పదాలు దేనికదే స్వయం సంపూర్ణములైనవి. దేనికదే సాటి. ఇప్పటికీ పల్లె సీమల్లో ఈ పాటలు దైవిక కార్యక్రమములలో ఒక భాగమై వారికి మనో వికాసము కలిగిస్తూ శారీరక శ్రమను తగ్గిస్తున్నాయి.

ఎన్నో కారణాల వల్ల మరుగు పడిన జానపద సాహిత్యమును పండితలోకము వెలికి దీసి, సముచిత స్థానమును కల్పించి ప్రచారము చేయ బూనుట ఎంతయూ సంతోషించ వలసిన విషయము. జానపద సాహిత్యమునందు యూనివర్సిటీ స్థాయిలో పరిశోధనలు కూడ జరుగుచున్నవి.

మన భారత దేశము వ్యవసాయిక దేశము. దేశానికి పల్లె సీమలే పునాదులు. అట్టి పల్లె సీమలలో జీవించు ప్రజల అలవాట్లలో భాగములైన జానపద కళా సంపదను వెలికి దీసి వాని పరిమళములను వెదజల్లుట మన విధి. అట్లు జరిగినపుడే సాహిత్య లోకము పరిపూర్ణత చెందుననుటలో సందేహము లేదు. *

తెలుగువారు స్థాపించిన కొన్ని ఇంగ్లీషు పత్రికలు

— శ్రీ కంచి వాసుదేవరావు

ఇంగ్లీష జర్నలిజంలో దేశ ఖ్యాతి వహించిన తెలుగువారు ఆ నాటి చింతామణి, పున్నయ్యగార్ల నుండి నేటి జి. కె. రెడ్డి వరకు ఎందరో వున్నారు పత్రికా సంపాదకులుగా, రచయితలుగా వారు తమ ప్రగాఢ ప్రభావాన్ని పాఠకలోకంపై ప్రసరింపజేసేవారు ఇదే సమయంలో కొందరు తెలుగువారు ఇంగ్లీష పత్రికలను స్థాపించి విశేష కీర్తి సంపాదించుకున్నారు.

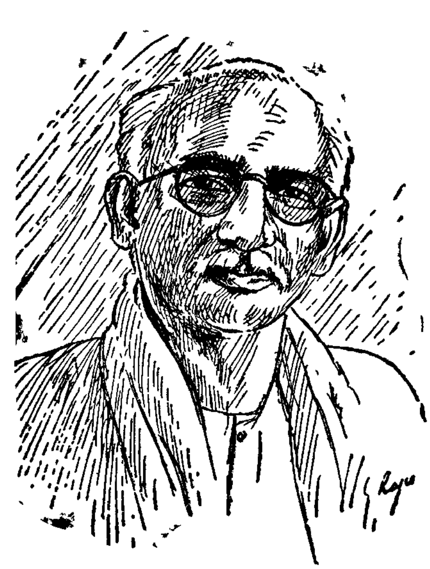
'ఆంధ్ర భీష్మ' 'న్యాయపతి సుబ్బారావు పంతులుగారు 'హిందూ' పత్రిక వ్యవస్థాపకులలో ప్రముఖులని చాలా మందికి తెలియదు. ఈ వ్యాసంలో తెలుగువారు స్థాపించిన కొన్ని ఇంగ్లీష పత్రికల గురించి తెలుసుకుందాము.

ఆంధ్రదేశ సాంఘిక పునరుజ్జీవన చరిత్రలో 1929-30 దశాబ్దం చాల విశిష్టమైనది. ఆంధ్ర సంస్కృతీ పునరుజ్జీవనానికీ, అభ్యుదయానికీ అన్ని రంగాలలోనూ బలమైన పునాదులు పడ్డాయి

ఆంధ్రా బ్యాంకు, ఆంధ్రా ఇన్సూరెన్సు కంపెనీ, ఆంధ్రా సైంటిఫిక్ కంపెనీ బందరులో ఈ కాలంలోనే స్థాపించబడ్డాయి. ఆంధ్ర విశ్వ విద్యాలయం, ఆంధ్ర మెడికల్ కాలేజీ స్థాపన ఈ కాలంలోనే జరిగింది. 'భారతి', 'త్రివేణి', 'స్వరాజ్య' వంటి ఉన్నత స్థాయి పత్రికలు యిదే కాలంలో స్థాపించబడ్డాయి.

'జన్మ భూమి'

డా॥ భోగరాజు పట్టాభి సీతారామయ్య గారు 1919 డిసెంబరులో మచిలీపట్టణంనుండి "జన్మభూమి" అనే ఇంగ్లీష వారపత్రికను ఉన్నత స్థాయిలో నడిపారు. "బొంబాయి క్రానికల్" వంటి పత్రికకు ఎడిటరు అయివుంటే ఏ వాలెంటైన్ చిరోలో వలెనో ఒక వైపు లక్షలు ఇంకోవైపు విఖ్యాతి సంపాదించేవాడు— అని ఆయన సన్నిహితమిత్రుడు ముట్నూరి కృష్ణారావు ఒకసారి అన్నారు. 'జన్మభూమి' స్థాయి గురించి ప్రఖ్యాత పాత్రికేయుడు శ్రీ కుందూరి ఈశ్వరదత్తు ఇలా అన్నారు "డిసెంబరు 1919 మొదటి రోజుల్లో డాక్టరు పట్టాభి సీతారామయ్య మచిలీపట్నం నుంచి నడుపుతున్న 'జన్మభూమి' ఆంగ్ల వారపత్రిక రెండవ సంచికను నేను చూశాను. దాన్ని చదివాను. మళ్లీ మళ్లీ చదివాను. డబ్బు అప్పు చేసి ఆ పత్రికకు చందా కట్టాను. నాలోని జర్నలిస్టు అభిరుచులకు యువక ఆశయాలకు ఒక నిర్దిష్టరూపం కల్పించింది 'జన్మభూమి'యే— వారం వారం ఎంతో మానసికోత్తేజాన్ని ఆ పత్రిక కలిగిస్తూ వుండేది. ఆ పత్రిక ప్రారంభము నుంచీ 1930 లో డా॥ పట్టాభిగారు అరెస్టయి ఆ పత్రిక మధ్యంతరంగా ఆగిపోయినంతవరకు, కావాలనీ ఏ వొక్క సంచికనూ నేను చదవకుండా ఉండలేదు. నాకన్నా అభిమానంగల చందాదారు ఆ పత్రికకు మరొకరు వుండి వుండరు."

డాక్టర్ పట్టాభి

ఈ పత్రికా నిర్వహణలో డా॥ పట్టాభి గారికి కుడి భుజంగా శ్రీ చిట్టా సుందర రామయ్య గారు వుండేవారుట.

డా॥ పట్టాభి మంచి రచయితే కాక గొప్ప వ్యాపారదక్షుడు. అందువల్లనే అన్ని సంవత్సరాలు నిర్విఘ్నంగా నడపగలిగారు.

దక్షిణ భారత జర్నలిజం చరిత్రలో మహోజ్వల ఘట్టం 'స్వరాజ్య'—'స్వరాజ్య' అనే ఇంగ్లీషు దినపత్రికను ఆంధ్రకేసరి ప్రకాశం నడపడానికి ప్రోద్బల పరచిన కారణాలు రెండు. జాతీయోద్యమంలో తాదాత్మ్యం చెంది, స్వాతంత్ర్య సమర వార్తలు ప్రకటించే ఇంగ్లీషు దిన పత్రిక లేని లోటు తీర్చడం మొదటిది, ఆంధ్రుల ఆశయాలు, ఆకాంక్షలకు ప్రతిబింబముగా తెలుగువారికి ఒక ఇంగ్లీషు దిన పత్రిక వుండి తీరాలన్నది రెండవది.

'ఆంధ్ర కేసరి' ప్రకాశం

1922 లో ఆంధ్రకేసరి ప్రకాశం 'స్వరాజ్య'ను స్థాపించారు— సర్దార్ పణిక్కర్ కొంతకాలం సంపాదకుడుగా వ్యవహరించి అత్యున్నత స్థాయికి తీసుకువెళ్లారు. ఆ తర్వాత జి. వి. కృపానిధి, ఖాసా సుబ్బారావు పత్రికా సంపాదక వర్గ ప్రధాన బాధ్యతలను స్వీకరించారు. శ్రీ ఈశ్వరదత్తు, శ్రీ కోలవెన్ను రామకోటేశ్వరరావు వంటి జర్నలిస్టులకు ప్రథమావకాశం కల్పించిన పత్రిక 'స్వరాజ్య'.

నడచినన్ని సంవత్సరాలూ ఎంతో ఉన్నత స్థాయిలో పత్రిక నడచింది.

సేవా తత్పరత, కర్తవ్య పారాయణత అకళంక దేశభక్తి గల యువకులు—అమిత ప్రతిభావంతులు—పత్రికా సంపాదక వర్గంలో వుండేవారు - జీతాలు స్వల్పమయినా- అవయినా, ఒక్కసారిగా కాక భిన్న భిన్న మొత్తాలుగా అనేక వాయిదాలలో చెల్లింపబడుతూ వచ్చినా—దుర్భర దారిద్ర్యాన్ని అనుభవిస్తూ వున్నా- ఒక విధమయిన "మిషనరీ జీల్"తో వాళ్ళు పనిచేసేవారు. శ్రీ ప్రకాశం తనక్రింద పనిచేసే సంపాదకులకు పూర్తి స్వేచ్ఛ నిచ్చేవారు. ప్రజలూ యీ పత్రికను అభిమానించేవారు.

ఐనా ఈ పత్రిక పడినన్ని ఆర్థిక ఇబ్బందులు ఏ పత్రికా పడలేదు.

బారిష్టరు వృత్తిలో తాను సంపాదించిన లక్షలాది రూపాయలను ప్రకాశం ఈ "యజ్ఞగుండం"లో ధారపోశారు—తిరిగి వస్తుందని నమ్మకం లేక పోయినా సంపన్న మిత్రులు యిచ్చిన సొమ్ము—దక్షిణ భారతదేశంలోనేకాక—మలయా, సింగపూర్ వంటి ప్రాంతాల ప్రజలనుండి సేకరించిన విరాళాలు—అన్నీ ఆహుతయి పోయేవి. కాని పత్రికకు ఆర్థిక సుస్థిరత లేకపోయింది.

ఎక్కడుంది లోపం అని ప్రశ్నించుకుంటే— నిర్మొహమాటంగా చెప్పవలసివస్తే ప్రకాశంగారిలోనే వుంది. ఆయన వ్యాపార దక్షుడు కాదు. సరిఅయిన "మ్యానేజిమెంటు"కు— 'స్వరాజ్య' మొదట్నుంచీ నోచుకోలేదు. ఆనాటి ఆంధ్ర కాంగ్రెసు నాయకులలో వ్యవహారదక్షతకు, వ్యాపార కుశలతకు డా॥ పట్టాభి, కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావుగారు పేరుపడ్డవారు. ప్రజలలో మంచి పలుకుబడి గలవారు—వీరి సహకారాన్ని ప్రకాశం పొందగలిగివుంటే—ఆంధ్రులకు ఒక ఇంగ్లీషు దినపత్రిక లేనిలోటు ఎప్పుడో తీరివుండేది—'ప్రజలు నా వారు, మరొకరి సహకారాన్ని నేను కోరేదేమి'టన్న అహంకారంతో ప్రకాశంగారు వ్యవహరించారా అనిపిస్తుంది.

ఐతే ఇన్ని ఇబ్బందులు పడుతున్నా 'స్వరాజ్య'లో పనిచేసే సిబ్బంది— ప్రకాశంగారిని ఎప్పుడూ ద్వేషించలేదు— ఆయన పట్ల— అపూర్వమైన గౌరవం—ఆయన త్యాగంపట్ల ప్రగాఢ సానుభూతితో వ్యవహరించేవారు. తర్వాత తమ జీవితంలో ఎన్నో ఉన్నత పదవులు పొందినా—'స్వరాజ్య'లో తాము పనిచేసిన కాలం విశిష్టమైనదనీ, పొందిన అనుభవాలు అమూల్యమైనవన్న భావంతో వుండేవారు. చివరకు 1934లో ప్రకాశంగారు జైలులో వుండగా ఆ పత్రిక ఆగిపోయింది.

ఒక సంస్థకు ఒక వ్యక్తి చేయవలసిన త్యాగానికి పరాకాష్ట "స్వరాజ్య".—ఆ పత్రికకు ప్రకాశం చేసిన త్యాగం ప్రపంచ చరిత్రలోనే అద్వితీయమైనది.

"త్రివేణి"

పత్రికా నిర్వహణలో కొన్ని ఉన్నత ప్రమాణాలు ఏర్పర్చుకుని—ఎట్టి పరిస్థితులలోనూ—ఆ స్థాయి తగ్గకుండా ఒక సాహిత్య పత్రికను నడపడం సామాన్యమైన విషయం కాదు. వివిధ భాషల సాహిత్య, సాంస్కృతిక సమైక్యతకు సాధనంగా ప్రప్రథమంగా ఒక పత్రిక నెలకొల్పిన కీర్తి శ్రీ కోలవెన్ను రామకోటేశ్వరరావు గారికి దక్కుతుంది—"త్రివేణి" శ్రీ రామకోటేశ్వరరావుగారి ఆరాధ్య

దేవత—ఆయన ఆశయాలకూ, స్వప్నాలకూ ఒక రూపకల్పన ‘త్రివేణి.’

తన పత్రికలో విశిష్టమైన వ్యాసాలే పడాలి—ఏ పరిస్థితుల లోనూ వాటి స్థాయి తగ్గడానికి వీల్లేదు. పత్రిక పాల నురగవంటి ఫెదరాయిడ్ పేపరే వాడాలి—ఒక అచ్చుతప్పు కూడా పడకూడదు. కొన్ని రకాల ప్రకటనలను స్వీకరించకూడదు ఇవీ ఆయన నిర్ణయించుకున్న ఆదర్శాలు—ఎన్ని కష్టాలుపడ్డా, ఎన్ని అగ్ని పరీక్షలు ఎదురయినా—ఆయన రాజీపడలేదు—సత్యం, శివం, సుందరం—ఈ మూడూ “త్రివేణి” నిర్వహణలో పెనవేసుకుపోయాయి. 1928–29 ప్రాంతాలలో శ్రీ రామకోటేశ్వరరావు ‘త్రివేణి’ స్థాపించారు. దేశంలో ప్రథమశ్రేణి రచయితలు, విమర్శకులు రచనలుచేసి పత్రిక స్థాయి నిలబెట్టేవారు.

ఐతే—ఆ పత్రిక ఆయన జీవించి వున్నంతవరకూ ఆర్థిక సుస్థిరత్వాన్ని సాధించలేకపోయింది. కొన్నాళ్ళు మద్రాసు, కొన్నాళ్ళు బెంగుళూరు, కొన్నాళ్ళు హైదరాబాదు, కొన్నాళ్ళు బందరు, కొన్నాళ్ళు మాసపత్రిక, మరికొన్నాళ్ళు మూడు మాసాల కోసారి—యిల్లా వెలువడినా, పత్రిక స్థాయి మటుకు తగ్గలేదు. కొంతకాలం హైదరాబాదు నుంచి ఈ పత్రికను శ్రీ బుర్రా వెంకట సుబ్రహ్మణ్యంగారు నడిపారు— శ్రీ రామకోటేశ్వరరావుగారు—ఈ నిర్వహణ పద్ధతిపట్ల సంతృప్తి వహించలేదు—పూర్తిగా ‘త్రివేణి’పై దృష్టి కేంద్రీకరించడానికి సుబ్రహ్మణ్యంగారికీ వ్యవధి లేకపోయింది. శ్రీ రామకోటేశ్వరరావుగారు జీవించి వుండగానే మచిలీపట్టణం త్రివేణి పబ్లిషర్సు యజమాని శ్రీ భావరాజు నరసింహారావు ‘త్రివేణి’ నిర్వహణ బాధ్యతను స్వీకరించి రామకోటేశ్వరరావు ఆశయాలకు అనుగుణంగా నడుపుతున్నారు. ప్రకటనలు సేకరించి ఈ పత్రికకు ఆర్థిక పరిపుష్టి కలిగించడానికి కూడా నరసింహారావుగారు ప్రయత్నిస్తున్నారు.

“ట్వంటీయత్ సెంచరీ”

తెలుగుదేశానికి—సుదూర ప్రాంతంలో ఒక తెలుగువాడు ఇంగ్లీషు మాసపత్రిక పెట్టి ప్రశంసలు పొందడం సామాన్యమైన విషయంకాదు. ఈ కీర్తి శ్రీ కుందూరి ఈశ్వర దత్తుకు దక్కింది.

1934లో అలహాబాద్ లీడరు పత్రికలో శ్రీ సి.వై. చింతామణి దగ్గర సహాయ సంపాదకుడుగా పనిచేస్తూ – ఒక అభిప్రాయ భేదం వలన తన ఉద్యోగానికి రాజీనామా యిచ్చి, శ్రీ ప్రణవకుమార్ బెనర్జీ తోడ్పాటుతో, శ్రీ తేజ్‌బహదూర్ సప్రూ ఆశీర్వాద బలంతో 1934 లో స్థాపించారు – స్థాపించిన కొద్ది రోజులకే శ్రీ ప్రణవ కుమార్ బెనర్జీ బాధ్యతలు వదలుకోగా—అన్ని రకాల బాధ్యతలను శ్రీ ఈశ్వర దత్తు స్వీకరించవలసి వచ్చింది.

ఎన్నో ఒడుదుడుకులతో ఈ పత్రిక పన్నెండేళ్లు నడచింది–ఇది భారత దేశంలోనే కాక, పాశ్చాత్య దేశాలలో కూడా మంచి పేరు తెచ్చుకుంది ‘టైమ్సు’ పత్రికలో ఇది పేర్కొనబడింది–ఏ కొత్త పత్రికకైనా ఇది అపూర్వ గౌరవం – అప్పటి బ్రిటిషు ప్రభుత్వ భారత దేశ కార్యదర్శి సర్ శామ్యూల్ హోర్ (ఆ తర్వాత ఈయన లార్డ్ టెంపుల్ వుడ్) ఇండియా బిల్లు ప్రమరణ సందర్భంలో ఆక్స్‌ఫర్డులో మాట్లాడుతూ ‘ట్వంటీయత్ సెంచరీ’ గురించి ప్రత్యేకంగా ప్రస్తావించడం కూడా ఒక అపూర్వ గౌరవమే.

డా॥ జయకర్, డా॥ సి. పి. రామస్వామి అయ్యర్, డా॥ సచ్చిదానంద సిన్హా, కె. నటరాజన్, శ్రీనివాసశాస్త్రి వంటి ఉద్దండ పండితులు, ఈ పత్రిక స్థాయిని ఎంతగానో ప్రశంసించారు.

ఐతే ఈ పత్రిక నెలనెల గండంగా 12 సంవత్సరాలుగా నడచింది. ఉత్తమ స్థాయి పత్రికలకు ఆర్థిక ప్రోత్సాహము వుండదని మరోసారి రుజువయింది!

కాని సాహిత్యపరంగా ‘‘ట్వంటీయత్ సెంచరీ’’ సాధించిన విజయాలు – శ్రీ ఈశ్వర దత్తుకే కాదు – ఆంధ్రులందరికీ గర్వ కారణం.

“వీక్ ఎండ్”

ఒక మాస పత్రిక నిర్వహించడమే అసాధ్యమైనప్పుడు – ఒక వార పత్రికను దానితోపాటు స్థాపించి మరికొన్ని చిక్కులు నెత్తిన వేసుకోవడం దుస్సాహసం అవుతుంది—ఐనా ఈ సాహసాన్ని శ్రీ ఈశ్వర దత్తు చేశారు. ద్వితీయ ప్రపంచ సంగ్రామం ప్రారంభమైన సమయంలో శ్రీ ఈశ్వరదత్తు శ్రీ యం. చలపతిరావు ప్రతిభను పైకి తీసుకుని రావడానికా అన్నట్లు ఈ వార పత్రిక స్థాపించారు.

ఈ పత్రిక కొద్దికాలమే వెలువడి ఆర్థిక కారణాల వలన ఆగిపోయింది. ఒక పత్రికా సంపాదకుడి పూర్తి ప్రజ్ఞ–పాఠకులపై ప్రభావ ముద్ర—వెల్లడవడానికి—వార పత్రిక ఇచ్చేటంత అవకాశం మరే పత్రిక ఇవ్వదు.

‘‘వీక్‌ఎండ్’’ పత్రిక శ్రీ చలపతిరావు ఉజ్వల పాత్రికేయ జీవనానికి నాంది పలికింది. ‘‘నేషనల్ హెరాల్డు’’కు ఆయన సంపాదకులు కాగలిగారంటే–శ్రీ ఈశ్వర దత్తుగారు మొదట ‘‘పీపుల్సు వాయిస్’’లోనూ, తర్వాత ‘‘వీక్‌ఎండ్’’లోనూ శ్రీ చలపతిరావుకు యిచ్చిన అవకాశమే కారణం.

‘‘వీక్‌ఎండ్’’ ద్వారా పరిచయమయిన రచయితలు, ఆ పిదప దేశ ప్రఖ్యాతి పొందిన జర్నలిస్టులు కాగలిగారు. ఇటువంటి పత్రికలు నిర్వహించడం బాధాకరమైన అనుభవమైనా—ఆ పత్రికా సంపాదకత్వపు స్మృతులు అమిత ఉత్తేజకరంగా వుంటాయి.

‘‘న్యూ ఇండియా’’

1961–1962 ఆ ప్రాంతంలో శ్రీ ఈశ్వర దత్తు ఢిల్లీ నుంచి ‘‘న్యూ ఇండియా’’ అనే వార పత్రికను నడిపారు కాని అది అట్టే కాలం సాగలేదు.

"పీపుల్సు వాయిస్"

పిఠాపురం రాజా గొప్ప సంస్కర్త, సాహిత్య పోషకుడు — సూర్యరాయాంధ్ర నిఘంటువు నిర్మాత — తెలుగు వారికి ఇంగ్లీషు దిన పత్రిక ఉండాలన్న ఆశయంతో 1938 లో ''పీపుల్సు వాయిస్'' అనే ఇంగ్లీషు దినపత్రిక పెట్టారు తెలుగులో, అరవంలో (తెలుగులో 'జనవాణి') అనే దినపత్రికలు పెట్టారు—రానున్న ఎన్నికలలో కాంగ్రెసు, జస్టీస్ పార్టీలకు వ్యతిరేకంగా తన అభ్యర్థులను నిలిపి, గెలిపించాలని-అందుకు సాధనంగా ఈ దినపత్రికలు వుండాలన్నది ఆయన ఉద్దేశం — శ్రీ ఈశ్వరదత్తు సంపాదకత్వంలో ''పీపుల్సు వాయిస్'' అవతరించింది. "త్రివేణి"లో ఉత్తమ రచనలు చేస్తూ-పలువురి దృష్టి నాకర్షించిన - శ్రీ యం చలపతిరావును తన సహాయకుడిగా నియమించుకుని శ్రీ ఈశ్వర దత్తు ఈ పత్రిక నిర్వహించారు.

పిఠాపురం రాజా అభ్యర్థులు ఎన్నికలలో చిత్తుగా ఓడిపోయారు—ఒక విధమైన సంకుచితమైన లక్ష్యంతో నెలకొల్పబడ్డ ఆ పత్రికలు — ఆ లక్ష్యం విఫలమవడంతో అంతరించాయి— ఈ విధంగా తెలుగువారికి ఒక ఇంగ్లీషు దినపత్రిక నడిపే రెండో ప్రయత్నం కూడా విఫలమయింది.

''స్వతంత్ర''

ద్వితీయ ప్రపంచ యుద్ధము ముగిసి భారత స్వాతంత్ర్యోదయం కనుచూపు మేరలో వున్న సమయంలో ఖాసా సుబ్బారావు గారు మద్రాసు నుండి "స్వతంత్ర" ఇంగ్లీషు వారపత్రికను స్థాపించారు. వీరే కొన్నాళ్లకు శ్రీ గోరాశాస్త్రి సహాయ సంపాదకత్వంలో తెలుగు స్వతంత్రను స్థాపించారు- ఇందులోని విమర్శలు - వ్యాఖ్యలు - రచనలు - అన్నీ అత్యున్నత స్థాయిలో వుండేవి- ఆ స్థాయి- ఆ గెటప్- గల పత్రికలు మళ్లీ రాలేదు.

ఖాసా సుబ్బారావుగారు సుమారు పది సంవత్సరాలు నడిపాక- ఇక నడుపుకోలేక- నిర్వహణ బాధ్యత శ్రీ హెచ్ డి. రాజాకు యిచ్చి- తన బాధ్యతలను సంపాదకత్వానికి పరిమితం చేసుకున్నారు. ఐనా స్వతంత్ర ప్రవృత్తిగల శ్రీ సుబ్బారావుగారు కొత్త పరిస్థితులతో సర్దుబాటు చేసుకోలేక బయటకు వచ్చేశాడు.

''స్వరాజ్య''

తర్వాత 'స్వరాజ్య' ఇంగ్లీషు వారపత్రిక స్థాపించి జీవితాంతం దాని సంపాదకత్వపు బాధ్యత వహించారు. స్వతంత్రపార్టీ అవతరణ తర్వాత- ఇది ఆ పార్టీ అనధికార పత్రికగా రూపం దాల్చింది. స్వర్గీయ రాజాజీ చివరి రోజులలో- దీనిని తన సొంత పత్రికకన్నా ఎక్కువ శ్రద్ధాసక్తులతో నడిపారు.

''ఇండియన్ రిపబ్లిక్''

మద్రాసు నుండి తెలుగు వారికి ఒక ఇంగ్లీషు దిన పత్రిక నడపడానికి జరిగిన మూడో ప్రయత్నం ''ఇండియన్ రిపబ్లిక్,'' డా॥ పట్టాభి మరికొందరు 'శుభోదయా' పబ్లికేషన్సుతో స్థాపించిన పత్రికను శ్రీ సి. వి హెచ్. రావు సంపాదకత్వం వహించారు కాని అన్ని హంగులు వుండికూడా ఈ పత్రిక అట్టేకాలం సాగలేదు

''ఆంధ్రా హెరాల్డు''

శ్రీ వైద్యుల వెంకట రమణారావు కొన్నాళ్లు మద్రాసునుండి (1946-50) ''ఆంధ్రా హెరాల్డు'' అనే ఇంగ్లీషు వార పత్రికను నడిపారు- దీని విమర్శలు- తీవ్ర ధోరణిలో పాక్షిక దృక్పథంతో వెలువడుతూ వుండడం వలన ఇదీ అట్టే కాలం సాగలేదు.

''ఎడ్యుకేషనల్ ఇండియా''

ఆంధ్ర దేశంలో ప్రముఖ పుస్తక ప్రచురణ కర్తలు యం శేషాచలం అండ్ కో వారు బందరు నుండి ప్రముఖ విద్యావేత్త శ్రీ మామిడిపూడి వెంకట రంగయ్య సంపాదకత్వాన ''ఎడ్యుకేషనల్ ఇండియా'' అనే పత్రికను పెక్కు సంవత్సరాలుగా నిర్వహిస్తున్నారు. విద్యా వేత్తలలో ఇది ఒక గౌరవప్రదమయిన స్థానం సంపాదించుకుంది

''యూనిలిట్''

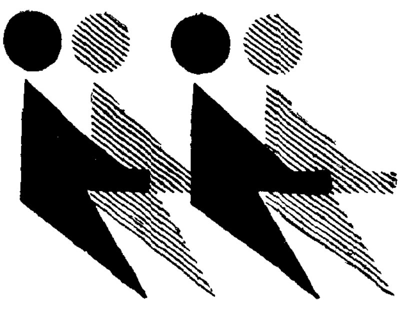
ఆంధ్ర విశ్వ సాహితి తరపున శ్రీ పోతుకూచి సాంబశివ రావు- తెలుగు సాహిత్యాన్ని ఇతర భాషల వారికి పరిచయం చేసే ఉద్దేశంతో కొన్నాళ్లు "యూనిలిట్" అనే ఆంగ్ల సాహిత్య మాస పత్రిక నడిపారు

ప్రస్తుత స్థితి

ప్రస్తుతం శ్రీ రాకూర్ వి. హరిప్రసాద్ సంపాదకత్వాన "ఇండియన్ హెరాల్డు-" శ్రీ యన్. సీతారామ్ సంపాదకత్వాన "స్కైలైన్" యింకా "డైలీన్యూస్" వంటి తెలుగువారి ఆంగ్ల దినపత్రికలు వెలువడుతున్నాయి

* కనీసం దేశవ్యాప్త ప్రచారంగల ఒక ఇంగ్లీషు వారపత్రికను తెలుగువారు స్థాపించుకోలేక పోయారు ''స్వతంత్ర'' వంటి పత్రికలను నిలుపుకోలేక పోయారు. అది దురదృష్టకరం.

నేటికీ, ఇంగ్లీషులో ఆరితేరిన తెలుగు జర్నలిస్టులు వున్నారు. ఉత్సాహవంతులైన యువకులు వున్నారు మరి ఆంధ్రులు తమదీ అని సగర్వంగా చెప్పుకోగల ఒక ఇంగ్లీషు దిన పత్రికగాని, వార, మాస పత్రికగాని లేకపోవడం శోచనీయం.

యువత

—శ్రీ పుప్పల లక్ష్మణరావు

నేను నవలా రచయిత్రిని ఎంచేతో మరి—యీ వాళ ఓ కథానిక రాయాలనిపించింది నాకు. కథానిక యెలా మొదలెట్టాలో తెలీడం లేదు నాకు నవయుగ లాక్షణికులు కథానికా రచనకి లక్ష నియమాలు విధించారు, నవీన విమర్శకులు వెయ్యి సూత్రాలు ప్రవచించారు తీరా మోసి శాస్త్రి ప్రకారమే రచన సాగిస్తే కథానికల్లా కుక్క పిల్లవుతుందేమో అని భయం।

నాయనమ్మ కథ చెప్పడం మొదలెడుతూ, ''అనగా అనగా ఓ రాజూ'' అని ఆరంభించేది ఈ నాటి సినీకథకులు "అనగా అనగా వో తండ్రి" అని ఆరంభిస్తున్నారు

నాకు నాయనమ్మనీ అవాలనుంది సినీమా రచయిత్రినీ అవాలని వుంది. అందుకని ''అనగా అనగా వో తల్లి" అని మొదలెడతా. ఆతల్లిని నేనే. మా అమ్మ నన్ను కని పురిట్లోనే కన్ను మూసింది మా నాన్న నన్ను ముద్దుగా పెంచాడు చదువు చెప్పించాడు. విశాఖలో మెడికల్ పూర్తి చేసి, హౌస్ సర్జనుగా వుండేదాన్ని. రాఘవులు యూనివర్సిటీలో ఫిజిక్స్ లెక్చరరు. రాఘవులు గేయకవి. మరి—అదేం ఖరమోకాని, 'తార' అని కలం పేరుతో రాసిన యితని కవితలు అచ్చువేసుకున్న ప్రతి వార పత్రికా మఖలో పుట్టి పుబ్బలో పోయినదే!

నేను చివరి యేడాది చదువుతూన్న రోజుల్లో మాకిద్దరికీ స్నేహం కుదిరింది ఇద్దరం కలుసుకుని సినీమాల కెళ్లే వారం. ఇహ సముద్ర పొద్దుకి సరేసరి.

కక్కు వొచ్చినా కల్యాణం వొచ్చినా ఆపలేం అంటారు పెద్దలు. నాకు కల్యాణం కంటె కక్కులే ముందొచ్చాయి. కక్కుల్ని ఆపు కోలేపోయాను రాఘవులు నన్ను మోసం చేశాడంటారు అందరూ—మాహౌస్ సర్జన్లలో అంత కట్టు అన్న మాట! రాఘవులు మోహించాడని తెలిసి నేనే అతన్ని మోసం చేశానేమో—చెప్పలేను రాఘవులు నా కన్న యేణ్ణర్థం చిన్న అతని బీజం నా కడుపులో పడక ముందే నా గుండెలో అభ్యుదయ భావ బీబీజాలుండడం చేత, నా పాతివ్రత్యాన్ని రుజువు చేసుకుందుకు రావుడి సీతలా నేను అగ్ని ప్రవేశం చెయ్యలేదు. వనవాసానికీ వెళ్లలేదు. చివరకి నూతిలో నైనా పడలేదు

కడుపు దింపించు కోలేదని మా 'గైనిక్కు' మిత్రులందరూ నన్నుచూసి మహా అసహ్యించుకున్నారు "అభ్యుదయ భావాల్లేని అభాగ్యురాలు" అని నన్ను తిట్టి పోశారు

మా నాన్న పరువు మర్యాదలున్న మనిషి. అందుకని నాతో అన్నాడు ''కడుపు తీయించు కుంటే తనకున్న సర్వస్వం యేభై వేలు సంతోషంతో నాకిచ్చేస్తా"నన్నాడు "లేదా ఆమొగాడి చేత నామెళ్లో పుస్తె కట్టించేటట్టు చేస్తినా, ఆయేభై వేలు నాకు గర్భాదానం చేసిన ఆదౌర్భాగ్యుడికి దానం చేస్తా" నన్నాడు యేదైనా నెలరోజుల్లో, నాకు నాలుగో నెల వొచ్చేలోపునే అటో యిటో తేల్చేస్తే, తను పరువు మర్యాదలోస్తే 'హరీ' అంటానన్నాడు.

తిక్కన భారతం ఉద్యోగ పర్వంలో చెప్పినట్టు'' బడుగయి పాలలో బడిన బల్లి విధంబున'' కొట్టుకు పోయాను

రాఘవులు తండ్రియేం తక్కువ తిన్నాడా! తులాభారం మనిషి. అన్నిటినీ డబ్బుతో తూస్తాడు నాకు కబురు పెట్టి, "నాకడుపులో వున్న బిడ్డకి రాఘవులు తండ్రి కాడు. నేను రాఘవుల్ని పెళ్లి చేసుకోను" అనిముక్కరాసి తనకిస్తే నామొహాన నలభై వేలు పారేస్తానన్నాడు. నెలరోజులు వ్యవధిచ్చాను పొమ్మన్నాడు కొడుకు మనసు మళ్లించడానికి, ముప్ఫయి వేలకట్నంతోనూ, మూడు పంటల మాగాణీ పాతికెకరాలతోనూ వొస్తూన్న వో గొప్ప సంబంధాన్ని హుటా హుటిని కుదుర్చుకొచ్చి కొడుకుతో, "నేను తెచ్చిన పిల్లని చేసుకుంటావా సరేసరి. లేదూ, ఆ ఆస్పత్రి మనిషినే చేసుకుంటానూ అంటే నీకు కానీ యివ్వకుండా అంతా నా ముండపేర రాసేస్తాను, నా ఆస్తి అంతా నా స్వార్జితం నా యిష్టం.'' అని బెదిరించాడు.

శ్లేష్మంలో పడ్డ యీగలా కొట్టుకు పోయాడు రాఘవులు రాఘవులు కూడా అభ్యుదయ భావాలున్న యువకుడే. నామాట మొదటే చెప్పాను కదా నా పేరు తరవాత అభ్యుదయం పేరు చెప్పాలని రాఘవులు తండ్రి కోరినట్టు ముక్కరాసిచ్చేసి ఆ నలభై వేలు తీసుకున్నా. రాఘవుల్ని మానాన్న దగ్గిరకి తీసుకెళ్లి యేడు కొండలవాడి గిల్టు బంగారపు బొమ్మ తలకాయ మీద చెయ్యేసి, నన్ను చేసుకుంటానని ప్రమాణం చేయించి ఆ యేభై వేల రూపాయలూ అతనికి ముట్టజెప్పించే సరికి నా తల ప్రాణం తోక్కొచ్చింది.

ఎంత అభ్యుదయంవున్నా "ధైర్యం లేకుంటే యువతకి భవితవ్యం పూజ్యం''. ఈ డబ్బు వసూళ్లేసుకుని ఆరాత్రికి రాత్రే టాక్సీ చేసుకుని సింహాచలం వెళ్లి అప్పలకొండ సమక్షాన రాఘవులు చేత నా మెళ్లో ఆ మూడు ముళ్లూ వేయించుకుని తెల్లారే సరికి విశాఖలో నూతన వధూ వరులమై వెలశాం. మాపెళ్లి ఖబురు వియ్యంకు లిద్దరి చెవినీ బడేసరికి యిద్దరూ గుండె ఆగి పోయి రారున చచ్చివూరుకున్నారు.

కథకోసం నేనిద్దర్నీ చంపేయలేదు సుమండీ! లోకం మీద అకస్మాత్తు చావులెన్ని సంభవించడం లేదు చెప్పండీ! మా నాన్న పరువు మర్యాదలు నిలబడితే "హరీ'' అంటానని వాగ్దానం చేశాడు. వాగ్దానం నిలబెట్టుమని సంతోషంగానే చచ్చి పోయాడు. అసలు మానాన్నకి మయోకార్డియర్ ఇన్‌ఫ్రాక్షను- గుండెజబ్బున్న వాళ్లకి హఠాన్మరణం తప్పదుగా!

మరి రాఘవులు తండ్రికి ఎన్నిజబ్బులుండాలో అన్నీవున్నాయి. వీటికి తోడు సిర్రోసిస్ ఆఫ్ ది లివర్. తన డబ్బు ముండకి దక్క లేదన్న విచారంతో సెరిబ్రల్ హెమరేజొచ్చి లోకయాత్ర చాలించాడు. తండ్రి కర్మా, మావగారి కర్మా పాపం రాఘవులే బ్రాహ్మణ్ణి పెట్టి వైభవంగానే చేయించాడు. రెండు అపర కర్మలూ కలిపి చేయించడం వల్ల కొంత ఖర్చు ఆదా అయింది కూడాను ఇదంతా జరిగి పాతి కేళ్లయింది. పాతికేళ్లు గడిచినా యింకా మే మిద్దరం పోట్లాడు కుంటూనే వుంటాం!

"మాణిక్యం! నా కంటె నువ్వు యేణ్ణర్ధం పెద్ద. పెద్దదానివి నన్ను మోహించి మోసం చేశావు. ఒప్పుకో!!'' అంటారు మా ఆయన.

"చిన్నవాడు తనకంటె పెద్దదాన్ని వలలో వేసుకోకూడదు పోయి, నామానం కూడా లాక్కుపోయావు చేసిన పాపం చెపితే పోతుంది వొప్పుకో!" అంటాన్నేను.

ఆనాటి మోహంలోంచి యిద్దరం యింకా బయటపడ్లేదు రాఘవులు రాజకీయాల వైకుంఠపాళీలో గండాలన్నీ తప్పించుకుని ఎర్రమంటిదిబ్బల పుట్టలో వున్న విషనాగుల కాట్లనుంచి "పావుల నరసయ్య"గారి దయవల్ల బతికి, ప్రొఫెసరయ్యాడు. ఎక్స్టర్నల్ ఎగ్జామినర్లకి ఘనమైన పార్టీలిచ్చి ఐదారు ఉత్తరాది యూనివర్సిటీల్లో ఎక్స్టర్నల్ ఎగ్జామినర్ షిప్పులు, బోర్డ్ ఆఫ్ స్టడీస్‌ల్లో మెంబరు షిప్పులూ సంపాదించాడు. నెలకి పదిహేను వందలు జీతం. చేతికింద మెరికల్లాంటి రీడర్లిద్దరూ, అరడజను మంది లెక్చరర్లు. కడుపులో చల్ల కదలకుండా హాయిగా వెళ్లిపోతూంది, **అతని జీవితం.**

నా ప్రాక్టీసు బాగుంది. నెలకి క్లినిక్కు, వగైరా ఖర్చులు పోను, రెండు మూడు వేలు సులువుగా కిడతాయి. ఇన్‌కమ్‌టాక్స్ యెగ్గొడుతాను గనక అంతా నికరాదాయమే !

నేను మొహానికి పసుపు రాసుకుంటాననీ, పావలా కాసంత కుంకుంబొట్టు పెట్టుకుంటాననీ, కాలివేళ్లకి మట్టెలు పెట్టుకుంటాననీ, పేరంటానికెళ్లి పాదాలకి పసుపురాయించుకుని పారాణిపెట్టించుకుంటాననీ, గోళ్లకీ అరచేతులకీ గోరంటాకు పెట్టించుకుంటాననీ, ప్రాక్టీసు పెంచుకుందుకు యివన్నీ చౌకబారు బజారు టక్కులనీ తోటి డాక్టర్ల యేడుపు. అభ్యుదయవూ, యువతా తాండవించే చోట గుండె రాజ్యం చేసేది– మోహంకాదన్న సంగతి వాళ్లకి స్ఫురిస్తేకదా!

మాకు కొడుకూ కూతురూనూ, మా ఆయనకి సింహాద్రి అప్పన్నంటే మహాభక్తి. అందుకని యీభక్తి ప్రపత్తులకి శాశ్వత నిదర్శనంగా కొడుక్కి నరసింహమూర్తి అని పేరు పెట్టాం. మూర్తి బయోకెమిస్ట్రీలో పి. హెచ్. డి. చేస్తున్నాడు. చిన్నపిల్లడు, వాడికింకా మంచి చెడ్డలు తెలీవని మంచి సంబంధం చూసి పాతిక వేలు కట్నం పుచ్చుకుని నిరుడు అన్నవరంలో పెళ్లిచేశాం. పాతిక వేలంటే యీ రోజుల్లో – కిలో బియ్యం మూడు రూపాయలయే రోజుల్లో—చచ్చురేటే! చచ్చురేటు పుచ్చుకోవడం లోనేవుంది అభ్యుదయం, యే అభ్యుదయ నిరోధకుడో అయితే సులువుగా యాభై అరవై వేలు పుచ్చుకున్ను. సంప్రదాయ కుటుంబం. లక్షణమైన పిల్ల ఐ. పి. యస్. ఆఫీసరు

కూతురు. తల్లితండ్రీ కాశీయాత్ర సేవించుతుండగా అన్నపూర్ణ యీవిడ కడుపులో పడిందట. విశ్వేశ్వర కటాక్షవని కూతురికి కాశీ అన్నపూర్ణ పేరు పెట్టుకున్నారు. అన్నపూర్ణ యమ్. కామ్. చదువుతూంది. పెళ్లి అయ్యేముందు వీళ్లు యిద్దరు ముక్కూ మొహం యెరక్క పోయినా, పెళ్లయిన ఉత్తర క్షణంనుంచీ వొహరొహరు అంటిపెట్టుకొని అతి అన్యోన్యంగా వుంటున్నారు. మా పుట్టింటి వారికి యేడుకొండల వెంకన్న యిలవేల్పు. అందుకని మా కూతురుకి అలివేలని పేరు పెట్టాం. దానికి మొన్ననే యిరవయ్యో యేడొచ్చింది. ఎమ్. బి. యే. చదువుతూంది. అందరం ఏక కుటుంబంగానే వుంటున్నాము. అందరివీ అభ్యుదయ భావాలే, మాకు మా కుటుంబం తప్ప మరోలోకం లేదు. అదే మా స్వర్గం. మా కొడుకుకోడలు కూతురు–వాళ్ళసౌఖ్యమే మా సౌభాగ్యం. వాళ్ళకోసమే మాబతుకు, మా స్వర్గధామవాసులం ఐధుగురం యువకులమే, మా ఆరాధ్యదైవం అభ్యుదయం.

● ● ●

"యువత గుండె చిక్కని కారు చీకట్ల నీడలు నిండిన నల్ల సిరాబుడ్డి. నిరుద్యోగ నిశాచరుడు వికటాట్టహాసంతో విలయ తాండవం చేస్తున్న నిశీధిని నేటి యువకుల జీవితం, నిస్పృహ తరంగాలు ఉవ్వెత్తునలేచి కెలికేస్తూన్న బడబాగ్ని కడలి వాళ్ళ హృది. అభేద్య కీకారణ్యంలో నిరాశా పిశాచం గూడు కట్టుకున్న గిండశిల వాళ్లమనసు. గర్భదారిద్ర్య శత్రువుతో నిరంతరం అవిరళ సమరం సాగుతూన్న కురుక్షేత్రం వాళ్ళమానసము. తీరని ఆశలు ప్రళయ మేఘాలై క్రొక్కారు మెరుంగులు యెరుంగని చదలేటి శూన్యం వాళ్ల భవితవ్యం. మునిగి గడ్డ కట్టిన మందుగుండెని మింగిన మురుగు నీళ్లకుండి–వాళ్లు బతుకులు వెళ్లమారుస్తున్న యీ గడ్డ......"

"ఏవిటోయి మాణిక్యం! కొత్తనోట్బుక్కులో యేదో రాసేస్తున్నావ్? కొత్త నవలారాజమా యేమిటి?" అన్నాడు. అభ్యుదయ గేయ కవితిలక రాఘవులు.

"అవునోయ్! ఓ కొత్తబాణీలో కథ వొకటి అల్లుతున్నాను". అని నేను రాసిన తొలిపలుకు చదివి వినిపించా, కథకి 'యువత' అని పేరు పెట్టా అన్నా.

"అరే! నేనూ సరిగా యిదే పేరుతో యివే భావాలతో ఉత్సాహం ఉరక లేస్తూన్న గేయం రాస్తున్నానోయ్!" అన్నాడు–ప్రియుడూ, మొగుడూ రాఘవుడు.

"అదిగో నన్ను కాపీ కొడితే నేనొప్పుకోను. యిప్పుడే చెబుతున్నా" అన్నా.

"కాపీ అన్న మాటనకు. పురోగామి భావుకులందరూ వొక్కలాగే ఆలోచిస్తారు ఒక్కలాగే రాస్తారు. మనిద్దరి భావాలూ ఆత్మలూ శరీరాలూ వొక్కటే కదోయ్!" అన్నాడు రాఘవులు.

"ఇలాగే కబుర్లు చెప్పి ఆ వాళ నా మానం హరించి నన్ను మోసం చేశావ్, మళ్లీ యీవాళ ఆ కబుర్లే చెప్పి నా భావాలు హరించి నన్ను మోసం చేస్తున్నావ్!" అన్నా.

"అబ్బా, రత్నాల్లాంటి యిద్దరు పిల్లల్నికని యింకా మానవ్వూ మోసవ్వూ అనడం నీకు న్యాయవేనా, చెప్పు" అన్నాడు రాఘవులు

"ఐనా, నీరచన ఘరానా వేరూ, నా రచన ఘరానా వేరూ! 'నీరాట వనాటములకు పోరాటం బెట్లు కలిగె'–ఆ గజేంద్రమోక్షం యిప్పుడెందుకోయ్ మాణిక్యం?" అన్నాడు.

"సరేలే, కానీ నా కథా ప్రారంభం యెలావుందంటావ్?"

"అడుగు తావింకా? నీవచనం ప్రతి అక్షరంలోనూ – అభ్యుదయ కవిత్వం తొనికిసలాడుతూంది."

"అవునుగాని నాకో అనుమానం పీడిస్తూందోయ్, మాణిక్యం! మనపిల్లలు యువకులు నిజంగా నిరుద్యోగ నిరాశా నిస్పృహ భావనల్తో నలిగి గుండె పిండై పోతున్నారంటావా? వాళ్లకి దారిద్ర్యం అంటే అనాడూ తెలీదు, యీనాడూ తెలీదు. ఇహ ఉద్యోగాలా? కొడుక్కీ, కోడలు పిల్లకీ మన యూనివర్సిటీలోనే గౌరవమైన ఉద్యోగాలు అయే యేర్పాట్లన్నీ మనం ఖిరుడే చేసేశాం కదా. వాళ్ల జీవితాలు యిహ వొడ్డించిన విస్తళ్లే అనుకో," అన్నాడు రాఘవులు.

"ఆ వజ్రహస్తుడి దయుంటేచాలు, మనకేలోటూ వుండదు. అలాగే ఆ పద్మావతీదేవి పరిపూర్ణ కటాక్షంతో చిన్నదాన్ని ఫస్టు క్లాసులో ఫస్టుగా ప్యాసు చేయించేవంటే యిహ మనకే గాధా వుండదు." అన్నా.

"నాకు తెలీదుటోయ్. అప్పుడే చెప్పాగా. అగ్నిహోత్రంగారి అబ్బాయి ఖర్గపూర్‌లో ఆఖరి సంవత్సరం చదువుతున్నాడు ఆ కుర్రవాడు ఫస్టుగా పాసయ్యేటట్టు చూడవూ, మన వూళ్లో స్టీల్‌ప్లాంటులో ఆఫీసరు ఉద్యోగమయేటట్టు యేర్పాటు చేయడవూ అన్నీ బందోబస్తు చేశానులే మన అమ్మడికి కూడా స్టీలు ప్లాంటులోనే ఉద్యోగం వేయించడం నిముషాల మీద పననుకో. యీ మూఢం వెళ్ళగానే ముహూర్తం పెట్టిస్తామని అగ్నిహోత్రంగారికి రాద్దాం. ఇహ పీటల మీద పెళ్లికి మధుపర్కాలు పురమాయించడవే నీవొంతు!" అన్నారు మావారు.

"అవున్లే, ఇంతకీ ఆ అబ్బాయి అభ్యుదయ భావాలున్న యువకుడే. అయితే పెళ్లిపీటలమీద స్ట్రెచ్‌లాన్ సూటుతో కూచుంటానంటాడేవో, మనం ముందుగానే కనుక్కోవాలి. దీనికేం గాని మనకే మాత్రం తట్టుబడి వుంటుందో సుమా!" అన్నాను కొంచెం దిగులుగా

"వ్యవహారంలోకి దిగింతరవాత తట్టుబడికీ, పెట్టుబడికీ జడుసుకుంటే యెలా? పుచ్చుకున్నచోట పుచ్చుకున్నాం. ఇవ్వాల్సిన చోట దానికే విటే, ఆటలో అరటి పండూ, నువ్వు ప్రాక్టీసులోనూ అంతే చేస్తున్నావుగా!"

'అబ్బాయిని సెలవలకి మనింటికి రమ్మందావా?'' అన్నా.

''అదేం వొద్దు, వొస్తే, సినీమాలకెళ్తావంటారు. బీచికెళ్తావంటారు. ఇహ మనం పెట్టిన వరవడే వాళ్లూ దిద్దారంటే ప్రమాదం, పెళ్లి పీటలమీద తెరతీసేసినప్పుడే వొహర్నొహరు చూసుకోవడం ఇదే అసలైన అభ్యుదయం నన్నడిగితే'' అన్నాడు

''అవునులే. అభ్యుదయానికి నిర్వచన వేవిటంటా!''

''నిజం, అభ్యుదయం యువతా రెండూ పర్యాయ పదాలంటే రెంటికీ నిర్వచనం చెప్పినట్టు టుంది నీ కథ యెత్తుగడ మంచి గంభీరంగా వుంది. అయినా వెనకటి శంకే పీకుతూందోయ్ మన పిల్లల మనస్థితి నువ్వు చిత్రించినట్టు వుందాంట? వాళ్లు ముగ్గురూ చక్కగా శ్రద్ధగా పెద్ద చదువులు చదువుతూ, దర్జాగా చీకూచింతా లేకుండా స్కూటర్ల మీద విలాసంగా తిరుగుతున్నారే! యువత గురించి నువ్వు రాసిన మాటలు వీళకి వర్తిస్తాయా అంట?'' అన్నాడు రాఘవులు.

''మన పిల్లలకి వర్తించవనుకో. ధనిక యువత అనీ, పేద యువత అనీ రెండు భాగాలు లేవని యెవడనగలడు? ఐనా, చెట్లని చూస్తూ అడవిని చూడ్డం మర్చిపోకూడదు నేను మొత్తమ్మీద సాధారణీకరణం చేసి రాశాననుకో, యువత-యువత అని ప్రపంచమంతా గోల చేస్తూండగా, మరి అలా రాసుకుపోతేనేగాని వీల్లేదు కదా!" అన్నాను.

''అవునులే, అభ్యుదయ యువకవిగా నేనూ వొప్పుకుంటా పరితుల కేంగావాలో అలా రాయగల్గడం నిజంగా రచనా ప్రతిభే మరి-కాని -మూడో ప్రపంచ యుద్ధం ముంచుకొస్తుందనీ, మహా మారణ హోమంలో పరమాణు బాంబుల కారు మబ్బులు ప్రపంచాన్నంతనీ బూడిద బుగ్గి చేసేస్తాయనీ, యీ దక్షయజ్ఞంలో మన వాళ్లే మసైపోయే ప్రమాదం వుందనీ, దీన్ని తల్చుకుని ప్రపంచ యువత మతిపోయి బేజారైపోతూందనీ కదా కథనం' మరి మన యువత ?" అని అడిగాడు రాఘవులు.

''మన యువతా అంటూంది-అనడం వో పరిపాటైపోయిందిలే అదో రివాజు అదో ఫ్యాషనూ." అన్నా

" నిజమే నువ్వన్నది ! మాకు డిగ్రీలొద్దు, ఉద్యోగాలు కావాలి మొర్రో అంటూ పనులిచ్చి పోషించకపోతే బజార్లూ కొట్లూ లూటీ చేస్తామని పేద యువత బెదిరిస్తూంటే. ధనిక యువత డింపిల్ కపాడియాకి కొడుకా, కూతురా ? బ్రాల్లో కొత్త ఫ్యాషన్లు యేవిటొచ్చాయి ? మీసాలు కిందకి మెలెయ్యాలా, మీదికి మెలెయ్యాలా ? రాజేంద్రకుమార్ పక్కపాపిట తీసుకుంటాడా యెగ దువ్వుకుంటాడా? బెల్ బాటమ్ ఆయువెంత? యీ సమస్యలతో సతమతమైపోతూంది." అన్నాన్నేను

" అయినా, మనం యువతని నెత్తిమీద పెట్టుకొని ఊరేగుతున్నాం. మాణిక్యం ' యువత యేం చేసినా తప్పులేదనీ, రేపు సింహాసనంయెక్కి యేకచ్ఛత్రాధిపత్యం చెలాయించేసి యువతగనక, యీవాళ అది యిష్టారాజ్యం సాగించినా మనం కిమ్మన్నాస్తిగా వూరుకోవాలి, అనడం సరికాదేమో ? '' అన్నారు మా ఆయన.

" అయితే, మరి-నువ్వూ నేనూ రచయితలం కదా, యువత గురించి మనం యేం రాయాలో, యెలా రాయాలో నాకంతా అగమ్య గోచరంగా వుందోయ్ '' అన్నా

''నిజమే, సమాజంలో యువత అనుభవిస్తూన్న ముళ్లు,కుళ్లూ, పుళ్లూ వర్ణించి డోకులు పుట్టించేట్టు ఘాటైన గేయం నేను మొన్న రాస్తే- రామరాజ్యంమీద యిలాంటి బూతు కవిత రాయడవేవిటని నన్ను ఛెడామడా తిట్టిపోశారుగా పత్రికలవాళ్లు, అడదాని పేరుపెట్టుకుని రాశానుగనక సరిపోయింది గాని '' అన్నాడు రాఘవులు.

'' మరి నామాటేవైంది? నీతి బోధిస్తూ నవలరాస్తే, బామ్మ పుక్కిటి పురాణవనీ, స్త్రీల వ్రతకథలు యింతకంటే రమ్యగా వుంటాయనీ నన్ను అధఃపాతాళానికి పాతేశారుగా! '' అన్నా.

'' అవునుగాని, మాణిక్యం! నువ్వురాస్తూన్న నవలలూ నేను రాస్తూన్న గేయాలూ మనపిల్లలు చదువుతున్నారా అని, నాకు గొప్ప అనుమానంగా ఉందోయ్! '' అన్నాడు.

"నీకా అనుమానం అక్ఖర్లేదు, వాళ్లు చదవరు. మనం ప్రపంచం కోసం రాస్తున్నాం మన పిల్లలకోసం కాదు. మనపిల్లలకవి అవసరం లేదు. మన పిల్లలు అభ్యుదయ యువకులు, మన పిల్లలు బుద్ధిమంతులు '' అన్నా.

''వారే, మూర్తీ, బాబూ, మొన్న కెబేరేనుంచి మరీ తూల్తూ జోగుతూ కక్కుకుంటూ వొచ్చావురా, నాయనా! మందు మోతాదు కాస్త తగ్గిస్తే నయవేవోరా, తండ్రీ ?'' అన్నారు మా వారు.

''పోనిద్దురూ నాన్నా, రేపు చైనావాడో, డిగోగార్షియానుంచి అమెరికావాడో మనమీద ఒక పరమాణుబాంబు పడేస్తే అంతా ఫైసలేగా. ఇవ్వాళుంటాం. రేపోతాం. మీదంతా పాతకాలం నాన్నా! యిది పరమాణుయుగం అన్నమాట మర్చిపోకండి' '' అన్నాడు మా అబ్బాయి

" అమ్మాయీ, అన్నపూర్ణా ! చెయిన్ స్మోకింగు అంత మంచిది కాదమ్మా నీ వంటికి, కడుపులో పిండానికి జబ్బు చేస్తుందమ్మా!" అన్నా కోడలుపిల్లతో

''అబ్బే, యేం ఫరవాలేదత్తా' నేనుకాల్చేది నాటు పీకలనుకున్నారేమో, అవి అచ్చమైన హిప్పీ బ్రాండు అమెరికన్ సిగరెట్లు ఇంతకీ, అత్తా మీరు పెద్దముత్తయిదువలు మాది పరమాణుయుగం! కడుపు వుంచుకోడం దింపుకోడం మన చేతుల్లోపని !'' అంది కోడలు పిల్ల.

''మంగా ? అంత మంది మొగ స్నేహితుల్తో తిరక్కూడదమ్మా !'' అని మందలించా కూతుర్ని.

''నీవన్నీ నాయనమ్మ కబుర్లే! ఇందరితో తిరుగుతే ఫరవాలేదు. వొక్కడితో తిరుగుతేనే ప్రమాదం. నీలా క్కాదే అమ్మా నేను 'పిల్' సేవిస్తున్నా, అయినా, మేం పరమాణుయుగం పిల్లలన్న సంగతి మర్చిపోకే, అమ్మా ! '' అంది కూతురు.

శ్రీ పురిపండా...

— డా॥ వి. సత్యనారాయణ

శ్రీ పురిపండా పూర్తి పేరు పురిపండా అప్పలస్వామి. శ్రీ గిడుగు, శ్రీ కందుకూరి, శ్రీ గురుజాడ వలె శ్రీ అప్పలస్వామి గార్ని "పురిపండా"గా సాహిత్య జగత్తు ఎరుగుదురు. వీరు శ్రీకాకుళం జిల్లా సాలూరులో 1904 నవంబరు 13వ తారీఖున జన్మించారు.

బహుభాషా కోవిదులు

స్కూలు విద్యాభ్యాసం అనంతరం శ్రీ అప్పలస్వామి గారు ఇంగ్లీషు, ఒడ్డియా, బెంగాలీ, హిందీ, సంస్కృత భాషలను స్వయం కృషితో అభ్యసించి పాండిత్యాన్ని సంపాదించారు. వీరి బహుభాషా జ్ఞానం అనువాద ప్రక్రియ కెంతగానో సహకరించింది.

దేశ భక్తుడు

శ్రీ పురిపండా అప్పలస్వామి 1921 లో గాంధీమహాత్ముని అసహాయగి ఉద్యమంలో పాల్గొన్నారు. అప్పటి నుంచీ ఖద్దరు ధరిస్తూ దేశ భక్తి గేయాలు వ్రాసి ప్రజల్లో దేశ భక్తిని ప్రబోధించే వారు. కాంగ్రెసు కార్యకర్తగా వీరు గజపతి నగరం, బొబ్బిలి, సాలూరు, పార్వతీపురం మొదలగు ప్రాంతాల్లో కాంగ్రెసు ప్రచారం చేశారు. 1926 నుంచి 1936 వరకు వీరు విశాఖపట్టణం లోని ఖాదీ భండారానికి మేనేజరుగా వున్నారు. సంఘ సంస్కర్తగా వీరు హరిజన, గిరిజన ఉద్ధరణకు పాటుపడ్డారు.

గ్రంథాలయ స్థాపకులు

సామాన్య ప్రజల్లో చైతన్యాన్ని కలిగించుటకు పత్రికా పరనం, గ్రంథ పరనం అవసరమని తలచి శ్రీ పురిపండా గ్రంథాలయ స్థాపనకు పూనుకొన్నారు గజపతి నగరం తాలూకా లోని మరడాంలో కామేశ్వరీ గ్రంధాలయాన్ని, శ్రీ పురిపండా స్థాపించారు. 1918లో విశాఖ జిల్లా గ్రంధాలయ సంఘ అధ్యక్షులు గానూ, 1961లో ఆంధ్ర ప్రదేశ్ స్టేట్ లైబ్రరీ కమిటీ సభ్యులుగాను వుండి వీరు గ్రంధాలయాల అభివృద్ధికి ఎనలేని సేవ చేశారు. శ్రీ అప్పలస్వామిగారి కృషికి మెచ్చి అనేక గ్రంథాలయాలు వీరిని సన్మానించాయి.

కవితా సమితి స్థాపన

1926 లో శ్రీ పురిపండా, శ్రీ శ్రీ, శ్రీ వడ్డాది సీతారామాంజ నేయులుగార్లు కలిసి విశాఖపట్టణంలో 'కవితా సమితి' స్థాపించారు. ఈ కవితా సమితికి శ్రీ మారేపల్లి రామచంద్ర శాస్త్రి అధ్యక్షులుగాను, శ్రీ పురిపండా కార్యదర్శిగాను వుండి నవ్య కవులనూ, రచయిత లనూ ఎంతగానో ప్రోత్సహించారు. కవితా సమితి ద్వారా 'వైశాఖి' పత్రిక నడుపబడుచుండెడిది. 25 గ్రంథాలకు పైగా ఈ కవితా సమితి ప్రచురించింది. 1933 లో ఈ కవితా సమితి ఆంధ్ర కవుల ఛాయా చిత్ర ప్రదర్శనాన్ని ఏర్పాటుచేసి రవీంద్రనాథ ఠాకూరును ఆహ్వానించి సన్మానించింది. అభ్యుదయ కవులయిన శ్రీ శ్రీ, శ్రీ రంగం నారాయణ బాబు, ఆరుద్ర, తురగా వెంక ట్రామయ్య ఈ కవితా సమితిలో తయారైన వారే.

పత్రికా సంపాదకులుగా పురిపండా

విశాఖపట్టణ వాస్తవ్యులు శ్రీ కర్రా సీతారామయ్యగారు 1925 లో "స్వశక్తి" వారపత్రికను ప్రారంభించారు. శ్రీ పురిపండా ఆ పత్రికకు సంయుక్త సంపాదకులుగా వుండేవారు. అనకాపల్లి నుంచి వెలువడే "సత్యవాణి" పత్రికకు కూడ వీరు సంపాదకీయం రాసేవారు కవితా సమితి పత్రిక "వైశాఖి" శ్రీ పురిపండా పత్రికా రచనకు ఒక మచ్చుతునక. వీరు "ఆంధ్ర పత్రిక"కు స్వకీయ విలేఖరిగా వుంటూ అనేక విషయాలపై వ్యాసాలు రాసి ప్రచురించారు. తెలుగు పత్రికల్లో వీరి వ్యాసాలు తరచు చూస్తూనే వుంటాము. ఈ విధంగా పత్రికా రచన ద్వారా కూడ శ్రీ పురిపండా ఆంధ్ర ప్రజలకు, ఆంధ్ర భాషకు ప్రశంసనీయమైన సేవచేసి యున్నారు ఇంకను చేస్తున్నారు.

వ్యావహారిక భాషా సారథి

ప్రారంభంలో 1928 వరకు శ్రీ పురిపండా గ్రాంథిక భాష లోనే రాస్తూవుండేవారు. అయితే 1928 మే నెలలో భీముని పట్టణంలో సకలాంధ్ర కవి సమ్మేళనం జరిగింది. ఆ సమ్మేళనానికి వచ్చిన వ్యావహారిక భాషా ప్రచారకులయిన శ్రీ గిడుగు రామ

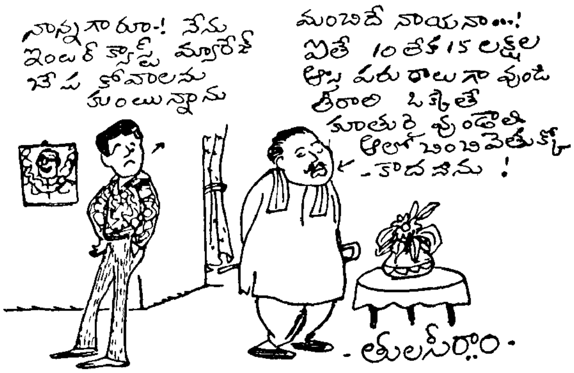
మూర్తిగారు శ్రీ పురిపండాను పిలిచి వాడుక భాషలో రచన చేయవలసిందిగా ప్రబోధించారు. ఆనాటినుంచీ వాడుక భాషలోనే రాయుటకు శ్రీ పురిపండా నిశ్చయించుకున్నారు. అప్పటి నుంచీ గ్రాంథికభాష కృత్రిమమైందీ, అసహజమైందీ అంటూ వ్యవహారిక భాషాభివృద్ధికి ఎనలేని సేవచేస్తూ వచ్చారు. వీరి నిరంతర కృషి ఫలితంగా విశ్వవిద్యాలయ పరీక్షల్లో కూడ వాడుక భాషను ఉపయోగించే విషయమై ఒక కమిటీని నియమించారు. ఆ కమిటీకి అప్పటి ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయ ఉపాధ్యక్షులు శ్రీ లంకపల్లి బుల్లెయ్యగారు అధ్యక్షులుగానూ, శ్రీ ఎమ్ ఆర్. అప్పారావుగారు కార్యదర్శిగానూ, శ్రీ పురిపండా, మరికొందరూ సభ్యులుగాను వుండేవారు. ఈ కమిటీవారు వాడుక భాషలో విద్యాబోధన, ప్రశ్న పత్రములకు జవాబులు వ్రాయుట మొదలగు విషయాలను పరిశీలించిన మీదట విశ్వవిద్యాలయ స్థాయి పరీక్షల్లో కూడ వాడుక భాషలోనే జవాబులు, పరిశోధనా వ్యాసాలుగూడ రాయవచ్చునని నిర్ణయించారు. ఈ నిర్ణయానికి అప్పటి ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయ తెలుగుశాఖ అధ్యక్షులు ప్రొ॥ తూమాటి దోణప్పగారు కూడ ఎంతో తోడ్పడ్డారు. ఈనాడు వాడుక భాషకు విశ్వవిద్యాలయాల్లో స్థానం లభించిందీ అంటే శ్రీ పురిపండా నిరంతరకృషే దీనికి కారణం.

బహు గ్రంథకర్త

వ్యవహారిక భాషలో చెయ్యితిరిగిన గేయ, వచనరచనా రచయిత శ్రీ పురిపండా యిప్పటికి అనువాదముతో సహా 65 పుస్తకాలు రాశారు. వీటిలో ఇంకను కొన్ని అముద్రితాలుగా ఉండిపోయాయి. 'రాట్న పతాకం', 'మహమ్మదు చరిత్ర', 'మురళీధ్వని', 'సౌదామిని' 'పులిపంజా', 'వీరభారతం' మొదలగునవి వీరి రచనా పాటవాన్నీ భాషా సార్థక్యాన్నీ, ప్రగతిశీల భావాలను వ్యక్తపరచే సృజనాత్మక రచనలు. 'వీరభారతం' లో వీరు 1857 నాటి సిపాయిల తిరుగుబాటును మనోజ్ఞంగానూ, వీరరస పూరితంగాను చిత్రించారు. వీరి 'సౌదామిని' ఖండకావ్యంలోని కొన్ని గేయాలను 19,7లో శ్రీశ్రీ ఆంగ్లంలోకి అనువదించి ప్రచురించారు. వీరి 'పులిపంజా' కావ్యం లండను నగరంలోని విదేశాంధ్ర పబ్లికేషన్స్‌లో 1976లో ముద్రింపబడినది. డా॥ కృష్ణమూర్తిగారు ఈ కావ్యంలోని గేయాలన్నింటినీ శ్రీ పురిపండాచే పాడించి టేపురికార్డు చేసి పుస్తకంతోపాటు ఆ టేపు రికార్డులు కూడ జతపరచి పబ్లిష్ చేశారు. అంటే పాఠకులు ఆ కేసెట్ల సహాయంతో కవిగారి స్వరంతోనే ఆ గేయాలు వినవచ్చును. ఈ ప్రక్రియ ప్రపంచ సాహిత్య చరిత్రలోనే సరికొత్త ప్రయోగం.

అనువాద గ్రంథాలు

భారతీయ సంస్కృతికి మూల స్తంభాలనదగిన రామాయణ, మహాభారత, భాగవత, భగవద్గీత గ్రంథాలను సరళమైన వ్యావహారిక గద్యంలోనికి అనువదించి వీరు పాఠకలోకానికి అందించారు. చాణక్యుని అర్థశాస్త్రాన్నికూడ వీరు వాడుకభాషలోకి అనువదించారు. కవిత్రయ భారతాన్నేగాక వ్యాసభారతాన్నిగూడ వీరు తెలుగులోకి

అనువదించారు. కాళిదాసుని అభిజ్ఞాన శాకుంతలాన్ని చక్కటి వచనంలో అనువదించారు. సంస్కృత భాషనుంచే గాక బెంగాలీ, ఒరియా, హిందీ, ఇంగ్లీషు భాషలలోనుంచి శరచ్చంద్ర ఛటర్జీ నవల "బిరాజ్ బౌ"ను వీరు 'ఇల్లాలు' పేరుతో చక్కటి తెలుగులోకి అనువదించారు. ఒడియానుంచి శ్రీ గోపీనాధ్ మహంతి గారి ఒక నవలను 'అమృతసంతానం' అనే పేరుతోను, అశ్వనీకుమార్ ఘోష్‌గారి "కాలా పహాడ్" అను ఉత్కళ నాటకాన్ని 'ఉత్కళ పతనము' అనే పేరుతోను శ్రీ పురిపండా చక్కటి తెలుగులోకి అనువదించారు. వీరు రచించిన 'మట్టిమనుషులు' నవల కూడ ఒడియానుంచి అనువదించినదే. ఇంతేకాక బెంగాలీ సాహిత్య చరిత్ర, ఒడియా రచయిత్రుల చరిత్రకూడ వీరు తెలుగులో వ్రాశారు. ఆంధ్ర సాహిత్య చరిత్రను శ్రీ పురిపండా ఒరియాలో వ్రాశారు. తెలుగులో అనుభవజ్ఞులయినవారు వివిధ విషయాలపై రాసిన వ్యాసాలను సంకలనంచేసి వారు అనేక భాగాలుగ ప్రచురించారు. ఈ విధంగా కొన్ని వేల పుటల సాహిత్యాన్ని వాడుక భాషలో రాసిన ఘనత ఆంధ్ర సాహిత్యంలో ఒక్క శ్రీ పురిపండాకే దక్కుతుంది. శ్రీ పురిపండా ఆంధ్రసాహిత్యానికి చేసిన సేవ అద్వితీయమైనది. సాహిత్య సాధనలో వీరొక మహా తపస్వి, ఒక మహా కర్మయోగి, వ్యావహారిక భాషా సారధి.

సన్మానం

శ్రీ పురిపండా సహృదయుడు, స్నేహశీలి, నిరాడంబరుడు. వీరిని అనేక సంస్థలు సన్మానించాయి. అనకాపల్లిలో శారదా గ్రంథాలయము, లక్ష్మి గ్రంథాలయము శ్రీ పురిపండాను సన్మానించాయి. 1963లో హైదరాబాదులో 15 దినములపాటు జరిగిన అఖిల భారత రచయితల శిబిరానికి వీరు అధ్యక్షులుగా ఎన్నుకోబడ్డారు. శ్రీ పురిపండా సాహిత్య సేవను గుర్తించి 1973లో ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయం వీరికి 'కళాప్రపూర్ణ' బిరుదునిచ్చి గౌరవించింది. 1977 జనవరిలో వీరు ఆంధ్రప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమీ ఉపాధ్యక్షులుగా ఎన్నుకోబడ్డారు. ఈ సందర్భంగా 1977 మార్చి 23న ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయ హిందీ విభాగంవారు శ్రీ పురిపండాను సన్మానించారు.

వ్యావహారిక భాషాభివృద్ధికీ, తెలుగు గద్య సాహిత్యాభివృద్ధికీ శ్రీ పురిపండా చేసిన సేవ ప్రశంసనీయమైనది.

సీరియల్ :

నిరాశలో నిండు గుండె

— సి. ఆనందారామం

జరిగిన కథ

శ్యామ్ తండ్రి జనార్దన్ వద్ద పెరిగిన సి.ఐ.డి. అధికారి మోహన్ లోటస్ హోటల్ యజమాని సాంబశివం చేస్తూన్న దొంగనోట్ల వ్యాపారం పట్టివ్వడానికి ప్రయత్నిస్తున్నాడు. ప్రసూన, చిరంజీవి మోహన్‌కు సహాయం చేస్తున్నారు. పరమేశ్వరి సహృదయుల సాయంతో కూలిపేటలో అనాథసేవ చేస్తోంది.

శ్యామ్ దొంగతనం చేస్తూండగా తీసిన ఫొటోలను తనకిచ్చి అతడిని వదిలివేయమని ప్రాధేయపడి మోహన్‌ను అక్రమ ప్రవర్తనకు గురిచేస్తాడు జనార్దన్. సుశీలను, శేఖర్‌ను ఎవరో హత్య చేస్తారు. లలిత ఆ శోకం భరించలేక స్మృతితప్పి పడిపోతుంది. ప్రసూన సాంబశివం యింటిని అంటి పెట్టుకుని వుండి సేవ చేసేందుకు అంగీకరిస్తుంది. లలిత సాంబశివాన్ని విడిచి యిల్లు వదలి పోతుంది. సాంబశివం ప్రసూనపై అభిమానం పెంచుకుంటాడు.

24

"ఆ రోజు రికార్డు దొరికింది. అసలు ప్రింటు ఎక్కడవుతున్నాయో, ఎవరు చేస్తున్నారో, తెలుసుకోవాలి!"

"అదా? అసలు ఈ ఊళ్లో జరగటం లేదేమో!" మోహన్ రేఖ ముఖంలోకి పరిశీలనగా చూశాడు—ఎంతో అమాయకంగా ఉంది.

"సాంబశివంగారు అప్పుడప్పుడు వైజాగ్ వెళ్తారు. బొంబాయి కూడ వెళతారు. ఎక్కడికి వెళతారో నాకు తెలుసు. మీరు కనుక్కోమంటే ట్రంక్‌కాల్ చేసి కనుక్కుంటాను."

"ఇదంతా వేషాలేమో" అని అనుమానం రాకపోలేదు మోహన్‌కి. ఒక్కక్షణం ఆలోచించి "కనుక్కోండి" అన్నాడు. తనకు నష్టమేముంది? ఏం తెలుస్తుందో? రేఖ వైజాగ్‌కు బుక్ చేసిన ట్రంక్‌కాల్ రావటానికి రెండుగంటలు పట్టింది.

"హలో నేను రేఖను. ఆ, ఇదంతా కాన్ఫిడెన్షియల్ సర్!.. .. ఒక చిన్న ఇన్‌ఫర్మేషన్ మనవాళ్ళే! భయం లేదంటున్నాగా!. సాంబశివంగారు మీ ఇంటికి వచ్చేది దేనికి?. ఆ! ఇంతాచేస్తే ఇదా?" ఫోన్ పెట్టేసి పకపక నవ్వసాగింది రేఖ.

"మోహన్ గారూ! సాంబశివంగారు ఇక్కడ్నుంచి వైజాగ్‌కు వెళ్ళేది ఎవరో పిల్లకోసంట! పాప, ఆయనకు ఇక్కడున్న పిల్లలు చాలలేదు కాబోలు! బొంబాయికి కూడా ట్రంక్‌కాల్ బుక్ చెయ్యనా?"

మోహన్‌కు రేఖలో నమ్మకం పూర్తిగా నశించిపోయింది. అయినా ఆ విషయం బయట పెట్టదలచుకోలేదు. ఏమో ఎప్పుడు ఎలాంటి అవసరం వస్తుందో?

"చెయ్యండి!" అన్నాడు.

బొంబాయి కాల్ వచ్చేసరికి నాలుగు గంటలు పట్టింది.

"రేఖను మాట్లాడుతున్నాను.. . . ! చిన్న హెల్ప్! సాంబశివంగారు అక్కడికి వచ్చేది దేనికి? . . వాట్? నిజంగా!... ఛా! ఛా! ఎవరికీ చెప్పను. థ్యాంక్యూ!"

ఫోన్ పెట్టేసి భయంభయంగా చూసింది రేఖ—

"సాంబశివంగారికి బొంబాయిలో స్మగ్లర్స్‌తో ఏదో సంబంధం ఉందిట సార్! అదేదో సరిగ్గా తెలియదుట! మీరు స్వయంగా వెళ్ళి కనుక్కోవలసిందే!"

రేఖ నాటకమాడుతోందనీ, తనను తప్పుదారి పట్టించాలని చూస్తోందనీ అర్థమయిపోయింది మోహన్‌కి.

ఆ ఊళ్ళో ఉన్న ఇంటిని గురించి అడగలేదు. తనకు ఆ విషయం తెలిసినట్లు రేఖకు తెలియనియ్యలేదు.

"సరే! వెళ్తాను. థేంక్యూ వెరీమచ్!" అని వెళ్ళిపోయాడు.

అప్పటికి తెల్లవారుజాము నాలుగు గంటలయింది. ఎలాగో మోహన్‌ని రాత్రంతా తనగదిలో ఉంచగలిగింది. కానీ ఏం సాధించగలిగింది? ట్రంక్‌కాల్ వచ్చేలోగా కబుర్లలో పెట్టాలనుకుంది. కాని మోహన్ వంచిన తల అయినా ఎత్తకుండా పుస్తకం

చదువుకుంటూ కూర్చున్నాడు. పట్టరాని అక్కసుతో ఉడికింది రేఖ. ఆ ఉడుకు చల్లార్చుకోవాలి ; అందుకు ఉపకరణం ప్రసూన.

పనికట్టుకొని ప్రసూన దగ్గరకు వచ్చింది రేఖ.

"అబ్బా ! రాత్రంతా నిద్రలేదు. మోహన్‌గారితోనే సరి పోయింది" అంది బద్ధకంగా.

ఉలికిపడింది ప్రసూన.. రేఖ మనసు పొంగిపోయింది.

"అఫ్‌కోర్స్! ఆయనతో కాలం చాలా ఖులాసాగా గడుస్తుంది అనుకో ; అయినా బడలిక తప్పదుగా ; కొన్నికొన్ని సుఖమైన బాధలు—" అంటూ కన్ను గీటుతూ నవ్వింది.

ప్రసూన మాట్లాడలేదు — తల ఎత్తలేదు. కానీ ఆవిడ మనసులో ఎలాంటి అగ్ని పర్వతాలు పగిలి ఎంత లావా సుడులు తిరుగుతోందో రేఖ ఆలోచించగలదు.

సంతృప్తిగా వెళ్ళిపోయింది. ఆ క్షణంనుండే ప్రసూన మనసు ఈర్ష్యతో రగులుకుపోతూనే ఉంది . . అవకాశం దొరకగానే అడిగేసింది.

ఆ అడిగిన తీరులో వ్యంగ్యధోరణి మోహన్‌కు కోపం తెప్పించింది.

"మొన్న రాత్రి నేను హోటల్ గదిలో ఉన్నమాట నిజమే ; కానీ, నా మనస్సులో ఏ దురుద్దేశమూ లేదు ;"

నిజం ; ఒక రాత్రి అంతా రేఖతో ఉన్నమాట నిజం ; ప్రసూన మనసులో రైళ్ళు పరుగెట్టాయి. కసిగా అంది. "అవును! మనం చేసే పనుల్లో అంతా సదుద్దేశమే ; ఎటొచ్చీ ఎదుటివాళ్ళ పనుల్లోనే లోకంలో నెచ్యమంతా కనిపిస్తుంది ;"

మోహన్ ముఖం చూడకుండా తలత్రిప్పుకుని కనిపించిన రిక్షాలో ఎక్కేసింది.

జనార్దన్ పిలుస్తున్నాడని మోహన్‌కు కబురు వచ్చింది. ఒక్క క్షణం మోహన్‌కు ఎంతో చికాకు కలిగింది. జనార్దన్ ప్రత్యేకించి కబురు చేశాడంటే ఏదో శ్యామ్‌కు సంబంధించిన విషయమే అయి ఉండాలి. వెళ్ళకూడదని అనుకున్నాడు... కానీ, మళ్ళీ ఏదో శక్తి తనను ఈడుస్తున్నట్లే బయలుదేరాడు.

మోహన్ వెళ్ళేసరికి జనార్దన్ ఇంట రేఖ, శ్యామ్ కూడా ఉన్నారు. రేఖ ముఖం బాగా ఏడ్చి ఏడ్చి ఉన్నట్లు ఉబ్బి ఉంది. శ్యామ్ ఉదాసీనంగా ఉన్నాడు. జనార్దన్ ముఖం మాత్రం సర్వం పోగొట్టుకున్న వాడి ముఖంలా కళా విహీనంగా ఉంది....

మోహన్ రాగానే రేఖ రుమాలు ముఖాని కడ్డం పెట్టుకొని మరొక్కసారి ఏడ్చింది—రేఖ ఏడుపు చూసి నిజంగా కంగారు పడ్డాడు మోహన్. ఇది సామాన్య విషయమయి ఉండదు—జనార్దన్ నీరసంగా మోహన్‌ను చూచి " చూడు మోహన్ ; ఈ అమ్మాయి ఏదో అంటూంది ;" అన్నాడు.

ఈ మాటలు వినగానే రేఖ మరింత ఏడుపు ప్రారంభించింది మోహన్ మాట్లాడకుండా ఊరుకున్నాడు. ఓదార్చే వాళ్ళు లేక పోవటంతో రేఖ తనంతట తనే ఊరుకోవలసి వచ్చింది. గద్గద స్వరంతో మోహన్‌తో అంది.

" చూడండి ; ఈయన...అదే మీ శ్యామ్....ఇన్నాళ్ళూ నన్ను గాఢంగా ప్రేమించానన్నారు. నేనే లోకమని అన్నారు. అమాయకురాలిని. అభమూ శుభమూ తెలియనిదాన్ని — ఈయన మాటలన్నీ నమ్ముకున్నాను— నా బ్రతుకు మొత్తం ఈయనకు అంకితం చేసుకున్నాను. ఇప్పుడు పెళ్ళి అనేసరికి వీల్లేదంటున్నారు. పెళ్ళి కాకుండా ఈయనతో కలిసి తిరగటానికి నేను బజారు మనిషినా, మీరేచెప్పండి ;"

తెల్లబోయాడు మోహన్ .... కన్నీళ్ళు నిండిన రేఖ ముఖంలో కనీ కనిపించని చిరునవ్వు మెరిసింది—మోహన్‌కు సమస్తమూ అర్థమయిపోయింది—ఆలోచనలో పడ్డాడు....

" ఆయన నాకు రాసిన ఉత్తరాలు, మేమిద్దరమూ కలిసి తీయించుకున్న ఫొటోలు అన్నీ నా దగ్గిర ఉన్నాయి లీగల్‌గా నాకున్న బలగం కూడా సామాన్యమైనది కాదు. అయినా పరువుగల ఆడపిల్లలు కోర్టుల కెందుకు ఎక్కుతారు చెప్పండి ; తప్పనిసరి అయితే తప్పదనుకోండి ; అబ్బ ; తలుచుకుంటేనే ప్రాణాలు పోతున్నాయి."

శ్రోతలలో ఎవరూ మాట్లాడలేదు.

" మాది ఆత్మానుబంధమనుకున్నాను. పవిత్రమైన మాంగల్యం ఈయన నా మెడలో కడతారని మనసారా నమ్మాను. ఇప్పుడేం చెయ్యను ? ఆత్మహత్య చేసుకోవాలని ఉంది. మహా పాపమని సందేహిస్తున్నాను.''

మళ్ళీ ఏడ్చింది రేఖ.

''ప్రస్తుతం మీరు ఇంటికి వెళ్ళండి. తర్వాత మేము ఆలోచించుకుని మీకు కబురు చేస్తాము."

'' అలాగే ; మీ మాట ఎప్పుడు కాదన్నాను నేను ? కానీ, ఒక్క విషయం ; నేను అశక్తురాలినయి ఇలా ఏడుస్తున్నాని అనుకోకండి. మర్యాదకోసం పాకులాడుతున్నాను...."

రేఖ లేచి జనార్దన్ పాదాలను నమస్కారంచేసి వెళ్ళి పోయింది.

రేఖ సామాన్య సంసారుల ఇంటిపిల్ల—పెద్ద కుటుంబం. తండ్రి సంపాదన ఏ మూలకూ వచ్చేదికాదు—తన ఇంటికి వచ్చే స్నేహితులతో రేఖ స్నేహాన్ని ఒక రకంగా తండ్రి తనే ప్రోత్సహించేవాడు—తల్లి చూసీ చూడనట్లు ఊరుకునేది—రేఖ అయినా ఈ విషయాన్ని పెద్దగా మనసుకు పట్టించుకునేది కాదు—రేఖ డాన్స్ నేర్చుకుంటానని అన్నప్పుడు తండ్రి అభ్యంతర పెట్టలేదు—రేఖను పెద్ద సినిమాస్టార్ చెయ్యాలని తండ్రి సంకల్పం—కానీ, రేఖ

సినిమా స్టార్ కాలేక పోయింది—హోటల్ డాన్సర్‌గా స్థిరపడి పోయింది—తన సంపాదనలో మూడు వంతులు ఇంటికే పంపిస్తుంది రేఖ—వాళ్ళందరూ రేఖ కిచ్చే గౌరవమూ, చూపించే మర్యాద ఇంతా, అంతా కాదు కానీ, అదంతా చాలా కృత్రిమంగా అని పిస్తుంది రేఖకు—వాళ్ళందరూ వాళ్ళలో వాళ్ళు చూపించుకునే ప్రేమ తన మీద లేదేమోననిపిస్తుంది. తన విలువ అంతా తన డబ్బు మీద ఆధారపడి ఉంది. ఆ డబ్బే లేని నాడు తనెక్కడ ?

శీలము, పవిత్రత ఇలాటి మాటలకు రేఖ మనసులో ఏనాడో విలువలు నశించిపోయాయి—తానేదో పతిత నయిపోయానని రేఖ ఏనాడు బాధపడలేదు అంతకంటె రేఖను బాధించేది తన దగ్గిరకు వచ్చే సరసుల ప్రవర్తన.

రాత్రి తెల్లవార్లూ, తనను 'దేవత' అని పూజించేవాళ్లు 'అందాల రాశి' అని అపురూపంచేసేవాళ్ళు .. 'డార్లింగ్' అని ముద్దు చేసేవాళ్ళు అందరు అందరూ.. తెల్లవారి తన ముఖంచూడరు. తను ఎక్కడ పలకరిస్తుందోనని భయపడిపోతారు—వాళ్ళ భయమే కాని తను పలకరించదు. అలా పలకరిస్తే వాళ్ళు మళ్ళీ తన దగ్గరకు రారని తెలుసు. తనను వాడుకుని తనవల్ల ఆనందాన్ని పొంది. తనతో పరిచయం పరువునష్టంగా భావించేవాళ్ళను చూస్తే రేఖకు కసితో మనసు రగులుకు పోయేది ! కానీ, వాళ్ళను తనేం చెయ్య గలదు ? ఏం చెయ్యలేదు సరికదా, వాళ్ళకు మరింత ఆనందాన్నే కలిగిస్తోంది.

ఎవరినైనా పెళ్ళి చేసుకోవాలనే ఆలోచన ఇటీవల రేఖకు కలిగింది పెళ్ళిచేసుకుని పవిత్రంగా బ్రతకాలని కాదు—మొగుడి నంటూ ఒకణ్ణి పెట్టుకుంటే జీవితానికి ఒక స్థిరత్వముంటుందని.

రేఖ ఎన్ని విధాలుగానో ప్రయత్నించింది. పెళ్ళి చేసు కోవటానికి కొందరు ముందుకు రాకపోలేదు – కానీ, వాళ్ళంతా పెళ్ళయి, భార్యాపిల్లలున్న వాళ్ళే ! భవిష్యత్తు రేఖ ఊహించుకో గలిగింది. పెళ్ళి పేరుతో తనను శాశ్వతంగా తనకు బంధించు కుంటాడు. అనుమానాలతో ఇల్లు కదల నివ్వడు. ఇప్పటి స్వేచ్ఛ, సౌఖ్యము, సంపాదన, ఏవీ ఉండవు—పోనీ, బహిరంగంగా తనను భార్యగా అంగీకరిస్తాడా, అంటే అదీ అనుమానమే ! ఎందుకొచ్చిన పెళ్లి అది !

మోహన్‌లాంటివాడు తనను పెళ్ళి చేసుకుంటే ! ఎంత అదృష్టం ! తన బ్రతుకు మొత్తం అతనికి నివేదించుకోదూ ! ఆ అదృష్టం ప్రసూనది ! ఎవరు ఎన్ని చెప్పినా మోహన్ ప్రసూనను ప్రేమించక మానడు.

తన దగ్గరకు వచ్చేవారందరూ ఎంతో జాగ్రత్తగా ఉంటారు ఎక్కడైనా రహస్యంగా కెమేరాలు ఉన్నాయేమోనని పరీక్షిస్తారు. ఎన్నడూ ఎలాంటి పరిస్థితుల్లోనూ ఒక్క ఉత్తరమైనా రాయరు. ఇంతచేసి ప్రేమకబుర్లు మాత్రం తియ్యతియ్యగా ఎన్నైనా చెపుతారు. చాలామంది తమకు రేఖను ఉంచేసుకోవాలని ప్రయత్నిం చారు. అంతటి రసికురాలు రేఖ.

ఎవరినైనా పెళ్ళి చేసుకోవాలని అనుకుంటోన్న రేఖ దృష్టి శ్యామ్‌మీద పడింది.

శ్యామ్‌లో రూపమూ, చదువూ, సంస్కారమూ ఏమీలేవు— కానీ 'ఫలానివారి కొడుకు'గా పరువు ప్రతిష్టలున్నాయి. అయినా శ్యామ్‌మాత్రం తనను పెళ్ళిచేసుకుంటాడా ? దౌర్భాగ్యం ! ఎందుకూ పనికిరాని చవటకు కూడా తను లోకువే !

రేఖ తెలివైనది. ఎందుకైనా మంచిదని ముందుగా పెళ్ళి ప్రస్తావన తేలేదు.

"శ్యామ్ ! మనం ఫొటో తీయించుకుందామా !" అంది మురిపిస్తూ. లోలోపల కాదంటాడనే అనుకుంది

"ఓ యస్! దానికేం ! బయలుదేరు "

దర్జాగా అన్నాడు.

"ఇడియట్!" మనసులో కసిగా తిట్టుకుంది అలా ఎన్నో ఫొటోలు రకరకాల పోజుల్లో ఇద్దరూ తీయించుకున్నారు

శ్యామ్‌ను ఏదో పనిమీద మరొక ఊరికి రేఖ తనే పంపిం చేది అతను వెళ్ళగానే అద్భుతమైన ప్రేమలేఖలు రాసేది. శ్యామ్ తన్మయుడై తన పైత్యం అంతా గుమ్మరిస్తూ ఉత్తరాలు రాసేవాడు. ఇలా కొంతకాలం గడిచాక నెమ్మదిగా పెళ్ళి ప్రస్తావన తెచ్చింది రేఖ.

"ఛీ ! ఛీ ! నేను నిన్ను పెళ్ళి చేసుకుంటానా ?" అన్నాడు శ్యామ్.

చాచి లెంపకాయ కొట్టాలనిపించింది రేఖకు.

"అదేమిటి శ్యామ్ ! నేను నీకు తగనా ?" అంది గారాబంగా.

శ్యామ్ వేళాకోళంగా నవ్వి "నీకు పెళ్ళి ఏమిటి ?" అన్నాడు.

"ఏం ? నేను అందరిలాంటి ఆడదాన్ని కానా ?"

"కావు అందరికీ ఆనందాన్ని అందించటానికి పుట్టిన దానివి.. "

"చాల్లే మాటలు ! నేను నిన్ను ఎంతగా ప్రేమించానో నీకేం తెలుసు ?"

"నేను మాత్రం నిన్ను తక్కువ ప్రేమిస్తున్నానా ?"

"అందుకే పెళ్ళి చేసుకోమంటున్నాను"

"పదిమందితో తిరిగే నిన్ను పెళ్ళి చేసుకోనా ?"

"ఏం ? వందమందితో తిరిగే నీకు కూడా పనికిరానా ?"

"నా సంగతి వేరు "

"ఏమిటి, ఆ వేరు ! ? నీలాంటి చవటను నేనుకాను అదేనా ?"

"నోర్ముయ్ !"

(తరువాయి 96 వ పేజీలో)

ఈనాటి పొదుపు రేపటి మదుపు

—శ్రీ రావిపాటి మహానంద

భారతీయులకు పొదుపుచేయు అలవాటు తరతరాలనుండి అనుశ్రుతంగావచ్చు ఆచారమే. కలిగినవారు మొదలు కటిక నిర్భాగ్యునివరకు తమ నిత్య సంపాదనలో కొద్దోగొప్పో కూడబెట్టు ఆచారం వుంది. ఇది మానవులలోనేగాక పిపీలికాది బ్రహ్మ పర్యంతం వున్నదే. చీమలు పుష్కలంగా సంపాదించుట కవకాశమున్న కాలంలో సేకరించి ఎండా కాలములో వినియోగించుచుండును. అలాగే తేనెటీగలు వెన్నెల రోజులలో కూడబెట్టి చీకటి రోజుల్లో వాడుతాయి. అందువల్ల అన్ని జన్మలకన్నా ఉత్తమమైన మానవజన్మను సార్థకపరచుకొనుటకు, ఆనందమునకు, అభ్యుదయానికి, తమద్వారా దేశాభ్యుదయానికి, మితవ్యయానికి అలవాటుపడాలి. అల్పవ్యయంతో అధిక ప్రయోజనాన్ని సాధించువాడు మిక్కిలి నేర్పరి. ఏ దేశం మిత వ్యయం పాటించునో ఆ దేశం సర్వసౌభాగ్యములతో తులతూగును.

నిజవర్తనుడు

పొదుపును అన్ని విషయాలలో పాటించవలెను. మానవుడు మితిమీరిన కోరికలు కలవాడు. అన్ని కోర్కెలు తీర్చుకొనుటకు ఎవరికీ సాధ్యం కాదు. శక్తికి మించిన కోరికలకు తావీయక వున్నదానితో తృప్తిపడుట మానవుని కర్తవ్యం. దీనికంతా తృప్తియే ముఖ్యసాధనము. తాను కష్టపడి సంపాదించుదానిని జాగ్రత్తగా రేపటి విషయమేమని ఆలోచించి ఖర్చుచేసినవాడే వివేకి. ఆదాయాన్ని మించి ఖర్చుచేసిన అప్పుల పాలగును. అప్పులతో బాధపడువాడు తాను దుఃఖ భాజనుడగుటయేగాక కుటుంబాన్ని కూడా ఇబ్బందులపాలు చేయును. ఆదాయాన్ని పొదుపు చేయువాడు క్రమంగా ఐశ్వర్య వంతుడగుటేగాక పదుగురిలో నిజవర్తనుడని పేరుపొందును పల్లెలలో ఒక సామెత వుంది. అప్పిచ్చు షాహుకారు వద్దకుపోతే అతడు చుట్టత్రాగుటకు ముందుగా పొగాకు ఇచ్చునట, అప్పు తీసుకొనువాడు ఆ పొగాకు పారు (waste) పోకుండా చుట్టచుడితే తానిచ్చిన అప్పు జాగ్రత్తగా వాడి, సకాలంలో తీర్చు ననుకొంటాడు. అలా కాకుండా పొగాకు దుబారాచేస్తే తానిచ్చిన డబ్బు దుబారాచేసి, రుణవిముక్తుడు కాడని అప్పు ఇవ్వడట. ఇదెందుకు చెబుతున్నానంటే అతని మనస్తత్వం తెలుసుకొనుటకే యీ ప్రయోగం. పెండ్లిండ్లూ యితర శుభకార్యములందు చదివింపులుద్వారా డబ్బు యిస్తారు. యిది మరల మనకు అవసర సమయాలలో అక్కరకు వచ్చుటకొరకే. అలాగే తీర్థయాత్రలకు ఆపద సమయాల్లో దేవుని పేరుతో కొందరు ముడుపుల ద్వారా నిల్వచేస్తారు. కొందరు తెలివిగల స్త్రీలు, కుటుంబము, ఆడపిల్లల అవసరాలు తీర్చుటకు పొదుపుచేస్తూ, పాలు, పెరుగు, కూరగాయలు అమ్మకాల ద్వారా కొద్దోగొప్పో కూడబెడుతూ కుటుంబ భారాన్ని మోస్తారు. పొదుపు వివిధ పద్ధతులద్వారా ఆచరించవచ్చును. ధనము, ఆహారము, వస్త్రములు, సొమ్ములు, విశ్రాంతి, సమయము, శక్తి, వాక్కు, అలంకారము యిలాటి వాటన్నిటియందు మానవుడు మితమును పాటించాలి, లోకంలో సర్వసుఖములకు ధనం మూలము. "ధనమూలమిదమ్ జగత్" అని శాస్త్రములు చెప్పుచున్నవి హర్షుడు నైషధమందు విత్తరక్షణమునుగూర్చి తృణమునైనను గొప్పగా భావింపవలెనను భావమున 'కుసీదమసీదము' అనిచెప్పినాడు. "తృణశః క్షణశశ్చైవ, విద్యామర్థంచ సాధయేత్" అనగా ఒక క్షణమైనా వృధాచేయక తృణమునైనా విడిచిపెట్టక విద్యాధనములను సాధింపవలయును. సుభాషితములలో భర్తృహరి తలపట్టి యీడ్చునట్లు ధనమార్జింపవలెనన్నాడు. శుక్రుడు ప్రాణ విత్త మాన భంగమందు అబద్ధమాడవచ్చునన్నాడు. పోతన కవికూడా యీ అభిప్రాయమునే వెలిబుచ్చాడు. ప్రముఖ నీతి శాస్త్రవేత్త కామందకుడు పొందినదానిని సక్రమంగా కాపాడుట అవసరమన్నాడు. ధన ప్రాశస్త్యమునుగూర్చి యింకా పలువురు నీతి కోవిదులు "సొమ్ము నిష్ప్రయోజనముగ వమ్ము సేత కాపురుషగుణంబు కౌరవనాథా" అని విదురుడు ధృతరాష్ట్రునికి నీతి బోధించుచు చెప్పినాడు. "కాసులుగలవాడె రాజు గదరా సుమతీ" అని నీతి శతకం చెప్పుచున్నది. "విత్తశ్య పూర్ణా సర్వాం కామయతీ" అనగా ధనం కలవాడే అన్ని కోర్కెలు తీర్చుకొనుననియూ, "ద్రవిణగుం సువర్చశం" అనగా కురూపియైననూ ధనవంతుడైనచో రూపవంతునిగా కొనియాడ

బడుననియూ, "అర్థవంతున కసాధ్యము లోకమందే దైన కానము" అని చిన్నయసూరి మొదలగు పెద్దలు ధన ప్రాశస్త్యం గురించి చెప్పినారు. భాగవతమందు కుచేలునితో శ్రీకృషుడు "పత్రం, పుష్పం, ఫలం, తోయం, యామే భక్త్యా ప్రయశ్చతి" అనగా ఆకులు,పూలు, పండ్లు, నీరు భక్తితో సమర్పించినవారికి సర్వసంపదలు కలుగజేయుదునని చెప్పెను. ఇట్టి ధనాన్ని పొదుపుగా ఎవడు సద్వినియోగం చేసుకొని కోర్కెల నావలకునెట్టి భావికాల దృషితో ధనవ్యయాన్ని క్రమబద్ధం చేసుకొనునో, వాడు జీవితమును ధైర్యంతో, విశ్వాసంతో నడుపుకొనగలడు. ఇక ఆహారం విషయంలో "శరీర మాద్యంఖలు ధర్మసాధనం" అను నార్యోక్తి ఎంతయో సత్యం కదా ! యీ శరీర సక్రమ పోషణకు ఆహారం ఎంత అవసరమో అంత భుజించుట మానవుని కర్తవ్యం, అమితాహారం రోగాలకు దారి తీయును. అందుకే శరీర, మానసిక ఆరోగ్యములు కలవానికి సాధింపజాలనిదేమున్నది. "తిననేర్చితే రోగం రాదు. మాటాడనేర్చితే తగవు రాదు" అనగా మితంగా తిని మితంగా మాట్లాడవలెను

వస్త్రము శరీర ఆచ్ఛాదనకు ముఖ్యం. పరిశుభ్రమైనది ఆరోగ్య హేతువు. శుభ్రత శ్రద్ధ వలన వచ్చేది కాని డబ్బు వలన కాదు కదా ! అలాంటప్పుడు మితి మీరిన వెలగల వస్త్రాలను వాడువారు వివేకవంతులని చెప్పజాలము అందువల్ల వస్త్రాలపై అమిత వ్యయం దండుగ. విశ్రాంతి శరీరానికీ మనస్సుకూ చాలా ముఖ్యం. ప్రొద్దస్తమానం పనిచేసిన శరీర అవయవాలకు విశ్రాంతి అవసరం. యంత్రములోని భాగాలు అరిగిపోకుండా ఏ విధంగా విశ్రాంతి యిస్తామో అలానే శరీర అవయవాలకు మనస్సుకు విశ్రాంతి యివ్వాలి. అప్పుడే నిర్మలమైన మనస్సుకు ఆలోచన నిచ్చుటకు మేధస్సు పనిచేయును. అందుకే మితమైన నిద్ర, వినోదములు, విశ్రాంతిలో చేరును. "అతంద్రితా సా స్వయమేవ కేవలం" అని భారవి దుర్యోధనుని పరిపాలన విషయమును కిరాతుడు ధర్మరాజుకు చెప్పినాడు. అనగా నిద్రపోవుట యందును వివేకం చూపవలెనన్నాడు. సమయం అనగా టైమ్ అందరికీ సమానం-ప్రతివారికి పగలు 12 గంటలేకదా ! యిది బీదలకు భాగ్యవంతులకు తరతమ భేదాలు చూపదు. ఉన్న సమయాన్ని క్రమబద్ధంగా సద్వినియోగం చేసుకొనువాడే వివేకి. ధనంలో కెల్లా ఉత్తమ ధనం సమయం. క్షణం వ్యర్థమైనచో మరలా సంపాదించ జాలము. ఆ విధంగా పొదుపు అన్ని రంగాలలో పాటించుటకు నిర్బంధం చేయాలని ఆ కాలంలో కౌటిల్యుడు వక్కాణించాడు. ఇక శక్తి విషయం ఆలోచిద్దాం-శక్తి అంటే చురుకుదనం, ఉత్సాహం కలవాడే శక్తి కలవాడు. అతడెట్టి కార్యమునైనా సాధించగలడు. సర్వాభ్యుదయములకు శక్తి మూలము. శక్తిమంతుడు స్వతంత్రుడు. తాను కాలమునకు, పరిస్థితులకు, లోబడడు. తానే వానిని లోబరచుకొని సర్వకార్యములు సాధించును. ఇక వాక్కు, భగవంతుడు మానవునికి ప్రసాదించిన వరాలలో ఉత్తమమైనది. మానవుని జంతువుల నుండి వేరు పరచు లక్షణములలో భాష ముఖ్యమైనది. ఆలోచించుటకు-యితరులకు చెప్పుటకు భాష ముఖ్యం. మనుష్యుని ప్రాణశక్తియే భాషగా మారును కనుక అతివాగుడు ప్రాణవ్యయ హేతువు. మితభాషణం సజ్జన లక్షణం. తులువను, పలువను, ఎవ్వరూ ప్రేమింపరు "కంచు మ్రోగునట్లు కనకంబు మ్రోగునా" అను సూక్తి విన్నారుగదా' ఋషులు, యోగులు, పూజ్య బాపూజీ మౌన వ్రత మాచరించి ఎనలేని సౌఖ్యాలు పొందారుగదా' ఇక అలంకార ప్రీతి స్త్రీ పురుషులకు సహజం. మితిమీరిన అలంకారము అందాన్ని చెరచును. శీలము నిజమైన భూషణము. చిత్తము వికృతమై యుండగా ఎన్ని అలంకారాలు తొడిగినా ఏమి ప్రయోజనం!

నిరుపేదల ఆక్రందనాలు

మహాత్మాగాంధీజీ (19-1-42న కాశీకి వెళ్లుతూ) బీదలయందు దయగల భాగ్యవంతులు తమ అవసరాలు కొన్ని తగ్గించుకొని పొదుపు చేయాలన్నాడు. ఒక మహారాజు మణులు పొదిగిన హారం యివ్వబోగా యీ మణులలో కోటాను కోట్ల నిరుపేదల ఆక్రందనాలు కండ్లకు కనపడుచున్నవి గాన నాకు వద్దన్నాడు దేశంలో ప్రజలకు చాలినంత బట్ట లేదుగాన కొల్లాయి ధరించి రమ్య హర్మ్యాలు మాని పూరిపాకలలో నివసించాడు. యిలా మహాత్ముడు అన్నిటిలో పొదుపు పాటించాడు. మేవారు సంస్థానాధీశుడు రాణా సంగ్రామ సింహుడు 1716-34 లోనే మితవ్యయాన్ని పాటించాడు. తాను ఖర్చు తగ్గించుటకు ఒక్కొక్క గ్రామంపై వచ్చు వరుమానం కుటుంబ ఖర్చులు ఒక్కొక్క అయిటముకు కేటాయించుకొన్నారు. అనగా ఖర్చుపై పొదుపు విధించుకున్నారు. ఒకనాడు భోజనంలో వంటవాడు చక్కెర వేయలేదు. కారణం అడిగాడు రాణా ! దానిపై వంటవాడు చక్కెర-తీపి అయిటంలకు కేటాయించిన గ్రామం తామెవరికో దానం చేశారు గాన ఆ వరుమానం తగ్గినదన్నాడు. రాణా వంటవాని పొదుపరితనాన్ని శ్లాఘించాడు. అలానే కోటేరియా రాజును సామంతుడు తన పూర్వదుస్తులు మార్చి, నవీన వస్త్రాలు ధరించమని కోరగా రాణాగారు యీ దుస్తుల అదనపు ఖర్చులకు తన పాలనలోని రెండు గ్రామాలు యిమ్మని కోరినాడు. ఇంతటి కట్టుదిట్టమైనఏర్పాట్లు తనకుగా రాణా పొదుపు కొరకు ఏర్పరచుకొన్నాడు.

పొరుగిల్లు చూసి...

మిత వ్యయానికి ముఖ్యంగా స్త్రీలు ఎక్కువ దోహదం చేయాలి. యింటి ఖర్చుల నిర్వహణలోను, పొరుగింటి వారిని చూచి దాబు తెచ్చుకొనుటకు అనవసర ఖర్చులకు తావివ్వరాదు. నిత్యం పిడికెడు గింజలు దాచితే నెలకెన్ని అగునో ఆలోచించండి. కలిగినవారు పండుగలు, వేడుకలు, శుభకార్యాలకు మితిమీరిన ఖర్చులు చేయుదురు. మన దేశంలో కోట్లాది జనంలో పూట తిండికి కూడ నోచుకోక పస్తులుంటూ, కలిగినవారు పారవేసిన విస్తర్లలోని ఎంగిలి మెతుకులు కుక్కలు, పందులతో పోట్లాడి తినే జనులు ఎన్ని లక్షలున్నారో గమనించారా, వీరిలా వుండుటకు వీరి ఖర్మ కారణం అంటారా ! యిది ధర్మమంటారా ! వీరందరికీ పని వసతి, తిండి వసతి కల్గించాల్సిన బాధ్యత ప్రభుత్వానిదికదా ! ప్రభుత్వంలో మనం

భాగంకదా ! మంత్రులు, నాయకుల గౌర వార్థం, దీపావళి మొదలగు వినోదాలకు విప రీతంగా ఖర్చు చేస్తున్నాం. యిందుకే మన ముఖ్యమంత్రి దండలు-ఊరేగింపులు-బాణా సంచా వద్దన్నారు. కొరతగావున్న విద్యు చ్ఛక్తి, తదితర వస్తువులు మితంగా వాడు కోవాలి. కనీస అవసరాలకు మాత్రమే వాడాలి.

సేవింగ్సు పథకం

మన ప్రభుత్వం సేవింగ్సు పథకానికి అమిత ప్రాముఖ్యమిస్తున్నది. నేషనల్ సేవింగ్సు, క్యుమ్యులేటివు డిపాజిట్సు, పబ్లిక ప్రావిడెంటు ఫండు స్కీము, రిక రింగు డిపాజిట్సు, పోస్టల్, పేరోలు సేవింగ్సు వగైరాలద్వారా ఎంతో ప్రోత్సహ మిస్తున్నది. పంచాయతీలు, సమితుల ద్వారా పొదుపు పద్ధతుల తర్ఫీదిస్తున్నారు. కొన్నిటికి బహుమతులు కూడా యిస్తున్నారు. యీ స్కీమును ఇన్‌కంటాక్సు-వెల్తుటాక్సు నుండి మినహాయించారు. చదువుకొను చిన్నపిల్లలకు పిల్లల బ్యాంకి స్కీము నేర్ప రచి వారికి చిన్నప్పటి నుండే పొదుపు అల వాటు పరుస్తున్నారు. యీ సేవింగ్సు మొత్తాలు కోర్టుల జప్తులనుండి మినహా యించారు.

పొదుపు ద్వారా సేకరించిన డబ్బును ప్రభుత్వం ఆయాప్రాంతాల అభివృద్ధి కార్య క్రమాలకే వినియోగించ సంకల్పించింది. అందువల్ల పొదుపు చేసినవాడు వస్తువుల ధరలు తగ్గుటకు తోడ్పడుటేగాక తన కుటుంబ అభివృద్ధికి, తద్వారా దేశ సౌభా గ్యానికి, ఎనలేని సేవ చేసినవాడగును. *

నిరాశలో నిండు గుండె

(93 వ పేజీ నుండి)

''చాలే ! పెళ్ళి అనగానే, పెత్తనం చెలాయించబోకు ! ఆ మాటకొస్తే పెళ్ళి అయ్యాక కూడా నామీద పెత్తనం చెయ్య నియ్యను.

''ఇప్పుడు నిన్ను పెళ్ళి చేసుకోబోయేది ఎవరు ?''

''నువ్వే !''

''ఒక్కనాటికీ చేసుకోను !''

''పదిమంది పెద్దలయెదుట వైభవోపేతంగా నిన్ను పెళ్ళి చేసుకుంటాను. నా సంగతి తెలియదూ ?''

బెదిరి చూశాడు శ్యామ్.

విరగబడి నవ్వింది రేఖ

ఆ మరునాడే ఫొటోల కాపీలు, ఉత్తరాల కాపీలూ జనార్దన్ ముందుకు తెచ్చింది

అవన్నీ పరిశీలించాడు మోహన్

''లాభం లేదండీ ! సాంబశివం రేఖకు అండగా ఉంటాడు. అతనికి చాలా పలుకుబడి ఉంది. మనం అల్లరి పడటం తప్ప ప్రయోజనం ఉండదు''

''ఇంత బ్రతుకూ బ్రతికి.. '' బాధగా అన్నాడు జనార్దన్.

''బాధపడకండి.. ఇదీ ఒకందుకు మంచిదేనేమో !''

జనార్దన్ ఉలికిపడి 'ఏమన్నావ్!' అన్నాడు.

''ఆలోచించండి ! ఇది పెళ్ళికాదు ఒక రకంగా రేఖకు మొగుడిగా ఉండే ఉద్యోగం ! ఇంతకంటే మంచి ఉద్యోగం శ్యామ్‌కు దొరికే అవకాశం ఎలాగూ లేదు. పైగా గాడితప్పి చెయ్యి దాటిపోతున్నాడు మీరూ, నేనూ కూడా అదుపులో పెట్టలేక పోతున్నాం ! రేఖ గడుసుతనంలో, తెలివితేటల్లో నాకు నమ్మక ముంది. కనీసం తన పరువు ప్రతిష్ఠల కోసమైనా శ్యామ్‌ను దారిలో పెట్టుకుంటుంది''

''లక్షణంగా మంచి పిల్లను ఎవరినైనా పెళ్ళి చేసుకుని.. .''

''పోనిద్దురూ ! ఒక అమాయకురాలి బ్రతుకు నాశనం చేసే పాపంనుండి తప్పించుకున్న వాళ్ళమయ్యాము ''

జనార్దన్ గతుక్కుమన్నాడు. కానీ ఏమీ మాట్లాడలేక పోయాడు.

రేఖకూ, శ్యామ్‌కూ మహా వైభవంగా పెళ్ళి జరిగింది. పెద్దమనుష్యులూ, బంధువులూ, స్నేహితులూ, అందరూ వచ్చారు. ఒకరిముఖం ఒకరు చూసి ముసి ముసి నవ్వులు నవ్వుకుంటూనే వధూవరులపైన అక్షింతలు జల్లారు

ప్రసూన రేఖ దగ్గరకు వచ్చి ప్రజంటేషన్ అందించి 'కంగ్రాట్యులేషన్స్' అంది.

రేఖ సిగ్గుపడుతూ నవ్వి ''శ్యామ్ నన్నుతప్ప ఎవరినీ చేసు కోనని పట్టుబట్టాడు ఏం చెయ్యను ? ఎన్ని ఆఫర్స్ వచ్చినా వదిలి, ఇతణ్ణే పెళ్ళి చేసుకున్నాను. '' అంది.

పక్కనే ఉన్న శ్యామ్ నవ్వాడు

ఆ రాత్రి శ్యామ్‌తో ''శ్యామ్ ! ఇంకమీదట ఈ డాన్స్‌లూ, ఈ హోటళ్ళూ, ఇవన్నీ మానేసి ప్రశాంతంగా పవిత్రంగా బ్రతుకుదా మని అనుకుంటున్నాను. ప్రస్తుతం నా దగ్గిరున్న డబ్బుతో ఏదైనా వ్యాపారం ప్రారంభిద్దాం ?'' అంది ప్రాధేయపడుతున్నట్లు !

శ్యామ్ నవ్వి ''భలేదానివే ! నువ్వు మానడానికి వీల్లేదు. ఇంతకంటే మంచి వ్యాపారం ఎక్కడ ఉంటుందీ ?'' అన్నాడు.

రేఖ శ్యామ్‌ను ఒక్క తోపుతోసి ముసుగు పెట్టుకుని పడు కుంది.

(సశేషం)

తూర్పు గోదావరి జిల్లాలో ఉప్పుసత్యాగ్రహం నాటి పాటలు

(స్వాతంత్ర్య పోరాటం ముమ్మరంగా సాగుతున్న రోజుల్లో ప్రజల నుత్తేజ పరచిన గేయాలు)

మే మివ్వ మీ ఉప్పు పన్ను
యింక మేము యివ్వాము యీ ఉప్పు పన్ను
ఏడు కోట్ల ధనము ఏటేట దోస్తాడు ॥ మే ॥

పది వేల మైళ్ళాన, భారతదేశాన సముద్రతీరాన ఉప్పు
యిచట ఉప్పు చేసితె యిది గొప్ప తప్పు
ఇది ఏమి న్యాయమొ నీవె చెప్పు
దేముడిచ్చిన నీరు తెల్లోడి జులుమేటి ॥ మే ॥

ఆరుపైసల ఉప్పు, ఆడి ఘోరముగాల తొంబయి
ఆరు పైసలకమ్ముతాడు బీద ప్రజల నెత్తినిరుద్దుతాడు
అది తప్పు అంటే జైలులోను పెట్టుతాడు
మేమే చేసుకుంటామంటె మీదికి వస్తాడు ॥ మే ॥

గాంధి మహాత్ముని, కర్మయోగ సారం
కడుపార త్రాగేసినాము
కట్టుదిట్టాల చెడగొట్టుతాము
ఉప్పు నీటి నుండి ఉప్పు చేస్తామంటె
యే శిక్ష వేసిన యేమి చేసినగాని ॥ మే ॥

సాంబమూర్తి గారు చొల్లంగి రేవున
స్థాపించి నారీ ఉప్పు పంట
దాన్ని చూచితే ఆడికి మంట
ఆరిని జామీ నివ్వమన్నాడంట
ఆడ్కి సిగ్గు వచ్చేటట్లు జైలుకెళ్ళేరట ॥ మే ॥

ఉప్పు చేసితె తప్పు పూటూర చేస్తేను
చూడన ట్టూరుకుంటాడు
ఒకరిద్దరిని జైలులో పెట్టుతాడు
జైలు కెదురయితె బెదిరిపోతాడు
పిరికివాళ్ళ బెదిరించుతాడు
ప్రజల శక్తిని చూచి పారిపోతున్నాడు ॥ మే ॥

వేళాకోళానికి వీడు మమ్ములను బెదిరించి పోతాడు
లొట్టా కర్రలను తీసుక మామీదికొస్తాడు
మమ్ము బెదిరించుటకు చూచుతాడు
ప్రజల కట్టూను కనిపెట్టుతాడు
శాంతి యుద్ధములచేసి సందెట్టిపోతాడు ॥ మే ॥

* * *

-2-

ఘోరమయిన ఉప్పు పన్నోయి అన్నలార
ఇక ఎన్నాళ్ళు తలదాల్చుతారు
యిన్నాళ్ళ వలె గాదోయి అన్నలార
ఎందుకు భయము చెందుతారు ? ఘోర ॥

బీద ప్రజల బాధ చూచోయి గాంధిగారు ;
కాలినడకన బయలుదేరినారు ;
అతని వెనుకను కోటి మందోయి అన్నలార
యీ పన్ను యివ్వకున్నారు ॥ ఘోర ॥

అరువయి యేండ్ల ముసలివారోయి గాంధిగారు
అతడే బయలుదేరినారు
అతని కన్నను శక్తి లేదా అన్నలార
మీరు వెనుకకు లాగుతారు ॥ ఘోర ॥

యేడు కోట్ల ఉప్పు పన్నోయి అన్నలార
ఎన్నాళ్ళు భరియించుతారు
జైలుకు వెళ్ళటకు బెదరకండోయి అన్నలార
లేచి ఉప్పును జేసుకోండోయి ॥ ఘోర ॥

* * *

-3-

హా, హా, హా, వదలలేవ తెల్లవాడి మల్లుగుడ్డ
నీటుగాను ధరియించి గోటుగాను తిరుగుతావు ఛీ, ఛీ ॥ హా ॥

సాలు కరువరి కోట్ల ధనము
చల్లగను దోచుతాడు
వల్లకాడి విదేశీ గుడ్డ
వద్దు వద్దు వద్దురోరన్న ॥ వ ॥

చేతి వడకు నూలు బట్ట
ఖ్యాతి తెచ్చును నీవు గట్ట
ఒట్టు పెట్టు యీ వేళ నుండి
కట్టననుచు విదేశీ గుడ్డ ॥వ॥

రంగు రంగుల గుడ్డలని నీవు
సింగారించుక తిరుగుతావు
క్రుంగుచున్న విదేశాన్నింక
మ్రింగి వేయరో రన్న ॥వ॥

ఆ హా సూటు లేల తెల్లవాని హేటు లేల
చేతితో వడకు వట్టి రమ్యమగు ఖద్దరు కట్టు ॥వ॥

*   *   *

-4-

వదే, వదేలమ్మ యీ తెల్ల దొర తనము
మా కెందుకొచ్చిందమ్మా
యీ మాయా సర్కారు
మా కెందు కొచ్చిందమ్మా ॥వదే॥

పాట పాడితె తంట। మా మాటంటే మంట।
పాటా మాటా మానకుంటె 144 గంట ॥వ॥

ఉప్పు పన్నేసి మా కళ్లు కటేసేడమ్మా
ఒప్పుకోమంటేను తప్పదు జైలంటాడు ॥వ॥

వళ్ళూ తెలియకుండ సారా, కల్లు పెటేడమ్మా
మా యిల్లు, వళ్ళు గుల్ల చేసె డింకేమున్నదమ్మా ॥వ॥

వడకు నూలు బట్ట కట్ట వద్దంటాడమ్మా
వడకు నూలుబట్ట చూచి వణకి పోతాడమ్మ ॥వ॥

గాంధీ టోపీ చూచి వాడి కంత క గారెందుకమ్మా।
గాంధీ టోపీ వెనుక కనీ స్టీపు లెందుకమ్మా । ॥వ॥

జండా ఎత్తితె పోలీసాళ్ళ సందడెందుకమ్మా ।
మూడు రంగుల జండా చూచి మొత్తుకుంటాడమ్మా । ॥వ॥

గొప్ప గొప్ప వారికేను తిప్ప లెడతాడమ్మ ।
తప్పు ఒప్పు తెలియకుండ దండిస్తాడమ్మ ॥వ॥

150 కోట్ల మూట మాట చెప్పడమ్మా
పోటీ కాకుండా పోలీసాళ్ళ సందడెందుకమ్మా ॥వ॥

తెల్లవాడి మాయ మర్మం తెలిసి పోయిందమ్మా
కల్ల కాదు మా గాంధి గారు కళ్లు తెరిచేరమ్మా । ॥వ॥

తెల్లవాడి యాటలిక చెల్ల నియ్యమమ్మా ।
తల్లీ భారతమాతా దయ చూడవమ్మా । ॥వ॥

*   *   *

-5-

మా కొద్దీ తెల్ల దొరతనము, దేవ
మా ప్రాణాలుపై పొంచి, మానాలు హరియించె ॥మా॥

పన్నెండు దేశాలు పండు చున్నవి కాని
పరెడన్నములోప మండి
ఉప్పు ముట్టుకుంటె దోసమండి
నోట మట్టి కొట్టి పోతడండి
అయ్యో ! కుక్కలతొ పోరాది
కూడె న తింటాము ॥మా॥

ధనము కోసము వాడు దారి చేసుకోని
కల్లు సారా యమ్ముతాడు
మాదు ముల్లె మూటయు దోచినాడు ।
ఆలి మెళ్లో పుస్తెలు త్రెంచినాడు ।
మా కళ్ళల్లో దుమ్మేసి కాటీ దరి చేస్తాడు ॥మా॥

ఏడాది కేడాది ఎక్కువ శిస్తేసి
యీ భూమి నాదే నన్నాడు ।
మమ్ము కూలీకి దున్నమన్నాడు
కడుపు మంటతో చావమన్నాడు
బానిసలకు వాడు ప్రభు వౌతనన్నాడు ॥మా॥

పంట పోయిన గాని పన్నులు విడువక
కరణాన్ నంపుతాడు వారి వెంట
తాసీల్దారు నంపుతాడు లేకుంటే
ఉద్యోగం తీస్తానంటాడు। హీనులంటు
జీతాలు తీస్తాడు। మా యింటిలోపల
యిట్లు ఇడిముట్లు పెడతాడు ॥మా॥

వర్తకంబున కొచ్చి పట్టణంబుల పట్టి
రాజ్య మొక్కటల్లినాడు, దాన్ని రాణీ కప్పగించినాడు
రాణి పత్రంబు చించేసి నాడు
యీ చిత్రమిదే మన్న శిక్ష వేస్తానంటాడు ॥మా॥

కోర్టులంటూ పెట్టి పార్టీలు పుట్టించి
స్నేహ భావము చంపినాడు
ద్రవ్య దాహంబు కల్పించినాడు
చెడ్డ యూహలు కల్పించినాడు
మా ఆహారములను ద్రుంచి ఆహా యనిపించేడు ॥మా॥

ప్రభువు గాంధీతోడ భారతదేశమాత
పరమ తపమును చేసినాది
ధర్మదేవత ప్రత్యక్ష మైనాది
కోరిన వరములిచ్చు కున్నాది
ఆ దొరల గుండెలోన, దడ దడ పుట్టింది ॥మా॥

స్వరాజ్య మందిరమున స్థాపితమైనట్టి
జండాలన్నియు పీకుతాడు
దేశము ముండా మొయ్యమంటాడు
వాడు బండాతనమును చూపుతాడు
యీ ఛండాలపు వృత్తిని స్వీకరించెను వాడు ॥ మా ॥

గుండూ పట్టుక మమ్ము కూల్చా వచ్చినగాని
కూర్చున్న చోటులను విడము
పాడుకుంటూ రాట్నమును త్రిప్పుతాము
రాజ సూత్రాము వడి వడకు తాము
శాంతిని తప్పము సంతసము విడువము ॥ మా ॥

దండును తీసుకవచ్చి తగుదునమ్మాయని
దొరల వెంబడి త్రిప్పుతాడు
జాకీ జండా మీద కెత్తుతాడు
దానికి దండాము పెట్టమంటాడు
వాడి గుండూ బలముక్రింద కూల రమ్మంటాడు ॥ మా ॥

రాట్నలక్ష్మి నవ్వు రాజిల్లు మోముతో
పాడుచున్నది నోటినిండా
కరవు మాడుచున్నది దాని యండా
స్వేచ్ఛ తిరుగుచున్నది దాని గుండా
ఆ దొరల తేజమునెల్ల త్రొక్కి పూడ్చె జండాయుండ ॥ మా ॥

చూడీ యావుల కడుపు వేడి వేడి మాంసము
వాడీకి బహు యిష్టమంట
మాదు పాడి మొదవు కోస్తాడంట
మతము పాడు చేస్తాడంట
మా చూడి యావుల మంద సురిగి యింటికి రాదు ॥ మా ॥

గాంధీ టోపీ పెట్టి పాఠశాలకు బోవ
రావద్దు రావద్దంటాడు
రాట్నం బడిలో పెట్ట వద్దంటాడు
టోపి తీసి వీపున బాదుతాడు
వాడి రాజద్రోహ మంతయును రాట్నములో నున్నదట ॥ మా ॥

నూరు మంది మలబారు వాసులను
కూరీ నాడొక పెట్టెలోన
నోట నీరు బొయ్యడు దేవు నాన
గాలి దూరనియ్య డించుకైన
వాడి దారుణత్వము నెట్లు గడిమివైతువో దేవ ॥ మా ॥

ఎన్ని జన్మములందు ఏమి నేరము చేసి
కన్నుగానక తిరిగి నామొ
ప్రజల అన్నము లెటత్రోసి నామొ
దైత్యుల కన్న చెడ్డగ మెలగినామొ
నేడే దున్నలవలె నిట్లు దొరికితిమి దొరలకు
వాడి తాతగారి మూట దాచిపెట్టినట్లు
ధాటీ చేస్తాడీ దేశమున
పోరాట మాడుత డాపైన
మోమాట పడడు సుంతయిన
వాడి పాటు పాడైపోను మాటా చెప్పితె వినడు ॥ మా ॥

ఘోర శాసనాలు కూడ దీసి
మాదు సారాము లెల్లా పెంచాడు
సంసారము లెల్లా కూల్చాడు
మా బంగారములెల్లా దోచాడు
వాడా ధనవంతులను పట్టి దడ దడ పెడతాడు ॥ మా ॥

చిత్తరంజన దాసుని చెరపట్టినాడు
అతని పెత్తనంబును పట్టినాడు
వారి ముత్తైదులను పట్టుతాడు
వారి సొత్తూకు నిలమీద సాటి లేదన్నాడు
మా దీరాలను యిప్పుడు చేరి వారు
చూచి సిగ్గును చెందకు డోయి
యింక చీరాల పల్కుటాడోయి
మాదు సారము గ్రహియింపడోయి
వాడి దురాలోచన యెల్ల ధూళిలో కలిసింది ॥ మా ॥

(సేకరణ : శ్రీ మారెళ్లపూడి మహేశ్వర శర్మ)

స్త్రీలు — వివాహాలలో ఆడంబరాలు

— శ్రీమతి గార్ల సరస్వతి

మనదేశంలో వివాహాలు ఒక వ్యవస్థగా రూపొంది ఉన్నాయి ఆ వ్యవస్థలో పెత్తనదార్లు, నిర్వహించేవారు, ఆనందం జుర్రుకునే వారు, చివరకు అందరిచేత అక్షింతలు వేయించుకుని ఆరాటపడేది ఎక్కువగా స్త్రీలు. మన సమాజంలో వైయక్తికమైన ఆనందం కన్న అధికమైన ప్రాధాన్యం సమిష్టి ఆనందానికే నన్నది సత్యదూరం కాదు. అంతదాకా బాగానే వుంది. కానీ అనవసరమైన ఖర్చు ఎవరికి కానీ మంచిది కాదు

వివాహము యొక్క ముఖ్యోద్దేశము ఆ దంపతులు జీవితాంతము ఆయురారోగ్యైశ్వర్యాలతో తుల తూగాలనే కాని తాత్కాలిక వినోదం మాత్రం కాదు ఎవరు వివాహం చేసినా మంత్రాలు ఒక్కటే. ఈ వివాహాలలో ఆడంబరాలు చూస్తే "ఎందుకొచ్చిన ఆడంబరం ఒక రోజు పెండ్లికి ముఖమంతా కాటుక చేసుకున్నట్లు" నే సామెత గుర్తుకు వస్తుంది.

ఒకప్పుడు పెళ్లిళ్లు గొప్పగా జరిపేవారు. దానికి కొన్ని కారణాలున్నాయి. ఆ రోజులలో పదహారు రోజులలోను రోజుకో ముచ్చటని చెపుతూ, పదహారు రోజుల పండుగ చేసేవారు. అప్పుడు జనులంతా సుభిక్షంగా ఉండేవారు. ఒక వేళ తక్కువ స్థితిలో ఉన్నా పిల్ల తల్లిదండ్రుల చేతికి చిప్ప వచ్చినా నాలుగు వీధుల్లో అడుక్కుంటే నాలుగు గుప్పెళ్ల ముష్టయినా దొరికేది! ఈనాడు తిండిగింజల కొరతతో చిప్ప పుచ్చుకున్నా ముష్టివేసేవాళ్లు లేరు కాబట్టి ఆడపిల్లల తల్లిదండ్రులు ఇంకోదారి చూసుకోవాల్సిందే.

వివాహాలలో జరిపే ఆడంబరాలు, అనవసర వ్యయాలకు మూలకారణం స్త్రీలేనని చెప్పాలి. కట్నం, ఆ పైన లాంఛనాలు, మగపెళ్లి వారికి కోపాలు రాకుండా మర్యాదలు, వీటితోటి కన్యాదాత హూనం అయిపోతాడు. ఆడపిల్లల తండ్రి తన శక్తికొద్దీ అన్నీ సలక్షణంగానే అమర్చినా అవి మగపెళ్లి వారి కంటికి ఆనవు. కేవలం వరుడివైపు వారిననీ లాభం లేదు. మధ్యన వచ్చిపోయే అమ్మలక్కలు గోరంతని కొండంతలు చేసి చెబుతారు. "అది పెళ్లి కూడా లేక పిండాకూడా? రుచీ పచీ లేని భోజనమూ, గోలీకాయలంత లడ్డూలు మరీనూ" అని బుగ్గలు నొక్కుకోవటమో, "పూల పల్లకీ మరికాస్త అందంగా కట్టించి వుండకూడదూ?" అని మూతి ముడుచుకోవటమో చేస్తారు. దీంతోనే వస్తాయి నిరుత్సాహాలు, తేలిక మాటలు. ఈ మాటలు, ఈ ధోరణుల మూలంగానే అప్పులు చేసైనా ఆడంబరంగా అంతా "ఓహో" అనుకునేలా పెళ్లి చేయాలని తహతహ పడతారు చాలామంది. ఈ ఆడంబరాలన్నిటికీ మూలకారణం ప్రతి ఒక్కరికీ తను సంఘంలో ఘనాపాటిగా ప్రకటించుకోవాలని తృష్ణ ఉండటమే. వృథా ఖర్చులతో భుజకీర్తులు పెట్టుకొనే మన స్తత్వం మారాలి. ఈ విషయంలో భాగ్యవంతులు ముందంజ వేస్తే బాగుంటుంది. ఎప్పుడైతే కలవారు ఖర్చులు తగ్గిస్తారో అప్పుడు లేనివారికీ ఇన్‌ఫీరియారిటీ కాంప్లెక్స్ తగ్గిపోతుంది. మొత్తం సంఘంలో మార్పు రావడానికి అవకాశం ఏర్పడుతుంది.

పెద్దయెత్తున వంటకాలు

నిత్యావసర వస్తువుల ధరలు ఆకాశాన్నంటే ఈ రోజుల్లో కూడా మూఢ నమ్మకాలతో వృథాగా వ్యయం చేస్తారు మనవారు. పెళ్లిళ్లలో పారవేసే పదార్థాలు, ఆ విద్యుద్దీపాలంకరణలూ చూస్తే మతిపోతుంది. పెళ్లిలో గొప్పగా ఉండాలని అన్నిపదార్థాలూ, పెద్దయెత్తున చేయిస్తారు కొందరు. ఫలానా వారింటి పెళ్లిలో భారీ ఎత్తున వంటలు చేశారని నలుగురూ గొప్ప చెప్పుకోవాలనే తాపత్రయంతో ఖర్చు ఎంతైనా వెనుకాడరు. అవన్నీ అందరూ

తినక పారవేస్తే ఎంత దండుగ అవుతాయో ఎవరూ ఆలోచించరు. పెళ్ళి ఆడంబరంగా చేసిన తర్వాత కొంప కూలితే "అంత ఒళ్లు తెలియక ఖర్చు పెట్టడమేమిట" ని పెళ్లి సమయంలో బాగా తిన్న వాళ్లే హేళన చేస్తారు! కొందరు వివాహం పెద్ద కళ్యాణ మంటపాలలోనే జరిపించాలనీ, అల్లుని విడిది పెద్ద హోటళ్లలో ఏర్పాటు చేయాలనీ, లేనిపోని ఆర్భాటాలు చేసి ఆ ఒక్క రోజుకే తాహతుకు మించి ఖర్చు చేస్తారు. ఇంకొందరు వివాహాల్లో గానకచేరీగానీ, నాట్య ప్రదర్శనగానీ ఏర్పాటు చేయాలని భీష్మించుకు కూర్చుంటారు. ఆ బృందానికి రాను పోను ఖర్చులు, అనుకున్న మొత్తం అంతా కలిపి గంపెడవుతుంది. ఇలా వ్యయం చేసిన సొమ్మును వధూవరులకిస్తే అది వారికి చక్కగా ఉపయోగపడుతుంది కదా!

సంఘ భయం

నేనొక కథ చదివాను. అందులో ఒక హిందువుల పెళ్లికి ఒక విదేశీ వనిత వచ్చింది. అక్కడ ఆమెకు తలంబ్రాలు పోయడం, ఆహూతులందరూ అక్షతలు చల్లడం వింతగా కనుపిస్తుంది. ఆమె తన పక్కనున్న ఆవిడతో "ఇలా చేస్తే ఎంత బియ్యం వృథా అవుతుందో కదా!" అని అంటుంది. ఇలా చూస్తే ఒక్కొక్క పెళ్లికి ఎంత బియ్యం. ఇతర ఆహారధాన్యాలు ఈ విధంగా ఖర్చవుతున్నాయో అలా సంవత్సరానికి ఎన్ని పెళ్లిళ్లవలన ఎంతెంత ఆహారధాన్యాలు వృథా అవుతున్నాయో లెక్క కడితే చాలానే తేలుతుంది. మనకి ఆంగ్లేయుల వలన పనికిరాని అలవాట్లు అలవడ్డాయి కానీ, రిజిష్టర్ మ్యారేజ్‌లాంటి ఇంటికీ ఒంటికీ పనికివచ్చే అలవాట్లు అలవడలేదు. మనసులో అలాంటి ఆలోచన ఉన్నా ఆచరణలో పెట్టడానికి సంఘ భయం పట్టుకుంటుంది.

"అనవసర వ్యయం తగ్గించండి" అని ప్రభుత్వం చెవినిల్లు కట్టుకు పోరుతున్నా అది పాటించే దెవరు? పెట్టుబడి చీరెలకనీ, ఖరీదైన ఆహ్వాన పత్రికలకనీ ఇంకా ఇలాంటివాటికి ఎంతో ఖర్చవుతుంది. దీనికి ముఖ్యంగా స్త్రీల దృక్పథంలో మార్పు రావాలి. మన దేశ కాల పరిస్థితులకు తగినట్లు మనము నడుచుకోవాలి. ముఖ్యంగా మధ్య, క్రింది తరగతి స్త్రీలు ఈ ఆడంబరాలను విసర్జిస్తేనే కుటుంబాలలో శాంతి.

ఇప్పుడు జరుగుతున్న "గెస్ట్ కంట్రోల్ ఆర్డర్" ఉద్దేశం అయితే బాగానే వుంది కానీ ఫలితం శూన్యం. ఈ వృథా ఆడంబరాలను మానటం వల్ల కలిగే లాభాలను గుర్చి ఆలోచిస్తే మనకు తోచే మొట్ట మొదటి లాభం తల్లిదండ్రుల ఆర్థిక బాధ తొలగడం. రెండవది మన దేశ ఆర్థిక పరిస్థితి బాగుపడటం. సూక్ష్మంగా చెప్పాలంటే అతిథులు పెళ్లిళ్లకు హాజరు కాకపోవటం వలన ఆ అతిథులకూ, పెళ్లి పెద్దలకూ ఆర్థికంగా ఎంతో లాభమే కాకుండా నూతన వధూవరులు ఆర్థికంగా నిలదొక్కుకోవడానికీ,దేశం అధికోత్పత్తినీ, ఆర్థిక ప్రగతినీ సాధించడానికీ వీలవుతుంది. ఒక్క అతిథులను తగ్గించటం వల్లనే ఇంత మేలు జరుగుతుంటే ఇక మిగిలిన ఆడంబరాలను తగ్గించటం వలన ఇక ఎంత మందికి ఎన్ని రకాలుగా లాభాలు కలుగుతాయో మీరే ఊహించండి! విద్యుద్దీపాలంకరణలు నిలిపివేయటం వలన ఎంతో విద్యుచ్ఛక్తి ఆదా చేయవచ్చును. ఆ విద్యుత్తును కర్మాగారాలకు సప్లై చేయవచ్చును.

"విభిన్న మార్గముల ప్రవహించే రెండు జీవనదుల కలయికయే వివాహం" అన్నారు శ్రీ వివేకానంద స్వామి. మన కర్మభూమిలో వివాహానికి ఒక ప్రత్యేకాశయం ఉంది. హైందవ సంప్రదాయం, ఆచారం పవిత్ర మాంగల్యం చేత స్త్రీ పురుషులను ఏకం చేస్తుంది. వివాహం ఆడంబరంగా చేయాలని ఏ శాస్త్రంలోనూ చెప్పలేదు. ఈ మధ్య కొందరు ధైర్యంచేసి నిరాడంబర వివాహాలను ప్రోత్సహిస్తున్నారు, ఆచరిస్తున్నారు. ముఖ్యమైన వారిని పిలిచి ఏ దేవాలయంలోనో దైవ సమక్షంలో అగ్ని సాక్షిగ తాళి కట్టడం, వచ్చిన ముఖ్య అతిథులకు స్వగృహంలోనో లేక మరెక్కడైనా అల్పాహార విందు ఏర్పాటు చేసి వివాహం ముగించవచ్చును. ఉన్నంతలో పెళ్లి బాగానే చెయ్యాలనుకుంటే ఇరు వైపులవారూ సరిసమానంగా ఖర్చు భరించాలి. దీని వలన లేనిపోని ఆర్భాటాలు చేయాలన్న తపన ఇరువైపుల వారికీ తగ్గుతుంది. ఇంకా ఎవరికైనా వివాహానికి కనీసపు ఖర్చు "ఇంత" ఉండాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయించినా బాగానే ఉంటుంది. ఇది అన్ని తరగతుల వారికీ సంతోషదాయకమే.

సాంఘిక నేరం

వల్గర్ డిస్ప్లే ఆఫ్ వెల్త్ — సాంఘిక నేరం. దేశానికి అరిష్టం, కష్టం సొమ్ము అక్రమంగా పుచ్చుకున్నప్పటికీ ఒక ఉపయోగం ఉందేమో కానీ ఈ ఆడంబరాలు మాత్రం అగ్నిలో ఆజ్యం పోసినట్లు ఎవరినీ ఉద్ధరించేవి కావు. మారుతున్న కాలంతో బాటు మనుషులు కూడా మారాలి. "కంప్యూటర్ మ్యారేజ్" రోజుల్లో మనమింకా రిజిస్ట్రార్ ఆఫీసుదాకా నైనా పోలేదు. పోనీ మన సంస్కృతి మీద మోజైతే పైన చెప్పినట్లు పవిత్రంగా దేవాలయములో చేసుకోవచ్చును. దేవుడే "ఫలం పుష్పం తోయం" చాలన్నాడే, అల్లుళ్లకోసం ఎందుకింత ఆర్భాటం?

వధూవరుల ఫోటోలనూ, వివరాలనూ ప్రకటించే జాతీయ పత్రికను ఒకదానిని ప్రభుత్వం నెలకొల్పితే చాలా చవుకగా వివాహ ప్రకటనలు జరపవచ్చును. దర్పానికీ, డాంబికానికీ ఫాషన్ పేరేడులుగా కాక వధూవరుల పవిత్ర బంధానికి వేదికలుగా వివాహాలు నెలకొన్ననాడు ఆడంబరాలు వాటంతట అవే దూరమవుతాయి. లేదా ప్రముఖులను పిలిచి వివాహం జరిపించి, వధూవరుల ఫోటో ఒకటి పత్రికలో "ఫలానీచోట ఫలానా వారికి వివాహమయింది." అని ప్రచురిస్తే ఎన్నో వేలమందికి తెలుస్తుంది. ఇలా ఎన్నో మార్గాల ద్వారా ఆడంబర వ్యయాన్ని అరికట్ట వచ్చును. అందుకై భారత ప్రజలు ప్రత్యేకించి స్త్రీలు సత్వరం నడుం కట్టాలి.

మహాత్ముడు చెప్పినట్లు డబ్బు మీద కాకుండా కాయకష్టంపై ఆధారపడి వుండాలి, ఆర్థిక విలువలు. అప్పుడే మిణుగురులను చూసి నక్షత్రాలనుకోకుండా సరైన విలువలు ఏర్పడుతాయి. సమాజంలో సమానతలు ఉంటే ఎవరికి ప్రదర్శించుకుంటాం ఆడంబరాలు?

బడ్జెట్ చర్చపై
ఆర్థిక మంత్రి సమాధానం

(8 వ పేజీనుండి)

"అనేక కార్పొరేషన్లు అమలు లోకి వచ్చాయని పేర్కొన్నారు. వాటి నిర్వహణలపై తనిఖీ వున్నదా అని కూడా అడిగారు. పబ్లిక్ రంగ పరిశ్రమల విషయాల సంఘం వివిధ పబ్లిక్ రంగ కార్పొరేషన్ల పని తీరుతెన్నులను తనిఖీ చేస్తుందని యీ సాధనం ద్వారానే యీ సంస్థల నిర్వహణ తీరుతెన్నులపై శాసన పరమైన అదుపును నిర్వహించవచ్చుననీ గౌరవనీయులైన సభ్యులకు తెలుసు వాటి నిర్వహణను గూర్చి తరచుగా సమీక్షించవానికి కూడా ప్రభుత్వం ప్రయత్నిస్తుంది. అయితే యీ కార్పొరేషన్ల పనితీరు తెన్నులను ఇప్పటి కంటె ఇంకా ఎక్కువగా సమీక్షించాల్సిన సమయం ఆసన్న మయిందనే విషయంలో గౌరవనీయులైన సభ్యుని సూచనను అంగీకరిస్తున్నాను.

గ్రామీణ వైద్య సౌకర్యాలు

"గ్రామీణ వైద్య సౌకర్యాలు విస్మరించ బడుతుండగా ఉస్మానియా జనరల్ ఆసుపత్రిలో బయటి రోగుల వార్డు నిర్మాణానికి అధిక మొత్తంలో డబ్బు ఖర్చు చేస్తున్నారనే విషయాన్ని గూర్చి ప్రస్తావించారు ఈ సందర్భంగా ప్రణాళిక క్రింద హైదరాబాదు నగరానికి, ఇతర సాధారణ, స్పెషలిస్టు ఆసుపత్రులకు రు. 98 లక్షలు కేటాయించబడగా జిల్లా తాలూకా ఆసుపత్రులు, ప్రాథమిక ఆరోగ్య కేంద్రాలు వంటి గ్రామీణ ప్రాంతాలలో వైద్య సౌకర్యాల నిమిత్తం రూ. 228 లక్షలు కేటాయించారని దానిలో రు. 78 లక్షలు ముఖ్య నిర్మాణాలకు ఉద్దేశించారని నేను వివరించదలచాను. అందువల్ల ప్రణాళిక కేటాయింపులలో ఇప్పటికీ ఎక్కువ భాగాన్ని గ్రామీణ ప్రాంతాలకు ఖర్చు చేస్తున్నారు. అయితే ఇంకా ఎక్కువ పని జరుగవలసి వున్నదన డంలో సందేహంలేదు.

"ఉస్మానియా సాధారణ ఆసుపత్రిలో ఒక ఔట్ పేషంట్ వార్డును మంజూరు చేశామనే విషయం వాస్తవమే. అయితే యీ ఆసుపత్రిలో దాదాపు మూడు వేల మంది బయటి రోగులు వుంటారు. అనేక సంవత్సరాలుగా ఇక్కడి పరిస్థితులను మెరుగు పరచడానికి చర్యలు ఏమీ తీసుకోలేదు.

"మనం సౌకర్యాలు కల్పిస్తున్న సాధారణ ఆసుపత్రుల వంటి పెద్ద ఆసుపత్రులు పట్టణ ప్రాంతాలలో వున్నప్పటికీ గ్రామీణ ప్రాంతాల నుండి కూడా తీవ్రమైన కేసులను యీ ఆసుపత్రులకు పంపుతున్న కారణంగా అవి కేవలం పట్టణ ప్రాంతాలకే ఉద్దేశింప బడినట్లుగా భావించరాదు.

"పశుపోషణ శాఖవారు అన్ని జిల్లాలలో పశువుల చికిత్స నిమిత్తం సంచారక చికిత్సా కేంద్రాలను ఏర్పాటు చేయాలని ఒక సూచన చేయబడింది చిత్తూరు, కడప కర్నూలు, అనంతపూర్, మహబూబ్‌నగర్, హైదరాబాదు, నల్గొండ, ఖమ్మం, ప్రకాశం జిల్లాలలో అంబులేటరీ క్లినిక్కులు, సంచారక వైద్య సౌకర్యాలను ప్రభుత్వం అప్పుడే ప్రవేశపెట్టింది ప్రస్తుత సంవత్సరంలో వాటిని నిజామాబాదు, కరీంనగర్‌లకు విస్తరింప జేస్తారు. నిధుల లభ్యతను దృష్టిలో వుంచుకొని ఇతర జిల్లాలకు కూడా యీ సౌకర్యాన్ని విస్తరింపజేసే సమస్యను కూడా మేము పరిశీలిస్తాం.

రైతులకు పరపతి

"రుణాల చెల్లింపుపై మారటోరియం ప్రకటించిన దృష్ట్యా గ్రామాలలో రైతులకు ప్రత్యామ్నాయ ఏర్పాట్లను చేయాలని కొందరు సభ్యులు పేర్కొన్నారు.

"గ్రామీణ ప్రాంతాలలో ముఖ్యంగా యీ వర్గాల ప్రజలకు ఎక్కువ పరపతి లభించే విధంగా ప్రభుత్వం అనేక చర్యలను తీసుకున్నది. యీ విషయంలో ప్రాథమిక పరపతి సంఘాల పునర్నిర్మాణాన్ని చేపట్టడం జరిగింది. చట్టబద్ధమైన అంశాల ద్వారా ప్రాథమిక సంఘాలలో అందరికీ స్వతస్సిద్ధంగా సభ్యత్వాన్ని ప్రవేశపెట్టారు సన్నకారు రైతులు, వెనుకబడిన వర్గాలవారి రుణ దరఖాస్తులకు ప్రాధాన్యతనిస్తూ రుణాలలో కనీసం 75 శాతం మేరకు వారికే జారీ చేయాలని సహకార సంఘాలన్నిటికీ ఆదేశాలు జారీ చేయడం జరిగింది. 1976–77 ఖరీఫ్ పంట కాలంలో దాదాపు 56 శాతం స్వల్ప కాలిక పరపతి రుణాలను సన్న కారు రైతులకు పంపిణీ చేశారని అంచనా వేయబడింది. ముఖ్యంగా 0.5 ఎకరాలకు లోపు భూమి గలవారికీ, గ్రామీణ వృత్తి పనివారలకు, వ్యవసాయ కార్మికులకు సభ్యునికి రు. 500 ల వరకూ వినియోగ ఆర్థిక సహాయం అంద జేయాలని కూడా సహకార సంఘాలను కోరడం జరిగింది. వినియోగ రుణాలు ఇచ్చే విషయంలో వాణిజ్య బ్యాంకులకు మార్గదర్శక సూత్రాలను కూడా రిజర్వుబ్యాంకు జారీ చేసింది. ఈ విషయంలో వాణిజ్య బ్యాంకులను రాష్ట్రప్రభుత్వం కూడా కోరింది.

"మన రాష్ట్రంలో ప్రస్తుత ప్రణాళికా కాలంలో కేవలం పంటల రుణాలకే రు. 820 కోట్ల రూపాయలు అవసరమవుతాయని బకాయి విషయాల పరిశీలక సంఘం అంచనా వేసింది. వాటిలో రూ. 328 కోట్ల మేరకు సహకార సంఘాలు, వాణిజ్య బ్యాంకులు ఆర్థిక సహాయం అందజేయాల్సి వుంటుందని అంచనా వేయబడింది. 1976–77 ఖరీఫ్ పంట కాలంలో సహకార సంఘాలు మంజూరు చేసిన మొత్తం రు. 76 కోట్లకు చేరుకుంది.....1976–77 కాలంలో ఆంధ్రప్రదేశ్ సహకార కేంద్ర అభివృద్ధి బ్యాంకు రు. 33.33 కోట్ల మేరకు క్యుమ్యులేటివ్ రుణాలను మంజూరు చేసింది. మూడు ప్రాంతీయ గ్రామీణ బ్యాంకులు కూడా రాష్ట్రంలో తమ కార్యక్రమాలను ప్రారంభించాయి. వ్యవసాయ ప్రయోజనాల నిమిత్తం అవి కూడా రుణాలను మంజూరు చేస్తున్నాయి.

"ఇతవరకు సన్నకారు రైతుల అభివృద్ధి సంస్థ కార్యక్రమం క్రింద మొత్తం 6.89 లక్షల రైతులను గుర్తించడం జరిగింది. 1.99 లక్షల మంది ప్రాథమిక సహకార సంఘాలలో సభ్యులుగా చేర్చుకోబడగా ఇంతవరకు యీ పథకం క్రింద 3.0 లక్షల మంది రైతులు ప్రయోజనం పొందారు. 10,588 కొత్త బావులు త్రవ్వబడినాయి. 4,829 బావులు పునరుద్ధరించబడినాయి. 1,775 సామూహిక సేద్యపు నీటిబావులను పూర్తి చేశారు. 4,290 పంపు సెట్లు సప్లయి చేశారు. మొత్తం 19,217 పాడి పశువులను పంపిణీ చేశారు. 12,977 గొర్రెల పెంపకం యూనిట్లను ఏర్పాటు చేశారు. 24,300 ఎకరాల భూమి అభివృద్ధి చేయబడగా, 51,500 ఎకరాలకు నీటిపారుదల సౌకర్యం కల్పించారు.

హరిజనులకు యిండ్లస్థలాలు

"హరిజనులకు ఇండ్ల స్థలాలను విడిగా ఇవ్వవద్దని యీ సభలో అనేకమంది సభ్యులు పేర్కొన్నారు. అయితే వెనుకబడిన తరగతులు, ఆర్థికంగా వెనుకబడిన తరగతుల ప్రజలకు ఒకేచోట స్థలాలు ఇవ్వాలి. హాస్టల్ సౌకర్యాల విషయంలో కూడా ఇటువంటి విధానాన్నే అనుసరించాలి. ప్రభుత్వం ఇటీవలనే యీ అంశాన్ని పరిశీలించింది. హరిజనుల నిమిత్తం సేకరించిన ఇళ్ల స్థలాలలో కనీసం 10 శాతం జాబితాలో చేర్చబడిన వెనుకబడిన తరగతులు, ఆర్థికంగా వెనుకబడిన తరగతులకు కేటాయించబడే విధంగా ప్రభుత్వం ఆదేశాలు జారీచేసింది. అదే విధంగా వెనుకబడిన తరగతులవారి నిమిత్తం సేకరించిన ఇండ్ల స్థలాలలో కనీసం 10 శాతం షెడ్యూలు కులాలకు ఇవ్వబడతాయి. సాంఘిక సమైక్యతను సాధించే దృష్టితో యీ విధంగా చేస్తున్నారు.

"ఇళ్ల స్థలాల పట్టాల పంపిణీ చేసినప్పటికీ ఆ స్థలాలను నికరంగా స్వాధీనం చేయడంలో గణనీయమైన జాప్యం జరుగుతున్నదని కొంత విమర్శ జరిగింది. యీ విషయం మా దృష్టికి వచ్చింది. ఇండ్ల స్థలాల పట్టాలు యిచ్చినచోట్ల ఆ వెంటనే భూమి స్వాధీనం కూడా చేయాలని జిల్లా కలెక్టర్లు, సంబంధిత ఇతర అధికార్లకు మేము ఆదేశాలు జారీ చేశాము. పంపిణీ చేసిన ఇళ్ల స్థలాలన్నిటినీ స్వాధీనం చేసుకోవడానికి వీలుగా జిల్లా కలెక్టర్లు ప్రత్యేక సర్వేను చేపట్టారు. సర్వే జరిపి ఇండ్ల స్థలాలను భౌతికంగా స్వాధీనం చేయడానికి వీలుగా ప్రత్యేక సిబ్బందిని ఏర్పాటు చేశారు.

"వెనుకబడిన తరగతులవారి నిమిత్తం బడ్జెట్‌లో తగినన్ని మొత్తాలను కేటాయించలేదు అనే విమర్శకూడా వుంది. 1976-77లో రు. 3.45 కోట్లు కేటాయించబడగా ప్రస్తుత బడ్జెట్‌లో రు. 5.17 కోట్లు. గత సంవత్సరం బడ్జెటు కేటాయింపులకన్నా ప్రస్తుతపు బడ్జెటులో ఇది 50 శాతానికి పైగా ఉంటుంది. అవసరమైతే దీనిని మరింత పెంచవచ్చు. సమాజంలోని ఈ వర్గాల పేద ప్రజలకు తోడ్పడడానికి వీలుగా ప్రస్తుతపుప్రణాళికా సంవత్సరంలో ఆర్థికంగా వెనుకబడిన తరగతులవారికి ప్రత్యేకంగా రు. 45 లక్షలను ప్రభుత్వం కేటాయించింది.

"రామగుండంలో సూపర్ థర్మల్ స్టేషన్ ఏర్పాటుకు సంబంధించి సభ్యులు ఆందోళనను వ్యక్తం చేశారు. రాష్ట్ర ప్రభుత్వం వారి ఆందోళనలో పాలుపంచుకుంటున్నదనీ, ఈ విషయంలో కేంద్రప్రభుత్వాన్ని సంప్రదించడానికి తీవ్రమైన కృషిని చేస్తామనీ, సభ్యులకు నేను హామీ యివ్వదలచాను.

కాకినాడ ఎరువుల ఫ్యాక్టరీ

"కాకినాడలో ఎరువుల ఫ్యాక్టరీని ప్రభుత్వం ఏర్పాటుచేస్తుందా లేదా అని అనేకమంది సభ్యులు ప్రశ్నించారు. ఓట్ ఆన్ అకౌంట్ సందర్భంగా నేను చేసిన ప్రసంగంలో రు. 9 కోట్ల మొత్తాన్ని పెట్టుబడి పెట్టడం ద్వారా ఈ రంగంలో పాల్గొనాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయించినట్లు నేను పేర్కొన్నాను. ఈ ప్రాజెక్టుకు అవసరమైన వెయ్యి ఎకరాల భూమి సేకరణకు చర్యలు తీసుకున్నారు. అది తుది దశలో వున్నది. ప్రాజెక్టుకు అవసరమైన తాత్కాలిక, దీర్ఘకాలిక నీరు, విద్యుచ్ఛక్తి అవసరాలను ప్రభుత్వం మదింపు వేస్తున్నది. ప్రాజెక్టు స్థలానికి అప్రోచ్ రోడ్డులను నిర్మించారు. ప్రాజెక్టుకు రుణాలను మంజూరు చేయడానికి వీలుగా భారత పారిశ్రామిక అభివృద్ధి బ్యాంకు ప్రాజెక్టు పరిశీలన పనులను చేపట్టింది. ఈ పని త్వరగా పూర్తి కావడానికి వీలుగా ప్రభుత్వం తీవ్రమైన కృషి చేస్తున్నది. అదే విధంగా మంగళగిరిలో టైర్లు, ట్యూబుల ఫ్యాక్టరీ ఏర్పాటుకు సంబంధించి అడిగారు. ఈ విషయంలో రుణాలను మంజూరు చేయడానికి వీలుగా భారత పారిశ్రామిక అభివృద్ధి బ్యాంకుతో రాష్ట్ర ప్రభుత్వం నిరంతరం చర్చలు జరుపుతున్నది. ఈ విషయంలో ప్రభుత్వం అన్నివిధాలైన చర్యలను తీసుకుంటున్నది.

విశాఖ ఉక్కు-ఫ్యాక్టరీ

"విశాఖపట్టణంలో ఉక్కు-కర్మాగారం ఏర్పాటుకు సంబంధించి సభలోని ఉభయవర్గాల గౌరవనీయులైన అనేకమంది సభ్యులు పదేపదే అడిగారు. ప్రభుత్వం 5,335 ఎకరాల భూమిని సేకరించి భారత ఉక్కు- విషయాల సంస్థకు హస్తగతం చేసిందని నేను తెలియజేస్తున్నాను. మరో 8,700 యెకరాల భూమి సేకరణ నిమిత్తం భారత ఉక్కు- విషయాల సంస్థ ప్రతిపాదనలను పంపింది. వివరణాత్మకమైన ప్రాజెక్టు నివేదికను తయారుచేయడానికి దస్తూరు కంపెనీని సలహాదారులుగా కేంద్రప్రభుత్వం నియమించింది. 1977 సెప్టెంబరు నాటికి వివరణాత్మకమైన ప్రాజెక్టు రిపోర్టు సిద్ధమవుతుందని ఆశించబడుతున్నది. వివరణాత్మకమైన ప్రాజెక్టు నివేదిక తయారై దానిని కేంద్రప్రభుత్వం ఆమోదించనిదే మరిన్ని చర్యలను తీసుకోవడానికి వీలుపడదు. ఈ విషయంలో ప్రస్తుతపు కేంద్ర ఉక్కు-గనుల శాఖ మంత్రికి ముఖ్యమంత్రి వ్రాశారు. విశాఖపట్టణంలో ఉక్కు-కర్మాగారాన్ని ఏర్పాటు చేయడానికి కేంద్రప్రభుత్వం ఎంతో ఆసక్తితో ఉన్నట్లు ఆయన హామీ యిచ్చారు.

"పరిశ్రమలకు సంబంధించిన కార్పొరేషన్‌లన్నిటి కార్యక్రమాలకు పరిశ్రమల డైరెక్టర్ సమన్వయ అధికారిగా ఉండాలనీ, వాటి కార్యక్రమాలకు తగిన సూచనలు ఆయన ఇవ్వాలనీ, అవసరమైతే ఆయనకు కమీషనర్ హోదా ఇవ్వాలని ప్రస్తావించడం జరిగింది. గౌరవనీయ సభ్యుని ఈ సూచనను తప్పక పరిశీలిస్తాము. కాని ఇప్పటికే పరిశ్రమలశాఖ కార్యదర్శి అన్ని కార్పొరేషన్ల మేనేజింగ్ డైరెక్టర్లతోనూ, ప్రభుత్వ శాఖల అధిపతులతోనూ, సమన్వయ సంఘాల సమావేశాలు జరుపుతూ ఉన్నారు. ఈ సమావేశాలలో కార్పొరేషన్ల అభివృద్ధి, పనిచేసే తీరు సమీక్షించడం, చర్చల ఆధారంగా తగిన సూచనలు అప్పుడప్పుడు యిస్తూ ఉండడం జరుగుతూ ఉన్నది.

"సభలోని రెండు పక్షాల సభ్యులను పట్టణ ఆస్తులపై మున్సిపల్ పన్నుల పెంపుదల ఆందోళన పరుస్తున్నట్లు కనిపిస్తున్నది. మున్సిపల్ పన్నుల విషయం పరిశీలించడానికి మంత్రివర్గ సబ్ కమిటీ ఏర్పాటు చేయబడిందనే విషయం గౌరవనీయ సభ్యులకు తెలిసినదే. సబ్ కమిటీ తన నివేదిక సమర్పించిన తర్వాత ప్రభుత్వం ఈ విషయంలో ఒక నిర్ణయాన్ని తప్పక తీసుకుంటుంది.

భూ సంస్కరణలు

"1973 లో ప్రభుత్వంచే ఆమోదించబడిన భూసంస్కరణల చట్టం క్రింద గత రెండు, మూడు సంవత్సరాలలో బీద ప్రజలకు ఎన్ని ఎకరాల భూమి పంచిపెట్టబడిందని ఒక గౌరవనీయ సభ్యుడు ప్రశ్నించారు. భూముల గరిష్ఠ పరిమితి చట్టం రాష్ట్రమంతటా 1-1-1975 నుండి అమలు జరుగుతున్నది. ఈ చట్టాన్ని సమర్థవంతంగా అమలు చేయడానికి ప్రత్యేక చర్యలను తీసుకున్నారు. ఈ చట్టం క్రింద 1.42 లక్షల డిక్లరేషన్లు అందాయి. వీటన్నిటి పరిశీలన 1976 జూన్ మాసాంతానికి పూర్తయింది. 1976 మే 31వ తేదీ వరకు ట్రిబ్యునళ్లు 3.71 లక్షల కేసులను పరిష్కరించాయి. 12.89 లక్షల ఎకరాలను మిగులు భూములుగా ప్రకటించాయి. వీటిలో చట్టబద్ధమైన చర్యలన్నీ పూర్తి చేసిన తర్వాత 2.22 లక్షల ఎకరాలు ప్రభుత్వం వశం చేసుకొంది. వీటిలో 1.14 లక్షల ఎకరాలను బలహీన వర్గాల ప్రజలకు పంచిపెట్టారు. ఈ లాభం పొందిన వారిలో 40,892 షెడ్యూల్డు కులాల, 14,252 షెడ్యూల్డు తెగల, 17,690 వెనుకబడిన వర్గాల, 3,631 యితర కులాల ప్రజలు చేరి ఉన్నారు. వీరి మొత్తం సంఖ్య 76,465 ఉన్నది.

"అనేక మంది సభ్యులు లంచగొండితనం, అధికార దుర్వినియోగం, మొదలైన అనేక ఆరోపణలు పూర్వం అనేక సందర్భాలలో వలెనే తిరిగి చేయటం జరిగింది. గతంలో మేము చూపిన జాగరూకతనూ భయంగా వర్ణించడం జరిగేది. ప్రస్తుతం పట్టుదలతో కూడిన చర్యలను అత్యాచారాలుగా వర్ణించటం జరుగుతున్నది. ఈ ధోరణి పక్షపాత దృక్పథంవల్ల, రాజకీయాలలో వచ్చిన మార్పులవల్ల కలిగిన ఫలితమే.

బలహీన వర్గాల సమస్య

"ప్రస్తుత కాలంలో గ్రామీణ అభివృద్ధిపై ప్రదర్శిస్తున్న శ్రద్ధ నిస్సందేహంగా సరియైనదే. కాని దీనిని ఇతర సమస్యలను మరుగు పరచడానికి కూడా ఉపయోగించవచ్చును. మన సమాజం వంటి సమాజంలో మనం ఎదుర్కోవలసిన ముఖ్య సమస్య గ్రామీణ పట్టణ ప్రాంతాల మధ్య వైరుధ్యం కాదు. ఇది ముఖ్యంగా బలహీన వర్గాలకు బలమైన వర్గాలకు మధ్య ఏర్పడిన సమస్య. మనం ఈ ప్రభుత్వం ద్వారా బలహీన వర్గాలకు చేతనయినంత సహాయం చేయడానికి ప్రయత్నిస్తున్నాం. వెనుకబడిన వర్గాలకు, షెడ్యూల్డు కులాలకు చేసిన కేటాయింపులు మాత్రమే కాక అనేక యితర కార్యక్రమాలు కూడా వారి ఆర్థికాభివృద్ధికి ఉద్దేశింపబడ్డాయి. వీటిలో చిన్నతరహా రైతుల అభివృద్ధి సంస్థ, లాభసాటికాని రైతుల వ్యవసాయ కూలీల సంస్థ, పశుపోషణ, మత్స్యశాఖ మొదలైన రంగాలలో చేపట్టిన వివిధ కార్యక్రమాలు, సహకార పరపతిని బలహీన వర్గాల కోసం పునర్నిర్మాణం చేయడం మొదలైనవి చేరి ఉన్నవి.

సామ్యవాద సమాజ మార్గంలో ...

"గ్రామీణ ప్రాంత అభివృద్ధికి, గ్రామీణ ప్రాంతాలలో ఆర్థిక, సాంఘిక మూల వ్యవస్థ నిర్మించడానికి కట్టుబడి ఉన్నప్పటికీ అదే సమయంలో ఆ విధంగా నిర్మించిన మూల వ్యవస్థ నుండి పూర్తి లాభాలను బలహీన వర్గాలు పొందే విధంగా సాంఘిక, ఆర్థిక మార్పులను కలిగించటానికి కూడా కట్టుబడి ఉన్నాము. ఈ పనినే మన ఆశయంగా పెట్టుకొన్న సామ్యవాదంగా వర్ణించవచ్చును. భూసంస్కరణలు, గ్రామీణ రుణభారాన్ని అంతం చేయడం, వెట్టిచాకిరీ రద్దు మొదలైన అంశాలు కలిగిన 20 సూత్రాల పథకం సామ్యవాద సాధనకు ఒక ముందడుగు అని చెప్పవచ్చును. మనం సరియైన మార్గంలో పయనిస్తున్నామనీ, మన విధానంలోని ప్రాథమిక సూత్రాల పట్ల ప్రజలు తమ ఆమోదాన్ని తెలుపుతున్నారనే విషయాలకు పార్లమెంటరీ ఎన్నికలలో మనం పొందిన బహుళ ప్రజాదరణ నిదర్శనం. ఈ ప్రజాదరణ సమాజంలోని అన్ని వర్గాల నుంచీ లభించింది. కాని ముఖ్యంగా బలహీన వర్గాల నుండి, వెనుకబడిన కులాల నుండి, షెడ్యూలు కులాల నుండి లభించింది. ఈ వర్గాలు మనలో వుంచిన ఈ విశ్వాసం మన బాధ్యతలను, కార్యదీక్షను అధికం చేస్తుందని గుర్తించాము. ఈ పని నుండి మన దృష్టిని మరల్చడానికి, లంచగొండితనం లేక అత్యాచారాల పేరుతో ప్రధాన సమస్యలను మరుగు పరచడానికి స్వార్థపరశక్తులు ఎట్టి ప్రయత్నాలు చేసినా సామ్యవాదం సాధించే మన లక్ష్యాన్ని మరువబోమని, బలహీన వర్గాల ప్రజలు మనలో వుంచిన విశ్వాసాన్ని, వారు మననుంచి ఆశిస్తున్న వాటిని పూర్తిచేయడంలో మన కర్తవ్యాన్ని మరచి పోజాలమని గౌరవనీయ సభ్యులకు హామీ యిస్తున్నాను."

*

వారూ సమాజంలోని వారే

— శ్రీ సిద్ధాని నాగభూషణం

ప్రకృతి వల్ల కొంతమందికి కొన్ని శారీరక లోపాలు వస్తుంటాయి. కొన్ని కొన్ని మానవ లోపం వల్ల కూడా ఒక్కొక్కసారి రావటం కద్దు. ఆ లోపాలవల్ల మనుష్యులు కుంటి వారుగా, గుడ్డి వారుగా, చెవిటివారుగా, మూగవారుగా, అవిటి వారుగా, వికలాంగులుగా అవుతారు. శారీరకంగా వికలాంగులు అయినవారు ధైర్యాన్ని కోల్పోతూవుంటారు—మానసికంగా ఆందోళన చెందుతుంటారు. అందువల్ల వారు క్రుంగి పోవడం సహజం. వారు ఈ విధంగా క్రుంగిపోతే దాని ప్రభావం చుట్టు ప్రక్కల మానవ సమాజంపై పడుతుంది. వికలాంగులు ఏ కోవకు చెందినవారైనా వారికి ముఖ్యంగా ఆత్మ స్థయిర్యం అలవడాలి. ముందుకు నడిపించుకుపోయే తత్త్వం అలవరుచుకోవాలి. పుట్టిన ప్రతివాడు తన విధిని నిర్వర్తించాలి. జీవిత గమ్యం ఏమిటి అన్న విషయానికి సరి అయిన సదవగాహన. అవసరం. వికలాంగులయిన వారు మిగతా వారితో సహజంగా కృషి చేయలేని కారణంగా నిరుత్సాహ పడవచ్చు. ఆవేదన చెందవచ్చు. కాని వారు కృషి చేస్తే మిగతావారితో ఏ విషయంలోనూ తీసిపోరని రుజువుచేశారు. ఈ విషయంలో అంధురాలైన హెలెన్ కెల్లర్ విజ్ఞానవంతురాలైన సుప్రసిద్ధ సాంఘిక సేవకురాలుగా విశ్వవిఖ్యాతి చెందారు. ఆమెకు ఉన్న ఉత్సాహం, శక్తి, పట్టుదల, ఆమెను ముందుకు నడిపించింది. ప్రపంచంలో ఆదర్శ ప్రాయంగా పేరు తెచ్చుకొన్నారు.

అంధులైనా, బధిరులైనా వారినిచూస్తే మనకు జాలి వేస్తుంది. కళ్లు లేకపోయినా శబ్ద సౌందర్యాన్ని అంధులు అనుభవించగలరు. అయితే చెవిటి వారి పరిస్థితి విభిన్నం. శబ్ద సౌందర్యాన్ని ఆస్వాదించలేరు. తన చుట్టూ ఉన్న సమాజం ఆనందాన్ని అనుభవిస్తుంటే తను ఒక ప్రేక్షకునిగా ఉండిపోవలసిందే. ఒక విందులో కూర్చుంటే కూర్చొనవచ్చు. కాని విందులో. వినోదాలలో ఆనంద డోలికల్లో ఊగే మానవ సమాజాన్ని వీక్షించగలరుగాని, వారి ఆనందంలో పాలుపంచుకొనలేరు. అయితే వారు సమాజంలో సభ్యులేకదా—వారిని సమాజానికి ప్రయోజనకరంగా రూపొందించాలంటే వారిని ఏదో ఒక వృత్తిలో ప్రవేశ పెట్టాలి. సమాజంలో చక్కనివారుగా. ఉపయోగపడేవారుగా రూపొందించాలంటే వారికి విజ్ఞానం కావాలి. దానితోపాటు వారికి వృత్తి శిక్షణ కావాలి. వారి విజ్ఞాన చక్షువులు తెరుచుకున్న రోజున, వారు వృత్తి ద్వారా జీవనం చేయగలిగిన రోజున తాము కూడా మనుషులే అన్న భావం కలుగుతుంది. వారు ఇతరులతోపాటు జీవనయాత్ర సాగిస్తూ జీవితాన్ని సార్థకం చేసుకొనగలరు.

ఈ అంగవికలుల జీవితాలను తీర్చిదిద్ది ఆనందమయం చేద్దామనే పవిత్రాశయంతో అప్పటి నిజాం ప్రభుత్వం హైదరాబాద్ - విజయవాడ రహదారిపై మలకపేటలో నాగార్జునసాగర్ వెళ్లేకూడలి (నల్గొండ చౌరస్తా)వద్ద అంధ బధిర పాఠశాలను 44 సంవత్సరాల క్రితం 1933 సంవత్సరంలో ఏర్పాటు చేసింది.

ఉచిత విద్యాబోధన

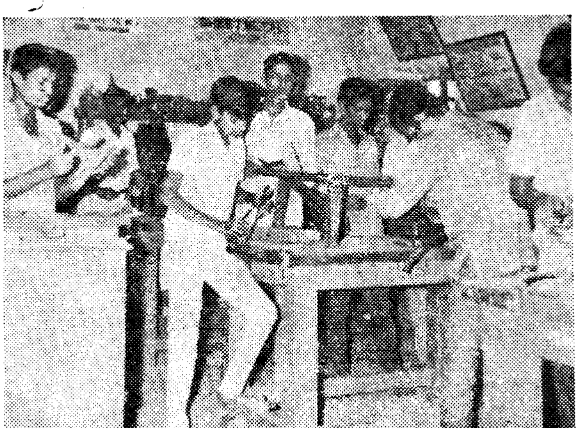
ప్రస్తుతం ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వం ఆధ్వర్యంలో ఉన్న రెండు పాఠశాలలలో ఇదొకటి. రెండోది తూర్పు గోదావరి జిల్లా కాకినాడ పట్టణంలో పని చేస్తున్నది 1961వ సంవత్సరంలో బధిరులకు ప్రత్యేకంగా రూపొందించబడినది హైదరాబాదు పాఠశాల. విశాలమైన ఆరుబయలు స్థలంతో, చక్కని భవనాలతో విలసిల్లుతున్న ఈ బధిర పాఠశాల సందర్శించి ఈ పాఠశాల పనిచేసే తీరును తెలుసుకొన్నాను. శిక్షణ పొందిన, శిక్షణపొందని 30 మంది ఉపాధ్యాయ సిబ్బందితో నిర్వహించబడుతున్న ఈ పాఠశాలలో పుట్టుకతోనే బధిరులైన బాలబాలికలను చేర్చుకుంటారు. వారు ఏ ఇతర శ్రవ్య పరికరాల సహాయంతో వినటానికి వీలులేని బధిరులు అయివుండాలి. ఈ సంస్థలో ఏడు సంవత్సరాల నుంచి 11 సంవత్సరాల వయస్సు కలిగిన బాలబాలికలు ప్రవేశార్హులు.

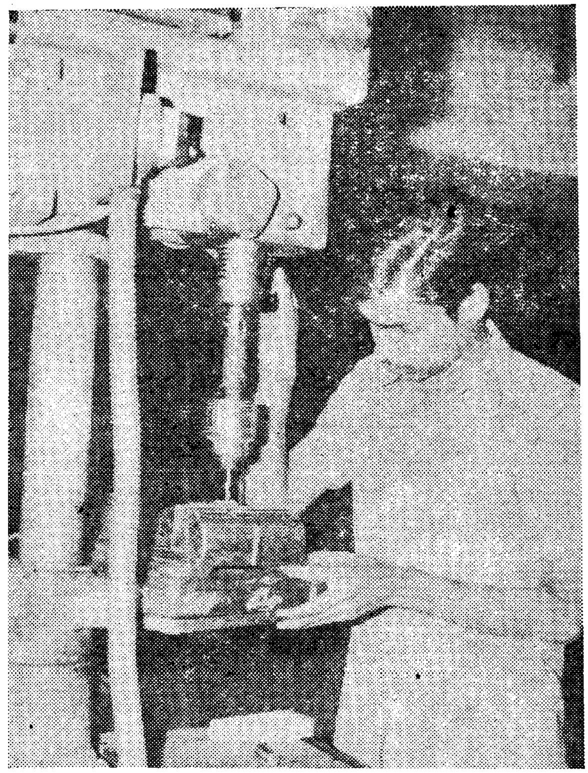
ప్రారంభంలో ఈ పాఠశాలలో ఒకటవ గ్రేడ్‌లో విద్యార్థినీ విద్యార్థులను చేర్చుకుంటారు. చేర్చుకున్న తర్వాత 10వ గ్రేడ్ వరకు విద్యను నేర్పుతారు. ఈ సంస్థలో పదేళ్ళ పాటు విద్యార్థులు చదువుకోవచ్చు.

ఈ బధిర విద్యాసంస్థలో ప్రవేశానికి ఫీజులుగాని, చందాలుగాని, ప్రవేశ రుసుములు గాని లేవు. ప్రవేశం ఉచితం. ప్రతిఏడూ ఈ సంస్థలో 60 మందిని చేర్చుకొనటం జరుగుతుంది. అయితే ఈ సంవత్సరం 120 మంది వరకు చేర్చుకుంటున్నదీ సంస్థ.

చేర్చుకొన్న ప్రతీ విద్యార్థికీ, విద్యార్థినికీ అతి జాగ్రత్తగా విద్యను గరపటమేగాక చక్కని అలవాట్లు అలవరచుకొనేలా ప్రోత్సాహాన్నిస్తుంది. ఈ పాఠశాలలో విద్యార్థులకు స్పీచ్(ఉపన్యాసం), పెదవుల కదలిక, పరిశీలన మొదలయిన విషయాల్లో మొదటి శిక్షణ ఇస్తుంది. తర్వాత ఈ రెండు విషయాలు ఆధారంగా చరిత్ర, భూగోళం, సామాన్యశాస్త్రం, మొదలయిన సామాన్య విజ్ఞాన విషయాలు ఈ పాఠశాలల్లో బోధించటం జరుగుతుంది.

షీట్ మెటల్ పనులు నేర్చుకుంటున్న దృశ్యం

కేంద్ర ప్రభుత్వం ఆధ్వర్యంలో వయోజన బధిరుల వృత్తి విద్యాలయంలో డ్రిల్లింగు నేర్చుకుంటున్న విద్యార్థి

ప్రతీ అధ్యాపకుడు విద్యార్థులకు చదువునేర్పేటప్పుడు ప్రత్యేక శ్రద్ధ తీసుకొంటాడు. పిల్లల మనోభావాలను కనుగొంటూ, వారితో సన్నిహిత సంబంధాలు ఏర్పాటు చేసుకోవటం ద్వారా వారికి సన్నిహితులవుతూ వరోత్పత్తి సంజ్ఞల ద్వారా విద్యావిషయాలను బోధిస్తారు. పెదవులు, నాలిక కదలికలలో తేడాలు (Vibrations) బట్టి ఫోనెటిక్స్(Phonetics) ద్వారా విద్యను కూడా నేర్పుతారు. నోరులేని మూగజీవులయిన ఈ లేత హృదయాలకు విద్య నేర్పటం ఏమంత సులభం కాదు. అధ్యాపకులలో నిండి నిబిడీకృతమైన సహనం, చాకచక్యం ఈ విద్యా సంస్థకు వర ప్రసాదాలు.

ప్రభుత్వ పరంగా పరీక్షలు ఏమీ ఉండవు. ఈ విద్యాలయమే పరీక్ష నిర్వహించి, సర్టిఫికేట్లు యిస్తుంది. ఈ విద్యాసంస్థల సర్టిఫికేట్లు అన్ని విధాలా ఆమోదయోగ్యమైనవే.

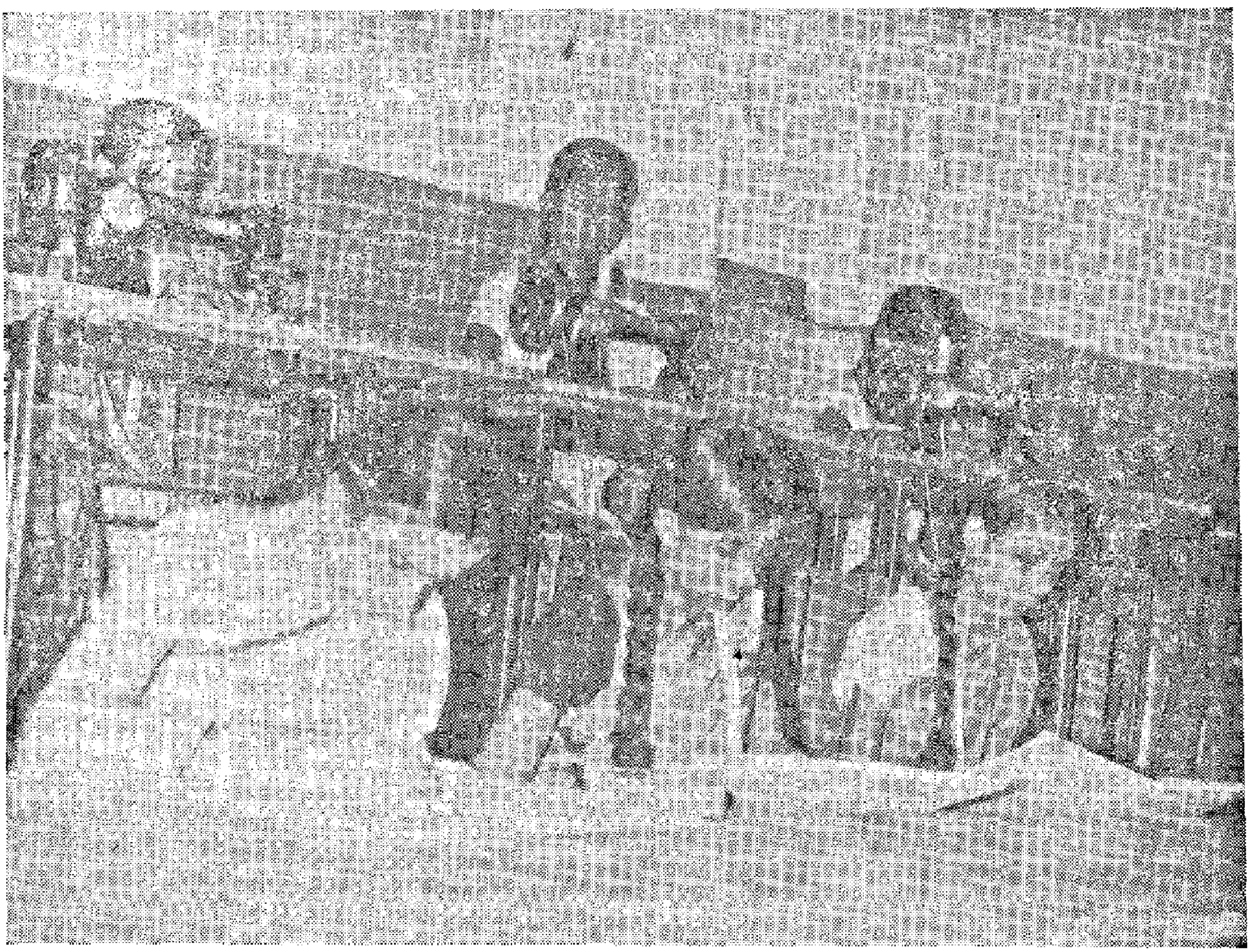
ఈ విద్యాలయానికి గల హాస్టల్‌లో 130 మంది బాల బాలికలకు ఉచిత భోజన సౌకర్యాలు ఉన్నాయి.

ఈ సంస్థ దూరప్రాంతాలవారినీ, పేదవారినీ ఈ వసతి గృహాలలో చేర్చుకొనటానికి ప్రాధాన్యం యిస్తుం. దూరప్రాంతాలలో నుంచి వచ్చి యిందులో నివసించే వారికి రానుపోను ఖర్చులు కూడా యిస్తుంది. వసతి గృహాలలో ఉన్న ప్రతివారికి 40 రూపాయల చొప్పున ఖర్చు చేస్తుంది. ఈ వసతి గృహం మూడు గదులది. ఈ వసతి గృహానికి ఇంకా గదులు అవసరమని పాఠశాలలో పనిజేస్తున్న ఉపాధ్యాయులు శ్రీ కోటయ్య గారన్నారు.

విద్యను నేర్పిస్తూ వృత్తివిద్యలలో ప్రవేశం కల్పించటానికి గాను ప్రాథమిక శిక్షణను ముందుగా ఈ విద్యాలయంలో ఇస్తారు. చేతి వృత్తులు, వడ్రంగం, నవారు నేత, పుస్తకం బైండింగ్, కర్రపనులు, ఎంబ్రాయిడరీ పనుల్లో కూడా శిక్షణ యిస్తుందని శ్రీ కృష్ణమూర్తిగారు తెలియజేశారు.

ప్రతీనెలా విద్యార్థి ఏలా చదువుతున్నారో తెలుసుకొనటానికిగాను నెలసరి పరీక్షలను నిర్వహిస్తుంది. క్వార్టర్లీ, సాలుసరి పరీక్షలు కూడా ఉన్నాయి ఈ సంస్థలో.

అధ్యాపకులు మంచి శ్రద్ధ తీసుకొని కృషి చేస్తున్నారు. ఈ సంస్థ ఎంతో మందిని ఆకర్షిస్తున్నది. విద్యార్థులు ఎక్కువగా చేరుతున్నారు. హాజరు అభివృద్ధి చెందింది. గత మూడేళ్లలో అభివృద్ధి చెప్పుకోతగింది. 1973–74 సంవత్సరంలో 231 మంది బాలబాలికలు ఉంటే ఈనాడు 328 మంది ఉన్నారు. ఇందులో 48 మంది బాలికలు–వీరి అడ్మిషను విషయంలో చాలా ఇబ్బందిగా ఉంటుందనీ, 60 ఎట్లకు దాదాపు 200 దరఖాస్తులు వున్నాయనీ అన్నారు ప్రధానోపాధ్యాయులు శ్రీ రామాచార్యులుగారు.

వయోజనులైన బధిర విద్యార్థినులు శిక్షణాలయంలో కుట్టు పనులు నేర్చుకుంటున్న దృశ్యం

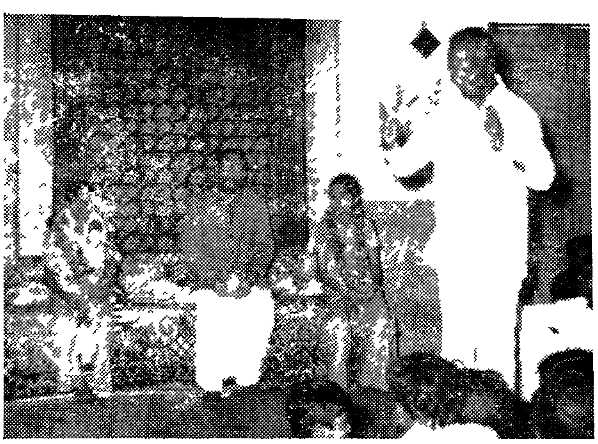
ఈ పాఠశాలలో విద్య నభ్యసించేవారు జాతీయ బహుమతులు అందుకున్నారు. చిరంజీవి కిషన్‌రావు, తనూజలకు చిత్రకళా పోటీలలో జాతీయ బహుమతులు లభించాయి.

ఈ పాఠశాలలో చేరాలంటే మార్చి, ఏప్రిల్, మే నెలల్లో దరఖాస్తులు పెట్టుకోవాలి. ఈ పాఠశాలను విశ్వవిఖ్యాతి గాంచిన డాక్టర్ హెలన్ కెల్లర్ సందర్శించారు. ఈ పాఠశాలలో ఆరేళ్లు చదివి ఉండి, పదహారేళ్లు దాటితే ట్రైనింగ్ స్కూలులో చేర్పించటానికి కృషి చేస్తుంది సంస్థ.

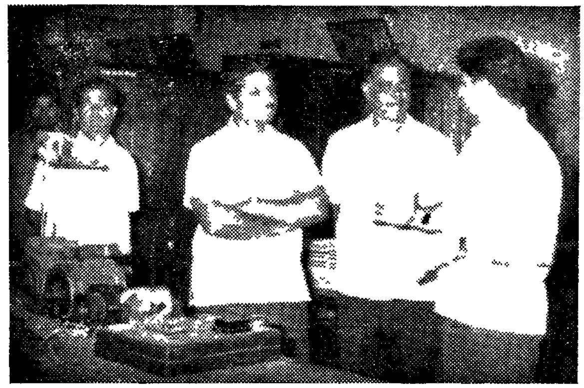
ఈ విద్యాసంస్థకు ఆనుకునే రాష్ట్రప్రభుత్వం యిచ్చిన భవనాలలో కేంద్రప్రభుత్వం ఆధ్వర్యంలో నిర్వహించబడుతున్న ఒక వృత్తి శిక్షణా సంస్థ ఉంది. అది కూడా బధిరులకు సంబంధించిందే. 1962 సంవత్సరంలో 31 మంది శిక్షితులతో ప్రారంభించబడిన ఈ సంస్థ ఈనాడు 105 మందికి శిక్షణ యిస్తున్నది మొదటి సంవత్సరంలో 11 మందికి షీట్‌మెటల్ పనుల్లో, ఫిట్టింగ్ పనుల్లో 10 మందికి, విద్యుచ్ఛక్తి వైరింగ్ చేసే పనుల్లో 10 మందికి శిక్షణ గరిపింది.

1964 వ సంవత్సరంలో ఈ వృత్తి శిక్షణా కార్యక్రమాలను విస్తృతపరచింది. ఆ సంవత్సరం వండ్రంగం, గ్యాస్ వెల్డింగ్ శిక్షణా కార్యక్రమాన్ని ప్రవేశపెట్టింది.

ఈ శిక్షణాలయంలో ప్రవేశం రెండేళ్లకు ఒకసారి ఉంటుంది. భారతదేశంలోఉన్న అన్ని రాష్ట్రాల వారికి ఉద్దేశించిన ఈశిక్షణాలయంలో ఇప్పటివరకు 386 మంది శిక్షణ పొందారు. అందులో ఆంధ్రప్రదేశ్‌కు చెందినవారు 193 మంది, తమిళనాడుకు చెందిన వారు 40 మంది, కర్నాటకకు చెందినవారు 18 మంది శిక్షణ పొందారు. మిగిలిన వారు ఉత్తరాదివారు.

బాలభవన్‌లో నిర్వహించబడిన జాతీయ చిత్రకళా పోటీలలో ప్రెసిడెంట్ బహుమతినందుకున్న ఇద్దరు కిషన్‌రావు, తనూజ.

ఉపాధికల్పన డైరెక్టర్ జనరల్ శ్రీ బి.ఎన్. రామన్‌గారు వయోజన బధిర శిక్షణాలయాన్ని సందర్శించినపుడు, కార్యకలాపాలను వివరిస్తున్న ఆ సంస్థ డైరెక్టర్ శ్రీ ఎల్. డి. తిక్కా.

ఈ సంస్థ షీట్‌మెటల్ పనులు, ఫిట్టింగ్‌లు, వడ్రంగం, విద్యుచ్ఛక్తి వైండింగ్ పనులు, గ్యాస్ వెల్డింగ్, ఆర్క్ వెల్డింగ్, కుట్టు పనులు, టర్నింగ్, ఫోటోగ్రఫీలో శిక్షణ ఇస్తున్నది.

ప్రతి రోజూ సంస్థలో శిక్షణ పొందేవారికి డ్రిల్, కవాతు, ఆటలు నిర్బంధంగా నేర్పుతుంది. వారానికి ఒక రోజు సినిమా ప్రదర్శన ఉంటుంది.

ఈ సంస్థలో చేరదలచుకున్న వారికెవరికైనా వ్రాత పరీక్ష ఉంటుంది. ఆ పోటీలో నెగ్గిన వారికి ఇంటర్వ్యూ ఉంది. శిక్షితులుగా ఎన్నికైన వారికి వృత్తి విద్యలలో రెండేళ్ల పాటు శిక్షణ పొందే వారికి 70 మందికి ఉచిత వసతి భోజన సదుపాయాలను ఈ సంస్థ సమకూర్చుతుంది. శిక్షణ హిందీలోనూ, ఇంగ్లీషులో ఉంది.

వృత్తి విద్యలో అనుభవానికి ఎక్కువగా ప్రాధాన్య వుంది. ఇప్పటివరకు 386 మంది ఉత్తీర్ణులయ్యారు. అందులో వెల్డింగ్‌లో 50 మంది, వడ్రంగంలో 55 మంది, ఫిట్టింగ్‌లో 72 మంది ఉత్తీర్ణులయ్యారు.

1976 వ సంవత్సరం వరకు సంస్థ అఖిలభారత సాంకేతిక సంస్థకు అనుబంధం కాని కారణంగా ఈ సర్టిఫికేట్లకు గుర్తింపు ఉండేది కాదు. అయితే ఈ సంస్థ డైరెక్టర్ శ్రీ ఎల్. డి. తిక్కా కృషి ఫలితంగా ఈ సంస్థకు అఖిలభారత సాంకేతిక సంస్థకు అనుబంధం లభించింది. దానితో ఈ శిక్షణ సర్టిఫికేట్లు ఐ. టి.ఐ స్థాయి సర్టిఫికేట్లతో సమానమైన ప్రతిపత్తి లభించింది.

ఈ సంస్థలో శిక్షణ పొందుతున్న శిక్షితులు తయారు చేసే వస్తువులు, యితరుల తయారు చేసే నాణ్యతకు ఏ విధంగా తీసిపోని విధంగా ఉన్నాయి. ఈ సంస్థలో తయాయిన వస్తువులను అమ్మకాలు చేస్తుందీ సంస్థ. 1973–74 సంవత్సరం

నుంచి 1975-76 సంవత్సరం వరకు 19,000 రూపాయల విలువ గల వస్తువులను అమ్మకం చేసి ఆదాయాన్ని సమకూర్చింది.

1976 వ సంవత్సరంలో అఖిల భారత స్థాయిలో వికలాంగులకు ఆటల పోటీలు ఈ సంస్థ ఆధ్వర్యంలో నిర్వహించబడినాయి. ఈ ఆటల పోటీలో 1,500 మంది పాల్గొన్నారు.

ప్రతీ సంవత్సరం మార్చి నెల మూడవ శనివారం వికలాంగుల దినోత్సవం జరుపుకుంటుంది. ఈ దినోత్సవం సందర్భంగా జరిగిన ఆటల పోటీలలో ఈ విద్యాలయానికి ఎన్నో బహుమతులు వచ్చాయి.

ఈ సంస్థలో శిక్షణ పొందినవారు ఎవరికైనా ఉపాధి లభించిందా అని ప్రశ్నించినప్పుడు శ్రీ ఎల్. డి. తిక్కా ఈ సంస్థ తరఫున శిక్షణ పొందిన వారికి ఉపాధి కల్పించడంలో జరిపిన కృషి వివరిస్తూ వారు పొందిన శిక్షణ ద్వారా వారు సమాజానికి బరువు కాకుండా తమ కాళ్ళమీద తాము నిలబడగలం అనే విశ్వాసం కలిగిన రోజున వారు ఎంతో ఆనందంగా జీవించ గలరు అన్నారు. "ఈ విషయంలో 1970 వ సంవత్సరంలో మా కృషిని ప్రారంభించాం. శారీ

హెవీ ఎలక్ట్రికల్స్ వర్క్స్ వారు కూడా ఉద్యోగాలు యిచ్చారు. ప్రయివేటు సంస్థ అయిన టెక్నోక్రాట్స్ అసోసియేషన్ ప్రప్రథమంగా మా అభ్యర్థులకు ఉద్యోగాలు కల్పించింది. ఈవిధంగా ఇప్పటి వరకు వివిధ సంస్థలలో 136 మందికి ఉద్యోగ ఉపాధులు లభించాయి. ఈ సంస్థలో శిక్షణ పొందిన నేపాల్ దేశ విద్యార్థి స్వంతంగా పరిశ్రమను ప్రారంభించుకొని నెలకు 1,500 తక్కువ కాకుండా ఆదాయాన్ని పొందుతున్నాడని మాకు తెలియపరచాడు" అని వివరించారు.

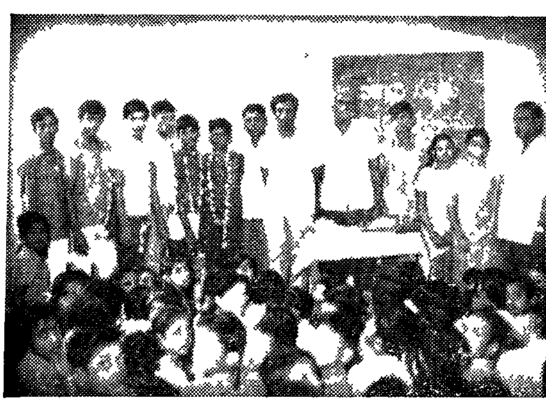
వికలాంగులయిన వారికి ఉపాధులు కల్పించినందుకు హైదరాబాదు జాసెస్ సంస్థ శ్రీ ఎల్. డి. తిక్కా ఆదర్శవంతుడైన పాలకునిగా ఎన్నిక చేసి గౌరవించింది.

కొంచెం యించుమించు ఈ సంస్థలో శిక్షణ పొందిన స్థానికులయిన వారందరికీ ఈ సంస్థ ఉపాధి కల్పించి ఈ సంస్థ తన ప్రత్యేకతను నిల్పుకుంది.

వికలాంగుల సాంఘిక సంక్షేమ పథకాలకు గాను 60,000 రూపాయలు నిధిని పోగు చేయటం జరిగింది. ఆంధ్రప్రదేశ్ బధిర

అంగవికలులకు ప్రభుత్వం అనేక ఉపాధి సౌకర్యాలు కల్పిస్తున్నది

రికంగా వికలాంగులయినవారికి ఉద్యోగఉపాధి విషయాలను కల్పించే ఎంప్లాయిమెంట్ ఎక్స్ఛేంజిలో వారి పేరు నమోదు చేయించడం జరిగింది. వీరికి ఉపాధి కల్పించ వలసిందిగా హైద్రాబాదులోని ప్రభుత్వ పారిశ్రామిక సంస్థలను, ప్రయివేట్ పారిశ్రామిక సంస్థలను అభ్యర్థించారు. మా అభ్యర్థనను మన్నించి ప్రప్రథమంగా ఎలక్ట్రానిక్స్ కార్పొరేషన్ ఆఫ్ ఇండియావారు ఇండోనిప్పన్ బాలబేరింగ్ సంస్థ వారు కొంత మందికి ఉద్యోగాలు కల్పించారు. తర్వాత భారత్

బధిర పాఠశాల విద్యార్థుల సంఘం

సంస్థ ఆధ్వర్యం క్రింద ఒక ట్రస్టును ఏర్పాటు చేసి ఈ నిధిని సంక్షేమ కార్యక్రమాలకే వెచ్చించటం జరుగుతుంది. ఈనిధి వసూళ్ళకు కూడా ఈ సంస్థ డైరక్టర్ శ్రీ ఎల్.డి. తిక్కా చైతన్యవంతమైన పాత్ర వహించారు.

నైరాశ్యం చోటు చేసుకొన్న జీవితాల్లో ఉత్సాహపు జ్యోతులు వెలిగించి వారిని సమాజంతోపాటు గౌరవప్రదమైన జీవనయాత్ర చేయడానికి దోహదం చేస్తున్నదీ సంస్థ. రాష్ట్రంలో ప్రయివేట్ సంస్థల ఆజ్మాయిషీలో కూడా అక్కడక్కడ యిటివి వెలిశాయి విశాఖపట్టణంలో ఒక పాఠశాల, క్రైస్తవ మిషనరీల ఆధ్వర్యాన డోర్నకల్లులో ఒక పాఠశాల, తిరుపతి దేవస్థానం, ఆజ్మాయిషీలో తిరుపతిలో ఒకటి నెలకొన్నవి. లక్షలాది వికలాంగులు ఉన్న ఆంధ్ర ప్రదేశ్‌లో ప్రభుత్వ పరంగానైనా యీ కృషి జరగాలి, లేదా స్వచ్ఛంద సంస్థలు ముందుకువచ్చి ఇలాంటి సంస్థలను నెలకొల్పివారి జీవితాల్లో వెలుగు ప్రసరింపచేయాలని నాకు అనుపించింది.

సమాజం కూడాఈ వికలాంగులపట్ల శ్రద్ధవహించిన రోజున సమాజంలో వారికి గౌరవం లభిస్తుంది. వికలాంగులు సమాజానికి దూరంగా ఉన్నవారు కాదు. వారూ సమాజంలోని వారే.

గ్రంథ సమీక్ష

బ్రాహ్మీమయ మూర్తి-విశ్వనాథ సాహితీ దర్శనం

(రచయితలు విద్వాన్ తాడికొండ వేంకట కృష్ణయ్య, ముదివేడు ప్రభాకరరావు. 1/8 డెమ్మి సైజు, 220 పుటలు, వెల రూ. 15, ప్రాప్తిస్థానము - శ్రీమతి టి యం. లక్ష్మి, 118 శ్రీరాములవారి సన్నిధి వీధి, తిరుపతి)

క్రొత్తగా వెలువడిన కావ్యాన్ని చూచిన రోజు ఉగాది పండుగలా అనిపిస్తుంది క్రొత్తగా ప్రచురింపబడిన విమర్శ గ్రంధాన్ని చదివినరోజు సంక్రాంతి పండుగలా అనిపిస్తుంది నాకు ఒక రోజు ఒక క్రొత్త ఉషస్సు మెరుస్తుంది మరో రోజు ఒక క్రొత్తపంట పాతర నింపివేస్తుంది 'బ్రాహ్మీమయమూర్తి' కవి సమ్రాట్ విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారి జీవిత కవిత్వ, వ్యక్తిత్వాల సంగ్రహ సమీక్ష, 'Every man is a volume if you know how to read him' అన్న విలియ ఎలెరీ చానింగ్ మాటలను బట్టి-ప్రతి మనిషీ ఒక గ్రంథంవంటి వాడయితే, ఒక మహాకవి ఒక విజ్ఞాన సర్వస్వం వంటివాడని భావించడానికి వీలుంది విరోధులు కూడా విశ్వనాథను మహాకవి అని ఒప్పుకున్నారు, మేరు శిఖరం వంటి ఆయన సాహిత్యమూర్తిని గుర్తించారు అయితే, ఆయనను అర్థం చేసుకోవాలంటే ఆయన గ్రంధాల నెలా చదవాలనో కూడా తెలియాలన్నమాట ! అంటే, ఆయన దృక్పథం తెలిస్తేకాని ఆయన సాహిత్య సృష్టిలోని పరమార్థం ప్రసన్నం కాదన్నమాట ' దాని కనువుగా-విశ్వనాథవారి జీవితంలోని విలువైన ఘట్టాలతో పాటు వారి సాహిత్య దృక్పథాన్ని సమన్వయించి సమీక్షించే ప్రయత్నం 'బ్రాహ్మీమయ మూర్తి'లో ప్రత్యక్షమౌతుంది

ఈ గ్రంథ రచయితలు శ్రీయుతులు విద్వాన్ తాడికొండ వేంకటకృష్ణయ్య, ముదివేడు ప్రభాకరరావుగారలు ఒకరు విశ్వనాథ వారితో గాఢమైన పరిచయమున్నవారు. మరొకరు విశ్వనాథ సాహిత్యం మీద పరిశోధన చేస్తున్నవారు జీవిత సాహిత్య విశేషాలను సమీక్షించటానికి వారు అవకాశంతోపాటు అధికారాన్ని కూడా సంపాదించుకొన్నవారు విశ్వనాథవారి సాహిత్య మీదా, సిద్ధాంతాలమీదా సమకాలీన సాహిత్యలోక లో వాదోపవాదాలు చెలరేగాయి విశ్వనాథ మహారచయిత అనటానికి అది ఒక తార్కాణం పన్నెండేళ్ల ప్రాయంనుండీ పరమపదించేవరకూ కలం దించకుండా తల వంచకుండా రచన సాగించిన మహామనీషి విశ్వనాథ సమకాలీన సాహిత్య ప్రక్రియలలో పట్టింది బంగారం చేసిన ప్రజ్ఞాశాలి. సాహిత్య ప్రమాణాలలో సార్వకాలీనమైన విలువలకు ప్రాణం పోసి ప్రతిష్ఠించిన ప్రయోగశీలి విశ్వనాథ కవిగా, విమర్శకుడుగా, వక్తగా, వేత్తగా, నవలాకర్తగా, రచయితగా,నాటక కర్తగా, అధ్యాపకుడుగా, మానవతామూర్తిగా ఆయన వ్యక్తిత్వం బహుముఖంగా ప్రకాశిస్తోంది నవ్యసాహిత్య లో ఆయన ఒక విరాణ్మూర్తి ఒక జ్ఞాన పీఠం ఆయన సృజించిన సాహిత్యాన్ని అధ్యయనం చేయటం తరతరాల సంప్రదాయాన్ని సమవగాహనం చేసుకోవటమే కాకుండా, సమకాలీన సాహిత్య లోకంలో భారతీయమైన సమన్వయ మార్గాన్ని, ప్రయోగ ప్రమాణ పరిజ్ఞానాన్ని పరిశీలనం చేసినట్లవుతుంది తెలుగుదనంతోపాటు గీర్వాణ వైభవం. భౌతిక జీవన పరిజ్ఞానంతోపాటు ఆధ్యాత్మిక తత్త్వావలోకనం, శిల్పం తోపాటు శాస్త్రం, అనుభూతితోపాటు ఆలోచన విశ్వనాథ సాహిత్యాధ్యయనం పాఠకునికి ప్రసాదిస్తుంది. ప్రయోజనం లేనిదీ ఆయన ప్రయోగం చేయలేదు. పరమార్థాన్ని వీడి ఆయన ప్రపంచాన్ని దర్శించలేదు ప్రపంచ సాహిత్యాలలోని ప్రముఖ తాత్త్విక పరిణామాలను ఆయన లోతుగా పరిశీలించారు భారతీయ దృక్పథంలోఉన్న పరమ సత్యాలను ఆయన అధ్యయనంచేశారు గీర్వాణాంధ్ర సాహిత్యాలను ఆపోశన పట్టారు. తూర్పున నిలువబడి పశ్చిమానికి చూచారాయన పశ్చిమానికి తూర్పే ఊర్పని నిరూపించారు తన యుగంలోని పరిణామ గతిలో శిథిలమౌతున్న విలువల గొప్పతనాన్ని కీర్తించారు, మార్పులోవచ్చే క్రొత్తదనంలోని లగువు బిగువును ప్రపంచించారు. యుగదృష్టితోపాటు, విశ్వశ్రేయో దృష్టిని కూడా సారించి తన సాహిత్యానికి రెండుకళ్ల చూపును సంతరించారు తెలుగులో వ్రాసినా భారతీయ తా తానుగా తన రచనలో ప్రకాశించారు విశ్వనాథ జాతీయ కవుల కోవకు చెందిన జాతిరత్నం !

విశ్వనాథ జీవితంలో ఆయన నలా తీర్చిదిద్దిన పరిస్థితులను, వ్యక్తులను, ఉద్యమాలను, విజ్ఞాన వీథులను తెలుసుకోవాలని పాఠక లోకం ఉత్సాహపడుతుంది ఆ మహాకవి జీవిత ఘట్టాల సంగ్రహ పరిచయం ఈ గ్రంథంలోని మొదటి భాగం 'బ్రాహ్మీమయమూర్తి' ఇది నాలుగు భాగాలుగా విభజింపబడింది మొదటిది ఉషోదర్శనం. ఇందులో విశ్వనాథ ఆవిర్భావానికి ముందున్న పూర్వరంగం పరిచయం చేయబడింది రెండవది, భాస్కర దర్శనం ఇందులో విశ్వనాథ వారి పుట్టుక మొదలు గజారోహణం వరకుగల జీవిత ఘట్టాల చిత్రణం ఉంది మూడవది మార్తాండ దర్శనం, విశ్వనాథ ప్రౌఢ సాహితీ నిర్మాణాధ్యాయమిది ఆయన సాహిత్యం మీద వచ్చిన వాదోపవాదాల ప్రసక్తి కూడా ఇందులోఉంది. నాల్గవది-ప్రతిభా దర్శనం, విశ్వనాథవారిషష్టిపూర్తినుండి సహస్రచంద్రదర్శనోత్సవం వరకూగల వారి జీవితఘట్టాల, రచనా వ్యాసంగాల, సన్మాన విజయ యాత్రల సమీక్ష ఇది ఈ గ్రంథ లోని రెండవభాగం సాహితీ దర్శనం' ఇందులో విశ్వనాథ వారి వ్యక్తిత్వం, కవితా వ్యక్తిత్వం దర్శింపబడినవి విశిష్టోద్యమాలుగా సాగిన విశ్వనాథవారి వివిధ ప్రసిద్ధ గ్రంథాల సమీక్ష చేయబడింది ఆ తరువాత విశ్వనాథవారి కవితా రసోత్కర్ష, సహృదయత, వక్తృత్వ ప్రతిభ, విమర్శక చక్రవర్తిత్వం, రాజకీయ సమన్వయ దృక్పథం, వివేచింపబడినవి. విశ్వజనీన కవిగా విశ్వనాథ వ్యక్తిత్వం చిత్రింపబడింది టి యస్ ఇలియట్, ఆనంద కుమారస్వామి, ఆచార్య నరేంద్రదేవ్

వి.యస్. అగర్‌వాలా, అరవిందులు మొదలైన మనీషుల అభిప్రాయాలకూ విశ్వనాథవారి దృక్పథాలకూ ఉన్న సజాతీయత సమీక్షింపబడింది. మానవ జీవిత భాష్యకారుడుగా, కథాకథన దక్షుడుగా విశ్వనాథవారి విరాట్స్వరూపం దర్శింపబడింది. కొందరు ప్రముఖులు విశ్వనాథ సాహిత్యంపై వెలువరించిన అభిప్రాయాలు ఈ గ్రంథానికనుబంధంగా సంపుటీకరింపబడటం విశేషం. ఇందులో కొన్ని కవితలు కూడా ఉన్నాయి. ఈ గ్రంథం విశ్వనాథ జీవిత సాహిత్యాల సమగ్ర సమీక్ష కాకపోవచ్చు. కాని, ఆ ప్రయత్నానికి నాందిగా సాగిన ప్రయోగ విశేషం!

ఈ గ్రంథం తిరుపతిలోని 'విశ్వభారతి'-విశ్వనాథ సాహిత్య పరిశోధక పరిషత్తు-వారి ప్రథమ ప్రచురణ. దీనికి ప్రేరకంగా నిలిచింది వరంగల్ స్నాతకోత్తర విద్యాకేంద్రంవారు (ఇప్పటి కాకతీయ విశ్వవిద్యాలయ ఆంధ్రశాఖ) ప్రచురించిన 'శ్రీ విశ్వనాథ వాఙ్మయసూచి'. ఆ వాఙ్మయసూచి విశ్వనాథ సాహిత్యంపై పరిశోధనచేసే వారికి ఆకర గ్రంథంగా ఉపకరిస్తుంది; ముడిసరుకు నందిస్తుంది. 'విశ్వభారతి'వారి 'బ్రాహ్మీమయమూర్తి' విశ్వనాథ సాహిత్య పరిశోధకులకు ఒక దృక్పథాన్ని అందిస్తుంది.

తెలుగులో ప్రతి మహాకవి మీదా ఇటువంటి సమీక్షా గ్రంథాలు వెలువడాలి. జీవితాన్నీ సాహిత్యాన్నీ సమన్వయ దృక్పథంతో చిత్రించే విమర్శలు వెలయాలి. వీరేశలింగం పంతులు, గురజాడ మొదలగువారి మీద కొన్ని గ్రంథాలు వచ్చాయి. కొందరు కవుల ప్రసిద్ధ రచనలమీద ప్రత్యేక సమీక్షా గ్రంథాలు వచ్చాయి. ఎన్ని వచ్చినా ఇంకా తెలుగులో ఈ మార్గంలో చేయవలసిన పని చాలా ఉంది; వేయవలసిన బాటలు ఎన్నో ఉన్నాయి. విశ్వనాథ సమగ్ర సాహిత్య పరిశీలనకు 'బ్రాహ్మీమయమూర్తి' చక్కని కరదీపిక కాగలదు.

శ్రీ తాడికొండ వేంకట కృష్ణయ్యగారు ఈ గ్రంథంలో విశ్వనాథ జీవిత విశేషాలనూ, సాహితీ వ్యక్తిత్వాన్నీ చిత్రించారు. వీరు వ్రాసినవి ఎనిమిది వ్యాసాలు. జీవించట మెంత కష్టమో జీవిత చిత్రణం కూడా అంతకష్టం. అందులో సత్యదృష్టి ఎంత ఉండాలో సమన్వయశక్తి అంత ఉండాలి. ఊహాగానాలకు చోటివ్వని, ఉపపత్తులతో నిండిన యథార్థకథనం దానికి జీవితం. కవితో ఉన్న సాహచర్యం రచయితకు ఆయన అంతర్వ్యక్తియొక్క అభివ్యక్తికి దోహదకారి అవుతుంది. దానికి ప్రామాణికత్వం కలిగించేది సమకాలీనుల సమీక్షల అనుసంధానం. ఈ లక్షణాలన్నీ శ్రీ వెంకట కృష్ణయ్యగారి రచనలో దండిగా కనపడుతున్నాయి. వీరి విషయ విభాగం రచనలో పఠనాసక్తిని కల్గించింది.

శ్రీ ముదివేడు ప్రభాకరరావుగారు పరిశోధక ప్రవృత్తి కలవారు. ఒక అంశాన్ని పరిశీలించే ముందు దానికి సంబంధించిన ఆకర గ్రంథాలనన్నింటినీ సేకరించడం, వాటిలోని విషయాలను విశ్లేషించటం, ప్రతి పాద్య విషయాన్ని వివేకించి తాత్త్విక సమన్వయానికి యత్నించటం, తులనాత్మక పరిశీలనాన్ని సారించటం, సోపపత్తిక విషయ ప్రతిపాదనానికి ప్రాధాన్యతయివ్వటం వీరి రచనా పద్ధతిలో కానవచ్చే విశేషం.

విమర్శకుల కుండవలసిన ప్రధాన లక్షణాలలో నిర్లిప్తత, నిజాయితీ, కవిహృదయాన్ని సహృదయత్వంతో సమన్వయించటం, ప్రతి పాద్యాంశంలో ఒక విశిష్టాభివ్యక్తికి కృషిచేయటం మొదలైనవి పేర్కొనదగినవి. ఈ రచయితలకీ లక్షణాలు స్వభావ సిద్ధంగా ఉన్నాయి. అందువల్ల వీరి సమీక్ష నిష్పాక్షికంగా, నిండుగా సాగింది. 'My books if read with no prejudice and a deep insight into things reveal the modernism, the high scientific modernism.' అని చెప్పిన విశ్వనాథవారి సాహిత్యాన్ని ఆ దృష్టితో సమీక్షించినప్పుడు అది సద్విమర్శ అవుతుంది. ప్రపంచ పరివ్యాప్తంగా భౌతికవాదం, హేతువాదం, తాత్త్వికవాదం పొందుతున్న పరిణామాలను పరిశీలిస్తే విశ్వనాథ వాటిని భారతీయ వ్యవస్థకు పనికి వచ్చేటట్లుగా ఎలా సమన్వయించారో, రచనలద్వారా ఎలా ప్రపంచించారో అవగతమవుతుంది. విశ్వనాథ వారి సాహిత్య శిల్పమంతా ఒకఎత్తు; ఆయన సాంఘికధర్మ దృక్పథం ఒక ఎత్తు. ఈ రెండింటి లోతులనూ, ఎత్తులనూ చూపటానికి రచయితలీ గ్రంథంలో ప్రశంసాత్మకమైన కృషిచేశారు. అందుకు వారు అభినందనీయులు. విశ్వనాథ సాహిత్యదర్శనానికి ఈ గ్రంథం చక్కని దివ్యాంజనం. సాహితీ పిపాసులందరూ చదువదగిన గ్రంథం.

—శ్రీ జి. వి. సుబ్రహ్మణ్యం

ఆధునిక సాహిత్య ప్రస్థానములు

(రచయిత : జి. రామమోహనరావు, 143 పేజీలు. ప్రచురణ : తెలుగు వెలుగులు, గుంటూరు. వెల : 5 రూపాయలు)

'ఆధునిక సాహిత్య ప్రస్థానములు' అనే ఈ 143 (అక్షరాలా నూట నలభయి మూడు) పేజీల పుస్తకాన్ని చదివిన తరువాత యేర్పడిన అభిప్రాయం యేమిటని ఆలోచిస్తే.... యేమీ కనిపించడం లేదు! రచయిత పడిన శ్రమని చిన్న చూపు చూడడం కాదిది; కవిత్వాన్ని గురించి మాట్లాడే ముందు, ముఖ్యంగా కవిత్వాన్ని గురించిన తన అభిప్రాయాలను గ్రంథస్థం చేసే ముందు విమర్శకులు ఒకటికి రెండుసార్లు ఆలోచించుకోవలసిన అవసరం ఎంతైనా వుందని చెప్పడానికే యిలా రాయవలసి వచ్చింది.

ప్రతీక కవిత్వము, మార్మిక కవిత్వము, అధివాస్తవిక కవిత్వము, కాల్పనిక కవిత్వము, భావ చిత్ర కవిత్వము అని ఈ పుస్తకంలో అయిదు విభాగాలున్నాయి. ఆంగ్ల సాహిత్యంలో ఆయా కవితా లక్షణాలను ప్రవేశ పెట్టిన వారిని చెప్పి, తెలుగులో అటువంటి కవిత్వం రాసిన వారు ఫలానా వారని, శ్రీ రామమోహనరావు చెప్పడానికి ప్రయత్నించారు. తడబడమే ఎక్కువగా కనిపిస్తుంది, వివరణల కంటే. మార్మిక కవిత్వాన్ని గురించి రాసే

టప్పుడు వేగుంట మోహన ప్రసాద్ గుర్తుకైనా రాకపోవడం ఆశ్చర్యకరంగా వుంది.

భావ కవిత్వ యుగానికీ అభ్యుదయ కవితా యుగానికీ మధ్య వున్న సరిహద్దు రేఖ వునికి రామమోహనరావు గారికి సరిగా తెలిసినట్టు లేదు శ్రీశ్రీని ఈ రచయిత గుర్తించిన విధం చూస్తే యిలాంటి అనుమానం కలుగుతుంది మరి. ఒక చోట రామమోహనరావు గారు అంటారు—ఆంగ్ల కవితలో వచ్చిన ఉధృతి తెలుగు కవితలో రాలేదని ఘంటా పథంగా చెప్ప వచ్చును అని. ఉధృతి అంటే రచయిత ఉద్దేశ మేమైనా, తెలుగులో భావ పరంగా గానీ, ప్రయోగ పరంగా కానీ, పరిమాణ పరంగా కానీ—యెలాగ చూసినా మహోధృతమైన కవిత్వం వచ్చింది. భావ కవుల మీద తిరుగుబాటుగా శ్రీశ్రీ నాయకత్వంలో వచ్చిన అభ్యుదయ కవిత్రోద్యమం, ప్రక్రియా ప్రధానంగా కుందుర్తి సారధ్యంలో వెల్లువలా ప్రవహించిన వచన కవిత్రోద్యమం, నిస్తబ్దతలో మునిగిన అభ్యుదయ కవిత్వం మీద భయంకరమైన విప్లవం లేవదీసిన దిగంబర కవిత్వం యివేవీ రామమోహనరావు గారికి తెలియవా ?

విమర్శలాంటి ఈ సమీక్ష ముగించే ముందు యింకొక్క మాట. 'ఎలిజీ' లను గురించి రాస్తూ రామమోహనరావు గారు కృష్ణ శాస్త్రి గారి పద్యాలూ, బసవ రాజు అప్పారావు గరి పద్యాలూ ఉదహరించారు. అభ్యంతరం లేదు కానీ శ్రీశ్రీ రాసిన 'కొంపెల్ల జనార్ధనరావు కోసం' సంగతేమిటి ? అందుకే కవిత్వాన్ని పరామర్శించడానికైనా, విమర్శించడానికైనా కవిత్వాన్ని గురించి క్షుణ్ణంగా చదువు కొని వుండడం అవసరం.

—'దేవిప్రియ'

స్వాతంత్ర్య దీప్తి

—శ్రీ రావుల సూర్యనారాయణమూర్తి

భారత జాతీయ భాగ్యాభిలాషులై
        భోగముల్ వీడిన త్యాగధనులు
వర్గవర్ణ ద్వేషవాసనారహిత ధు
        నికత చాటినయట్టి నిపుణమతులు
శాసనోల్లంఘన శాంతి సమరమందు
        కోరి పోరాడిన ధీరవరులు
దిగ్దిగంతాల కీర్తి స్ఫోరకోద్యమ
        దీధిమన్ పంచిన దివ్యమతులు

పుణ్యగణమ్ము పృధు యశోభూషితంబు
మాతృమేదిని స్వేచ్ఛను మదిదలంచి
సమరభూమికి చంగున దుమికినారు
ధన్యజీవులు భరతపుత్రకులు నాడు

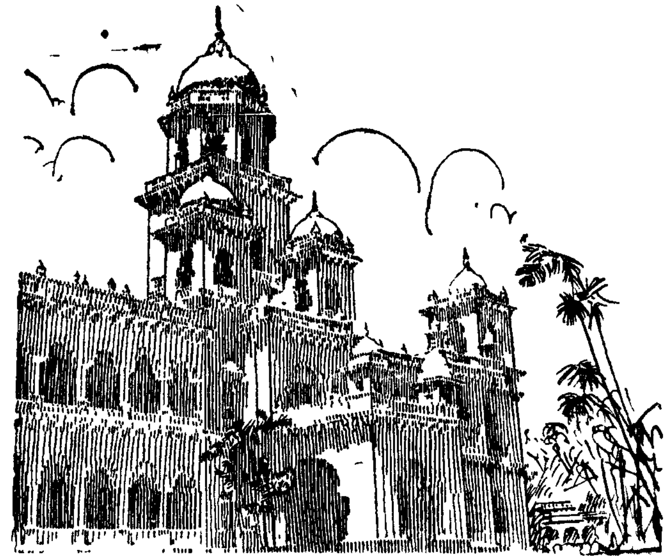
భారతదేశ భాగ్యరమ బట్టగ మానిత మాతృభక్తితో
పోరిన యోధులున్ పౌరలపొంగెడు సంతసమందురీతి చే
కూరెను స్వీయపాలనము , కోరిపరంగుల్ జాతివైరముల్
ఘోరదరిద్రమున్ విడిచి గోతులు త్రవ్వెరి దేశమెలెడన్.

నాయకులు అట్టి తమసులో నడుముగట్టి
సుజలయై భారతాంబిక శోభిలంగ
సుఫలమై రత్నగర్భ విస్ఫూర్తి చెంద
దివ్యయత్నము సలిపిరి భవ్యరీతి

హైందవులు ముస్లిములు సిక్కు లఖిల జనులు
మతవిరోధములన్నిటి బ్రతిఘటించి
నవ్యజీవన పధములో నడుమకొనగ
భారతవని సౌఖ్యసంపన్న మగును.

జగతికొక నిత్యనూత్న తేజస్సు నొసగ
సామ్యవాద సమాజ సంస్థాపనమ్ము
జరుపుదీక్షతో ముందుకు సాగుమోయి
పేరుమోసిన భారత వీరపుత్ర!

రాజధాని విశేషాలు

వ్యావహారిక, గ్రాంథిక భాషల మధ్య అంతరం తొలగాలి

వ్యావహారిక భాషకు, గ్రాంథిక భాషకు మధ్య అఘాతాన్ని పూడ్చేందుకు భాషాశాస్త్రవేత్తలు కృషి చేయాలని రాష్ట్ర విద్యాశాఖ మంత్రి శ్రీ ఎం. వి కృష్ణారావు "సామాజిక భాషాశాస్త్రాలు" అనే అంశంపై జరిగిన సదస్సుకు ప్రారంభోత్సవంచేస్తూ పేర్కొన్నారు.

తెలుగు అకాడమీలో జరిగిన ఈ సదస్సు రెండు రోజుల పాటు హైదరాబాదులో జరిగింది.

ఇతర భాషలలో కన్నా మాతృభాషలో బోధిస్తే పిల్లలు సబ్జెక్టులను బాగా అవగాహన చేసుకుంటారనే ఉద్దేశంతో మాతృ భాషలలో బోధనను ప్రవేశపెట్టడం జరిగిందని అంటూ వ్యావహారిక భాషకు, గ్రంథస్థ భాషకు మధ్య అంతరాన్ని తగ్గించక పోతే ఈ లక్ష్యం నెరవేరదని ఆయన అన్నారు.

స్వల్పమైన మార్పులు చేసి వ్యావహారిక భాషను గ్రంథస్థ భాషగా ఉపయోగించుకోవచ్చునని సూచించారు.

సమైక్యతకు దోహదం చేసే విధంగా మన భాషా విధానాన్ని రూపొందించేందుకు భాషా శాస్త్రవేత్తలు ఆలోచించాలని ఈ సందర్భంలో ఆయన ఒక సూచన చేశారు.

సభకు అధ్యక్షత వహించిన విద్యాశాఖ కార్యదర్శి శ్రీ సి. ఎస్. శాస్త్రి ప్రసంగిస్తూ తెలుగులో కంటే ఇంగ్లీషులో బోధన గొప్ప అనే భావం ఉందనీ, అది పోవాలనీ అంటూ, తెలుగు బోధనతో ఎక్కువ సంఖ్యలో విద్యార్థులు ఉత్తీర్ణులు కావడానికి మార్గాలు అన్వేషించాలని అన్నారు. తెలుగు అకాడమీ పాఠ్య గ్రంథాల ప్రచురణలో చేసిన కృషిని అభినందించారు.

ప్రథమంలో తెలుగు అకాడమీ డైరెక్టర్ శ్రీ ఎన్. వెంకటస్వామి స్వాగతం చెప్పారు. డాక్టర్ బూదరాజు రాధాకృష్ణ వందన సమర్పణ చేశారు.

ఆయా భాషల వాడుకకు సంబంధించిన సమస్యలను సరిగ్గా అవగతం చేసుకుంటేతప్ప ప్రాథమికవిద్య, వయోజనవిద్య సమస్యలు పరిష్కారం కాజాలవనీ, కేంద్ర భారతీయ భాషల సంస్థ డైరెక్టర్ డాక్టర్ డి. పట్నాయక్ తన ముగింపు ఉపన్యాసంలో ఉద్ఘాటించారు.

భారతీయ భాషల ద్వారా వివిధ భాషలు, మాండలికాలకు సంబంధించిన విశేషాలను తెలుసుకోడానికి సరి అయిన కృషి జరుగ లేదన్న అభిప్రాయాన్ని శ్రీ పట్నాయక్ వెలువరించారు.

రాష్ట్ర ఉన్నత విద్యాశాఖ డైరెక్టర్ శ్రీ వి. రామచంద్రన్ అధ్యక్షత వహించారు. డాక్టర్ బి. రాధాకృష్ణ సదస్సును గురించిన విశేషాలను వివరించారు. శ్రీ ఎన్. ఎస్. మోహన్‌రావు వందన సమర్పణ చేశారు.

స్త్రీ సంక్షేమానికి ప్రభుత్వ కృషి

హైదరాబాదులోని ఆదర్శ మహిళా మండలి ఇటీవల స్థానిక వై. ఎం. సి. ఎ. హాలులో ఏర్పాటు చేసిన సాంస్కృతిక కార్యక్రమాలకు అధ్యక్షత వహిస్తూ పిల్లలలో క్రమ శిక్షణ పెంపొందించేందుకు ఇటువంటి సంస్థలు కృషి చేయాలని సలహా ఇచ్చారు.

శ్రీమతి సి. లలిత ప్రార్థన చేశారు. మండలి కోశాధికారి శ్రీమతి ఆర్. సూర్యవతి స్వాగతం పలికారు. మండలి ఉపాధ్యక్షులు శ్రీమతి సంజీవనీదేవి వేదిక నలంకరించిన పెద్దలను పుష్పమాలలతో సత్కరించారు. మండలి చిహ్నాన్ని శ్రీమతి కస్తూరిబాయి కృష్ణంరాజు ఆవిష్కరించారు.

మండలి కార్యదర్శి శ్రీమతి ఎం. మహాలక్ష్మి మండలి నిర్వహిస్తున్న కార్యక్రమాలను వివరించారు.

మండలి ప్రచురించిన సావనీరును మంత్రి శ్రీమతి కృష్ణవేణీ సంజీవయ్య ఆవిష్కరిస్తూ పసి పిల్లలలో క్రమశిక్షణను పెంపొందించే కృషిలో మహిళామండలుల పాత్ర చాలా ఉన్నదన్నారు.

ప్రధాన వక్తగా పాల్గొన్న యువజన సంక్షేమ శాఖ డిప్యూటీ డైరెక్టర్ కుమారి వాసిరెడ్డి సీతాదేవి తమ ప్రసంగంలో స్త్రీ పురుషులు సమాజంలో సమానమైన అవకాశాలతో పురోగమించాలని ప్రబోధించారు.

నాడు సాంస్కృతిక కార్యక్రమాలలో లలిత, సంగీత కచేరీ, నృత్యం జరిగినవి. పద్మా ఆర్ట్స్ థియేటర్స్ వారు " అంతా ఒక్కటే " నాటిక ప్రదర్శించారు.

కవితకు కనకాభిషేకం

జంట నగరాల ఫిలిం సొసైటీ ఆధ్వర్యంలో ఇటీవల హైదరాబాదులో మంత్రి శ్రీ కె. బి. నరసప్ప అధ్యక్షతన ఫిలిం అవార్డ్స్ ప్రదానోత్సవం జరిగింది.

శ్రీ ప్రయాగ, ఉమాశాస్త్రి ప్రార్థనతో సభ ప్రారంభించ బడింది.

1976 సంవత్సరంలో హిందీ, తెలుగు చలన చిత్రాలలోని ఉత్తమమైన కవితకు అవార్డ్ సమర్పించారు.

కమిటీ ప్రధాన కార్యదర్శి శ్రీ ఆర్. వి. రమణ మూర్తి స్వాగతం పలికారు.

ఇరాన్ కౌన్సల్ జనరల్ బహుమతి ప్రదానం చేశారు.

" తూర్పు పడమర " చిత్రంలో ప్రఖ్యాత తెలుగు కవి డాక్టర్ సి. నారాయణ రెడ్డి రచించిన ' శివరంజని ' పాటకు, హిందీ లో ' కభీ కభీ ' చిత్రంలో ' కభీ కభీ ' పాట రచించిన శ్రీ సాయిద్‌కు అవార్డ్స్ సమర్పించారు.

' శివరంజని ' వినిపించిన శ్రీ ఎస్. పి. బాలసుబ్రహ్మణ్యం కు ఆ పాటకు సంగీతం కూర్చిన శ్రీ రమేష్‌నాయుడు కి, ఆ చిత్రం నిర్మించిన శ్రీ రాఘవకు, దర్శకునికి అవార్డులు అందించారు.

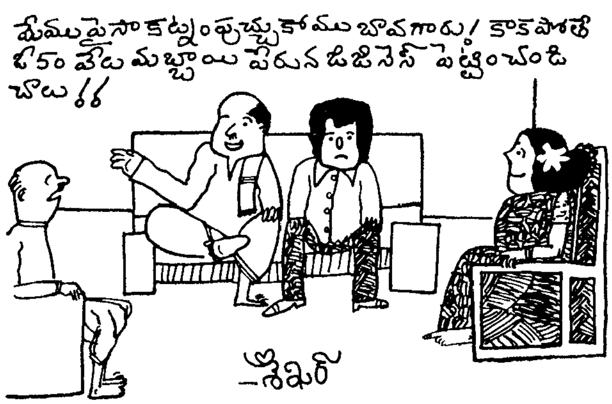
అలాగే హిందీలో ' కభీ కభీ ' పాట పాడిన స్వర్గీయ ముఖేష్‌కు ఇచ్చిన అవార్డ్‌ను ఆయన కుమారుడు శ్రీ నితిన్ ముఖేష్‌కు అందజేశారు.

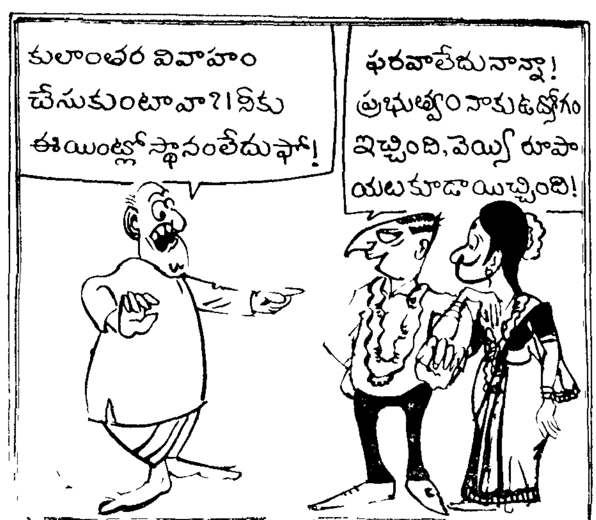
అవార్డ్స్ నిర్ణేతలలో ఒకరైన శ్రీ డి. వెంకట్రామయ్య ప్రసంగించారు.

స్వర్గీయ ఘంటసాల చిత్ర పటాన్ని శ్రీ యస్. పి. బాల సుబ్రహ్మణ్యం ఆవిష్కరించారు.

చివరగా శ్రీ బాల సుబ్రహ్మణ్యం, శ్రీ నితిన్ ముఖేష్‌లు పాటలు పాడి ప్రేక్షకులను ఆనందపరిచారు.

—" ఎల్లోరా "

మణికేశ్వరం గ్రామంలో నూటికి నూరు శాతం పన్ను వసూలు

— శ్రీ పోరూరి నాగేశ్వరరావు

మణికేశ్వరం గ్రామం ప్రకాశం జిల్లా అద్దంకి తాలూకా లోనిది. అద్దంకి నుండి సుమారు 6 మైళ్ళ దూరంలో వుంది. ఆ గ్రామంలో 1956లో పంచాయతీ ఏర్పడిన తరువాత ప్రజల సహకారంతో ఎన్నో మంచి పనులు మొదలు పెట్టారు. తొలి సారిగా యీ గ్రామం నుండి మేదరమెట్ల-అద్దంకి రోడ్డును కలుపుతూ ఒక రోడ్డు నిర్మాణం చేయటానికి తల పెట్టబడింది. 3 మైళ్ళ పొడవుగల యీ రోడ్డును1 లక్ష 20 వేల రూపాయల ఖర్చుతో వేయటం జరిగింది. దీని కవసరమగు వంతెనలు కూడా నిర్మించబడ్డాయి. ఈ ఖర్చులో 10% ప్రజలు, 10% పంచాయతీ, 80%పంచాయతీసమితి భరించారు. ఈరోడ్డునిర్మాణం వలన ప్రజలకు రాకపోకల సౌకర్యం కలిగించబడింది.

ఆదాయం 3 వేలు

ప్రస్తుత పంచాయతీ 1970 వ సం॥లో యేర్పాటు చేయబడింది. పంచాయతీ మొదలు పెట్టినప్పుడు రూ. 1200గా వున్న పంచాయతీ ఆదాయం నేడు రూ. 3 వేలకు చేరింది. మణికేశ్వరం గ్రామం పొలిమేరకు ఆనుకొని అనుమగనూరు అను గ్రామం వుంది. ఈ గ్రామంలో యిత్తడి పరిశ్రమ అనాదిగా వుంటూవున్నది. ఇక్కడ తయారు చేయబడు యిత్తడి పాత్రలకు మంచి గిరాకీ కూడా వుంది. ఈ రెండు గ్రామాలనూ కలుపుతూ 11 వేల రూపాయల ఖర్చుతో మెటల్ రోడు వేశారు. ఇందు ¼ వంతు పంచాయతీ భరించగా, సమితి నుండి ¾ వంతు ఇవ్వబడింది. ఈ రోడ్డు నిర్మాణం వలన అనుమగమూరు గ్రామంలో యిత్తడి పరిశ్రమ మరింతగా వృద్ధి చెందుటకు అవకాశమేర్పడింది.

మంచినీటి సరఫరా

ఈ మణికేశ్వరం గ్రామంలో మంచి నీటి సరఫరా కొరకు 4 మంచి నీటి బావులు త్రవ్వించబడాయి. 1974వ సం॥లో 14 వేల రూపాయల ఖర్చుతో ప్రాధమిక పాఠశాల భవనం నిర్మించారు. కుటుంబ సంక్షేమ కేంద్ర మొకదానిని యేర్పాటు చేసి దానికై 15 వేల ఖర్చుతో భవన నిర్మాణం చేశారు.

హరిజనులకు ఇండ్ల స్థలాలు

గ్రామంలో హరిజను యిండ్ల స్థలాలు కేటాయించలబడ్డాయి. జయంతి సంవత్సరంలో 10 వేల రూపాయ ఖర్చుతో 5 వసతి గృహాలు నిర్మించబడి హరిజనులకు కేటాయించబడినవి. 80 ఎకరాల బంజరు భూమి భూమిలేని పేదలకు పంచబడింది. హరిజన వాడలో 12 వేల రూపాయలు ఖర్చుతో ఒల కమ్యూనిటీ హాల్ నిర్మించబడింది.

ఈ గ్రామానికి స్వచ్ఛంద రుణ సహాయ పధకం క్రింద విద్యుచ్ఛక్తి సరాఫరా చేయబడింది. దీనికై ప్రజలు విద్యుచ్ఛక్తి సంస్థకు 32 వేల రూపాయలు రుణ సహాయం చేశారు. అంతేగాక యింకో వేయి రూపాయల మేరకు శ్రమదానం చేశారు.

ఈ గ్రామంలో వేంచేసియున్న శ్రీ మల్లేశ్వరి స్వామి దేవాలయమును ప్రస్తుతము పునరుద్ధరిస్తున్నారు. పంచాయతీ వారు గుడి వద్దకు రు. 3 వేల ఖర్చుతో రోడ్డు వేయించగా దేవాలయ నిధుల నుండి గుండ్లకమ్మ నది లోనికి 10 వేల రూపాయల ఖర్చుతో మెట్లు వేయించారు.

నూరుశాతం పన్నుల వసూలు

ఇన్ని మంచి పనులు చేసుకొంటున్న యీ గ్రామం నాగార్జున సాగర్ ఆయకట్టులో చేరింది. 1971 నుండి నీటి సరఫరా వుండుట వలన ఆహార పంటలలో, వాణిజ్య పంటలు విరివిగా పండిస్తున్నారు. 1970 నుంచి యీ గ్రామ సర్పంచ్‌గా వున్న శ్రీ మా రెడ్డి కార్య దీక్ష వలన గ్రామం అన్ని రంగాలలో ముందంజ వేయటమే గాక ప్రతి సంవత్సరం నూరు శాతం పన్నులు వసూలు చేస్తున్నది. ప్రజల సహకారముతో ప్రణాళికలను విజయవంతము చేయవచ్చుననే సత్యాన్ని మణికేశ్వరం చరిత్ర రుజువు చేసింది.

మన జిల్లాల్లో ఏం జరుగుతోంది? — సమాచార లేఖావళి

గ్రామ కరణాలుగా హరిజన యువకులు

ఉరవకొండ ప్రభుత్వ ఆస్పత్రి అభివృద్ధి పనులకుగాను ప్రభుత్వం వారు రూ. 43,000 లు మంజూరు చేశారు. ఈ అభివృద్ధి పనులలో ఆస్పత్రి ప్రాంగణంలో ఓవర్ హెడ్ ట్యాంకు నిర్మించడం, త్రాగునీటి కొళాయిల సౌకర్యం, ఆపరేషను థియేటరులో మొసాయిక్ ఫ్లోరింగు ముఖ్యమైనవి.

ఉరవకొండ సబ్ తాలూకాలోని పొలికి గ్రామానికి చెందిన ఇద్దరు హరిజన యువకులను అదే తాలూకాలోని హావళగి, రేణి మాకులపల్లి గ్రామాలకు కరణములుగా నియమించారు.

సమాచార, పౌరసంబంధ శాఖ, ఉరవకొండ విభాగంలోని, గడేహోతూరు గ్రామాన్ని దత్తత తీసికొన్నది. అభివృద్ధి శాఖల సమన్వయ సహకారాలతో గ్రామ అభివృద్ధి కార్యకలాపాలను చేబట్టుటే దీని ముఖ్యోద్దేశము.

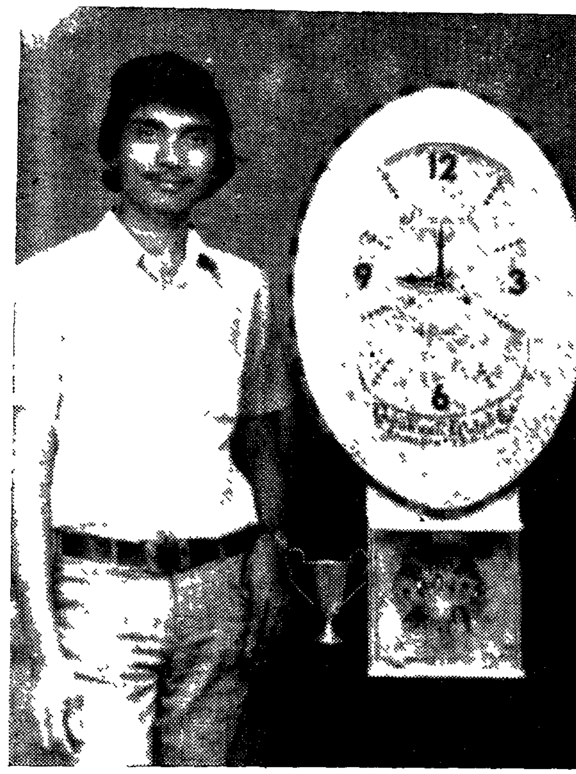
— శ్రీ జె. ఎస్. గోపాలకృష్ణ

నెమలికూత కూసే వింత గడియారం

ఇటీవల కాకినాడలో జరిగిన పారిశ్రామిక, వ్యవసాయ, ఫల పుష్ప ప్రదర్శనలో ప్రదర్శింపబడిన ఒక గోడ గడియారానికి ప్రత్యేక బహుమతి లభించింది.

బహుమతి పొందిన ఆ గోడ గడియారం కాకినాడ ఎగ్జిబిషన్‌లో వందలాది మందిని ఆకర్షించింది. అలా అంత మంది దృష్టి నాకర్షించిన ఆ గడియారం క్రింది భాగాన ఒక గాజు పెట్టెలో ఒక నెమలి ఉంది. ఆ నెమలి ప్రతీ అరగంటకు ఒకసారి పురి విప్పి, తలవంచి కూస్తుంది. అరగంటకైతే ఒకసారి కూస్తుంది. ఎన్ని గంటలైతే అన్నిమాట్లు కూస్తుంది. అలా కూసే సమయానికి ఎగ్జిబిషన్‌లో అసంఖ్యాకంగా జనం గడియారమున్న స్థలంవద్ద గుమిగూడి ఈ వింతను చూచి ఆనందించేవారు.

ఈ గడియారం జగద్విఖ్యాతి గాంచిన ఏ విదేశీ కంపెనీలో గాని, మన దేశంలో పేరు ప్రఖ్యాతులు పొందిన ఏ కంపెనీలోగాని తయారు చేసింది కాదు. ఈ గడియారాన్ని తయారుచేసిన వ్యక్తి ఒక సామాన్య హరిజన క్రైస్తవ కుటుంబంలో పుట్టి కొద్దిపాటి చదువు మాత్రమున్న ఒక చిన్న వయస్కుడు. అతని పేరు

శ్రీ దాకే సూర్య ప్రకాశ రావు. తూర్పు గోదావరి జిల్లా రామచంద్రాపురం తాలూకా రాయవరం గ్రామ నివాసి. వయస్సు 30 సంవత్సరాల లోపు.

నాల్గవ ఫారంతోనే చదువు ముగించి మెకానిజంలో ఆసక్తి ఉన్న ప్రకాశరావు ఎవరివద్దా నేర్చుకొనకుండా తనకుతాను గడియారాలు మరమ్మత్తు చేయటం మొదలుపెట్టాడు. అందులో తాను రాణించగలననే ధీమా కలిగిన తరువాత రాయవరంలో సొంతంగా "వాచ్ రిపేర్ షాపు" తెరిచాడు.

సాలారుజంగు మ్యూజియంలోని గోడ గడియారంలో ప్రతి మనిషి బయటకువచ్చి గంట కొడ్తాడని విన్న ప్రకాశరావుకు తాను మాత్రం అటువంటి వింత గడియారం ఎందుకు తయారు చేయకూడదనే వింత కోరిక కలిగింది. తన యింటిలో మూలపడివున్న జపాను

గోడ గడియారం మెషీను తీసుకొని దానితో ఒక సంవత్సరం కుస్తీ పట్టి చివరకు యీ నెమలి గడియారం (Peacock Clock) తయారు చేశాడు.

మెషీనుకు ప్రక్కనే బేటరీ సహాయంతో నెమలికూత కూసే పరికరం (Buzzer) అమర్చాడు. గడియారం క్రింది భాగంలో గాజు పలకలతో తయారుచేసిన గదిలో దూది, పక్షి వెంట్రుకలు, సన్నని తీగె సహాయంతో తయారుచేసిన నెమలిని అమర్చాడు. ప్రతి అరగంటకు గడియారంలో ఉన్న బజ్జర్ కూయటం, అద్దాల గదిలో ఉన్న నెమలి పురివిప్పి తలదించటం ఒకేసారి జరుగుతాయి. చూచే వారికి యీ నెమలి నిజంగా కూస్తున్నట్లు భ్రమ కలుగుతుంది.

ఇంతకూ ప్రకాశరావు యింతవరకూ హైద్రాబాదు వెళ్లనూ లేదు, సాలార్‌జంగ్ మ్యూజియంలోని గడియారం చూడనూ లేదు. ఆ నోటా యీ నోటా విన్న మాటలతోనే తన బుర్రనుపయోగించి యిటువంటి వింత గడియారం తయారు చేశాడు.

ఇంతటితో యీ యువకుని కృషి ముగియ లేదు రైల్వే స్టేషన్లలో పది పైసలు వేస్తే ఒరువుచెప్పే యంత్రం వలె పది పైసలు వేసే టైము చూపే గడియారం తయారుచేసేందుకు తల మునకలవుతూ కృషి చేస్తున్నాడు ప్రకాశరావు. ఈ ప్రయత్నం కూడా ఫలిస్తే మరింకేం చేస్తాడో చూడాలి!

—శ్రీ ఎస్. వై. హుస్సేన్

హరిజన వాడలలో పాఠశాలలు

కోరుకొండ పంచాయతీ సమితిలో గత సంవత్సరంలో రు. 1,24,100లతో 22 హరిజన వాడల్లో మంచినీటి బావులు, నూతి పళ్లెములు, నిర్మించారు. 56,000 రూపాయలతో 16 హరిజన వాడలలో పాయిఖానా దొడ్లు నిర్మించారు.

శ్రీరామపురం, కూనవరం, పురుషోత్తమ పట్నం, గుమ్మలూరు, కోటిగాదరాడ, తంటికొండ, ఎర్రంపాలెం, వెదుళ్ళ పల్లి గ్రామాల హరిజన వాడలలో పాఠశాల భవనాలు నిర్మించారు. జిల్లాపరిషత్ విద్యాసెస్సు రు. 10,000 గ్రాంటుతో 15 గ్రామాలలో పాఠశాల భవనములు మరమ్మత్తు చేశారు.

373 మందికి 23 సహకార సంఘాల ద్వారా 4,73,000/– రాజమండ్రి కోపరేటివ్ సెంట్రల్ బ్యాంకు పాడిపశువులు కొలుగోలు కోసం మధ్యతరహా అప్పులు మంజూరు చేసింది. దానితో పాడి పశువులు కొనుక్కున్నారు. నరసాపురం గొఱ్ఱెల పెంపకం సహకార సంఘానికి రు. 43 వేలతో 52 మంది యాదవులకు గొఱ్ఱెలు యిచ్చారు.

రు. 1,30,000/–లతో 17 గ్రామాలలో పంచాయతీ రాజ్ రిగ్సు డివిజను ద్వారా మంచినీటి కోసం చేతిబోరు పంపులు యేర్పాటు చేశారు.

ముగ్గళ్ళ, ఎర్రంపాలెం, సీతానగరం గ్రామాలలో రూ. 30,000/–లతో మహిళామండలి భవనములు నిర్మించారు.

రూ. 54,000/– లతో 51 మైనరు ఇరిగేషన్ చెరువులు మరమ్మత్తు చేశారు.

జిల్లా హరిజన, వెనుకబడిన తరగతుల సంక్షేమ సహకార సంఘాల ద్వారా 105 మందికి రు. 58,425/–లను 12 గ్రామాలలో స్టేట్‌బ్యాంకువారు చిన్న తరహా వృత్తుల వారికి అప్పులు ఇచ్చారు. సెంట్రల్ బ్యాంకు ఆఫ్ ఇండియా ద్వారా 12 మంది స్త్రీలకు రూ. 7010/– అప్పు మంజూరైనది రాజమండ్రి ఆంధ్రాబ్యాంక్, 28 హరిజనులకు రూ 46,200/– చిన్న తరహా అప్పులు మంజూరు చేసింది. జిల్లా స్త్రీల సంక్షేమ సంఘం ద్వారా 4 గ్రామాలలో స్త్రీలకు స్టేట్ బ్యాంకు వారు 11 మందికి రూ. 6,600/–కుట్టు మిషన్లు సరఫరా చేశారు. జిల్లా హరిజన సంక్షేమ సహకార సంఘం 17 మందికి రూ. 27,000/–లతో పాడిపశువులు సరఫరా చేశారు.

తొలకరి (ఖరీఫ్) కాలంలో 2900 ఎకరాలలో వేయుటకు అధిక దిగుబడినిచ్చు వరి విత్తనములు (8002, (8089 జగన్నాథ్, ఆర్. పి–6–17 మొదలగు విత్తనాలు) కోరుకొండ, సీతానగరం గిడంగులలో సిద్ధముగావున్నాయి. విత్తనాలకు అప్పుల నిమిత్తం రూ. 3,00,000/–చిన్నతరహా మధ్యతరహా రైతులకు ఇచ్చుటకు కోరుకొండ సమితిలో సిద్ధము చేశారు. రాజమండ్రి కో–ఆపరేటివ్ సెంట్రల్ బ్యాంకు వారు కూడా ఖరీఫ్ కాలంలో ఎ, బి కాంపొనెంట్సు ద్వారా 65 లక్షల రూపాయలు స్వల్పకాలిక అప్పులు ఇచ్చుటకు పథకము తయారు చేశారు.

—శ్రీ ఎస్ వి రమణమూర్తి

చీకటిలోంచి వెలుగులోకి

కర్నూలు జిల్లాలో వున్న కరువు ప్రాంతములలో పత్తికొండ తాలూకా ఒకటి. పని చేయు శక్తి అభిలాష వున్నప్పటికీ పని దొరకుట దుర్లభము. శరవమ్మ పత్తికొండ పట్టణ నివాసి. జంగమ కులమునకు చెందిన, దిక్కు మొక్కు లేని ఒక వితంతువు. ఈమెకు హా అన్నవారు యెవ్వరూ లేరు. ఈమె భర్త వున్నప్పుడే అప్పులు తీర్చుటకు ఉన్నకొద్ది భూమిని విక్రయించాడు. ఇంకను మిగిలివున్న అప్పులు తీర్చుటకు శరవమ్మ వున్నయిల్లుకూడ అమ్మి వేసింది. కాని ఆమె జీవితము దుర్భరమైంది. చేసేందుకు పని దొరకదు. చేతిలో చిల్లిగవ్వలేదు. నివసించే ఇల్లుకూడా పోగొట్టుకొంది. జీవితమంతా గాఢాంధకారమయింది. ఆమె వయస్సు దాదాపు 50 సంవత్సరములు. పనిచేస్తూ వారు వేసిన మెతుకులు తింటూ పరుల పంచలలో తలదాచుకుంటూ దాదాపు 5 ఏళ్ళు గడిపింది. జీవితమంతా అంధకారముగా వున్న సమయములో ప్రభుత్వము పుణ్యమా అంటూ ఆమె జీవితాన్ని వెలుగులోకి తెచ్చింది. స్త్రీ సంక్షేమ శాఖవారి సిఫారసుపై స్టేటు బ్యాంకు

వారు రు. 600/- ఋణముతో ఒక గేదెను యిచ్చారు. ఆ గేదె యిచ్చిన పాలను అమ్ముకొని దినమునకు సగటుకు రు. 8/- నుండి రూ. 10/-వరకు శరవమ్మ సంపాదించు కొంటున్నది. తినేందుకు తిండి, కట్టుకునేందుకు గుడ్డ చేకూర్చు కోవటమే గాక, నివాసానికి ఒక గుడిసె కూడా అద్దెకు తీసుకొని, గౌరవంగా జీవితం గడుపు తోంది. స్టేటు బ్యాంకు వారికి ప్రతినెలా రూ. 50/-కంతు చెల్లి స్తోంది. రాబోయే 6 నెలల్లో ఆమె ఋణము పూర్తిగా చెల్లించ గలదు. ఆమెలోని నిరాశ అస్తమించి క్రొత్త జీవితము చిగు రించింది. చీకటిలోంచి వెలుగులోకి తెచ్చి ఆమె జీవితాన్ని దిద్దిన స్టేటు బ్యాంకు అధికార్లకు, స్త్రీ సంక్షేమశాఖ అధికారిణులకు శరవమ్మ జోహార్లు అర్పిస్తున్నది.

—శ్రీ పి. ఉపేంద్ర వర్మ

సత్తుపల్లి తాలూకాలో గ్రామీణ బ్యాంకులు

గ్రామీణ బ్యాంకులు నెలకొల్పటంలో ఆర్థికంగా వెనుకబడిన ప్రాంతాలకు, గిరిజన ప్రాంతాలకు ఎక్కువ ప్రాధాన్యత ఇవ్వబడింది. గిరిజన, హరిజన, సన్నకారు రైతాంగం గల ఖమ్మం జిల్లాలోని సత్తుపల్లి తాలూకాలో గత సంవత్సరం సెప్టెంబరు నెలలో పట్వారీ గూడెం, వేంసూరు, కిష్టారం గ్రామాల్లోను, ఈ సంవత్సరం ఏప్రియల్ నెలలో అశ్వారావు పేట గ్రామంలోను నాగార్జున గ్రామీణ బ్యాంకులు స్థాపించబడ్డాయి. మొత్తం 76 గ్రామాలు పరిధిగాగల ఈ బ్యాంకులు ఇంతవరకు రు. 20. లక్షలను, 1897 మందికి ఋణాలుగా అందజేశాయి. ఇందులో సన్నకారు రైతులకు వ్యవసాయ ఋణాల క్రింద దాదాపు రు. 10 40 లక్షలు పాడిపశువులు, దుక్కి టెద్దులు, గొర్రెలు కొనుగోలుకు మరియు వ్యవసాయపు బావుల త్రవ్వకానికి మంజూరు చేయబడినది. మిగిలిన మొత్తం స్వయం ఉపాధి కల్పనా కార్యక్రమాలు అనగా సైకిలుషాపులు, ఫొటోస్టూడి యోలు, కిరాణా దుకాణాలు, కుట్టుమిషనులు, ముద్రణా యంత్రాలు, రిక్షాలు కొరకు మంజూరు చేయబడినది. ఋణాలు పొందినవారిలో 568 మంది షెడ్యూల్డు కులాలు, 517 మంది వెనుకబడిన వర్గాల వారు, 200 మంది గిరిజనులు వుండటం ఈ బ్యాంకు శాఖలు బడుగు వర్గాల వారికి చేస్తున్న సేవకు తార్కాణం.

ఈ విధంగా దినదినానికి తమ కార్యక్రమాలను విస్తృతం చేస్తున్న గ్రామీణ బ్యాంకులు కొన్ని వందల కుటుంబాలను నిలబెట్ట గలిగాయి. అనతికాలంలో గ్రామీణుల అభిమానాన్ని చూరగొన్న ఈ గ్రామీణ బ్యాంకులు తమ కార్యక్రమాలను మారుమూల గ్రామాలకు కూడా విస్తరింపజేసి బీదసాదల ఆర్థికాభ్యున్నతికి కృషి చేస్తాయని ఆశిద్దాం.

—శ్రీ డి. వి. ఎన్. అప్పారావు

సిరిపురం గ్రామం

మధిర నుండి వైరా వెళ్లేటప్పుడు మధిరకి 9 కిలోమీటర్ల దూరములో "సిరిపురం" గ్రామం వుంది. హరిజన కాలనీ, జూనియర్ కళాశాల, పశువుల ఆసుపత్రి, గ్రామపంచాయతీ కార్యా లయం, వివేకానంద గ్రంథాలయం, కుష్ఠురోగుల ఆసుపత్రి, ప్రయి వేటు ఆసుపత్రి, కేంద్రప్రాథమిక పాఠశాల బస్‌స్టాండ్, శివాలయం, బారులు తీరిన పక్కారోడ్లు, సైడ్‌కాలువలు చూచి దీనిని ఒక గ్రామమని ఎవరూ అనుకోరు. తాలుకా కేంద్రాలకన్నా బాగుంటుంది.

వేమిరెడ్డి ప్రతాపరెడ్డిగారి ఆధ్వర్యంలో వయోజన పాఠశాల 40 ఏళ్ళకు పూర్వమే ప్రారంభించబడింది ఇందులో హరిజనులకు, వెనుకబడిన వర్గాలవారికి విద్యనేర్పి, యితర గ్రామాలవారికి మార్గ దర్శకులయ్యారు.

1939కి పూర్వం ఈ గ్రామంలో ప్రభుత్వ ప్రాథమిక పాఠ శాల లేదు ఇప్పుడు కేంద్ర ప్రాథమిక పాఠశాల, జూనియర్ కళా శాల వున్నాయి. విద్యార్థుల నిమిత్తం ఒక హాస్టల్ నడుపుతున్నారు శ్రీ ప్రతాపరెడ్డిగారి తండ్రి జ్ఞాపకార్థం ఏడు ఎకరముల భూమిని దానంచేసి సర్వోదయాశ్రమము నిర్మించారు 'దానిలో ప్రస్తుతం బాలికల వసతి గృహము నడుపబడుచున్నది

హరిజన, వెనుకబడిన వర్గాలవారి సంక్షేమ కార్యక్రమముల క్రింద దాదాపు 40 సంవత్సరాలకు పూర్వమే 400 ఎకరముల బంజరు భూమిని పేదలకు పంచిపెట్టారు. ఈ గ్రామంలో 180 యిండ్లు హరిజనుల వసతికై నిర్మించారు. ఈ గ్రామంలో విద్యుత్ సౌకర్యం వుంది. వైరానది ఈ గ్రామమునకు దాపులోనుండి పోవుచున్నం దున లిఫ్ట్‌యిరిగేషన్ పథకంక్రింద దాదాపు నాల్గు వందల ఎకరముల భూమిని సాగుచేసి అధిక దిగుబడినిచ్చు వరి, జొన్న, శనగ పంట లను పండించి డెల్టా ప్రాంతంవారిని మైమరపింపచేస్తున్నారు. 30 గొట్టపు బావులద్వారా అధికంగా వ్యవసాయం చేసి ఆహారోత్ప త్తిని అధికం చేస్తున్నారు.

ఈ గ్రామంలో దాదాపు 15,000 రూపాయలతో పశువుల ఆసుపత్రిని గ్రామ ప్రజల విరాళంతో నిర్మించారు. పశు కృత్రిమ గర్భోత్పత్తి కేంద్రం కూడా నడుపుతున్నారు.

ఈ గ్రామంలో ఒక ప్రయివేటు ఆసుపత్రి ఉంది. ఒక మెడికల్ షాప్ కూడా వుంది.

ఏకగ్రీవంగా ఎన్నికైన పంచాయతీలకు వచ్చే డబ్బు, యితర డబ్బుతో గ్రామాభివృద్ధి కార్యక్రమములు నిర్వహించబడుచున్నవి. ప్రస్తుత సర్పంచ్ శ్రీ వనమా సీతారామయ్యగారు కూడా ఏకగ్రీవ ముగానే ఎన్నిక కాబడినారు.

ఇటీవల జిల్లా కలెక్టరు శ్రీ పి. వి. ఆర్. కె. ప్రసాద్‌గారు హరిజనులకు, హరిజనేతరులకు 100 ఎకరముల భూమిని పంచిపెట్టారు.

—శ్రీ వై. వి. రామిరెడ్డి

బింగినపల్లి యువతరం

ప్రకాశం జిల్లా కందుకూరు తాలూకాలో సముద్ర ప్రాంతమున బింగినపల్లి సుమారైన గ్రామం. ఈ గ్రామం తాలూకాలో చైతన్యవంతమైన గ్రామం. గ్రామంలోని యువతరం యీ మధ్య గ్రామాభివృద్ధికి పాటు పడాలన్న సదుద్దేశంతో "యువజన సంఘం" గా ఏర్పడి ప్రథమంగా "వయోజన విద్యా" కేంద్రం ప్రారంభించారు

చిన్న తనంలో అవకాశం లేక నిరక్షరాస్యులుగా వున్న వయోజనులకు ఉచితంగా విద్య నేర్పి ప్రాపంచిక విషయాలను వారికి తెలియ చేయుట తమ ప్రధమ కర్తవ్యంగా తమ సంఘం భావించింది.

అల్లరి చిల్లరి పనులతో కాలాన్ని దుర్వినియోగం చేస్తున్నారన్న అపవాదుకు దూరంగా యువకులు, విద్యా వంతులు, ఉత్సాహ వంతులు అయిన బింగినపల్లి యువతరం గ్రామాభ్యుదయానికి నడుం కట్టి పాటుబడుతున్నారు.

—శ్రీ బి. ఆర్. నాయుడు

మారుమూల గ్రామంలో మార్పు

శ్రీ సనపల సూర్యనారాయణ శ్రీకాకుళం జిల్లా నరసన్నపేట సమితిలోగల సుసరాం గ్రామానికి చెందిన ఒక నిరుపేద వ్యవసాయ కూలీ తనుకాక భార్య, ఏడుగురు పిల్లలు గల పెద్ద కుటుంబం ఏరోజు కారోజు రెక్కల కష్టం మీద ఆధారపడి బ్రతుకుతుండే వాడు

ఆ పరిస్థితులలో ప్రభుత్వం ద్వారా సుసరాం గ్రామానికి సమీపంలో గల గాతలవలస గ్రామంలోయ 3-40 సెంట్లు బంజరు భూమి "డి" పట్టాగా ఆయనకు లభించింది. మొదట ఆ భూమి ఎత్తు పల్లాలతో, రాళ్ళతో వ్యవసాయ యోగ్యం కాని స్థితిలో వుండేది. కాని సూర్యనారాయణ కుటుంబం వారు పట్టుదలతో ప్రతి రోజూ రెండవ పూట బంజరు భూమిలో పని చేసి, రాళ్ళను, ఎత్తు పల్లాలను తొలగించి చదునుచేసి వ్యవసాయ యోగ్యంగా మార్చుకొన్నారు

సన్నకారు రైతుల అభివృద్ధి సంస్థ ఒక వ్యవసాయపు బావికి 1/4వ వంతు సబ్సిడీ పై రూ. 4600 లు మంజూరు చేసింది. కాని కొండ ప్రాంతం అగుటచే అదనంగా రూ. 1100/- స్వంతంగా సొమ్ము వినియోగించి నూతిని పూర్తి చేయగలిగాడు. నూతిలో పుష్కలంగా నీరు పడింది. నీటిని నూతి నుండి వెలుపలికి తెచ్చి పంటలకు వినియోగించాలి. ఈ తరుణంలో సమితి బి. డి. ఓ. కృషి వలన సన్నకారు రైతుల అభివృద్ధి సంస్థ ప్రాజెక్టు అధికారి శ్రీ సుబ్బారావు స్వయంగా నూతిని, భూమిని పరిశీలించి తమ సంస్థ ద్వారా 50% సబ్సిడి పై ఒక ఆయిలు ఇంజనును సరఫరా చేశారు. అంతే కాకుండా సమితి వారు రసాయనిక ఎరువులు, విత్తనాలు, ఋణాలు యిచ్చి తోడ్పడ్డారు.

1976-77 సంవత్సరంలో 1200 కే. జి. ల ధాన్యము, 600 కే. జి. లు హెచ్. బి, గంటి, మెస్తా ద్వారా యీ రైతు రూ. 500 ల ఆదాయం సంపాదించుచే కాక ఈ రబీ కాలంలో 0.80 సెంట్ల భూమిలో మిరప పండించుట ద్వారా రూ. 1000 లు, కూరగాయలు ద్వారా రూ 300 లు, మేలు రకపు జొన్న సి. యస్. 3541 ను 0.50 సెంట్లలో పండించుట ద్వారా రూ. 500ల ఆదాయం పొందారు వ్యవసాయ శాఖ వారు, మేలు రకపు (సి.యస్. 3501) జొన్న విత్తనాలు రసాయనిక ఎరువులు ఉచితంగా యిచ్చారు సకాలంలో తగు సలహాల నిచ్చి అధికోత్పత్తికి ఎక్కువగా తోడ్పడ్డారు శ్రీకాకుళం జిల్లా వ్యవసాయ శాఖాధికారులు ఈ జొన్న పంటను చూచి తమ సంతృప్తిని వెల్లడించి ఈ ప్లాటులో పండిన జొన్నను పూర్తిగా విత్తనాల కోసం సేకరించారు.

ఈ విధంగా ఒక నిరుపేద వ్యవసాయ కూలీ ప్రభుత్వ అధికారుల సహకారంతో, పట్టుదలతో స్వంత భూమిలో ఆధునిక సేద్య పద్ధతులు అనుసరించి యితర రైతులకు ఆదర్శ ప్రాయుడయ్యేడు. ప్రస్తుతం ఒక కుమారుడు 7వ తరగతి చదువుతున్నాడు. ముందు ముందు ఉన్నత విద్యాభ్యాసానికి కూడా పంపే ఆలోచన చేస్తున్నాడు.

ఒకప్పుడు కుటుంబ పోషణకు కడగండ్లు పడిన వ్యవసాయ కూలీ శ్రీ సనపల సూర్యనారాయణ ఈనాడు ఆత్మవిశ్వాసంతో వ్యవసాయం చేసుకొంటున్న రైతు గ్రామీణ ప్రజల జీవితాలలో వస్తున్న మార్పుకు ఆయన ఒక చిహ్నం

—శ్రీ వంత్రి శంకరరావు

పంచాయతీ పన్నులు

బాపట్ల తాలూకాలోని రెండు పంచాయతీ సమితులలో (బాపట్ల, పొన్నూరు) వున్న 88 గ్రామ పంచాయతీలలో యిండ్ల పన్నుల వసూలు అతి సమర్ధవంతంగా జరిగింది పొన్నూరు సమితిలోని 53 గ్రామ పంచాయతీలకుగాను 52 పంచాయతీలలో నూటికి నూరుపాళ్లు పన్నులు వసూలు జరుగగా రూ. 4,09,664-38 లు వసూలు అయింది. బాపట్ల పంచాయతీ సమితిలో 35 గ్రామ పంచాయతీలకుగాను 30 గ్రామపంచాయతీలలో నూటికి నూరు శాతం పన్నులు వసూలు చేశారు రూ 2,63,482-09 లు వసూలు అయింది

—శ్రీ కె. ఎల్. నారాయణమూర్తి

మహిళామండలి సభ్యులకు ఉపాధి కల్పన

వినుకొండ పంచాయతీ సమితిలోని ఉమ్మడివరం గ్రామంలో శ్రీనివాస మహిళామండలి 10 మంది సభ్యులకూ ఉపాధి కల్పించే వుద్దేశంతో నవారు నేయడానికి ఒక్కొక్కరికి రు. 300 లు చొప్పున అప్పు మంజూరు చేయబడింది.

ఈ అప్పును రాష్ట్ర పరిశ్రమలశాఖవారు మంజూరు చేశారు. దీనిని 5 సం॥లకు తీర్చుకొనే పద్ధతిపై మంజూరు చేయటం జరిగింది.

—శ్రీ కె. నాసరయ్య

అద్దంకి తాలూకాల్లో భూసంస్కరణలు

అద్దంకి తాలూకాలో 46 గ్రామాల్లోని 1171 మందికి మిగులుగావున్న భూమి లెక్కలను అద్దంకి భూసంస్కరణల ట్రిబ్యునల్‌కు విచారణ నిమిత్తం పంపగా 459 కేసులను విచారించి 606 ఎకరాలు మిగులు భూమిగా తేల్చారు 944 మంది షెడ్యూల్ కులాలవారికి, షెడ్యూల్ తెగలవారికి, ఇతరులకు మిగులు భూమిని పంచారు. తాలూకాలో 4181 ఎకరాల మిగులు భూమి తేలింది.

ఘడియపూడి గ్రామంలోని 43 ఎకరాల 16 సెంట్ల మిగులు భూమిని 43 మంది హరిజనులకు, దొడ్డవరంలోని 1-56 సెంట్ల భూమిని యిద్దరికీ పట్టాలు యిచ్చారు.

—శ్రీ కె. రామకృష్ణారావు

వీరన్నపాలెం మహిళామండలి

చీరాల తాలూకా వీరన్నపాలెం గ్రామ జనాభా 5104. ఇందులో స్త్రీల జనాభా 2495. వీరిలో విద్యాధికులు 489 మంది. 1974 సంవత్సరములో రాజరాజేశ్వరి మహిళామండలిని స్థాపించియున్నారు. ఈ మండలి 56 మంది సభ్యులు కలిగి ప్రస్తుతం ఉచితంగా యివ్వబడిన భవనంలో నడుపుచున్నారు.

మహిళామండలి శ్రీమతి కారుమంచి లక్ష్మీకుమారి, శ్రీమతి మద్దికూరి రాములు నేతృత్వములో, పురోగమిస్తున్నది. మహిళామండలివారు స్వంతంగా వినియోగదారుల సహకారసంఘము ద్వారా, గ్రామానికి నిత్యావసర వస్తువులు సప్లయి చేస్తున్నారు.

ఈ మహిళా కేంద్రములో ఒక దుస్తుల తయారీ కేంద్రము నడుపుతున్నారు. మహిళలు తమ స్వంత కుట్టుమిషనులతో ఈ కేంద్రములో కుట్టు దుస్తుల తయారీలో శిక్షణ పొందుతున్నారు. మహిళామండలి సభ్యులు, భవన నిమిత్తం రు. 10'000/- విరాళాలు యిచ్చినారు. వారికి జిల్లాపరిషత్తువారు రు. 3,750/-లు, సమితివారు రు. 4.000/-లు గ్రాంటు ఇచ్చినారు. ప్రస్తుతం భవనం నిర్మాణంలో వున్నది.

రాష్ట్రమహిళా ఆర్థిక సహాయ సంస్థ ద్వారా కొంత ధనం సేకరించి, గ్రామంలో హరిజన మహిళలు ఇద్దరకు, కోళ్ళ పెంపక కేంద్రాలు నెలకొల్పుటకు ఒక్కొక్కరికీ రు. 300/-లు అప్పుగా ఇచ్చినారు. ఈ మహిళామండలివారు గ్రామంలో మహిళలకు ప్రత్యేకంగా వయోజన కేంద్రం నడుపుతున్నారు.

—శ్రీ సి. ఎస్. ఎస్. శాస్త్రి

గ్రామానికి కరెంట్ రావడంతో రాత్రి దీపాలవలన ఇళ్ళల్లో కొంత సంతానోత్పత్తి తగ్గింది

PUBLISHED BY THE DIRECTOR OF INFORMATION & PUBLIC REI ATIONS ANDHRA PRADESH, HYDERABAD
PRINTED BY THE DIRECTOR OF PRINTING, GOVT OF ANDHRA PRADESH, AI THE GOVT CENTRAL PRESS HYDERABAD

స్వీయ చరిత్ర ఆధారంగా - బుజ్జాయి

